antologie de poezie bulgară

Pămint cit doar o palmă de țăran...
Dar nici nevoie n-am să tii mai mare.
În cremenea bătrinului Balcan
Un singe sudic fericit dogoare...

...Neguțători de singe și tutun
Se rușinară lumii să te-arate,
Da-n pumnul tău văzură cum apun
Zdrobite cruci de gheare-ncirligate.

Și s-a-ntimplat minunea pe pămint :
Căci au suris căsuțe cu ceardacuri
Și steaguri mari s-au inălțat in vint
Pe drumul drept și-ncepător de veacuri !

Acum se umflă ciornoziomul gras
Sub miini bulgare și dezmierdătoare
Și-un cintec nou spre soare prinde glas
Din cimpul tău inmiresmat de floare.

Pămint cit palma doar... Pămint de dor,
Dar pentru mine tu ești lumea toată.
Cu dragoste vecia ți-o măsor
Cu inimă de tine-nfierbintată !

GHIORGHI DJAGAROV

Lei 5

editura minerva

931

antologie de poezie bulgară

antologie de poezie bulgară

de la începuturi pînă azi

Ilustraţia copertei :

Reproducere după *D. Serbesov*, „Epopeea lui Aprilie"

antologie de poezie bulgară de la începuturi pînă azi

ANTOLOGIE DE
VICTOR TULBURE ŞI HARALAMBIE GRĂMESCU
PREFAŢĂ DE SIMEON HADJIKOSEV

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 1977
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

PREFAŢĂ

În ansamblu, poezia bulgară împărtășește destinul literaturii bulgare în general. Soarta ei a fost determinată de împrejurările dramatice ale istoriei naționale a poporului în sînul căreia s-a născut, soartă asemănătoare cu a celorlalte popoare balcanice, bătute de vînturile unei răspîntii continentale cruciale.

În secolele XIII—XIV în Bulgaria existau reale condiții pentru dezvoltarea fenomenelor de protorenaștere în literatură și artă, dar invazia nestăvilită a cuceritorilor otomani în Balcani lichidează statul bulgar feudal, nepermițînd acestor germeni să se dezvolte. Peste țară se lasă groaznica beznă a jugului otoman prelungit timp de cinci secole.

În perioada dominației străine care se întinde pe o jumătate de mileniu, cînd condițiile pentru o viață literară normală sînt inexistente, iar legăturile cu literaturile europene înaintate și chiar cu propria tradiție literară sînt întrerupte pentru vreme îndelungată, geniul poetic al poporului se realizează în creația folclorică. În epoca robiei otomane, creația populară bulgară devine un decantor de valori multiple, ea produce nu numai desfătări estetice, dar totodată îndeplinește importante funcții sociale, pedagogice și politice. Ca într-o memorie vie a poporului în ea se păstrează limba vorbită și imense comori estetice. În sfîrșit, ea îndeplinește și neprețuite funcții patriotice, ajută la întărirea conștiinței naționale și la păstrarea spiritului bulgar.

Cititorul va avea singur posibilitatea să se convingă de deosebirea dintre folclorul bulgar și cel românesc. În cîntecul popular bulgar rareori întîlnim rima din finalul de vers, care este caracteristică pentru folclorul românesc. În schimb întîlnim multe trăsături comune, printre care am aminti și tema frecventă legată de uriașul fluviu Dunărea, care unește pe cele două maluri cele două popoare frățești. Ea apare și într-unul din cele mai frumoase cîntece istorice *Ienicerului îi e dor de casa lui*, unde privirea cîntărețului se îndreaptă spre țărmul românesc.

La începutul secolului al XIX-lea, cînd renașterea bulgară intră într-o fază nouă (să amintim că în anul 1824 apare la Brașov așa numitul *Abecedar al peștilor* al doctorului Petăr Beron), crește interesul pentru poezia cultă. Lupta împotriva grecomaniei, de pildă, este dictată de considerente patriotice, dar ea ajută și la autodeterminarea personalității în epoca renașterii. În această perioadă apare opera versificatorilor bulgari, denumită mai tîrziu poezia „dascălilor". În dezvoltarea poeziei bulgare acest episod aparține în fond preistoriei sale, cu toate că el nu se încheie odată cu apariția lui P. R. Slaveikov și Hristo Botev. Versificatori cum au fost Kr. Pișurka, rămas nemuritor în urma remarcabilei satire a lui Botev: *De ce nu sînt* și D. Veliksin, care a trăit și a creat în București, și pentru care Vazov avea o caldă admirație, constituie zenitul acestei poezii „dăscălești". Deși din punct de vedere artistic este slabă, ea reprezintă un fenomen tipic de renaștere, cu un interes crescut față de viața spirituală a personalității.

Doar în cîteva decenii ale secolului al XIX-lea literatura bulgară parcurge un drum imens, pentru care marile literaturi europene au avut nevoie de secole întregi. Lucrul este pe deplin valabil și pentru poezie, care în numai două-trei decenii s-a ridicat de la versificația naivă a „dascălilor" pînă la marea poezie a lui Botev. Realizarea unei rodnice sinteze creatoare în poezia bulgară dinainte de eliberarea de sub dominația otomană merge pe linia „redescoperirii" folclorului și a însușirii principiilor silabotonice în versificație. Marele interes pentru creația poetică populară (influențat în mod considerabil și de către cercetătorii străini)

merge într-o bună măsură paralel cu admirația romanticilor față de geniul intuitiv al poporului. Așa se explică și unele particularități stilistice romantice în poezia bulgară a renașterii. Dar problema componenței folclorice din lirică nu poate fi explicată numai pe calea aceasta. La romantici sprijinirea pe folclor capătă un caracter deschis, de manifestare a opoziției față de artificialitatea tradițiilor clasiciste, pe cînd în poezia bulgară el constituie forma firească a realizării estetice. Aceasta nu înseamnă însă că poezia bulgară a renașterii nu cunoaște romantici tipici. Așa este opera literară a cunoscutului revoluționar Gh. S. Rakovski, de pildă, (inspirată de idealul patriotic-romantic) de glorificare a trecutului bulgar. Acestei idealizări romantice îi sînt subordonate cercetările filologice, etnografice și istorice ale lui Rakovski.

De poezia cîntecelor populare se entuziasma și tînăra intelectualitate bulgară care își desăvîrșea studiile în Rusia începînd din cel de al doilea pătrar al secolului al XIX-lea și pînă la eliberarea de sub dominația otomană: D. Cintulov, R. Jinzifov B. Petcov, N. Gherov, E. Muteva. N. Katranov, L. Karavelov — nici nu este cu putință enumerarea tuturor patrioților și revoluționarilor, unii dintre aceștia fiind și mari poeți. Sursa poetică populară a fost pentru ei forma organică de manifestare. L. Karavelov, de pildă, rămîne pentru totdeauna cucerit de farmecul cîntecului popular, cu toate că încearcă și puternica influență a lui Șevcenko. La D. Cintulov, primul mare reprezentant al poeziei culte, se observă o dedublare între silabismul cîntecului popular și principiile silabotonice, însușite sub influenta poeziei clasice ruse.

Dintre poeții renașterii se conturează puternic numele lui P. R. Slaveikov. Nu numai prin poezia sa, ci și prin întreaga sa activitate ziaristică, literară și culturală el se conturează ca un militant tipic al epocii renașterii, inspirat de o dragoste fără precedent față de poporul său oprimat. Deși nu și-a făcut studiile în Rusia, el s-a format ca personalitate și ca poet sub influența poeziei democratice ruse, rămînînd și un nume de traducător talentat din rusește. Cealaltă mare dragoste a sa este creația populară, căreia îi închină mai mult de patru decenii din viața sa.

Culegerea lui, în două volume, *Proverbe şi zicători bulgăreşti* (1889, 1897) nici în zilele noastre nu şi-a pierdut însemnătatea ştiinţifică. Începuturile folclorice, ridicate la o treaptă artistică superioară, capătă în poezia lui P. R. Slaveikov valori permanente.

Expresia cea mai înaltă a geniului creator naţional din epoca Renaşterii este poezia lui Hristo Botev. Este ceva aproape neverosimil în această uimitoare erudiţie creatoare, într-o vreme cînd poezia bulgară se sprijină doar pe doi-trei poeţi remarcabili, iar dezvoltarea ei este determinată de talentele limitate ale „dascălilor". Genialul patriot şi revoluţionar, care şi-a jertfit viaţa eroică în munţi abia la cei douăzeci şi opt de ani ai săi, îşi scria strofele înflăcărate în cîrciumile afumate ale Brăilei şi Bucureştilor, în scurtele răgazuri dintre şedinţele comitetului revoluţionar, sau înfrigurat de emoţie în ajunul trecerii pe pămîntul bulgar cu ceata sa. Înălţat de el însuşi pe valul revoluţionar al epocii, în poezia sa cutezătoare Hristo Botev a reflectat năzuinţele unui popor pregătit pentru ziua reînvierii sale. Unitatea hotărîtoare dintre opera creatoare şi actul eroic capătă şi deosebita aureolă a poetului. Dar el nu este un fenomen secundar în această direcţie. Hristo Botev este un revoluţionar romantic după dimensiunile fundamentale ale poeziei sale. Ne-am obişnuit să-l comparăm cu poeţi de tipul lui Petőfi Sándor, A. Mickiewicz, M. Eminescu şi alţii, dar această analogie s-ar putea preciza şi aprofunda mai mult. Cu temperamentul său vulcanic şi cu fantezia sa nestăvilită, cu intuiţia sa genială şi cu harul său de vizionar, Botev a depăşit existenţa îngustă, limitată istoriceşte, trecînd la dimensiunile general-umane ale conflictelor sociale şi ale previziunii revoluţionare. Mare socialist-utopic şi revoluţionar, el nu numai că a pus în contact poezia bulgară cu dimensiunile fireşti ale celei europene, dar a impus şi tradiţia liricii militante-revoluţionare, care marchează mai tîrziu una din cele mai înalte culmi în literatura noastră.

Dezvoltarea poeziei bulgare după eliberarea de sub dominaţia otomană se caracterizează printr-o simţitoare îmbogăţire a varietăţii formelor de gen şi stil, ele căpătînd o importanţă este-

tică reală în anii 80 şi 90 ai secolului al XIX-lea. Numărul poeţilor creşte foarte repede, deşi o parte dintre ei îşi încep creaţia înaintea eliberării. Continuitatea idealurilor renaşterii se percepe clar în creaţia lui P. R. Slaveikov, Ivan Vazov, K. Velicikov, St. Mihailovski. Şi totuşi nu vom exagera dacă vom afirma că poezia, pînă către mijlocul anilor 90, se află sub umbra lui Vazov, personalitatea cea mai marcantă a literaturii bulgare noi. Fecunditatea sa creatoare, care impresionează şi astăzi, se îmbină cu o multilateralitate extraordinară a talentului. Vazov îşi încearcă pana cu succes în toate genurile literare. Prin *Sub jug* (1889), una din creaţiile bulgare traduse cel mai mult în străinătate, el este şi creatorul romanului bulgar. Meritele sale sînt covîrşitoare şi în dezvoltarea povestirii şi dramei bulgare. Dar în conştiinţa generaţiilor Vazov rămîne prin excelenţă un „poet popular". El îşi începe activitatea literară anume ca poet încă din epoca dinaintea eliberării (începutul anilor 70 ai secolului al XIX-lea), şi în decurs de o jumătate de secol nu se desparte de lirică. Vazov este conştiinţa sensibilă a poporului, care răspunde la toate durerile, suferinţele şi nenorocirile, la toate primejdiile şi încercările impuse de istorie. Nu degeaba în *Cîntecele mele* (1913), poetul, înaintat în vîrstă, privind la drumul lung parcurs, declară fără falsă modestie : „Ele-s ecoul viu al sufletului poporului meu..." În perioada timpurie lirica sa patriotică este puternic influenţată de poezia lui Botev, de la care preia cezura după modelul versului popular. Asemeni lui Botev, cele mai bune poezii ale lui Vazov din această perioadă devin pentru totdeauna cîntece în conştiinţa poporului. După eliberare, poetul a încercat amărăciunea şi decepţia călcării în picioare a luminoaselor idealuri ale renaşterii, şi şi-a acordat lira pe o gamă critică. Urmînd modelele poetului său iubit, Hugo, el a creat remarcabilele ode din *Epopeea celor uitaţi* (1883) unul din punctele culminante în dezvoltarea poeziei bulgare. Către sfîrşitul secolului, patosul social-demascator în creaţia lui Vazov se amplifică mereu. Ca predispoziţie şi destin literar, patriarhul literaturii bulgare are ceva comun cu marele Goethe. Spre deosebire de mulţi poeţi de frunte

bulgari, el a ajuns la o vîrstă înaintată și a avut satisfacția recunoașterii generale.

După logica proceselor de dezvoltare a literaturii bulgare, modernismul a întîrziat cu vreo cincisprezece-douăzeci de ani față de marile literaturi europene, și a apărut doar cu unul din aspectele sale: simbolismul. Îndeobște, în critica literară bulgară se acceptă ideea că simbolismul este o culoare, o nuanță străină, exotică, transplant pe sol autohton. În felul acesta importanța modei literare, care constituie un factor esențial în modernism, este supraestimată, neglijîndu-se unele premise obiective ale însuși procesului literar. În anii 90 ai secolului trecut debutează Pencio Slaveikov, K. Hristov și P. Iavorov, reprezentanți ai „primului val" în modernismul bulgar. (Cu stipulația însă că folosim noțiunea de modernism în sens convențional.) Astfel, Pencio Slaveikov, fiul marelui scriitor și luptător din timpul renașterii bulgare, Petko Slaveikov, își însușește individualismul german de la finele secolului. Deosebit de interesantă este atitudinea sa față de creația populară. Acceptînd-o ca pe un model artistic, el creează în spiritul tradiției populare una dintre cele mai frumoase opere din poezia bulgară. Concomitent cu aceasta, sub influența romantismului și individualismului german, Pencio Slaveikov și-a pus drept țel să ridice poezia bulgară pînă la înălțimile celei europene, să descopere — ca antiteză a concepției naturaliste — „omul și în bulgar". Poetul detesta realitatea din Bulgaria burgheză, prostia, ignoranța și mercantilismul, tot ce nu era în concordanță cu aspirațiile sale spre înalte orizonturi spirituale și, prin aristocratismul său estetic, a intrat în contradicție cu concepțiile clare ale lui Vazov despre poezie și funcțiile ei.

K. Hristov și P. Iavorov au trecut deasemeni prin școala poeziei populare, dînd la iveală adevărate mărgăritare ale liricii noastre naționale. K. Hristov are mari merite în înnoirea versului bulgar, iar Iavorov a fost predestinat să se numere printre cei mai mari poeți bulgari. El este o personalitate profund tragică și conflictuală, care în alte circumstanțe istorice ar fi reeditat eroismul lui Botev. Atras din tinerețe de ideile socialismului, Iavorov rămîne toată viața sensibil la durerile și suferin-

țele poporului, ca să declare la sfîrșitul vieții sale că ar vrea să scrie o piesă de care „să rămînă mulțumit pînă și spiritul lui Marx". De altfel analogia cu Botev nu este deloc deplasată, deoarece „haiducia" lui Iavorov, participarea sa în mișcarea de eliberare macedoneană înseamnă mult mai mult decît un episod biografic. Durerii și amărăciunii poetului, pricinuite de eșuarea idealurilor sale sociale, îi corespunde și trecerea spre o nouă poetică. La începuturile sale literare fiind un cîntăreț al suferințelor satului, după 1903, Iavorov se orientează spre un nou tip de lirică psihologică intimistă, care oglindește existența bolnăvicioasă a unei personalități chinuitor de expresive. Lirica modernistă a lui Iavorov, covîrșitoare prin forța psihologică a confesiunii unui suflet torturat, este o etapă nemijlocită a poeziei simbolice.

După 1905 încep să apară în presă versurile tinerilor poeți simboliști — N. Liliev, D. Debelianov, T. Traianov, Em. Popdimitrov, mai tîrziu Hr. Iasenov, L. Stoianov și alții. Ei se bucură de o primire călduroasă în paginile revistei *Hudojnik (Artistul)*, care este considerat primul organ al simbolismului în Bulgaria, iar mai tîrziu și în revista lui Anton Strașimirov, *Naș jivot (Viața noastră*, 1911-12). La începutul celui de al doilea deceniu al secolului, generația simboliștilor reușește să-și consolideze pozițiile în literatură și încearcă să creeze propriul său organ. Este cazul revistei cu o existență atît de efemeră *Zveno (Echipa*, 1914), înființată de D. Podvărzaciov, N. Liliev și D. Debelianov în ajunul primului război mondial. Stindard al simbolismului polemic din perioada timpurie este și poezia lui T. Traianov, discipol al școlii austriece și participant activ în viața culturală a Vienei în primele două decenii ale secolului nostru. Astfel se conturează tabloul foarte complicat al poeziei bulgare din acea perioadă. Vazov era încă viu și participa activ la viața literară, dar moderniștii îl considerau perimat. Pencio Slaveikov îi opunea aspirațiile sale maximaliste europocentriste. Deși făcea parte împreună cu Pencio Slaveikov din gruparea revistei *Misăl (Gîndirea)*, intuitivul Iavorov, la rîndul său, are o atitudine rezervată față de parnasianismul original al confratelui mai vîrstnic.

Generația tinerilor simboliști îl neagă pe Vazov, dar nu poate să accepte nici poetica lui Pencio Slaveikov care nu corespunde cu opiniile lor privind muzicalitatea și imaginea artistică. Ea acceptă doar lirica modernistă a lui Iavorov, considerînd-o apropiată de aspirațiile ei artistice. La rîndul său Iavorov îi prețuiește și-i sprijină pe simboliști. Este cunoscută atitudinea sa binevoitoare față de tînărul Debelianov, căruia îi prevestește un mare viitor.

Simbolismul bulgar este un fenomen neunitar și contradictoriu. Deși a apărut sub influența modernismului european (francez, rus, german, scandinav), el se abate considerabil de la modelul ideatic și artistic caracteristic școlii respective. Influența șablonului aflat la modă s-a dovedit dăunătoare pentru talentele mediocre, dar luat în ansamblu simbolismul bulgar nu cunoaște devierile bolnăvicioase ale egocentrismului, ale misticei reacționare manifestate la unii dintre simboliștii europeni. Cauza constă în întîrzierea sa și în puternicile tradiții realiste ale literaturii bulgare. Tendința caracteristică în dezvoltarea simboliștilor este îndepărtarea de la canoanele simbolismului sau desprinderea definitivă de el. D. Debelianov, una din cele mai mari figuri în poezia bulgară, greu poate încăpea în schema simbolistă. Versurile sale antume de pe front sînt un model al realismului profund psihologic. Hr. Iasenov și L. Stoianov au suportat ororile războiului și au înțeles cît de iluzorii au fost visurile lor nepămîntene. Ei au rupt cu simbolismul și au aderat la ideile partidului comunist, pentru care Iavorov a plătit cu viața în tragicul an 1925. Em. Popdimitrov a cîntat Revoluția din Octombrie și Rusia Sovietică, iar cameralul Liliev a amuțit după război pentru totdeauna.

Deceniul tragic în care au abundat războaiele dintre popoarele frățești din Balcani, primul război mondial încununat de aurora Revoluției din Octombrie, s-a dovedit a fi totodată și de o neobișnuită efervescență literară. Războaiele prelungite au contribuit la autosecătuirea rapidă a simbolismului. În schimbul imagismului palid și a sentimentelor camerale s-a ridicat glasul puternic al tinerei poezii proletare. Creația lui Hr.

Smirnenski, „cîntărețul coamelor de foc", a însemnat o întreagă epocă în literatura bulgară. Acest fiu al cartierelor proletare, secerat de o boală necruțătoare înainte de a împlini douăzeci și cinci de ani, a fost înflăcărat de măreția epocii revoluționare care a deschis noi orizonturi în fața omenirii și a știut să insufle prin poemele sale de mare anvergură rolul istoric mondial al „Prometeului lumii noi" — proletariatul. Poeziile sale închinate revoluției marchează curba unei mari perspective istorice — de la răscoala robilor condusă de Spartacus, prin flăcările Comunei din Paris, pînă la zorile de foc ale Revoluției din Octombrie și la răscoala spartachiștilor berlinezi. În această romantică peripeție a istoriei ca o metamormofoză a „rîsului roșu" sînt și rădăcinile simbolicei revoluționare la Smirnenski, care corelează fenomene din epoci diferite și în felul acesta scoate în evidență dimensiunile, anvergura lor.

Firește, poezia lui Smirnenski n-a apărut pe loc gol. Ea are o genealogie și particularități interesante. Anterior lui Smirnenski, poezia proletară bulgară este reprezentată de D. Polianov, a cărui misiune propagandistică se îmbină cu elemente din poetica lui Vazov și Hugo și a unor ușoare influențe narodniciste. Dar nu de la ea pornește tînărul Vedbal [1], ci de la poezia simboliștilor. Și în poezia sa satirico-umoristică, prin care creează o tradiție în literatura noastră proletară, și în lirica sa „serioasă", tînărul Smirnenski învață de la Debelianov și de la alți simboliști talentați. Unele elemente din poetica simbolistă se dovedesc a fi în consonanță cu stilul patetic și simbolica poeziei sale revoluționare și rămîn trăsătura viabilă, transformată ideologic și estetic de noua atitudine, comunistă, a poetului față de lume.

Strîns legat de principiile estetice ale modernismului este și un alt mare poet revoluționar — Gheo Milev. Acesta debutează de fapt ca postsimbolist. Participarea lui în primul război mondial (grav rănit lîngă Doiran) și cea de a doua ședere a sa la Berlin (1917—19), unde colaborează intens la *Sturm* și *Aktion*, îl pregătesc, hotărîndu-l să treacă la expresionism, foarte la modă

---

[1] Pseudonimul lui Hristo Smirnenski.

pe acea vreme. Prin revista modernistă *Vezni (Balanța)*, pe care a fondat-o, Gheo Milev colportează principiile expresionismului în Bulgaria. Urme ale influenței acestuia sînt clar sesizabile și în amplul poem *Septemvri*, cu care a trecut pe noi poziții ideologice, înființînd și revista *Plamăk (Flacăra)*. Poemul *Septemvri* este una dintre operele proeminente ale literaturii antifasciste mondiale. Prin amploarea și prin expresivitatea poetică el amintește de poemele revoluționare ale lui Blok, Esenin și Maiakovski, cu toate că e legat de alte evenimente istorice — reprimarea primei răscoale antifasciste din lume, în septembrie 1923.

La începutul anilor '20, Gheo Milev a lansat chemarea pentru „barbarizarea" poeziei". Această chemare a fost legată nu numai de preferințele estetice ale poetului față de expresionism, dar și de lipsa reală de patos a poeziei bulgare din acea perioadă. Simbolismul își dovedise inconsistența, trăindu-și ultimele zile.

Anul crucial 1923 a devenit hotărîtor și pentru poezia bulgară. Prăpastia adîncă dintre călăii fasciști și popor a pus intelectualitatea cinstită în fața unei alegeri decisive. Imensa majoritate a scriitorilor bulgari a adoptat poziția judecătorului integru, condamnîndu-i pe ucigași. Gheo Milev, Hr. Iasenov, S. Rumianțev, I. Herbst și alți artiști ai cuvîntului au plătit cu viața pentru curajul lor civic. Pentru cea mai tînără generație de poeți tragicele evenimente (1923—25) au constituit un puternic impuls. Ele s-au transformat în propria lor durere, remușcare și inspirație. Astfel a apărut așa numita poezie „septembristă", legată de marele talent al unor poeți ca N. Furnadjiev și A. Raztvetnikov. Oricît de diferiți ar fi acești doi creatori, caracteristică pentru amîndoi este dominanta romantică. Prima carte a lui N. Furnadjiev, *Vînt de primăvară* (1925), a însemnat unul dintre cele mai remarcabile evenimente poetice ale deceniului. Tînărul de douăzeci și doi de ani a ținut parcă să realizeze chemarea lui Gheo Milev pentru „barbarizarea" poeziei. Suferința sa în fața „horei" sîngeroase în care fusese împins poporul este sugerată de un vers asprit cu premeditare, în opoziție cu frumusețea inconsistentă a simbolismului.

Volumul lui A. Raztvetnikov *Jertfe pe ruguri* (1925), în reușita realizare grafică a pictorului proletar Al. Jendov, s-a transformat într-o expresie a durerii intelectualului legat de popor, într-un protest față de barbaria fascistă, față de ordinea instituită prin violență. A. Raztvetnikov este mai tradițional în poetica sa, el urmează linia lui Hr. Smirnenski și Hr. Iasenov, elemente din imagismul simbolist se împletesc la el cu un baladesc neobișnuit, care creează atmosfera unică a acestei cărți. Dar ceea ce deosebește pe Raztvetnikov de profesorii săi într-ale poeziei, este sentimentul său ales față de frumusețea cîntecului popular.

O interesantă linie ascendentă în acei ani marchează creația lui Lamar (Lalio Marinov), una din cele mai pitorești figuri în poezia bulgară contemporană. Prieten apropiat al lui Gheo Milev, în primele sale cărți *Arena* (1922), *Icoane de fier* (1927) el încearcă influența formativă a acestuia, plătind și un anumit tribut futurismului și expresionismului. *Ani de pace, ani de restriște* (1928), prin patosul antimilitarist și contextul social elocvent, consolidează această expresie. În acest poem Lamar își găsește adevărata fizionomie poetică, adăpîndu-se din comoara cîntecului popular, dar nu în spiritul unei stilizări idealizante, ci prin versuri aspre și prin configurații satirico-grotești bine alese.

Către sfîrșitul anilor '20, în poezia bulgară se remarcă o nouă înviorare. Este suficient să amintim că doar în cursul anului 1928 își publică volumele de versuri Em. Popdimitrov, Dora Gabe, Ivan Mircev, Lamar, At. Dalcev, D. Panteleiev, N. Furnadjiev și alții. Cu un an înainte debutează cu cartea sa *Veșnică și sfîntă* cea mai de seamă poetă bulgară contemporană — Elisaveta Bagriana. Deși nu poate fi încadrată într-un anumit curent literar, cartea Bagrianei impresionează atît prin inovație artistică, cît și prin poezia etică. Pentru prima oară în poezia bulgară a răsunat timbrul liric al femeii, eliberată de prejudecățile unei puternice tradiții patriarhale. Poezia Elisavetei Bagriana, a cărei cea mai înaltă culme rămîne *Veșnică și sfîntă*, este un fenomen care a depășit dimensiunile naționale ale literaturii bulgare.

Tot în acea vreme debutează și un alt poet contemporan remarcabil — Atanas Dalcev — cu *Fereastra* (1926) și *Poezii* (1928). El aduce în lirică un nou tip de urbanism, opus ideii simboliste despre orașe. Caracteristic pentru Dalcev, din perioada sa timpurie, este o deosebită animație și poetizare a interiorului, a vieții și a obiectelor de interior. Elegantei fraze simboliste poetul îi opune neglijența sa demonstrativă față de vers, mergînd pe alocuri pînă la stîngăcii. Această poezie a introdus un nou tip de erou liric — extravagantul neîndemînatic, îndrăgostit de minunile vieții, dar incapabil să rupă păienjenișul reflecțiilor raționaliste. „Redescoperită" în anii 60, ea și-a început a doua existență într-un context social nou.

Sfîrșitul anilor '20 și începutul anilor '30 se caracterizează prin organizarea și consolidarea pozițiilor intelectualității progresiste, însuflețită de ideile Partidului. În poezie vine o nouă generație, născută la începutul secolului. Ea poartă în inimă amintirea măcelului din Septembrie ca pe o durere întunecată. Apar ziare și reviste care grupează în jurul lor tinerele talente. Ce-i drept, existența lor este efemeră, dar atestă o mare efervescență literară. E suficient să amintim revista lui Sl. Vasev: *Prostori (Orizonturi,* 1928-29), a lui Lamar: *Novis* (1929-32), *Săvremennik (Contemporanul,* 1930-32), a lui Gh. Konstantinov și Gh. Tanev, *Stit (Scutul,* 1933-34), a lui L. Stoianov și ziarele proletare *Rabotniceski literaturen front (Frontul literar muncitoresc,* 1929-34), publicația satirico-umoristică *Jupel* (*Zăduful,* 1931-34) și *Kormilo (Cîrma,* 1935-36), concentrare a tinerilor creatori pătrunși de ideile comuniste. Odată cu poeții proletari ca Kr. Kiuleavkov și N. Hrelkov, pe arena literară apar și mai tinerii Hr. Radevski, Mladen Isaev, A. Todorov, N. Lankov, Kr. Penev, Kr. Vălkov, D. Gundov și alții. Fără ezitare, se poate afirma că deceniul anilor '30 este deceniul poeziei proletare, deși așa-zisa perioadă a „sectarismului" de stînga în activitatea Partidului a lăsat o amprentă de uscăciune și imobilitate și în poezie.

În 1932 E. Bagriana și-a publicat a doua carte, *Steaua marinarului*. Ea a consolidat impresia puternică pe care o lăsase marele ei talent în ascensiune. În același an au apărut două

opere grăitoare ale realismului socialist — volumul de versuri *Partidului* de Hr. Radevski și poemul *Congresul de la miezul nopții* de N. Hrelkov. În poezia lui Hr. Radevski, poezie care dă și titlul volumului, devenită antologică în poezia bulgară, vorbește conștiința clasei, chemată să transforme lumea prin opera sa revoluționară.

Doi ani mai tîrziu debutează cu volumul de versuri *Jertfe* și unul din cei mai tineri participanți la răscoala din septembrie — Mladen Isaev. În poezie își face loc atmosfera aspră, dar autentică, a vieții muncitorești, tabloul realist al oprimării monarho-fasciste.

Volumele de versuri *Cer senin* și *Cîntec omenesc* (Ml. Isaev), *Pulsul* (Hr. Radevski), *Poeme fără minciuni* (A. Todorov), *Antena* (Kamen Zidarov), *La înapoierea în sat* (N. Marangozov) sînt o etapă importantă în dezvoltarea poeziei proletare, revoluționare și democratice. Dar vremea înfruntării hotărîtoare cu fascismul a găsit cîntărețul cel mai talentat în N. I. Vapțarov. Rămas aproape neobservat în epoca sîngeroaselor conflicte de clasă, Vapțarov s-a conturat cu dimensiunea sa uriașă încă din primii ani de după victoria din 9 septembrie 1944. Abia atunci au putut fi apreciate pe deplin inovația sa poetică și marele său eroism, care trezește involuntar asociația cu opera lui Botev. Virtutea curajul etic al poetului comunist, care a jertfit tot ce a avut mai scump în numele ideilor comuniste, încununează cu o aureolă în plus poezia sa, care se distinge cu o forță uriașă de sugestie poetică. Spre deosebire de Smirnenski, Vapțarov este foarte teluric, conștient antipatetic în intonațiile sale. În această privință el urmează linia poeziei proletare din anii '30 și comandamentele epocii înseși — tragică și conștient-eroică. Similitudinile cu Maiakovski, asupra cărora insistă unii critici, sînt mai mult aparente, neesențiale, deoarece poetul sovietic este un tribun și agitator, în timp ce Vapțarov preferă intonațiile șoptite și patosul reținut. Unicul volum de versuri al poetului, *Cîntece de motor* (1940), are un destin neobișnuit. După război el a fost tradus în zeci de limbi, pentru el poetul a primit post-mortem marele premiu al Consiliului Mondial al Păcii. Împreună cu cărțile lui

Iulius Fucik și Musa Djalil, cartea lui Vapțarov este unul dintre documentele autentice ale acelei epoci, dar și ale unei poezii mari și perene. Poetul avea conștiința responsabilității în fața istoriei și în fața drumului ales și a exprimat-o în cuvinte simple, modeste, dar puternice, care uimesc și astăzi.

În atmosfera înfierbîntată a încleștării hotărîte cu monarho-fascismul a debutat o nouă generație de talent și de modalități poetice variate care s-a impus în poezia de după 9 Septembrie. Din această generație fac parte V. Hancev, B. Bojilov, B. Rainov, Al. Gherov și alții. Oricît ar fi de diferit caracterul talentului lor, comune pentru ei sînt consonanța urbanistică și reflecția critică la adresa lumii capitalului, sortită pieirii. Un loc deosebit în această grupare poetică ocupă tragicul Al. Vutimski, un mare talent, stins prea de timpuriu.

Poezia închinată mișcării de partizani constituie o parte însemnată din poezia contemporană, față de care trebuie să ne apropiem fără idei preconcepute. Ea se năștea în bordeiele și în bivuacurile partizanilor, purta mirosul prafului de pușcă dintre două atacuri, scrisă în carnete și caiete grosolane sub lumina șovăielnică a luminării sau a focului. Ea a relevat un poet talentat ca Veselin Andreev, ale cărui *Cînteoe de partizani* s-au transformat în poezie clasică socialistă. Cu arma în mînă au pierit înainte de a se putea desfășura ca poeți Țvetan Spasov, I. Niveanin, Hr. Kărpacev, V. Vodenicearski, At. Mancev, K. Madjarov și alții. Din detașamentele de partizani și din mișcarea de rezistență au venit în literatură D. Jotev, D. Ovadia, D. Metodiev, Gh. Svejin, P. Matev, N. Zidarov și alții. Un caz mai aparte este destinul creator al lui Gh. Djagarov, unul dintre cei mai talentați poeți contemporani, căruia i-au trebuit mai bine de zece ani pentru a putea transforma estetic tema antifascistă.

Victoria istorică de la 9 septembrie 1944 a îndreptat spre o altă direcție viața social-politică a Bulgariei și a marcat începutul unei noi epoci. Ea a fost și o premisă pentru acea înflorire fără precedent a literaturii și a artei, incomparabilă cu nici o altă epocă din istoria milenară a poporului bulgar. Să vorbești despre poezia celor trei decenii de socialism, ar însemna să scrii un studiu separat — atît de importantă este ea ca volum și variată ca gen și stil.

În edificarea noii culturi socialiste au depus eforturi, talent și entuziasm toți poeții bulgari. 9 Septembrie a redat tinerețea creatoare unor poeți din generațiile mai vîrstnice, ca L. Stoianov, Dora Gabe, E. Bagriana, Ivan Mircev, Lamar, D. Panteleiev, N. Furnadjiev și alții.

În primii ani de după 9 Septembrie, în rînd cu debutanții de la finele anilor '30 și începutul anilor '40 — V. Hancev, Al. Gherov, V. Petrov, B. Bojilov, B. Rainov, Al. Muratov — s-au alăturat și alți reprezentanți înzestrați ai aceleiași generații — Ivan Peicev, Vl. Golev, R. Ralin, Blaga Dimitrova, N. Stefanova, I. Radoev, Kl. Țacev, I. Davidkov și alții.

Între anii 1956—1960 debutează reprezentanții așa numitei generații „mijlocii", care numără în rîndurile sale cîțiva dintre cei mai talentați poeți contemporani. Printre aceștia se distinge „poetul în pufoaică" — Penio Penev, cîntăreț înflăcărat al Dimitrovgradului și al construcției socialiste, a cărui poezie (și mai cu seamă poemul *Zile de verificare)* s-a transformat într-o operă clasică contemporană a literaturii socialiste bulgare. Printre poeții din această generație se detașează P. Stefanov, St. Penceva, P. Karaangov, A. Ghermanov, A. Stoianov, S. Hr. Karaslavov, Vl. Bașev, L. Levcev, D. Damianov, N. Indjov, M. Șopkin, fără de care nu ne-am putea închipui poezia bulgară de astăzi. Un colorit specific adaugă în poezia acestei generații M. Gancev, M. Nedialkov, A. Mociurov, J. Nikolov, Hr. Cerniaiev, Gh. Milev, D. Stefanov, I. Trenev, E. Evtimov, K. Sevov, M. Berberov, St. Țanev, Hr. Fotev și alții, caracterizați prin varietatea de stiluri și continua căutare, dar cu o distinctă individualitate creatoare.

Tînăra generație de astăzi, care a apărut pe arena poetică cu zece ani în urmă, nu este atît de categorică în manifestările sale comparativ cu cea anterioară ei, dar oricum numără cîteva nume afirmate — speranțe ale literaturii bulgare de mîine: L. Elenkov, B. Vuljev, I. Nikolov, V. Petkova, I. Dimov, Hr. Bankovski, St. Stoicev, P. Bratinov și alții. Printre cei mai tineri se conturează I. Tanev, Gh. Konstantinov, E. Iosifova, K. Kova-

ceva, K. Donkov, B. Ivanov, poeţi de bun gust şi rezonanţă lirică.

Se înţelege că prezenta prefaţă nu are pretenţia să fie ştiinţific exhaustivă. Ea nu şi-a pus decît modesta sarcină de a-l pregăti pe cititorul român pentru întîlnirea sa cu o grupare relativ completă a reprezentanţilor poeziei bulgare, punînd accentul pe epoci mai slab oglindite şi străduindu-se să scoată în evidenţă nu atît unele nume şi fenomene, cît legităţile interioare caracteristice în ansamblul lor.

SIMEON HADJIKOSEV

CUVÎNTUL EDITORULUI

Bucurîndu-se de o largă arie de răspîndire în ţara noastră, poezia bulgară a înregistrat în versiuni româneşti apariţia unor numeroase volume care conţin fie pagini din opera unui singur autor, fie selecţiuni din creaţia mai multor generaţii.

Mi-a fost dat să inaugurez seria unor astfel de selecţiuni, publicînd în 1951, în traducere proprie, o culegere de *Poeme bulgare*, la Editura de Stat pentru Literatură şi Artă. Aceeaşi editură, în 1955, avea să dea la iveală şi o *Antologie a poeziei bulgare*, sub redacţia unui colectiv de traducători şi însoţită de o prefaţă a lui Cicerone Theodorescu. La rîndul ei, în 1962, Editura tineretului înmănunchea un grup de *Poeţi bulgari clasici şi contemporani* în colecţia „Cele mai frumoase poezii", iar în 1970, în colecţia „Poesis" a Editurii Univers, sub titlul *Din ţara trandafirilor*, se publica o nouă culegere din poezia contemporană bulgară.

În ordinea apariţiilor, aşadar, aceasta ar fi cea de a cincea. Ţinînd seama însă de marele număr al autorilor antologaţi şi de bogatul material pe care ni-l oferă cuprinsul, incluzînd şi nestemate ale cîntecului oral, şi izbînzi ale versului scris, de la origini pînă în prezent, această carte, din toate cîte au apărut pînă acum în româneşte, este prima antologie de poezie bulgară *reprezentativă*.

Invitaţia de a colabora la întocmirea ei a însemnat pentru mine o sarcină de onoare, la capătul unei îndelungate strădanii,

de trei decenii, în domeniul popularizării valorilor lirice bulgărești.

Am beneficiat, în acest sens, de sprijinul competent al poetului Haralambie Grămescu, a cărui contribuție la redarea folclorului bulgăresc este substanțială, și n-am renunțat nici la ideea de a introduce și tălmăciri realizate de alți interpreți, printre care unii sînt personalități distincte ale poeziei noastre contemporane.

Deși simbolică, prezența unora este elocventă pentru atenția cu care poeții români au întîmpinat cîntecul confraților lor din Balcani. Din păcate, cu tot spațiul acordat cu generozitate de „Biblioteca pentru toți" nu am putut să extindem lista traducătorilor, pe care am fi dorit să figureze și nume ca: A. E. Baconsky, E. Giurgiuca, M. Breslașu, V. Teodorescu, C. Baltag, Al. Andrițoiu, Gh. Tomozei, I. Horea, I. Brad, T. Măinescu, M. Gheorghiu, I. Meițoiu, M. Banuș, N. Cassian, I. Socol, D. Deșliu, V. Mazilescu, R. Vulpescu, M. Gafton (cu admirabile adaptări din poezia lui Dragomir Petrov) și mulți, mulți alții. În definitiv, puțini sînt poeții români care n-au vizitat pînă acum Bulgaria, și tot atît de puțini cei care n-au tradus încă un singur vers bulgăresc!

Dar aceluiași motiv, al spațiului limitat, îi datorăm și unele omisiuni, pe care, cu toată sinceritatea, le regretăm. Mă gîndesc la K. Kiuliakov, I. Mircev, N. Lankov, M. Petkanova, P. Stanceva, D. Grundov, I. Rudnikov, R. Ralin, A. Vutimski, I. Krasinski, O. Orlinov, I. Milev, E. Burnaski, G. Konstantinov, E. Iosifova, K. Stanișev, A. Mociurov, B. Vuljev, L. Elenkov, Z. Kisiov — și cîți alții —, nume valoroase ale poeziei bulgare, de a căror absență ne mîngîie doar gîndul că e parțial suplinită prin referirile aduse operei lor de către prefațatorul bulgar al antologiei, criticul și istoricul literar Simeon Hadjikosev.

Materialul de bază a fost extras în primul rînd din volumele poeților, iar mențiunea lor bibliografică s-a făcut în fișa de prezentare a fiecărui autor. Au fost studiate însă și antologiile în limba bulgară, printre care amintim Antologia lui Kamen Zidarov, din 1949, *Antologia „unei generații"* din 1959, *Antologia „Celor 25 de roze"* din 1969, antologia în două volume editată la Narodna Nauka în 1969 sau antologia *Steaua dimineții* din 1974.

În aceeași măsură au fost cercetate și colecțiile revistelor: *Plamăk*, *Literaturen front*, și *Septemvri*, editate de Uniunea Scriitorilor Bulgari, și *Caietele de poezie* (1961—1975) care apar în fiecare an de Ziua Poeziei!

De un real folos ne-au fost și dicționarele biografice ale autorilor, precum și unele antologii și publicații în limbi străine ca, de pildă, antologia în limba ucraineană apărută la Kiev în 1975, sub redacția lui D. Bilous; antologia în franceză *La poésie bulgare des origines à nos jours* (Seghers, 1968); colecția pe anii 1969—1975 a trimestrialului *Obzor*, excelenta publicație în franceză și engleză condusă de Liliana Stefanova, precum și prestigioasa revistă pariziană *Europe*, al cărei ultim număr, sub îngrijirea lui Pierre Gamarra, e în întregime dedicat literaturii bulgare.

La descifrarea, cuvînt cu cuvînt, a originalului, un aport prețios l-au adus M. Magiari și V. Deșliu. Iar dacă pe aceleași texte, dar publicate anterior, în alte culegeri ori în presă, a fost văzută și semnătura lor însoțindu-mi numele (sau pseudonimele Adrian Ulmu), sînt obligat să precizez, pentru a-l feri pe cititor de unele nedumeriri inutile, că s-a procedat așa cu asentimentul părților și în anumite împrejurări redacționale — revenind celor doi meritul de cunoscători ai limbii bulgare, iar mie rolul de transpunător al textului în forme poetice românești.

În sfîrșit, materialul astfel selectat a fost organizat în trei diviziuni distincte, una atribuindu-se poeziei orale, iar celelalte poeziei culte, de la primii poeți din perioada renașterii, la tinerii poeți de astăzi.

Ordinea de includere în sumar a fost cea cronologică, luîndu-se ca punct de reper anul de naștere, o singură excepție de la regulă făcînd-o Botev, căruia i s-a repartizat cea de a doua secțiune a cărții, cuprinzîndu-i aproape întreaga operă lirică, alcătuită dealtfel din numai douăzeci de poezii.

Am vrut, prin aceasta, să omagiem, încă o dată, pe cel mai de seamă geniu al poporului bulgar, poetul care și-a desfășurat

întreaga activitate revoluționară și literară pe pămînt românesc, în ambianța ospitalieră a poporului nostru, în mijlocul căruia și-a trăit ultima treime din scurta, dar strălucita sa viață.

În anul gloriosului act de acum un veac, al proclamării independenței noastre de stat, cînd jertfa de sînge a vitejilor dorobanți români, alături de ostașii ruși și de voluntarii bulgari, a dus și la eliberarea Bulgariei, Botev, fără să mai apuce această zi, schimbîndu-și pana cu sabia, pierise în fruntea eroicului său detașament. Plecînd de la izvoarele sufletului și cîntecului popular, pentru ca să se întoarcă la ele, el rămîne pe totdeauna în piscul pe care a căzut, dominînd, ca un simbol de luptă și libertate, întregul peisaj al poeziei bulgare.

Iată de ce am numit cele trei capitole ale cărții : *Izvoarele*, *Voivodul*, *Stegarii și ceata*.

VICTOR TULBURE

IZVOARELE

În românește de
HARALAMBIE GRĂMESCU

VOINICUL ŞI PĂDUREA

Voinicu-i zice pădurii :
— „Rămîi, pădure, cu bine,
pădure şi munte Rila !
Mulţumim cu plecăciune
pentru cît ne-ai făcut bine,
că ne-ai adăpat cu apă
şi ne-ai hodinit în iarbă."
Iar pădurea îi răspunde :
— „Mergi cu Dumnezeu, voinice,
şi-ntru bine să vă fie
dacă v-am făcut vreun bine. —
Despre apă, despre iarbă :
apa mea curge tot apă,
iarba mea creşte tot iarbă —
da nu vă binecuvînt
că brăduţii mi i-aţi scos
ca să faceţi furci de tors,
şi le-aţi dus la şezători
şi le-aţi dat mîndruţelor."

MULT MI-E DRAG ȘI MULT ÎMI PLACE

Mult mi-e drag și mult îmi place
cînd se-ntoarce primăvara!
Că-mi pornesc la iarbă verde
și stîne, măre, și vite:
în pădure vite sure,
pe cîmpii caii corbii,
capre ciute mii și sute,
oi bălane mii și mii;
toate-s vesele și zburdă,
toate se întorc la viață,
toate zdravene, voioase,
toate pleacă la pășune...
Plugarul ară cu plugul
prin costișele de piatră,
prin cîmpia-nțelenită:
boii lui sînt ca doi îngeri,
plugul — floarea știrului,
la resteie — busuioace.
Și miroase busuiocul
de-nviază tot ce-i viață, —
toate cu el împreună
încep toate să se roage:
— Dă-ne, Doamne, dă-ne nouă
an mănos și roadă bună,
viață lungă, sănătate,
și plugarului bucate!

DES CERNE PLOAIA MĂRGĂRITARE

Des cerne ploaia mărgăritare,
dragul meu pune-și șaua pe murgul,

pleacă la tîrguri în Karavlaška[1].
Eu l-agrăiescu-l și-l rog într-astfel:
„Mai stai, iubite, anul acesta,
anul acesta, iarna aceasta;
banii, iubite, oricînd se-adună,
dar tinerețea numai o dată-i,
că tinerețea piere ca roua:
în zori sclipește și-ndată piere!“

CODRUL NU ȚESE, NU TOARCE

Codrul nu țese, nu toarce,
toată iarna, bietul, zace.
Da de pe la sfîntul Gheorghe
singur-singurel se-mbracă
în dulamă nouă verde
și-n catifea nouă verde

SOARELE STRĂLUCEȘTE-N CASA NEDEI

Soarele de primăvară
strălucește-n casa Nedei,
salcă, lele, sălcioară!
Da nu era soarele,
nu era decît Neda:
cu ochii negri corbii,
genele ca busuiocul,
dinții albi mărgăritare,

[1] Țara Românească (n. t.).

trup subțire ca de zînă.
Și se strîng copilele
ca să joace-n pajiște,
să adune gălbioare,
să se bucure la soare.
Și le spune Neda dulce :
— „Hei, voi fetelor copile,
încălziți-vă la soare
cît e viu și dogorește,
cît nu vîjîie cîinoasă
iarna grea-n casă străină !“
A crescut o sălcioară
în ograda mare-a Nedei.
da nu era sălcioară,
nu era decît Neda :
cu mîini dalbe suflecate,
frunte galbenă-ncruntată,
și ochi negri plini de jale.
Se adună flăcăiandrii
să-mpletească sălcioare.
Și le spune Neda dulce :
— „Hei, voi flăcăiași, trei sute,
toți flăcăi, toți în vîrtute,
frîngeți mlade și-mpletiți,
da mai mult le mirosiți,
cît timp salcia-i pletoasă,
cît timp frunzele sînt verzi,
cît timp Neda e frumoasă !“

UMBLĂ NEDA PRIN OGRADĂ

Umblă Neda, dalba fată,
umblă Neda prin ogradă

și-mpletește flori în chită.
Iară chita așa-i spune :
— Măre, Nedo, dalbă Nedo,
să nu mă dărui la fete
că sînt rele și mișele
și mă țin ca vai de ele :
în ziua cînd ies la horă
își fac din mine cunună ;
da cînd vin acasă seara
la mine nu se mai uită,
mă leapădă după ușă,
mă mătură dimineața
și m-aruncă la gunoaie.
Dăruie-mă la flăcăi,
că flăcăii sînt de treabă,
sînt de treabă, îmi pun apă,
îmi pun apă, mă răsfață.
Cînd vin de la horă-acasă,
mă pun în apă curată ;
dimineața cînd se scoală,
mă poartă cu drag și fală.
Cînd se duc pe țarină,
mă culcă-n rouă curată,
m-adapă cu apă rece.
Seara cînd se-ntorc spre casă
își fac din mine podoabă
și mă pun după ureche,
să se-abată la izvoare,
la izvoare, pe la fete.

IANKA ȘI CADIUL

Ianka, le, frumoasă fată !
Șade Ianka-n pragul porții,

iar pe drum trece cadiul
cu seimenii-n urmă-i roată ;
duc un tinerel zănatic,
cu mîini dalbe ferecate,
la spate-n fiare legate.
Iana pe cadiu l-întreabă :
— „De ce l-ați legat în fiare ?"
— „Iankă, lele, copilandră,
iacă-a sărutat o fată !"
— „O, bătrîne efendi,
tinerețea fie-ți lege !
Cînd se-ntîlnesc doi bătrîni
se privesc cu dușmănie ;
cînd se întîlnesc doi tineri,
ce-ai vrea tinerii să facă ?"

A CĂZUT O CEAȚĂ GROASĂ

A căzut o ceață groasă,
după ceață rouă multă ;
prin rouă, desculță-o fată,
după fată-un flăcăiandru.
după el bătrîna-i maică
Grăiește bătrîna maică :
— „Fată, le, să nu-mi minți fiul !"
— „Cine-ți minte, maică, fiul ?
Eu nu-l mint, nici el pe mine ;
poate-l minte dalba-mi fată,
poate-l minte frumusețea-mi,
poate mintu-l ochii-mi negri,
poate-l minte boiu-mi gingaș."

STOIANE, MAICĂ STOIANE

Stoiane, maică Stoiane,
ți-am pus așternut aseară
și l-am strîns de dimineață,
și ți-am găsit așternutul
plin cu flori înmiresmate :
trandafiri și albi și roșii,
și busuioc cu ochi negri !
A fost cineva la tine,
ori tu ai fost nu știu unde ?
— „Maică, le, măicuță bună,
nici n-am fost pe nu știu unde,
nici la mine n-a fost nimeni —
da am îndrăgit o fată,
maică, le, și e frumoasă,
da e și mică și proastă,
nici nu știe să vorbească,
darămite să iubească !"
— „Intreab-o, copile-ntreab-o,
dacă-i tînără și proastă :
ce e mai scump decît mama,
ce e mai dulce ca mierea,
ce-i mai iute decît calul ?"
— „Eu, măicuțo,-am întrebat-o :
«Drăguțu-i mai scump ca mama,
somnul mai dulce ca mierea,
ochii mai iuți decît calul»".
— „Iubește-o, maică, iubește-o,
că nu e mică și proastă,
ci-i vicleană viclenită !"

DE VREI FLOARE ROURATĂ

De vrei floare rourată,
vino, nebunule-n zori
să-ţi dau floare rourată,
rourată-mbucurată !
De vrei apă, apă rece,
vino mai pe la amiază,
la amiază să-ţi dau apă,
apă rece, răcoroasă !
De vrei mîngîiere dulce,
vino, nebunule, seara,
să-ţi fiu tînără drăguţă,
să-ţi dau mîngîiere dulce !

VIORICĂ, VIOREA

Viorică, viorea,
cin'ţi-e drag, pe cine-alinţi ?
— Un cioban smead îmi e drag,
unul smead, Ivan ciobanul,
care face furci cioplite,
furci şi fluiere cioplite.
Mi-a făcut o furcă nouă,
şi-a cioplit pe furcă chipul,
ca să-l văd cînd torc cu furca ;
şi a mai făcut şi-un fluier,
mi-a cioplit pe fluier chipul,
să mă vadă-atunci cînd cîntă.

FIE BLESTEMATĂ FATA

Fie blestemată fata
care-ndrăgeşte ciobanul !
Ciobanu-i cu jale multă :
vara vărează în Vlaşka,
iarna iernează în Bansko —
pe pămîntul negru doarme,
căpătîi i-e piatra dalbă,
velinţă cerul cu stele,
nevastă bîta cu noduri.

DRAGI ÎMI MAI SÎNT MIE FETELE BULGARE

Dragi îmi mai sînt mie fetele bulgare,
toată ziulica seceră în soare,
din zori pînă seara stau numa-n picioare,
legători înnoadă, leagă snopi de roadă,
fac căpiţe-n cîntec de privighetori,
forfotesc ca nişte rîndunici surori.
Şi cînd seara-şi culcă umbrele lungite,
îndemnînd spre casă, potîrnichi grăbite,
dalbe-s toate, dalbe, ca o carte dalbă,
cu obrajii rumeni, mere de Ohrida !

FATĂ, DESPĂRŢIRE NEAGRĂ

Fată, despărţire neagră,
cum să mă despart de tine ?

Că mi te-ai lipit de suflet
ca două neguri pe cîmpuri,
ca două stele pe ceruri !
Vîntul are să adie,
negurile să-mprăștie ;
soarele-are să răsară.
stelele au să se stingă —
vine despărțirea neagră !

MĂ ROG ȚIE

Mă rog ție, păsăruică dulce,
să nu-mi cînți de dimineață mîine,
că aseară mi s-a-ntors mîndrutul,
mi s-a-ntors tîrziu aseară-acasă,
frînt de drum și frînt de drăgosteală,
s-a culcat, sărmanul, dinspre ziuă
cînd dau glas cocoșii-a doua oară...

MĂ FĂCUI PĂSĂRUICĂ

Mă făcui păsăruică,
mă dusei la pădure,
găsii un bulgăraș,
bulgăraș de zăpadă,
și în sîn mi-l pusei.
și așa îi urai :
„Fie-ți dor, bulgăraș,
ca flăcăului tînăr

de mîndruța-i frumoasă !"
Mă făcui păsăruică,
mă dusei la pădure
și găsii fîn cosit,
și în mînă-l luai
și așa îi urai :
„Fie-ți dor, fîn cosit,
cum mîndruței i-e dor
de flăcăul iubit !"

DACĂ-AI ȘTI, MÎNDRUȚO...

Dacă-ai ști, mîndruțo, măre, dacă-ai ști,
ce e jalea, măre, după tinerețe,
colo la portiță, măre, la portiță,
la portiță, măre, tu m-ai aștepta,
de pe cal, mîndruțo, măre, de pe cal,
de pe cal, mîndruțo, tu m-ai coborî,
în casă, mîndruțo, măre, tu în casă,
în casă m-ai duce, măre, mîndra mea !

DESTUL AI UMBLAT CA FATĂ

Destul ai umblat ca fată,
acuma îți pui năframă
și-nveți grijile pe nume :
de la tîrg aștepți argatul,
de pe țarină bărbatul,

de la pădure cumnatul. . .
Neagră beznă ochii-ţi văd
porţi la mîini cătuşe grele :
griji în suflet şi mai grele :
bezna ochilor — bărbatul,
cătuşele grele — pruncul,
grija sufletului — casa.

CÎNTĂ-UN PORUMBEL PE VALE

Cîntă-un porumbel pe vale,
şi-o nevastă-aşa-i grăieşte :
„Cîntă, cîntă, porumbele,
că şi eu cîntam ca tine
cînd eram la maica fată,
cînd şedeam pe lîngă taica ;
da m-au măritat de mică
şi m-a potopit necazul."

CU BINE, MAICĂ, CU BINE

Cu bine, maică, cu bine,
am stat pînă-acum cu tine,
acum despărţirea vine.
Acuma oi sta la masă
tot cu socrul şi cu soacra,
cu cumnaţi şi cu cumnate,
şi cu cuscrele bătrîne.
Cu bine, maică, cu bine,

să-mi uzi florile, măicuţă,
dimineaţa-n stropi de rouă,
la nămiez cu apă rece,
pe seară cu lacrimi, maică.

CRESC ALĂTURI DOI PINI

Cresc alături doi pini laolaltă,
între ei o salcie subţire ;
pîn' la ceruri cresc în slavă pinii
să ferească salcia subţire
de vremi rele şi de vînturi grele,
să nu-i frîngă vîrfurile vîntul,
să nu-i rupă crengile furtuna.
Dară nu erau doi pini aceia,
că erau numai doi fraţi de sînge
şi-ntre ei Eliţa, surioara.
O feresc pe surioară fraţii
de guri rele şi de vorbe grele :
să nu-i strice gurile mîndria,
să nu-i stingă vorbele lucirea.

FUSEI ASEARĂ LA BIETU-MI FRATE

Fuse-i aseară la bietu-mi frate,
la sărăcanul, la amăritul.
Şedea la masă cu-ai lui cu toţii,
mîncau un codru de pîine, bieţii ;

codrul de pîine le era cina,
din miei sălbatic le era pîinea,
şi linte neagră mîncarea toată.
Pe urmă-şi cheamă bietul meu frate
în jurul mesei fiii cei nouă
şi cele nouă nurori frumoase
şi toţi nepoţii nouă de-a valma.
Şi-i cîntau fiii din alăute,
nurorile dalbe-i cîntau din gură,
ţineau isonul veseli nepoţii,
şi vuia casa de rîs şi glume.
Puţină vreme şezui acolo,
în casa plină de voioşie,
şi-mi părea masa ca la ospeţe.
Bine-mi mai fuse la bietu-mi frate !
Plecai pe urmă la mine-acasă :
luceşte casa de-arginturi albe,
sclipesc pereţii de aur galben —
topirea-ar focul şi-argint şi aur
dacă n-am mladă ruptă din mine
să-mi gungurească, să-mi hohotească.

MÎNDRA CEA LENEŞĂ

Flăcău-şi laudă mîndra :
— Am o mîndră harnică :
toarce la un fir o zi,
la fuior o săptămînă,
într-o lună face scului
şi-ntr-un an un cot de pînză.
Pe unde mîndra mea toarce,
pe-acolo o prinde somnul :

înfige furca-n cenuşă,
se-ntinde lată şi doarme.
Ce furcă de corn smintită !
Pînă cînd se scoală fata,
ea-nverzeşte-afurisita,
şi rodeşte coarne coapte,
iar cînd fata se trezeşte,
ronţăie la coarne coapte.

FATA ZMEOAICĂ

Pleacă-un tînăr fără minte
prin dumbrave, prin fîneţe,
să vîneze zburătoare,
zburătoare, potîrnichii,
prepeliţe mărunţele.
Zburătoare nu găseşte,
ci găseşte-un brad subţire,
brad subţire, numai noduri.
Îşi ridică flinta lungă,
trage-n bradul cel subţire,
brad subţire şi cu noduri,
drept în inimă-l loveşte
şi mi-l frînge din coroană.
Şi răsare din coroană
o zmeoaică fetişcană.
El o ia de mîna dalbă,
maică-si acas' s-o ducă ;
ci-i grăieşte fetişcana :
— „Bre copile prostănace,
să te-nvăţ eu cum se face ?
Scoate-mi brîul, ferecatul,

leagă-mi mînurile dalbe ;
ia-mi năframa vişinie,
leag-o peste ochii-mi negri ;
prinde-mă de mîna dalbă,
și la maică-ta mă-mpinge,
ca maică-ta să nu zică :
«Băgăcioaso, vîrîcioaso,
singură-ai venit, fetico,
lipicioaso, mincinoaso.»
Ci măicuţa ta să spună :
«Bre copile, lele maică,
de unde-ai luat tu fata ?
Că nu-i fată cum e-o fată,
ci e fată ca un soare,
ochii-i stele-s lucitoare,
sprîncenele-i găitane-s.
umbletu-i e adiere,
statu-i soarele fierbinte,
graiu-i ploi de mărgărinte»".

SE LAUDĂ-O FETIŞCANĂ

Se laudă-o fetişcană
că ea-i cea mai mîndră fată,
mai mîndră ca soarele,
ca sora lui mai gătită,
ca sora lui, dalba lună.
Dacă-aude mîndrul soare,
astfel îi grăieşte fetei :
„Măre fată, fetişcană,
te lauzi în gura mare
că eşti cea mai mîndră fată,

mai mîndră ca soarele,
ca sora lui mai gătită,
ca sora lui, mîndra lună ?
Haide, dară, să ne-ntrecem
și-n sclipiri şi-n frumuseţe,
din răsărit pînă-n scapăt."
Atunci fata intră-n casă,
intră-n casa părintească
să-şi pună haine alese,
haine-alese, de mătase,
și sandalele-i frumoase.
Pe urmă iese-n ogradă
să se-ntreacă-n frumuseţe,
din răsărit pînă-n scapăt.
Se-ntrecură-n frumuseţe —
ieşi fata mai frumoasă
decît soarele drăguţul
și decît soră-sa luna.
Soarele-i grăieşte fetei :
„Măre fată, fetişcană,
ia să mi te duci în casă,
ca să nu ardă doi sori,
că-i ard pe secerători,
pe secerători în lan,
pe cosaşi de pe tăpşan,
pe plugari de sub umbrar.

MORMÎNTUL BONEI

E bolnavă Bona,
Bona, draga Bona,
de-o boală haină,
de ciuma cea neagră.

Iar la capul Bonei
măicuța ei șade,
șade și se roagă :
— „Doamne, măre Doamne,
ridică-mi-o, Doamne,
scoală-mi-o din boală,
și de sfîntul Gheorghe
am să dau pomană
doi porumbei vineți."
Și îi spune Bona :
— „Maică, scumpă maică,
nu pomeni vrea Domnul,
ci o vrea pe Bona.
Cînd s-o stinge Bona,
tu să chemi, măicuță,
croitoru-al tînăr,
să-mi croiască giulgiul,
scurt să mi-l croiască,
să se vadă, maică,
poala de mătase
de la fusta Bonei.
Și să chemi pe urmă,
trei dulgheri, măicuță,
ca să-mi întocmească
un mormînt, măicuță,
și să-mi lase, maică,
trei ferestre mici
la cele trei colțuri.
Pe o ferestruică
să mă lumineze
soarele, măicuță ;
iar pe cea de-a doua
să răzbată roua,
să mă roureze ;
iar la cea de-a treia
fetele să vină,

să vină, măicuță,
prietenele mele,
s-o strige pe Bona :
«Bona, dragă Bona,
scoală, Bona, scoală,
să culegem flori,
să le facem chite,
să mergem la apă».
Iar eu le-oi răspunde :
«Fetelor fecioare,
prietene-ale mele,
duceți-vă, duceți,
culegeți voi flori,
faceți-le chite,
mergeți voi la apă ;
floarea vieții mele
se trecu devreme,
apa vieții mele
repede se scurse»".

SOȚIA ȘI PĂDUREA

Umblă-o soață, umblă-o soață prin pădurea verde,
pe cînd umblă, pe cînd umblă, trist și jalnic plînge,
trist și jalnic plînge, biata, plînge și suspină :
„Plîngi, pădure, plîngi tu, soro, plîngem amîndouă,
tu-ți plîngi frunzele, pădure, eu îmi plîng iubirea.
Pe tine, pădure soro, te-a brumat greu bruma,
pe mine, pădure soro, m-a măritat mama,
măritatu-m-a, pădure, cu-n deliu amarnic. . .
Noaptea umblă, hei pădure, prin cîmpia largă,
ziua umblă, hei pădure, prin adînci coclauri.

Seara vine, hei pădure, şi-mi aduce pradă,
pradă grea, pădure soro, haine-n sîngerate,
capete, pădure soro, de negustori toate.
Plîngi, pădure, plîngi tu, soro, plîngem amîndouă —
tu-ţi plîngi frunzele, pădure, eu îmi plîng iubirea. . .
Frunza ta, pădure soro, iar va să-nverzească,
tinereţea mea, pădure, nu mai înverzeşte.

RADKA SCAPĂ DE ZMEU

— „Vrei să mă măriţi, măicuţă,
da nu mă-ntrebi şi pe mine
dacă mi-e de măritare :
că un zmeu mă îndrăgeşte,
mă îndrăgeşte, măicuţă,
şi mă vrea să-i fiu nevastă.
Vine seara pe la mine,
cum şi-astă seară-o să vină —
cu zmei pe cai de jăratic,
cu zmeoaice-n droşti de aur,
cu zmeiuţi în droşti smălţate.
Cînd trec prin codru, măicuţă,
codrul fără vînt se-ndoaie ;
cînd trec prin cîmpie, maică,
fără foc se-aprinde cîmpul ;
cînd ajung la noi acasă,
toată casa se aprinde
de la toate patru colţuri,
da să nu te sperii, maică !“
Maica-i glăsuieşte Radkăi :
— „Radko le, sufletul maicăi,
de ce nu mi-ai spus tu, maică,

să te fi stropit, măicuţă,
cu cenuşă de pe vatră.“
Pînă să-şi sfîrşească vorba,
codrul fără vînt se-ndoaie,
cîmpul fără foc se-aprinde,
detună-o puşcă, subţire,
cimişirul porţii cade,
intră val-vîrtej în curte
nor de zmei şi de zmeoaice.
Zmeoaicele îi spun Radkăi :
— „Radko le, fată frumoasă,
despleteşte-ţi cozile,
să ţi le-mpletim, le Radko,
să ţi le-mpletim zmeieşte.“
După ce-o-mpletesc pe Radka,
o suie-n droşcă de aur.
Trec printr-o pădure verde,
ies într-o cîmpie largă,
se-ntîlnesc cu cinci căruţe,
cinci căruţe încărcate
cu snopi şi cu iarbă toate.
Radka pe zmeu îl întreabă :
— „Zmeule, măi foc şi pară,
dacă tu eşti foc şi pară,
eşti în stare s-aprinzi fînul,
s-aprinzi fînul, s-aprinzi snopii ?“
Zmeul îi răspunde Radkăi :
— „Radko le, fată frumoasă,
snopii, Radko, i-aş aprinde,
dară fînul nu se poate,
că-are buruieni de vrajă,
ciuboţica-cucului,
talpa-ursului, ghinţură —
dacă-i dau foc fînului,
am să mă despart de tine.“
Radka-i vicleană isteaţă,

dă foc fînului și-l arde,
și de zmeu mi se desparte.
Zmeu-așa-i grăiește Radkăi :
— „Radko le, fată frumoasă,
fost-ai vicleană isteață,
ispititu-m-ai vicleană,
ca să te desparți de mine !“

NEDESPĂRȚIȚII

Se-ndrăgiră două inimi tinere,
se-ndrăgiră nouă ani, zănatice.
Vine vremea să se-nsoare tinerii,
da nu-i lasă tatăl fetei și nu vrea
să se-nsoare două inimi tinere,
să se lege și să moară-alăturea —
mînă fata jos în pratul satului,
ca să strîngă fînul verde-al pratului.
Și nu lasă nici mama băiatului
să se-nsoare două inimi tinere,
să se lege, să trăiască-alăturea —
mînă fătul sus în dealul satului,
ca să taie-un trunchi de paltin de-acolo.
Cade trunchiul, moare fătu-n sus de sat ;
sare-un șarpe, piere fata-n jos de sat —
îngropară flăcăiandru-n sus de sat,
îngropară copilandra-n jos de sat.
Crește iată-un brad subțire-n jos de sat,
crește iată-un paltin verde-n sus de sat,
și-mpreună vîrfurile peste sat,
vine-un pui de filomelă-n vîrfuri sus,
cîntă puiu-n zori de zi și seara iar :
„Gemi și crapă, taică tu al tinerei !

Gemi și crapă, maică a flăcăului !
Se legară două inimi tinere
să-și trăiască, să-și petreacă-alăturea.“
Se mînie tatăl fetei, crîncenul,
taie bradul de pe dealul satului ;
se mînie și muma flăcăului,
taie și ea de pe vale paltinul.
Ațițară foc amarnic lîngă sat,
ca să ardă brad și paltin, amîndoi,
și se-nalță foc amarnic jos în sat,
și pornește vînt cumplit din sus de sat,
care-o arde pe maica flăcăului.
care-l arde și pe tatăl tinerei.

LAZAR ȘI PETKANA

S-a mai pomenit vreodată
să fi născut o femeie
de trei ori cîte trei gemeni,
toți băieți, de-au ajuns nouă,
nouă frați, cîte trei gemeni,
și cu-o soră-a lor, Petkana ?
Și i-a-nsurat pe tus-nouă,
i-a-nsurat, le-a făcut casă.
numai Petkana rămase ;
și-au venit s-o ia pe fată
hăt de peste nouă sate,
dintr-al zecelea, departe.
Maica nu și-ar da copila,
că îi pare prea departe :
greu i-ar fi fetei să vină,
greu maică-i la ea să meargă.

Lazar, fratele mai mare,
așa îi grăiește maicăi :
— „Dă-o, maică bună, dă-o,
că noi sîntem nouă, frații,
și te-om duce fiecare
să ți-o mai vezi pe Petkana ;
și cum sîntem nouă frații,
tot de nouă ori te-om duce."
Maica pe Lazar l-ascultă,
o mărită pe Petkana
dincolo de nouă sate,
într-al zecelea, departe.
Cînd vin pe urmă nuntașii
să ia tînăra nevastă,
Petkana, copila, plînge,
că o duc tare departe,
dincolo de nouă sate,
într-al zecelea, departe.
Cum pleacă fata-mireasă,
vine-o ciumă neagră-n lume.
Răpune ciuma, răpune
pe tus-nouă frații gemeni
și pe nurorile nouă,
de-au rămas nepoții, nouă.
Și-n ziua de sîmbăta,
pe toți maica-i pomenește,
îi pomenește,-i grijește,
da pe Lazar nu-l grijește,
pe el maică-sa-l blesteamă :
„Blestemat să fii, Lazare,
nu te-ar odihni pămîntul,
că mi-ai dat-o pe Petkana
să nu pot la ea răzbate,
nici ea la mine să-ajungă."
Lazar din groapă se roagă :
„Vezi-o, Doamne, și auzi-o,

măicuța cum mă blesteamă ?
Fă-mi, tu, Doamne, fă-mi pe dată
din țărînă — trup ușor,
din sicriu — cal repejor,
din cruce — ploscă gălbuie,
să mă duc, Doamne, m-aș duce
s-o iau pe sora Petkana,
să i-o duc măicuții-acasă,
să nu mai blesteme maica !"
Dumnezeu i-ascultă ruga,
și-i face Domnul, îi face :
din țărînă — trup ușor,
din sicriu — cal repejor,
din cruce — ploscă gălbuie,
iese Lazar și se duce.
Bate la Petkana-n poartă,
iese sora și-i deschide ;
și dacă-l vede Petkana,
îi ia mîna, bucuroasă,
îi ia mîna s-o sărute —
mîna miroase-a țărînă,
a muced, a pămînt negru.
Petkana-i spune lui Lazar :
— „Bădie frate Lazare,
pentru ce miroși a muced ?"
Lazar viclenește-o minte :
— „Petkană, soră Petkană,
de cînd ai plecat de-acasă
și te-ai depărtat de maica,
am ridicat nouă case
și-am tot frămîntat ceamurul,
de duhnesc și-acu a muced.
Ia haide, soră Petkană,
că maica zace pe moarte,
hai, ca s-o mai găsim vie."
Sora-ndată se gătește

şi cu frate-său porneşte.
Merg ce merg, cu mare grabă.
Petkana-i zice lui Lazar:
— „Frate Lazare, bădie.
tare mai miroşi a muced.
a muced, a pămînt negru :
de ce ţi-a putrezit haina ?“
Lazar îi spune Petkanei :
— „Petkană, soră Petkană.
cînd am plecat după tine.
m-a prins o ploaie de vară
şi mi-a udat haina toată,
n-a apucat să se zvînte
şi mi-a putrezit de apă.“
Merg ei ce merg mai departe.
trec printr-o pădure verde,
ies într-o cîmpie largă,
în cîmpie-i un pom mare.
în pom cîntă-o păsăruică
şi-n cîntec aşa grăieşte :
„S-a mai pomenit vreodată
viu cu mort să meargă-alături
cum merg Lazar cu Petkana ?“
Petkana-i spunea lui Lazar :
— „Frate Lazare, bădie.
auzi pasărea ce cîntă ?“
Lazar îi spune Petkanei :
— „Haide, soră, mai departe,
că păsăruica băzneşte.“
Merg ei ce merg mai departe,
ajung la nişte fîneţe.
Petkana-i spune lui Lazar :
— „Frate Lazare, bădie,
văd fîneţele cosite,
ale noastre-s necosite.“
Lazar îi spune Petkanei :

— „Am bolit de-o boală lungă,
n-am putut să ies la coasă.“
Ajung şi la vii, pe coastă,
Petkana-i spune lui Lazar :
— „Bădie, frate Lazare,
toate viile-s săpate,
ale voastre-s nesăpate.“
Lazar îi spune Petkanei :
— „Am tot zăcăşit de-o boală,
n-am putut să ies la sapă.“
Merg ei ce merg mai departe,
ajung la biserică.
Lazar îi spune Petkanei :
— „Petkană, soră Petkană.
du-te tu-nainte-acasă.
eu mai zăbovesc oleacă
s-adăp calul la fîntînă,
vin pe urmă după tine.“
Îşi scoate apoi inelul.
inelul de cununie,
şi-i dă Petkanei inelul :
— „Dacă-o să te-ntrebe maica
cine te-a adus acasă.
tu să-i spui, Petkană soră,
că te-a adus badea Lazar :
şi de n-are să te creadă.
să-i arăţi maică-i inelul.
inelul de cununie.“
Intră în cimitir Lazar.
Petkana se duce-acasă.
bate-n poartă bucuroasă
şi pe maică-sa o strigă :
— „Ieşi-mi măicuţă, la poartă !“
Cînd iese maica la poartă.
cînd o vede pe Petkana,
cu amară jale-o-ntreabă :

— „Cine te-a adus, Petkana ?"
Petkana îi spune maică-i :
— „Maică le, maică bătrînă,
badea Lazar mă aduse.
Și dacă nu-mi dai crezare,
iacătă mi-a dat inelul.
inelul de cununie —
iacătă, maică, inelul !"
Pe maica o prinde jalea,
se ia-n brațe cu Petkana,
se ia-n brațe strîns și plînge.
Vii mi se îmbrățișară,
moarte mi se alinară.

STRUNA NEVASTA

Trei frați de sînge zidesc cetate,
ce zidesc ziua sub mîndrul soare
se năruiește noaptea sub lună.
Tustrei frățînii fac învoială :
„A cui soție veni-va-ntîia
să ne aducă mîine mîncare,
zidi-om iute-n dalba cetate".
Toți spun soției ce-au pus la cale,
doar soțul Strunei nimic nu spune,
ci astfel spune și poruncește :
— „Hei, Struno, Struno, tînără soață,
să te scoli, dragă, mîine cu zorii,
să scalzi degrabă pruncul micuțul,
să-l legi în fașe, să-i dai să sugă.
să-i dai să sugă, să-l culci în leagăn,
să-mi coci pe urmă pîinea cea dalbă,

să-ți speli pe dată dalbele-ți rufe,
să-mi gătești masa de dimineață
și-apoi mi-o adu-n dalba cetate."
Struna nevasta din zori se scoală,
orînduiește multele treburi,
precum spusese soțul ei, dragul :
gătește masa de dimineață,
cînd isprăvește, o ia s-o ducă.
Iată-o zărește soțul ei, dragul,
dragul ei iată fruntea și-o pleacă,
fruntea și-o pleacă, lacrimi mari varsă.
Cînd îl zărește Struna nevasta,
dulce-i grăiește soțului astfel :
— „De ce, iubite, îți pleci tu fruntea,
îți pleci tu fruntea, verși lacrimi grele ?"
— „Hei, Struno, Struno, tînără soață,
pierdui inelul de-argint din deget,
pierdui inelul cu piatră roșă —
pierdui inelu-n dalba cetate !"
— „Hei, inimioară, inimă-a Strunei,
sare ea Struna să ți-l găsească."
Și sare Struna-n dalba cetate,
ca să găsească iute inelul.
Iute-o-nzidiră atunci cumnații,
piatră cu piatră, grindă cu grindă,
o și-nzidiră iute pe Struna.
Struna nevasta plînge și strigă :
— „Hei, neică, neică, cumnați de viță,
trageți-mi zidul pe partea dreaptă,
pe partea dreptă-n dalba cetate,
să-i dau să sugă pruncului nostru,
pruncului nostru laptele proaspăt."

SOAREłE ȘI GROZDANKA

Slavkăi nu-i trăiau copiii !
Dobîndi iată și-o fată,
o minune minunată.
Se gîndește, chibzuiește,
ce nume să-i dea nu știe.
Îi dă numele Grozdanka,
numele urît să-l aibă.
Crește Grozdanka, și crește,
pînă-ajunge fată mare ;
soarele nici n-o văzuse.
Ci iese-o dată Grozdanka
în ograda părintească,
pe lîngă casa bătrînă.
O vede-atunci soarele,
începe să tremure
și n-ar mai vrea să mai plece.
Maica-soarelui, bătrînă,
găti soarelui de masă,
găti și se minunează
că nu vine soarele.
În tîrziu, cînd vine-acasă,
maică-sa așa-l mustrează,
îl mustrează și-l întreabă :
— „Soare, maică, sorurele,
unde mi-ai zăbovit, soare,
că ți s-a sleit și cina,
cina ta — o vacă stearpă
și nouă vetre de pîine".
Soarele-i grăiește maicăi :
— „De-ai ști, maică, de-ai ști, maică,
ce copilandră văzut-am
pe pămînt, în lumea largă !
Dacă nu iau fata asta,

n-am să mai lucesc în slavă
cum am lucit pînă-acuma !
Du-te, maică bună, du-te,
du-te, maică, pîn' la Domnul,
du-te și așa-l întreabă :
aș putea s-o iau în ceruri
și să mă cunun cu fata ?"
Merge maica și întreabă :
— „Doamne le, mărire ție !
Soarele-i negru de jale,
că-a văzut o fată mîndră,
jos, în lumea luminată.
Au se poate, și se cade,
s-o luăm vie-n tărie ?"
Dumnezeu îi spune maicăi :
— „Maică-a soarelui, bătrînă,
se și poate, se și cade !
În ziua de sfîntul Gheorghe,
lăsăm un leagăn de aur
la Grozdanka în ogradă,
să vină și mic și mare
să se legene în leagăn,
și-o să vină și Grozdanka
și-n leagăn o să se suie
să se legene și ea ;
noi tragem leagănul iute
și-o aducem în tărie."
Cum au zis, așa făcură.
În ziua de sfîntul Gheorghe,
leagăn de aur lăsară
la Grozdanka în ogradă.
Vin de-a valma mic și mare
să se legene în leagăn.
Vine, iată și Grozdanka.
Maică-sa o leagănă.

Și cînd suie-n leagăn fata,
se lasă-o ceață sîlhuie
și leagănu-n cer îl suie.
Cînd leagănul se ridică,
maică-sa cu jale strigă :
— „Grozdanka, fetița maicăi,
nouă ani ai supt, Grozdankă,
nouă luni să nu scoți vorbă
nici cu socrul, nici cu soacra,
nici cu soțul tău vreodată".
Ci Grozdankăi i se pare
că maică-sa-a zis să tacă
nouă ani în șir de-a rîndul.
Tace nouă ani Grozdanka,
și cu socrul, și cu soacra,
și cu soțul, mîndrul soare.
Soarele rău se-nciudează
că Grozdanka lui e mută,
și pețește altă fată,
care să nu fie mută.
Nună le este Grozdanka,
ea, Grozdanka, să-i cunune.
Vine ziua mare-a nunții,
Grozdanka-mbracă mireasa,
ci ia foc vălul miresei !
De sub văl mireasa strigă :
— „Grozdankă, tînără nună,
de ești muta mutelor,
ești și oarba oarbelor,
de dai foc ziua-n amiază,
vălului meu de mireasă ?"
Grozdanka începe-a rîde,
miresei cu grai grăiește-i :
— „N-am dat eu foc vălului,
și nu-s muta mutelor,
și nici oarba oarbelor.

Mi-a spus maica mea, măicuță,
că-am supt nouă ani la pieptu-i,
nouă ani să nu scot vorbă
nici cu socrul, nici cu soacra,
nici cu soțul, mîndrul soare.
Acuma-i anu-al de nouă,
acuma pot să scot vorbă."
Cînd soarele o aude,
și măicuța lui bătrînă,
mireasa-ndărăt o mînă,
cu Grozdanka se cunună.

ȚARUL IVAN ȘIȘMAN PE CÎMPUL SOFIEI

Pe cînd iată, maică măiculița mea, zorii se-nzoriră,
de îndată, maică măiculița mea, oștile porniră,
cal de cal, of, maică măiculița mea, oaste lîngă oaste,
cușmele lor, maică măiculița mea, ca un nour negru,
sulițele, maică măiculița mea, ca pădurea deasă,
săbiile, maică măiculița mea, ca soarele luciu,
unde calcă, maică măiculița mea, izvorăsc izvoare,
cînd dau iureș, maică măiculița mea, bate vînt năprasnic.
Li-i voivod, of, maică măiculița mea, țarul Ivan Șișman.
Dusu-s-au dus, maică măiculița mea, pe cîmp la Sofia,
ca să lupte, maică măiculița mea, pentru sfînta lege,
pentru sfînta lege, maică măiculița mea, pentru bulgarul nume.

ȚARUL MURAT ȘI MARA

Țar Murat îi spune Marei :
— „Maro, dalbă bulgăroaică,
destul fost-ai bulgăroaică,
haida, Maro, și te schimbă,
schimbă-te, mi te turcește,
ca să-mi fii dalbă cadînă,
Maro, fa, că dărui-ți-oi
Țarigradul jumătate,
Edrene cu-uzunciarșia,
cu *Sultan Selim* geamia,
și-încă, Maro, dărui-ți-oi
toată Vlașka-n stăpînie
să-ți aduni din ea haraciul".
Țarului Mara îi spune :
— „Țare bre, țare slăvite,
am un frate bun, vlădică,
și-alții, patriarhi cu chică,
să-i întreb, și ce-or să zică,
face-voi cum or să zică."
Mara, dar, se scoală Mara,
și la neică-său se duce,
și lui neică-său îi spune :
— „Nu știi, neică, nu știi, iacă,
nu mai pot să merg la apă !
Cînd mă duc și cînd mă-ntorc,
țar Murat din prispă-mi spune :
«Maro, dalbă bulgăroaică,
destul fost-ai bulgăroaică,
haida, Maro, și te schimbă,
schimbă-mi-te, te turcește,
ca să-mi fii dalbă cadînă,
țarului Murat hanîmă,

Maro, fa, că dărui-ți-oi
Țarigradul jumătate,
și-încă Maro, dăruiți-oi
Edrene cu-uzunciarșia,
cu *Sultan Selim* geamia,
Vlașka toată-n stăpînie
să-ți aduni din ea haraciul.»"
Banko către Mara spune :
— „Maro, fa, sora dragă,
cînd ți-o mai grăi țar Murat,
așa turcului răspunde-i :
«Lesne-i, țare, să-mi schimb legea,
lesne-i să trec la turcie,
dacă, țare, ai să-mi dărui
Țarigradul jumătate,
cu biserica turcită,
biserica *Sveta Sofia* ;
și să-mi mai dăruiești, țare,
viziria și domnia,
și să-mi mai dăruiești, țare,
și inelul miuhurliul.»"
Și ia Mara, Mara dalba,
ia ulcioarele în mînă,
și se duce după apă.
Țar Murat din prispă strigă :
— „Maro, dalbă bulgăroaică,
haida, Maro, și te schimbă,
schimbă-mi-te, te turcește."
Țarului Mara îi spune :
— „Lesne-i, țare, să-mi schimb legea,
lesne-i să trec la turcie,
dacă-mi dărui, țare, dărui
viziria și domnia,
și inelul miuhurliul,
jumătate Țarigradul
cu biserica turcită."

Țarul Murat spune Marei :
— „Limba să i se usuce
celui care-ți dete sfatul
să-mi ceri, Maro, le, domnia.
domnia și viziria !
Că domnia-i părintească,
viziria e domnească,
și de-ar fi capul să-mi nărui,
Sveta Sofia n-o dărui."

TREI SINGIRE DE ROBI

Ciobanul întreabă codrul :
— „Codrule, codrule verde,
pînă ieri mi-ai fost tot verde,
și-acuma te-ai uscat, codre —
ori te-a pîrjolit pîrjolul,
ori mi te-a brumărit bruma ?"
Codrul astfel îi grăiește :
— „Măi, ciobane ciobănele !
nu m-a pîrjolit pîrjolul,
nici nu m-a brumărit bruma —
da iacă-au trecut aseară
robi legați în trei singire.
Singiru-al dintîi, ciobane :
numai tinere copile.
Cind plîngeau copilele,
codru-și zbătea crengile,
drumul să li-l mături.
Și oftau copilele :
«Doamne, tu, din ceruri, Doamne,
darurile noastre scumpe,
țesute, neisprăvite,

rămase neînălbite,
cine, Doamne-o să le țese,
să le țese și nălbească ?
Cine-o să le-nhorboteze,
cine-o să le-mpodobească ?»
Alt singir era, ciobane,
numai tinere neveste.
Cînd boceau nevestele,
codru-și rupea frunzele.
Și boceau nevestele :
«Doamne bun, și măre Doamne,
mîine copilașii noștri
singurei au să se scoale,
fără mamă-au să se scoale,
și-au să plîngă și-au să-ntrebe :
au să-ntrebe cu mirare :
O fi la vaci maica noastră ?
De-ar fi la vaci maica noastră,
n-ar mugi viței-n staul.
S-o fi dus maica la apă ?
De s-ar fi dus după apă,
s-ar auzi cofele.»
Al treilea singir, ciobane,
numai tineri flăcăiandri.
Cînd se jeluiau flăcăii,
codru-și frîngea crengile.
Că se jeluiau flăcăii :
«Doamne măre, bune Doamne,
bivolii noștri cei negri,
înjugați, nedejugați,
cine o să-i mai dejuge ?
Ogoarele noastre negre,
arate, neterminate,
cine o să le mai are ?
Dalbele grîne-ale noastre,

semănate, negătate,
cine-o să le samene ?»"

GHIURO ÎN TEMNIŢĂ

Ghiuro hrăneşte doi şoimi suratici :
degetele-şi taie ca să le dea carne,
lacrimi varsă, ca să le dea apă,
păru-şi smulge, cuib ca să le facă.
Îi grăiră cei doi şoimi suratici :
— „Alei, Ghiuro, alelei, stăpîne,
ce ne ţii tu, Ghiuro, pe mîncare —
degetele-ţi tai, ca să ne dai carne,
şi verşi lacrimi, ca să ne dai apă,
şi-ţi smulgi părul, ca să ne faci cuibul ?
Ori ţi-e gîndul să ne tai de masă,
ori ţi-e gîndul să ne vinzi la altul,
ori ţi-e gîndul să ne mîi departe ?"
Le grăieşte Ghiuro-ntemniţatul :
— „Alelei, şoimuţi cu pană sură,
nu mi-e gîndul să vă vînd altuia,
ci mi-e gîndul să vă mîn departe —
să vă mîn departe-n sat la mine,
ca să vedeţi casa mea ce face."
Îi grăiră cei doi şoimi suratici :
— „Alei, Ghiuro, alelei, stăpîne,
ieri am fost prin satul tău, şi iată,
de pustiu ţi-e casa pustiită,
curţile le-a năpădit pelinul,
în pelinuri e un pom, un paltin,
iar în paltin — vreo trei cuculeane.
Una cîntă-n zori şi-n fapt de seară,
alta cîntă cînd şi cînd, arare,
alta cîntă-ntruna şi nu tace."
Le grăieşte Ghiuro-ntemniţatul :
— „Alelei, şoimuţi cu pană sură,
care cîntă-n zori şi-n fapt de seară
este soaţa mea cea mult iubită :
prietenii-şi primeşte-n fapt de seară,
iar în zori prietenii-şi petrece ;
care cîntă cînd şi cînd, arare,
este sora mea cea tare dragă :
cîntă şi ea cînd şi-aduce-aminte ;
care cîntă-ntruna şi nu tace
este măiculiţa mea bătrînă :
nu mai poate, biata, să mă uite."

IANA CUCULEANA

Ce dălbeşte, ce dălbeşte
sus pe dalba Dalbaşiţa ?
Zăpadă să fie oare,
sau nişte lebede dalbe ?
Ba nu este nici zăpadă,
nu sînt nici lebede dalbe,
nu e decît un cort dalbu,
şi sub cort Stoian, flăcăul.
Flăcăul Stoian boleşte,
soră-si aşa-i grăieşte :
„Măre soro, dalbă Iano,
du-te, soro, şi-adă-mi apă,
apă din Dunărea dalbă !"
Iana fratelui grăieşte :
„Crede-mă, frate Stoiane,

nu ştiu, frate, care-i calea
pîn'la Dunărea cea dalbă,
să mă duc să-ţi aduc apă."
Stoian geme şi grăieşte :
„Măre soro, biată Iano,
degetul cel mic ţi-l taie,
să curgă sîngele negru :
cînd ai să intri-n pădure,
să pui semn pe pomi, pe pietre,
pînă la Dunărea dalbă,
să te duci să-mi aduci apă.
Şi-ndărăt cînd te-ai întoarce,
după semne-ai să ştii drumul."
Iana fratele şi-ascultă,
degetul cel mic şi-l taie
şi se duce prin pădure.
Pune semn pe pomi, pe pietre,
pîn'la Dunăre ajunge,
ia de-acolo apă rece
şi-ndărăt pe cale merge.
Proastă Iana, biată Iana,
prost căzut-a roua deasă,
toate semnele le şterse,
semnele de sînge negru,
semne pe pomi şi pe pietre ;
proasta Iana, biata Iana
prost cărarea rătăceşte
şi se-afundă-n toi de codru ;
de trei zile umblă, cată,
nici o urmă nu găseşte
ca să-ajungă la-al ei frate,
la Stoian, bolnavul frate.
Atunci Iana, biata Iana,
jalnic Domnului se roagă :
„Crede-mi, Doamne, bune Doamne,
fă-mă, Doamne-o păsăruică,

o sureană cuculeană,
ca să zbor peste tufişuri,
ca să-l caut pe-al meu frate,
pe Stoian, bolnavu-mi frate."
Şi-atunci Domnul mi-o ascultă,
o preface-n păsăruică,
o sureană cuculeană
care şi azi strigă, biata.

VALAHA ROABĂ

Prădatu-s-a pămîntul Vlaşkăi,
pămîntul Vlaşkăi şi Bogdania,
tinerii-i robesc, bătrînii-i căsăpesc,
pe pruncii mici sub cai îi calcă.
Un turc îi spune blînd unei roabe :
— „Măre tu, roabo, vlahă vlăşceancă,
leapădă-ţi pruncul, măre, puiuţul,
să nu-ţi pierzi capul mult amărîtul "
Iară valaha blînd îi grăi :
— „Ole-lele, Ibrahim aga,
cum s-arunc pruncul, puiuţul dulce !"
Şi el blînd îi grăi aşa :
— „Măre tu, roabo, vlahă vlăşceancă,
măre, aruncă-ţi puiul puiuţul !"
Ea îşi desface brîu de mătase,
şi îşi deznoadă dalba broboadă,
şi întocmeşte-ntr-un pom un leagăn,
şi pune-n leagăn puiul puiuţul,
leagănă-l dulce şi-aşa îi cîntă :
— „Nani, tu, nani, puiuţul mamii !
Vîntul cînd bate o să te-alinte,

ploaia cînd cade o să te scalde,
vreo ciută poate o să te-alapte."

IENICERULUI ÎI E DOR DE CASA LUI

Oare ce albește, albește, sclipește,
albește, sclipește peste dalba Dunav ?
Lebede să fie, zăpadă-argintie,
zăpadă-argintie, ori ploaie să fie ?
Lebedele albe și-ar fi luat zborul ;
zăpada-argintie se topea de soare ;
ploile cu toate se zvîntau de vînturi
în două trei zile, într-o săptămînă.
Nu era zăpadă, nici lebede dalbe,
nici sloiuri ghețoaie, nici potop de ploaie,
ci era sultanul cu oștime mare —
cu ieniceri dalbii. Corturile-așează,
și albe și negre, și verzi și albastre.
Toți mi se așează și se ospătează,
mănîncă, se-nfruptă, din cavale cîntă,
din cavale cîntă, se trîntesc în trîntă,
se trîntesc în trîntă, dau cu pietre-n țintă.
Un ienicer doară, tinerel și verde,
nu bea, nu mănîncă, nu se ia la trîntă,
nu aruncă pietre, din caval nu cîntă,
ci de țar se roagă : „Țare, doamne mare,
țarule stăpîne, dă-mi carte la mînă,
dă-mi o carte-aleasă să mă duc pe-acasă,
s-o mai văd pe maica, să-l mai văd pe taica ;
iată, maica biata, de nouă ani poartă,
de nouă ani poartă numai cîrpă neagră ;
cîrpa toată-i roasă, da ea n-o mai coasă,

da ea n-o mai coasă, jalnic mă jelește ;
surorile mele, de nouă ani, iată,
sădesc floricele, da nici că le poartă,
da nici că le poartă, mă jelesc de moarte ;
frații mei, sărmanii, iată-s nouă anii
de cînd fac cavale, da ei nu mai cîntă,
da ei nu mai cîntă, mă jelesc cu jale !"

O DAI ORI N-O DAI, IOVO DIN BALCANI ?

— „O dai ori n-o dai, Iovo din Balcani,
pe mîndra Iana la legea turcă ?"
— „Măre voivoade, capul meu dau-l,
da nu pe Iana la legea turcă !"
Mîinile-ndată îi retezară,
și-l întrebară, răsîntrebară :
— „O dai ori n-o dai, Iovo din Balcani,
pe mîndra Iana la legea turcă ?"
— „Măre voivoade, capul meu dau-l,
da nu pe Iana la legea turcă ?"
Și de picioare îl retezară,
și-l întrebară, răsîntrebară :
— „O dai ori n-o dai, Iovo din Balcani,
pe mîndra Iana la legea turcă ?"
— „Măre voivoade, capul meu dau-l,
da nu pe Iana la legea turcă !"
Îi scot și ochii amîndoi, iată,
nu-l mai întreabă, nici răsîntreabă,
pe mîndra Iana turcii o luară,
pe-un cal amarnic o aruncară,
s-o ducă, ducă, jos în cîmpie,
jos în cîmpie, în tătărie.

Şi-i spune Iana jalnic lui Iovo :
— „Rămîi cu bine, frate Iovane !"
— „Du-te în tihnă, sora mea Iană !
Nu mai am ochii să te privească,
nu mai am mînă să te cuprindă,
n-am nici picioare să te petreacă !"

MARKO KRALEVICI DEZROBEŞTE TREI SINGIRE DE ROBI

Luptă Marko kralevici cu turcii,
Luptă Marko vreo trei luni de zile,
izbăveşte nouă kadevleţe [1],
şaptezeci de mînăstiri slăvite,
optzeci de biserici luminate.
Pleacă Marko într-o zi de-acasă,
soaţei sale într-astfel îi spune :
— „Mă rog ţie, Katerino soaţă,
pregăteşte-mi straiele de slujbă,
pune-mi cartea cea de liturghie,
da să nu-mi pui sabia damască,
plec cu Şarco, calul meu cel falnic ;
mă duc mîine din zori la Sofia,
la Sofia, la *Sveta Maria*,
mă duc la biserica slăvită,
să mă rog la Dumnezeu slăvitul,
poate cumva ajuta-mi-va Domnul
să-i înfrîng pe turcii, blestemaţii,
că destul au asuprit pămîntul
şi destui robi înrobiră turcii !"
Îl ascultă Katerina soaţa,

[1] Regiuni administrative supuse de turci şi conduse de un cadiu.

scoate-afară straiele de slujbă,
pune cartea cea de liturghie
în desagii de mătasă scumpă.
Ci gîndeşte a lui Marko soaţă :
„Calea-i lungă la *Sveta Maria* ;
ia să-i pun eu sabia damască.
Marko are duşmani fără seamăn,
de-o-ntîlni în drumul lui vreunul,
îl omoară duşmanul pe Marko
dacă n-are sabia damască".
Şi-i strecoară sabia-n desagă.
Marko îl găteşte-a drum pe Şarko.
La-ntîia cocoşilor cîntare,
sare Marko-n şa pe mîndrul Şarko
şi porneşte pe-ntinsele drumuri.
Dacă trece o cîmpie-ntinsă
şi străbate o pădure verde,
intră-n cîmpul din preajma Sofiei,
glas aude dinspre dalba Duna,
glas amarnic de robi în robie —
îi robise Emza beg arapul.
Dă el pinteni lui Şarko voinicul :
— „Haide, Şarko, cît poţi tu de tare,
să mi-l prinzi pe negrul arăpilă !"
Îl ajung pe negrul arăpilă
şi alţi trei arapi cu el alături ;
trei oraşe luaseră-n robie,
pe bătrîni sub sabie-i pusese,
pe copiii mici îi omorîse,
pe cei tineri în singir îi luase,
trei singire de robi întocmise :
un singir de tinere neveste,
alt singir de flăcăiandri tineri,
alt singir de fete tinerele.
Ei îi mînă, robii se îngînă,
robii-s toţi desculţi şi fără brîie,

de trei zile n-au mai băut apă,
și de două n-au mai mîncat pîine
Îi ajunge Marko kraleviciul.
Da nu are sabia damască,
și grăiește Marko kraleviciul :
— „Mă rog ție, Emza beg arape,
ia sloboade-mi robii din singire !“
Îi grăiește Emza beg voivodul :
— „Îndărăt, bre, porcule slinoase,
că mai am colea vreo trei cătușe,
și-auzi, Marko, alea-s pentru tine ;
înaintea robilor te-oi pune,
să-i îndrumi precum berbecul turma !“
Jale grea se-așterne peste Marko,
își îndeamnă calul mai de-o parte,
să se tragă spre pădurea verde,
și-l întreabă pe Șarko voinicul :
— „Mă rog ție, Șarko năzdrăvane,
de-am zvîrli cu lemne și cu pietre,
pe-arapi cumva i-am omorî, poate.
da pe robi nu i-am lovi amarnic ?“
— „Mă rog ție, Marko kralevice.
în desaga de mătase ia vezi,
au nu cumva soața ta gîndit-a
să-ți strecoare sabia-n desagă ?“
Cînd se uită Marko în desagă,
vede Marko sabia damască,
și în sine-și inima-i se-mburdă.
Își ia Marko sabia damască.
se repede ca o apă iute.
Pe grumazul calului se-aiaptă,
își ia zborul din pădurea verde,
și cînd dă cu sabia damască,
pe tustrei arapii îi retează.
Sare-atuncea Marko kraleviciul,
rupe lanțul la trele singire,

slobozește robii din singire.
Dacă-i taie pe tustrei arapii
și pe robii toți îi slobozește,
trei haznale de parale strînge.
Ia atuncea Marko kraleviciul,
robilor două haznale-mparte,
și le spune robilor pe urmă :
— „Hai, plecați acasă fiecare,
și cînd treceți pe la vreo dugheană,
cumpărați-vă opinci și pîine,
și le spuneți tuturor de mine :
«Ne-a slobozit Marko kraleviciul !»
Spuneți, dar, ca să se ducă vestea.“ —
Pleacă-atuncea Marko kraleviciul,
ia cu el o hazna de parale
și o duce la dreapta Sofia,
la Sofia, la *Sveta Maria*,
taman cînd și slujba se sfîrșise
Toți primarii Sofiei ieșise,
stau în rînd pe scaune afară.
Cînd îl văd pe Marko kraleviciul,
toți deodată se pornesc să rîdă :
— „Iaca vine Marko bețivanul,
toată noaptea suge vinuri negre,
n-are vreme să vină la slujbă.
Iar cînd slujba-i gata isprăvită,
vine la biserică și Marko.“
Marko craiul nimic nu le spune,
doar atîta le grăiește Marko :
— „Doamne-ajută, primari ai Sofiei !“
Și se duce în *Sveta Maria*,
drept la Slave, bătrînul egumen :
— „Mă rog ție, egumene Slave,
am venit la sfînta spovedeală,
că păcate am făcut destule !
Am purces să vin la sfînta slujbă

taman de cînd ziurea a ziuă.
Da pe cîmpul neted al Sofiei,
glas m-ajunse dinspre Duna dalbă,
erau robii luaţi în robie,
îi robise Emza beg arapul ;
trei oraşe înrobise begul,
pe bătrîni sub sabie-i pusese.
pe copiii mici îi omorîse,
pe cei tineri i-a pus în singire,
de-ntocmise robii-n trei singire :
un singir de tinere neveste,
alt singir de fete tinerele,
alt singir de flăcăiandri tineri,
îi pornise, robii-i potopise,
de trei zile fără strop de apă,
şi de două fără pic de pîine,
şi desculţi toţi şi descinşi de brîie.
Am dat fuga de-am slobozit robii
şi-am răpus pe cei trei arapi negri,
i-am scăpat pe robi de arăpilă ;
şi-avusese bani mulţi, trei haznale,
două le-am dat robilor pe dată,
iar pe-a treia am adus-o-ncoace.
Iacătă ce treabă săvîrşit-am
de n-am mai putut s-ajung la slujbă."
Îi grăieşte egumenul Slave :
— „Slavă ţie, Marko kralevice !
Ce păcate ai făcut vreodată,
ierte-ţi Domnul orişice greşeală !
Pururi săvîrşit-ai fapte bune,
că-ai zidit trei mînăstiri frumoase,
faptă bună săvîrşi-şi şi-acuma."
Biserica iară o deschide,
face slujbă vreme de trei ceasuri.
Cînd biserica iar se goleşte,
toţi primarii din Sofia toată

se aşează-n rînd cum se cuvine,
toţi lui Marko craiul i se-nchină,
toţi lui Marko îi sărută mîna,
şi lui Marko sfînt cuvînt cuvîntă :
— „Vitejia ta cinstită fie-ţi,
unde mergi tu bună treabă-nfăptui !
Şi-acum la biserică pe cale,
şi-acum treabă bună săvîrşit-ai,
că ucis-ai trei arapi de-ai negri,
slobozit-ai robi din trei singire".

MARKO CRĂIŞORUL ÎŞI PIERDE PUTEREA

Alei ţie, Doamne, mare Doamne,
pentru ce-mi faci tu minuni şi semne,
să se mire creştinimea toată,
să-ţi slăvească mult prea sfîntul nume,
şi din veac în veac toţi să-l asculte !
Face Domnul o minune mare,
cu acea minune desfăta-ne-om.

Vîntură, dar, Marko prilepceanul [1],
vîntură în lung şi-n lat pămîntul. . .
Mi-ţi înşauă calul lui tărcatul,
pe tărcatul, bine vîrtoşatul,
vîrtoşatul, calul lui cel sprinten ;
şi calpacul de samur şi-l pune,
podobitul cu trei buzunare
şi cu pene de păun deasupra ;
răsuceşte-şi falnica mustaţă,

[1] Din oraşul Prilep.

cîtu-i lîna de pe trei oi negre,
mi-și rotește ochii lui șoimanii
pe sub lipitoarele-i-sprîncene,
cît niște aripi de rîndunică ;
mi-și încinge sabia călită,
de douăsprezece ori călită,
care-atîrnă de pe cal cumplită
și despică lemnele și piatra.
Iar la șauă, Doamne-al meu, îmi leagă,
leagă strașnic buzduganu-amarnic,
cel de șase sute de ocale ;
ia în mînă sulița de luptă,
cît un frasin vîjîind spre ceruri ;
își îmbracă lunga cabaniță,
ce-l negrește ca pe-un nor de smoală.
Unde calcă Șareț calul falnic,
fie-n țărnă, fie-n piatră tare,
mi se-afundă pînă la genunche.
De atîta vlagă voinicească,
se-ncovoaie maica glie neagră
sub povara care-i calcă pieptul,
de trosnește glia neagră toată,
de trosnește și se zguduiește.

Stă uimit Luceafărul de seară,
de minunea nemaipomenită,
cînd îl vede rătăcind pe Marko
chinuit de marea lui putere
ce nu știe cum să și-o ostoaie ;
că nu-și află un voinic de-o seamă.
nici voinic și nici vreo spaimodivă,
nici vreo iamă, nici vreun zmeu năprasnic,
nici vreo vilă, nici vreo samovilă,
nici vreo iasmă neagră de pădure.
Umblă Marko-n lung și-n lat pămîntul,
da pămîntul e-o pustie goală,

nimeni nu-i cu cine să se-adune,
să se-adune, vorbă să vorbească.
Mi se uită-n sus spre bolta-naltă,
vede-n cer Luceafărul de seară
cum lucește și senin zîmbește,
și-i cuvîntă Marko kraleviciul :
— „Alelei, Luceferel de seară,
la-ntrebare tu să-mi spui pe dreptul :
colindat-am lumea și pămîntul,
am umblat crăiile din lume,
n-am aflat voinic pe seamăn mie,
nici voinic și nici vreo spaimodivă,
nici vreo iamă, nici vreo iasmă neagră,
nici balaur și nici samovilă.
Tu din ceruri strălucești pe zare,
vezi pămîntul pînă hăt departe —
este oare vre-un voinic pe seamă-mi ?"
Dă răspuns Luceafărul de seară :
— „Alei ție, Marko kralevice,
la-ntrebare adevăr ți-oi spune :
eu din ceruri strălucesc pe zare
și pămîntu-l văd pînă departe —
da voinic ca tine nu se vede,
nu a fost și nici că va să fie."
Bată-l Domnul Dumnezeu pe Marko,
ce nechibzuită vorbă spune,
ce prostie ca nealta face,
ca să-și piardă marea voinicie ;
că grăiește Marko kraleviciul :
— „Alelei, Lucefere de seară,
nu mai este alt voinic ca mine.
Ia m-auzi, Lucefere de seară !
Să-mi coboare Dumnezeu din ceruri,
să se-nfrunte la meidan cu mine.
De-are margini maica glie neagră,
eu cu-o mînă o ridic pe toată !"

Cînd aude steaua vorba proastă,
nu-i răspunde un cuvînt lui Marko,
doar la față se-nnegrește steaua,
se-nnegrește, rău se mohorăște,
se rotește, sub un nor se-ascunde,
și-acolo de jale se topește,
lacrimi grele curg din norul negru,
lacrimi cad din cerurile grele,
ca o rouă-acoperă pămîntul.

Umblă Marko ce mai umblă-n lume.
grea îi e lui Marko hoinăreala,
istovit e Șareț, calul mîndru,
de gonit prin cremeni și prin pietre,
da-l tot bate Marko kraleviciul
cu topuzul între ochii negri.
Se avîntă calul pehlivanul :
tremură de greu-i glia neagră,
geme, tună glia neagră toată,
hăuie amarnicele vînturi,
se răscoală iezere și rîuri,
se învolburează Marea Neagră,
și cu ea deodată Marea Albă,
Marea-Albastră buciumă în clocot,
muntele trosnește și se frînge :
se-nspăimîntă lumea de prin tîrguri,
se-nspăimîntă fiarele din peșteri,
ies afară toate speriate,
cu glas mare strigă toate tare,
de le-aude Dumnezeu din ceruri.
Dumnezeu, dacă le-aude, iată,
jos se uită spre pămînt degrabă ;
cînd se uită, vede glia neagră
cum trosnește și cum se smucește.
Dumnezeu din slavă se milește,
vede că pămîntul nu e-n stare

să îndure-atîta greutate.
Se dă jos, atuncea, jos din ceruri,
într-un moș bătrîn mi se preschimbă,
ia în mînă o desagă mică,
cu pămînt își umple desăguța ;
face-o cruce-asupra-i, și-încă una,
și se face-atît de grea desaga
cît de grea e maica glie neagră,
și se duce Domnu-ntr-o răscruce,
să-l aștepte acolo pe Marko ;
iacătă și Marko se arată,
vine-n zbor, sărind din munte-n munte,
înainte-i numai praf și ceață,
dindărătu-i un potop de pietre,
sub copita calului stîrnite.
Cînd răsuflă Șareț, calul strașnic,
nările lui varsă numai flăcări,
iar din gură numai spumă albă,
spumă albă năboind cu sînge.
Iată vede Marko kraleviciul,
pe cîmpie, pe dalbele drumuri,
cum se zbate-un moș bătrîn pe cale,
în spinare cu-o desagă mică,
și pe dalba cale, la răscruce,
șade moșul să răsufle-oleacă.
Îl ajunge Marko kraleviciul
și îi strigă de departe încă :
— „Bună seara, taică moș bătrîne !
Ce nevoie, moșule, te mînă
să bați drumu-așa în fapt de seară
pe meleaguri de pustietate
cu desaga ceea prăpădită ?“
Îi grăiește moșu-atunci lui Marko :
— „Deie-ți Domnul bine, uriașe !
La-ntrebare, drept îți voi răspunde :
bat și eu pămînturi și meleaguri

cu desaga asta prăpădită,
da grea mi-este și prea grea îmi cade,
n-am putere să mai salt desaga,
mă rog ție, deliule taică,
hai de-ajută-mi s-o ridic oleacă,
saltă-mi-o ca s-o iau în spinare."
Prinde-a rîde Marko kraleviciul,
cînd privește desăguța ceea,
că nu poate moșul s-o ridice,
și întinde sulița de luptă,
să ridice-n suliță desaga ;
cînd s-o salte, traista nu se saltă,
i se frînge sulița în două,
cînd să salte drept în sus desaga,
i se rupe sulița cea tare,
i se rupe-n două jumătățuri.
Lung se uită Marko kraleviciul,
nici nu-i vine ochilor să-și creadă,
îi dă-ndemn lui Șareț, calul falnic,
spre desagă, lîngă ea aproape,
își întinde Marko mîna dreaptă
și apucă desăguța ceea,
o apucă Marko cu un deget,
cînd smucește drept în sus s-o salte,
geme Șareț, calul năzdrăvanul,
și cu sufletul pierit grăiește :
— „Vai de tine, Marko-al meu, stăpîne,
ruptu-mi-ai ciolanele voinice,
mi-ai plesnit și vinele vîrtoase,
mi-ai răpus acum puterea toată".
Cînd se uită Marko kraleviciul,
o minune e, nemaivăzută :
calul în pămînt pîn'la genunche,
iar desaga nici nu se clintise.
Se mînie Marko kraleviciul,
de pe Șareț sare jos deodată

și izbește biata desăguță
cît ce poate cu piciorul dreptul,
își zdrelește rău de tot piciorul,
da desaga nici nu se clintește.
Și mai tare se mînie Marko,
cu-amîndouă mîinile apucă,
se uzmește cu puterea toată,
de-i se-nfing picioarele în piatră —
de pe față-i curg sudori de sînge,
ochii pustiiți i se bulbucă,
parcă-ar sta să-i sară din găvane,
și-nclește ază dinții-atît de vajnic
cît de sînge i se umple gura,
și-abia mișcă un picuț desaga.
Se uzmește Marko încă-o dată,
și-o ridică la vre-o două palme,
sus, de la pămînt, desaga ceea.
Pîrîiră oasele-i voinice,
parcă ceva-n inimă-i plesnise,
și se-nspaimă Marko kraleviciul,
lasă traista la pămînt să cadă ;
cînd se uită Marko la picioare,
și le vede-nfipte-n piatra tare,
amîndouă, pînă la genunche.
Strigă-atunci bătrînul cu mirare :
— „Alelei, tu, Marko kralevice,
ai tu știre ce povară-i asta ?"
Îi grăiește Marko kraleviciul :
— „Alelei, tu, moșule bătrîne,
ce să fie-această grea minune ?
Ce povară duci în desăguță ?"
Și bătrînul îi răspunde, iacă :
— „Alelei, tu, Marko kralevice,
ai săltat întreg pămîntul negru !
Ai, voinice, tu, putere-atîta
cît să ieși și să te-nfrunți la luptă

chiar cu Domnul cel de sus din ceruri ?“
Și grăiește Marko kraleviciul :
— „Măre Doamne, ce minune mare !
Că am fost zănatic fără minte !
Cînd nu pot nici să ridic desaga,
cum să ies și să-l înfrunt în luptă
pe chiar Domnul cel de sus din ceruri ?“
Spune-atunci bătrînul, zice moșul :
— „Alei, ție, Marko kralevice,
cînd cu lancea ai atins desaga,
jumătate din puteri pierdut-ai ;
cînd cu-un deget ai atins desaga,
iar ți s-a-njumătățit puterea ;
cînd ai luat pămîntu-n mîini năprasnic,
iar puterea-ți s-a făcut jumate ;
cînd ai izbutit s-o salți la urmă,
ți s-a dus atunci puterea toată.
Iar acum îți dau blagoslovire
tot voinic peste voinici să umbli,
da ca tine va mai fi și altul,
n-ai să-l birui doar prin voinicie
pe deliu-acela fără nume,
mai degrabă ai să-l birui, poate,
prin tertipuri și prin isteciune !...“
Astea spuse, și pieri bătrînul.
Se minună Marko prilepceanul
și pornește pe dalbele drumuri,
nu mai umblă ca o hală mare,
umblă-acuma liniștit, cuminte,
lacrimi varsă pe obrajii-i dalbii,
mîini își freacă pe genunchii dalbii,
jale-i este de puterea dusă,
că se duse voinicia-i toată.
Se întoarce în Prilep-cetate,
se însoară acolo de tînăr,
și rămîne să-și țină crăiia,

să-și păzească țara și pămîntul.
De atuncea Marko kraleviciul
s-a deprins să lupte viclenește.

Fost-au astea într-o vreme veche,
și rămas-au să se cînte-n cîntec,
să se cînte, să se pomenească,
sfîntul nume-al Domnului să-l nalțe,
să-l asculte creștinimea toată.
Că de n-ar fi, n-ar fi fost nici cîntec,
cîți l-ascultă, toți să fie veseli.

MOȘUL DIMO STĂ-N OGRADĂ

Moșul Dimo stă-n ogradă,
stă sub trandafirul dalbu,
bea rachiu de frunte dalbu,
și se uită-nspre pădure
și-așa pădurii-i grăiește :
— „Pădure, pădure verde !
mai ții minte, le, pădure,
cînd hălăduiam prin tine,
cu voinici aleși, trei sute ?
Eh, voi tinereți trecute !“
Pe trandafirul cel dalbu
vine o privighetoare
și în cîntul ei grăiește :
— „Moșule Dimo, voivoade,
de-ar sta de vorbit pădurea,
n-ar fi păscut-o ciobanii,
n-ar fi tăiat-o lemnarii,
n-ar mai fi ascuns haiducii

Că și maica de te naște,
și ea-și dă-n vileag copilul,
la seimeni și la turcime,
da pădurea — maica mîndră —
cînd ascunde-n ea haiducul,
nimănui nimic nu-i spune.

KARA TANAS

Ianka se duce-n pădure,
dintr-o frunză de păr cîntă,
pădurii-așa-i descîntă :
— „Pădure verde și deasă.
și tu apă răcoroasă,
n-ați văzut cumva haiducii,
cu Kara Tanas vestitul,
toiul codrului umblîndu-l
și pe frate-meu ducîndu-l ? "
— „Iankă, chipeșă nevastă,
pentru ce mai ești frumoasă,
dacă ești atît de proastă ?
Că dacă-ar vorbi pădurea,
lemnarii s-ar duce-aiurea,
nici n-ar mai veni haiducii
sub tufiș de frunză verde."
Pasărea ghiersul nu-și gată,
că iacătă vine-o ceată :
Kara Tanas înainte,
Ivancio steagu-l întinde,
poartă flinte lungi pe umăr,
la brîu iatagan de aur,
la chimir de aur plumbii,

și două pistoale mîndre,
de nu se mai știe bine
cine e voivod în ceată.
Ianka lacrimile-și zvîntă
și cu glas tare cuvîntă :
— „Codrule, codrule taică,
ia răsfiră-ți frunza lată,
saltă-ți ramurile toate
și așterne umbră deasă —
că am de haiduc un frate,
pe sub umbra ta să cate,
cu voinicii lui din ceată,
ca să taie toți dușmanii
și la Țarigrad sultanii."

INDJE VOIVODUL

Plinge-n hohote pădurea,
pădurea și muntele,
și în pădure copacul,
și-n copac vîrfurile,
și în vîrfuri frunzele,
și-n cîmpie ierbile,
și-n izvoare apele
după Indje voivodul :
— „Dacă-ar fi să vină Indje,
cu voinicii lui, cinci sute,
pe care glonț nu-i atinge,
să-nveselească pădurea !"
Cum de-o fi auzit Indje,
de răcni și chioti :
— „Kolio, măi, Kolio stegare,

desfă, Kolio, flamurile,
adună, Kolio, vitejii,
ca să-nveselim pădurea,
pădurea și muntele,
și în pădure copacul,
și-n copac vîrfurile,
și în vîrfuri frunzele,
și-n cîmpie ierbile,
în izvoare apele."
Iară pădurii-i grăiește :
— „Pădure, pădure verde,
oare ai tu apă rece,
oare ai tu umbră deasă ?"
Pădurea-i spune lui Indje :
— „Vino, tu, Indje voivoade,
că ți-oi face umbră deasă,
și-or curge izvoarele,
pentru tine, voivoade,
și voinicii tăi de frunte".

MANUȘ VOIVODUL

Toamna ne-ajunge, bruma se lasă,
bruma se lasă, frunza se frînge —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Frunza se frînge-n codrul cel verde,
frunza se frînge-n codrul cel verde —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Destul mîncarăm, destul băurăm,
mieii cei fragezi, vinul cel negru —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Mieii cei fragezi, vinul cel negru,

vinul cel negru, rachiul tare —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Destul purtarăm puștile-nalte,
puștile-nalte, puști de bătaie —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Destul purtarăm agere săbii,
frîncele săbii, mîndre pistoale —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Că tații noștri umblă prin codru,
umblă prin codru, de noi întreabă —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Maicile noastre umblă prin curte,
umblă prin curte, de noi întreabă —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Surorile noastre pe la clăci umblă,
pe la clăci umblă, de noi întreabă —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !
Copiii noștri prin sat tot umblă,
goi și desculți sînt, de noi întreabă —
flamura-ți strînge, Manuș voivoade !

VELKO HAIDUCUL

Vîntul tot bate, codrul se zbate,
pentru tine, Velko haiduce, pentru tine !
Velko haiducul zace pe moarte,
la cap îi șade tînăra soață,
la cap îi șade, dulce-i grăiește :
— „Greu îți e, Velko haiduce, greu ți-e !
Cum zaci acuma și pieri de boală,
cine-o să poarte pușca ta lungă,
cine, haiduce Velko, s-o poarte ?"

— „S-o poarte Miloș, frate de cruce,
pentru mine, ochi negri, pentru mine !“
— „Cine-o să-ți poarte sabia frîncă,
sabia, Velko haiduce, cine ?“
— „S-o poarte Miloș, frate de cruce,
pentru mine, ochi negri, pentru mine !“
— „Cine să poarte dalbe pistoale,
cine, haiduce Velkule, cine ?“
— „Poarte-le Miloș, frate de cruce,
pentru mine, ochi negri, pentru mine !“
— „Cine să umble cu calul tău mîndru,
cine, haiduce Velkule, cine ?“
— „Să umble Miloș, frate de cruce,
pentru mine, ochi negri, pentru mine !“
— „Cin' să-ți iubească soața frumoasă,
cine, haiduce Velkule, cine ?“
— „Le dau pe toate, da nu dau soața,
pentru mine, ochi negri, pentru mine !
Și cînd m-oi stinge, las-o să plîngă,
pentru mine, ochi negri, pentru mine,
că nu-i pe lume cin' s-o iubească
mai mult ca mine, ochi negri, ca mine.
Las-o să plîngă și să bocească
pentru mine, ochi negri, pentru mine !“

CAPUL DE HAIDUC

De din vale vin seimenii,
seimenii buliucbașiii,
cu-un cap de haiduc în țeapă.
Da nu e cap de haiduc,
de haiduc, de venetic,
e cap mîndru de voinic !

Vin grămadă mic și mare
capul de voinic să-l vadă,
să-l vadă și să-l cunoască.
Nimeni nu cunoaște capul.
Vine la urmă-o bătrînă,
se uită la căpățînă.
țipă lung și-a jale-ngînă :
— Ivancio, maică Ivancio,
cînd te-a născut măicuța,
cînd maica te alăpta,
gîndea să te vadă-așa ?
Seimenii-i grăiesc bătrînei :
— Nu jeli, babo, nu plînge,
alt flăcău ca ăsta crește ;
că pînă ți-am prins băiatul,
nouă munți tot colindat-am ;
pînă să-l legăm în fiare,
șaizeci dintre noi omoară ;
pînă să-i scurtăm noi capul,
ne ucise buliucbașul :
aferim și mașala,
să crești altul tot așa !

HAIDUCUL LEGAT

— Oh, ia să ne spui, haiduce,
unde-ți este ceata,
ca să nu-ți tai, măi haiduce,
mîinile din coate !
— Oh, taie-le, buliucbașă,
că li se cuvine,

dacă nu ținură pușca
ațintită bine.

— Oh, ia să ne spui, haiduce,
unde-ți este ceata,
ca să nu-ți scot, măi haiduce,
ochișorii negri !
— Oh, scoate-mi-i, buliucbașă,
că li se cuvine,
dacă n-ațintiră pușca,
pușca drept în tine.

— Oh, ia să ne spui, haiduce,
unde-ți este ceata,
ca să nu-ți tai, măi haiduce,
capul de pe umeri !
— Oh, taie-mi-l, buliucbașă,
că i se cuvine,
dacă n-avui cap atîta
cît să vă răpună.

HAIDUCUL ȘI SPÎNZURĂTOAREA

Haiduci Stoian haiducul
de mic pînă-ajunse mare ;
nimenea nu dibăcise
că Stoian e cu haiducii.
Și-acum iată mi-l simțiră,
de la Teteve, seimenii,
și mi-l caută seimenii
prin pădure și prin munte.

Îl tot caută și-l află
sub o poală de fag verde,
unde frige-un miel de-al negru
și unde-și bea vinul roșu.
Pe Stoian îl înșfăcară,
mîini la spate îi legară.
Stoian prin pădure trece
și pădurii-așa-i grăiește :
— M-auzi tu pădure verde,
mult am mai umblat prin tine,
steagul roșu fluturîndu-l,
mieii negri înțiglîndu-i,
ramurile verzi frîngîndu-ți,
toate izvoarele bîndu-ți,
da acum m-au prins seimenii
și mă duc să mă însoare
cu-o copilă tinerică :
sforile subțiri mi-s nunii,
vulturașii-s pețitorii,
corbii negri-mi sînt cumnații,
coțofenele-mi sînt druște !

TUNĂ-O PUȘCĂ

Tună-o pușcă, măre neică Stane,
din pădurea verde,
și izbește, măre neică Stane,
un voinic de frunte.
Și voinicul strigă, neică Stane,
de răsună codrul :
— Să mă duceți, măre neică Stane,
în drum, la răscruce :

unde-mi fu răpusul, neică Stane,
groapa mi-o săpaţi,
şi la creştet, măre neică Stane,
floare-mi semănaţi;
la picioare, măre neică Stane,
steagu-l ridicaţi,
de prăjina-i, măre neică Stane,
calul mi-l legaţi.
Calul să necheze, neică Stane,
steagul să se zbată,
floarea să-nflorească, neică Stane,
pe mine-aplecată !

BOTIO VOIVODUL

Ridicatu-mi-s-a un puiuţ de dafin,
vîrfurile-i suie pînă-n ceru-albastru,
crengile-i atîrnă pe pămîntul negru,
În puiuţu-acela vine-un pui de şoim.
— Fostu-mi-ai, şoimuţe, pînă-n Kara Vlaşka,
pînă-n Kara Vlaşka, pînă la Moldova.
Acolo, şoimuţe, e Botio voivodul.
Treci, şoimuţe,-o dată Dunărea cea dalbă,
şi te du, şoimuţe, la Botio voivodul,
ca să-i spui, şoimuţe, lui Botio voivodul,
să ne mîntuiască fraţii noştri dragi,
fraţii noştri dragi, dragile surori !

VOIVODUL

În româneşte de
VICTOR TULBURE

HRISTO BOTEV
(1848-1876)

Poet de geniu și înflăcărat revoluționar care și-a închinat întreaga forță creatoare a vieții sale cauzei eliberării patriei de sub dominația otomană, Hristo Botev este primul din cei patru fii ai învățătorului Botio Petkov (1815—1869), patriot și neobosit militant pe tărîm cultural, și ai Ivankăi Stoikova, o cunoscută interpretă de talent a cîntecelor populare bulgărești. S-a născut într-o noapte de viscol a anului revoluționar 1848, la Kalofer, un mic orășel așezat în marea depresiune dintre munții Balcani și Sredna Gora, la poalele Iumrukcialului, de pe vîrful căruia se poate vedea pînă departe una din cele mai frumoase priveliști ale lumii : celebra Vale cu trandafiri. Dar Botev n-a văzut trandafirii. A văzut turci și robie. Nu l-a învăluit parfumul rozelor, ci fumul înecăcios al satelor jefuite și arse.

În vîrstă de cincisprezece ani, pleacă la Odesa, prin Constantinopol, și se înscrie la liceul clasic nr. 2, beneficiind de o bursă. Se împrietenește aici cu viitorul revoluționar Nikolai Suzdilovski-Russel și prin acesta și cu alți luptători pentru o nouă ordine socială, studiază operele scriitorilor democrați revoluționari ruși, manifestînd totodată o deosebită atracție față de munca literară. Pentru credințele sale politice i se retrage bursa, drept care e nevoit să se

stabilească o vreme în Basarabia, la Zadunaevka, nu departe de Valea Perjii, ca învăţător, dar urmărit şi aici de poliţia ţaristă se reîntoarce în oraşul natal, unde îl suplineşte la şcoală pe părintele său, bolnav. Continuîndu-şi activitatea agitatorică şi ameninţat cu arestarea de către autorităţile otomane, părăseşte din nou Kaloferul, trecînd în 1867 Dunărea, în România, unde se afla o numeroasă emigraţie bulgărească trăind liberă în ambianţa mediului românesc, nestingherită în acţiunile ei revoluţionare. După un prim popas la Giurgiu şi Brăila, Botev colindă toate oraşele dunărene. În 1871 redactează, în clopotniţa unei biserici din Galaţi, faimosul crez „al comuniunii bulgare" şi se stabileşte, în sfîrşit, la Bucureşti, publicîndu-şi propriile ziare revoluţionare, depunînd o muncă titanică în reorganizarea comitetului revoluţionar bulgar, al cărui secretar şi ideolog avea să devină. Întreţine la Bucureşti relaţii de amiciţie cu intelectualii progresişti din grupul N. Zubcu-Codreanu, dr. Russel, Zamfir Arbore şi C. Dobrogeanu-Gherea. În 1876 se căsătoreşte cu Veneta Petrova, nepoata mitropolitului Panaret. În ziua cînd fetiţa lor, Ivanka împlinea vîrsta de patruzeci de zile, Botev îşi părăseşte ultimul domiciliu din Bucureşti (şi din viaţă), pentru a se îmbarca pe vasul austriac Radetzky, în fruntea unui detaşament de două sute de tineri insurgenţi bulgari. Forţîndu-l pe căpitan, sub presiunea armelor, să dea un nou curs vasului, Botev debarcă la Kozlodui, făcîndu-şi drum cu ceata lui de haiduci spre Vraţa, în luptă cu un inamic numeros şi bine organizat.

La 20 mai (2 iunie stil nou) cade răpus pe vîrful Okolciţa, sudînd astfel unitatea dintre gîndire şi faptă, pentru care militase în scurta, dar eroica sa viaţă.

Unicul său volum de versuri, *Poezii şi cîntece*, a apărut la Bucureşti, în 1875.

MĂICUŢEI MELE

Lăcrimînd, măicuţo, trei ani mi-ai cîntat,
Şi din leagăn poate tu m-ai blestemat,
Că pribeagu-mi suflet, apăsat de jale,
Află numai ceea ce urăşte-n cale.

Risipit-am oare bunuri moştenite ?
Rănile ţi-s oare mie datorite ?
Că de la o vreme, de amar şi jele,
Se usucă pomul tinereţii mele.

Mă cred vesel poate megieşii mei
Fiindcă laolaltă rîd şi eu cu ei,
Dar ei nu-şi dau seama şi nu pot vedea
Cum se stinge biata tinereţe-a mea.

N-au de un'să ştie, căci prieteni n-am,
N-am cui să-mi descopăr gîndul ce-l aveam,
Să-i arăt cui păsul zbuciumului meu,
Ce-mi împovărează sufletul mereu ?

Numai tu, măicuţo, singură-ai rămas
Reazăm şi credinţă-n nestatornic ceas ;
Dar îmi pierd nădejdea c-o să te revăd. . .
Bîntuit mi-e bietul suflet de prăpăd.

Împreună, maică, am visat, cîndva,
Slava fericirii că o vom vedea.
Şi credeam că-n spate pot să duc pămîntul. . .
Pentru toate astăzi să-mi găteşti mormîntul.

O dorinţă numai, una-mi mai rămîne :
Să-mi îngrop iar capu-n mîinile-ţi bătrîne ;

Inima-mi amară de atîta tîngă
Vrea, nefericito, ţie să se plîngă.

Vreau pe surioara şi pe fraţii mei
Să-i mai strîng o dată, să-i mai văd pe ei,
Şi apoi să-nghețe sîngele-mi din vine,
Noaptea cea din urmă cadă peste mine.

1867

FRATELUI MEU

Frate, greu de tot ni-i traiul,
Nătărăii ne mănîncă.
Sufletu-mi ca jărăgaiul
Pîlpîie în rana-adîncă.

Ţara scumpă mi-i şi-i apăr
Moştenirea strămoşească,
Dar mă pierd, de ură scapăr,
Cînd văd liota prostească.

Tulburatu-mi-au haíne
Gînduri sufletul al'dată ;
Ah, şi cine să-mi aline
Inima-mi îndurerată ?

Nimeni. Inima nu-mi ştie
Chiot ce-i, sau libertate,
Şi zvîcneşte în robie,
Ca un plîns al bietei gloate.

Deseori mi-ascund, frăţîne,
Ochii lacrima deşartă.
Spune-mi ce îmi mai rămîne
Sfînt în lumea asta moartă ?

Nu-i răspuns la adevăruri. . .
Chiar de-ar fi, e de pomană,
Pentru glasul sfînt din ceruri,
Pentru jalea pămînteană.

1868

ELEGIE

Spune-mi tu, răspunde-mi, bietul meu popor,
Cine mi te ţine-n crîncenă robie ?
Cel ce îl străpunse pe mîntuitor
Cu-ascuţişul lancei, coasta sîngerîndu-i,
Sau acel ce încă îţi mai cîntă ţie
„Rabdă ! Prin răbdare sufletul ţi-l mîntui" ?

El sau al lui Iuda frate-n locul său,
Sau al lui Loyola fiu, urît de gloate,
Prooroc al jalei, vestitor de rău,
Trădător de suflet, ucigaş de vise,
Cel ce fără milă îl vîndu pe frate
Şi fără de milă tatăl şi-l ucise.

El sau cine altul ? Biet norod tăcut !
Braţele-ţi de fiare sînt înlănţuite. . .
Libertatea noastră glasul şi-a pierdut.
Să-şi încrunte fruntea, doar atît mai poate. . .
Fără de vedere — sînt ca nişte vite,
În surtuc ori rasă — gloatele mînate.

Pe morminte curge sînge-amestecat
Cu sudoarea frunţii. Iară sfînta cruce
În a noastră carne vie s-a-mplîntat.
Şi ni-i ros grumazul de atîta jug.
Ultima suflare şarpele ne-o suge,
Venetici şi oaspeţi sîngele ni-l sug.

Iar în timp ce bietul rob se zbate, noi
Fără de ruşine, stăm şi pasămite
Măsurăm doar vremea, îndurăm nevoi,
Ascultăm poporul lanţul greu tîrîndu-l,
Ne-arătăm credinţa în ăst neam de vite,
Libertăţii noastre aşteptîndu-i rîndul.

1870

VOM ÎMPĂRŢI

Acelaşi gînd, aceleaşi simţăminte
Frăţeşte ştie inima să-mpartă.
Noi niciodat' nu ne-am ieşit din minte
Şi niciodată n-am ajuns la ceartă.

Tot ce făcurăm — de e rău sau bine —
Vor judeca în viitor urmaşii.
Mai strîns de mîini acuma ne vom ţine,
Mai fermi ne-om duce înainte paşii.

Că-n viaţa asta dat ne este nouă,
Să ştim ce-i sărăcia şi ce-i chinul.
Tot ce-am avut am împărţit în două,
Frăţeşte noi ne-am împărţit puţinul.

La fel vom împărţi şi ce-i mînie,
Dojană şi batjocuri şi blesteme —
Dar nu vom abdica de la mîndrie,
Sub patimile omeneşti n-om geme.

Şi fruntea n-o s-o aplecăm vreodată
La idoli sterpi şi fără de simţire.
Ni-i inima dezvăluită, iată,
Pe strunele acestei triste lire.

Acelaşi gînd şi-aceleaşi simţăminte
Azi cea din urmă oară vom împarte,
Îndeplinim străbune legăminte.
— La moarte, frăţioare ! Hai, la moarte !

1870

CĂTRE PRIMA MEA DRAGOSTE

Cînt de dragoste nu-mi mai cînta,
Sufletul mi-e-nveninat şi-aşa,
Şi sînt tineri încă anii mei,
Însă nu ştiu tinereţea ce-i.
Şi de-ar fi să ştiu tot nu rîvnesc
Drag să-mi fac din ceea ce urăsc.

Uită dară vremea cînd plîngeam
După-o şoaptă caldă şi duioasă.
Ca un rob în lanţuri mă tîram
După-a ta privire luminoasă,
Şi dispreţuiam pe toţi, nerod,
Îngropînd simţirile-mi în glod.

Uită toate-acele nebunii.
Stinsă e în pieptul meu iubirea.
În zadar încerci. N-o poţi trezi !
Fierbe în adîncul meu mîhnirea,
Sufletul mi-e de venin coclit
Şi-i de rană doar acoperit.

Tînăr glasul ţi-e şi minunat !
Dar tu ştii pădurea cum vuieşte ?
Ştii cum plînge omul apăsat ?
Inima-mi rănită jinduieşte
După glasul ăsta chinuit
Unde tot cu sînge e mînjit.

O, la naiba ! vorbe de amar !
Hai, s-auzi cum geme-n codru vîntul,
Hai, s-auzi, cu urlet secular,
Uraganul cum îşi spune cîntul
Despre vremi rămase înapoi,
Despre suferinţi şi doruri noi.

Cîntă-mi, aşadar, şi tu, la fel,
Cîntecul tînguitor, fecioară,
Cum îşi vinde fratele mişel
Pe-al său frate şi-a sa surioară,
Cum plîng văduve şi nevoiaşi,
Cum scîncesc sărmanii copilaşi.

Taci şi pleacă, de nu poţi cînta !
Se-nfioară inima-mi cumplită.
Inima-mi, iubito, va zbura
Unde brazda geme îngrozită,
De atîtea veacuri de păcat
Şi de-atîta cînt întunecat ;

Unde crengi se frîng, de uragan,
Şi-n coroană sabia ne-ndoaie,

Unde ţevi de puşti se-ntind avan,
Bobi de plumb să verse şi văpaie,
Unde moartea zîmbet e duios,
Iar mormîntu-i leagăn drăgăstos.

Ah ! Ăst zîmbet şi ăst cîntec greu
Care buze fi-vor să-l rostească ?
Azi, cu sînge-nchin paharul meu :
Chiar de-o fi iubirea s-amuţească,
Singur eu atunci îmi voi cînta
Dragostea şi duioşia mea.

1871

EPISTOLĂ
(La despărţire, în 1868)

Nu plînge, mamă, dacă plec
Şi fi-va anii să-mi petrec
În haiducie, răzvrătit,
Lăsîndu-ţi sufletul zdrobit !
Pe fiul tău nu-l mai jeli,
Ci să blestemi, mai bine-ar fi,
Turcescul jug ce ne-a-mpilat
Şi de acas' ne-a alungat —
Să tot umblăm, de vînt purtaţi,
Neîndrăgiţi şi-nstrăinaţi.
Eu ştiu, măicuţo, că ţi-s drag,
Dar s-ar putea al morţii prag
Să-l trec de tînăr, mîine-n zori,
La Dunăre, cu alţi feciori.
Oare puteam să fac altfel,
În braţ cînd mi-ai turnat oţel,

Cînd inimă de foc mi-ai dat
Să ardă-n pieptul de bărbat ?
Şi inima-mi, măicuţa mea,
Să rabde nu ar mai putea,
Să vadă cum în jug turcesc
Duşmanii ne năpăstuiesc.
Acolo unde am crescut
Şi-ntîiul strop de lapte-am supt
Şi unde mîndra mea, pe drum,
Trecînd cu zîmbetu-i molcum
În sufletul meu chinuit,
Frumoşii ochi şi-a adîncit.
Acolo unde tatăl meu
Şi fraţii mei îndură greu !...
Ah, maica mea ! Viteaza mea,
Mă iartă dacă plec aşa,
Cu arma prinsă de grumaz,
La al poporului meu glas.
Plec pentru tot ce mi-i mai drag
Pentru natalul meu meleag
Şi pentru tine, pentru fraţi,
Să lupt cu duşmanii turbaţi.
Ce-o zice sabia, să zică,
Şi cinstea, maica mea voinică !
Tu de-o s-auzi pe înserat
Cum gloanţe şuieră prin sat
Şi-n chiot buzna dau flăcăi,
Ieşi să întrebi cu mine ce-i ?
Unde-am rămas ? Pe unde sînt ?
Şi de ţi-or spune că m-am frînt
Sub plumbi haini, că zac în sînge,
Măicuţă bună, nu mai plînge !...
Iar de ţi-or spune că mişel
Am fost, să nu-i asculţi de fel.
Ci să te duci acas' de zor
Şi să le spui la frăţiori,

Din inimă, cu glas fierbinte,
De mine ca să ţină minte,
Că ei un frate au avut
Şi-acela-n luptă a căzut,
Căci n-a putut, n-a îndurat
Să-şi vadă neamu-ngenuncheat
Şi pe sărac în jug trăgînd !
Uitării nu mă dea nicicînd
Iubiţii frăţiorii mei.
Şi dac-or să mă cate ei,
Să urce muntele pe brînci,
Căci carnea mea-i pe-nalte stînci
De păsări dusă, unde-i vînt ;
Iar negru-mi sînge e-n pămînt.
Şi să le spui, măicuţa mea,
Că arma de mi-o vor afla
Şi spada de mi-o vor găsi,
Pe duşman unde-l vor zări
C-un glonţ să-l culce-n neagra glie,
Apoi cu spada să-l mîngîie.
Iar dacă mila, maica mea,
Te va opri să spui aşa,
Atunci, cînd fetele s-adună
În sat, la hora cea străbună,
Şi dac-o fi să vezi de-o seamă
Flăcăi ca mine, dragă mamă,
Şi printre fete frumuşele
De-o fi şi mîndra printre ele,
Tu i-ai pe frăţiorii mici,
La horă să-i aduci, aici,
Şi nu-ţi va fi deloc ruşine
S-auzi un cîntec despre mine :
Cum a luptat, de ce-a luptat
Feciorul tău neînfricat !
Cum a ştiut el să se poarte,
Ce vorbe-a spus în prag de moarte...:

Măicuţă tristă, vei privi
La horă şi te vei mîhni,
Şi cumva de vei întîlni
Îngîndurate două stele,
Să ştii că-s ochii dragii mele.
Iar eu voi şti că are cine
Să mă jelească şi pe mine.
Voi şti că două inimi sînt
Să mă jelească pe pămînt :
A ei, măicuţă, şi a ta.
Şi două lacrimi vor pica
Şi două piepturi vor ofta :
Un piept bătrîn şi veştejit
Şi unul tînăr şi mîhnit.
Acestea fraţii mei să vadă
Şi să se-nalţe lîngă spadă
Voinici şi teferi, şi măsură
Să aibă-n dragoste şi-n ură.

Dar dacă o să-mi fie dat
Cu bine să mă-ntorc în sat,
De-o fi să viu, maică bătrînă,
Cu steag biruitor în mînă
Şi cu voinicii fără număr,
Cu lucitoare puşti pe umăr,
Cu săbii ce nu pot să tacă
Şi zornăie săltînd în teacă,
Atunci tu, mamă, te-nsenină,
Degrabă-aleargă în grădină !
Degrabă-aleargă-atunci din casă
Şi tu, iubita mea frumoasă !
Şi împletiţi din flori cunune
A noastre frunţi să se-ncunune.
Cu flori în mînă, purpurii,
Măicuţo-n calea mea să vii

Să-mi ştiu pe fruntea-ncununată
Că binecuvîntarea-i dată !
Iar tu, ca floare de cireş,
Iubita mea, în drum să-mi ieşi —
Şi să te-apropii lîngă mine,
Să te cuprind de umeri bine
Cu mîna-mi care sîngerează. . .
S-asculte inima vitează
Cum bate-o inimă de fată
De fericire-nlăcrimată,
Iar eu, să-mi aflu băutura,
Sorbindu-ţi răsuflarea-ntreagă. . .
Şi-atunci. . .
Adio, mamă dragă !
Adio, scumpa mea iubire !
S-a dat semnalul de pornire. . .
E calea grea, dar minunată.
Mi-ajunge, dacă pier, c-odată
De mine astfel or să spună :
Muri sărmanul în furtună !
El s-a bătut pentru dreptate !
Pentru popor şi libertate !

1868

HAIDUCII

Tata şi fiul

Moşule-n cimpoi mai suflă,
Ca să-ncep, cu tine-odată,
De haiduci, din alte timpuri,
Şi de voevozi, cîntare !
De Ceavdar, haiduc cu faimă,

Voevod bătrîn, cel care
Fostu-i-a fecior lui Petko —
Zis şi Groaznic în istorii.
Fete şi flăcăi s-audă
Cînd se strîng la şezătoare,
Şi voinicii-n munţi s-audă,
Şi bărbaţii de prin crîşme,
Ce copii născu şi naşte
Falnica bulgara mumă,
Ce copii la sîn hrăneşte
Şi-a hrănit pămîntul nostru.
Ah, şi dor îmi e; moşnege,
S-aud cîntec de iubire !
Dară eu cînta-voi numai
Suferinţa şi durerea,
Şi necazul meu cel negru,
Căci sînt trist, mă umple jalea. . .
Ci tu cîntă, fără teamă !
Inima îmi e vitează,
Iară glasul meu ca mierea.
De nu-i nimeni să m-audă
Cîntul meu tot va răzbate —
Căci păduri, din zbor l-or prinde,
Şi văioage-or să-l îngîne.
Şi-o să treacă, măi moşnege,
Dorul meu adînc din suflet !
Cine-o vrea să-ndure,-ndure !
Oare-i greu să-nduri ? Voinicul
Nu îndură suferinţe !
Dar, mi-am zis şi-mi zic, ferice
De acela care ştie
Fără tremur să-şi răzbune
Cinstea cînd i-e întinată !
Binelui răspunzi cu bine,
Iar la rău iei şi cuţitul. . .
Ci eu cîntul mi l-oi spune.

I

Cine de Ceavdar Voivodul
N-auzi şi nu-l cunoaşte ?
Negustorii ? Cămătarii ?
Sau serdarul turc ? Sau aga ?
Şi păstorii-l ştiu, la munte,
Îl cunosc şi nevoiaşii.
Că doar el detaşamentul
Şi-a condus pînă în anul
Douăzeci. Haiduc, nu glumă !
Şi-i ştiau de frică turcii !
Se temeau şi negustorii !
Numai oamenii nevoii
Îşi aflau la el un sprijin,
Căci îi ocrotea Voivodul.
De-asta cîntecu-i i-l cîntă
Codrul de pe dealul Strangea,
Şi-n Irin-Pirin chiar iarba
Şi cimpoiul îl îngînă,
De la Ţarigrad şi pînă-n
Munţii Serbiei, şi slavă
Îi aduc de la Egeea
La a Dunării cîmpie.
Unul fu Ceavdar Voivodul !
La părinţi fu unul singur,
Şi-n detaşament tot unul —
Nu găseai, ca el, un altul.
Şi de mic, din vîrsta crudă
Drumu-l despărţi de tată,
N-avea soră, n-avea frate,
Nici o rudă nicăierea.
Ba un unchi avea el totuşi,
Însă cămătar şi-acela —
Pe la doişpe ani jumate
Mama singur îl trimite

Pe la ușile străine,
Oi să pască, să-și cîștige
Pîinea cu amară trudă.
Și stătu Ceavdar cît poate
Un sărman ca el să steie...
De cu zori pînă-n amiază
Oare ce s-agonisească ?
Un dar mare pentru maica,
Aste vorbe amărîte :
„M-ai vîndut pe mine, mamă,
S-argățesc la curți străine,
Să pasc oi și să mulg capre,
Să ajung și de batjocuri...
Îmi spun oamenii că tata-i
Voivod pe-o ceată-ntreagă,
Bagă spaima-n trei județe,
Stăpînind Stara-Planina.
Și eu stau aici la unchiul,
Cămătar scîrbos ! Odrasla
Să i-o plimb, să-i port de grijă...
Iar el să mă ocărască
Ceas de ceas, clipă de clipă,
Și să-mi spună că nu iese
Om din mine, că în ocnă
O să-mi putrezească hoitul.
Și pe Kara, în căruță
Oasele c-o să-mi zdrobească.
Blestemat mi-i unchiul, mamă,
Nu mai vreau să stau la dînsul,
Nu mai vreau să-i plimb bastardul,
Să-i spăl jegul, să-i ung rîia.
Eu la tatăl meu m-oi duce
Acolo-n Stara-Planina,
Tatăl meu să-mi hotărască,
Singur el, o meserie."

Mama cumpătul și-l pierde,
Inima i se-mpietrește,
La Ceavdar prelung se uită,
Cată-n ochii mari și negri,
Păru-i mîngîie cu mîna
Și se vaită și se plînge:
Iar Ceavdar atunci tresare
Speriat, cu ochii-n lacrimi,
Și pe maică-sa o-ntreabă :
„Spune-mi, de ce plîngi, măicuțo ?
Au l-au prins pe taica, oare ?
Oare l-au ucis pe taica
Și tu singură rămas-ai
Și flămîndă, și-nsetată ?"
Maică-sa în brațe-l prinde,
Îi sărută ochii negri
Și, oftînd, așa îi spune :
„Pentru tine plîng, Ceavdare,
Fătul meu frumos și ager !
Singur fiu îmi ești și încă
Mic, dar vorbe arunci grele.
Mama ta va face totul
Să te duci la taica-n codru,
Să ajungi haiduc ca dînsul.
A venit și-aseară tata
Să mă-ntrebe iar de tine
Și m-a judecat și aspru
M-a certat, că nu la dînsul
Te-am trimis, ci-n altă parte.
Vrea, așa mi-a spus, să vadă
Ce flăcău frumos el are,
Vrea departe să te ducă
Să înveți la școli sau, poate,
Să cutreieri munți și codri,
Lîngă el, în haiducie,
Și porunci mi-a dat, trei sute,

Ca-n duminica aceasta
Să te afli-n locul unde
Laolaltă vin haiducii !
Așadar, Ceavdar, iubite,
Singur fiu al maicii tale,
Mîine-n zori la el vei merge,
Dar de-ți este maica dragă
Jură-i că amar vei plînge
Și-o să-i ceri să nu te lase
Cu haiducii, ci departe
Să te dea la-nvățătură.
Iară tu să-i scrii răvașe
Maicii tale-ndurerate. . ."

Bucuros Ceavdar e foarte
Că își va cunoaște tatăl,
Pe haiduci că o să-i vadă
Și-al lor loc de adunare,
Numai maică-sa, sărmana,
Îl jelește,-l strînge-n brațe.
Cu amară duioșie
Plînge biata și suspină.

1871

FUGARA [1]

Zorile abia se crapă,
Sună de cîntări poiana —
Cu găleţile la apă
Pleacă, de cu zori, Stoiana.

[1] Poezie dedicată lui Boris I. Goranov, traducător al dramei *Hoții* de Schiller.

Iar mătușa, din grădină,
Cum o vede se-ntărîtă :
„Pleci cu noaptea-n cap, jivină,
Sau ți s-a făcut de bîtă ?"

Mai îndrugă ce îndrugă
Fulgerînd din ochi poiana,
Și se duce-apoi în fugă
S-o pîrască pe Stoiana

Sare maica în picioare
De se zguduie cerdacul —
Și-un steag roș i se năzare,
Roș ca sîngele și macul.

Licărește roua-n iarbă,
Steagul flutură-n brigadă. . .
Și-ar fi fost mai bine oarbă,
Decît ce-i fu dat să vadă.

Pe Doicin bătrîna-l vede —
Înghiți-mi-l-ar țărîna ! —
Cum la fată se repede
Și îi face semn cu mîna.

Și-adunînd în juru-i roată
Pe ai lui, le-a spus : „Nu-i șagă !
Să-mi cinstiți frumoasa fată,
Că-i logodnica mea dragă."

Și-ndemnat de toți flăcăii,
El din brîu pistolu-și scoase,
Și-n văzduh o salvă trase,
De sună și fundul văii.

Ca la nunţi au tras băieţii...
Ea, cu braţe desfăcute,
Rîde-n faptul dimineţii
Gura dînd să i-o sărute.

Plînge muma înşelată,
Varsă lacrimă amară.
Şi pe Dòicin şi pe fată
Îi tot face de ocară :

„Să nu-mbobocești cu dînsul,
Fată rea şi blestemată !
Să te prăpădească plînsul
Şi să stai un an culcată !

Dar-ar boala să te-mpungă
Cu frig negru şi lingoare,
Iară Dòicin să ajungă
În cătuşe, la-nchisoare !

Şi-n bătaia albă-a lunii,
Dar-ar zîmbre să-ţi mai facă,
Legănat de vînt, în funii,
Spînzurat de-nalta cracă !

Pe bădia ţi-l minţiră
Din om blînd făcîndu-l lotru,
Şi pe tine te momiră
Să te duci la ei în codru !“

De-atît blèstem şi ocară
S-a trezit bătrînul tată.
Ochii lui în zări cătară
Şi la Dòicin, şi la fată,

Ar fi vrut din ochi să-i soarbă...
Lung se scarpină în barbă
Şi dregînd mustaţa sură
Astfel cuvîntă din gură :

„Pădurice, maică dragă,
Ne-ai hrănit vieaţa-ntreagă
Şi pe mine şi-a mea ceată !
Hai, hrăneşte înc-o dată

Pe aceşti copii, cît încă
Soarele-nfierbîntă-o stîncă
Şi-i de cînt poiana plină,
Iar ăst steag nu se înclină !“

1871

LUPTA

Trece tinereţea noastră în durere,
Mînios se zbate sîngele-n artere,
Ochii precum mintea, nu mai văd în ceaţă
Binele sau răul dacă e în faţă.
De-amintiri se-ncarcă sufletul amarnic,
Îl apasă negrii ani de suferinţă,
Nu-i în el nădejde, nu-i în el credinţă,
Vrei un om ca lumea şi îl caţi zadarnic.
Cumsecade dacă se mai află unii
Socotiţi adesea sînt ca şi nebunii,
Iară pe bogatul, chiar de-i mintea slabă,
Toţi îl lasă-n pace, nimeni nu-l întreabă
Suflete curate cîte-a ars de vii,
Nevoiaşi anume cîţi a dus la moarte,
Înşelînd pe Domnul, aprinzînd făclii,

Îndrugînd cucernic rugăciuni deșarte ?
Vai, și-n slujba unor sîngeroși călăi,
Popii în biserici îi binecuvîntă,
Și li se prosternă dascăli nătărăi,
Ziariștii-n struna celui tare cîntă.
Căci înțelepciune azi la noi se cheamă,
Dacă de mai-marii vremii ți-este teamă.
Lupi în piei de oaie astfel dau povață
Pîn'ne-nmoaie mintea și în laț ne-nhață...
Predicii îi fuse deci pilduitorul
Cel ce mai cu seamă și-asupri poporul,
Solomon tiranul și faimosul crai,
Dus de mult cu-a sale sfinte pilde-n rai.
Și înțelepciunea lui o recunoști
C-a grăit prostie mare între proști.
Omenirea însă o repetă iar :
„Teme-te de Domnul, proslăvind pe țar !"
O, prostie sfîntă ! Secole de-a rîndul
Cu prostia oarbă e în luptă gîndul.
Ia zadar cămașa morții o îmbracă
Luptătorii. Alta, ce-ar putea să facă ?
Doar tiranii lumea stăpînesc și-acum,
Și-omenirea lanțu-și tîrîie pe drum.
Tu sărută mîna care te omoară,
Cu credință-ascultă gura ce te minte,
Taci și cînd te bate, cînd te rupe fiara,
De-ți jupoaie pielea, tu să stai cuminte !
Sîngele chiar șerpii dac-o fi să-ți sugă
Nu cîrti ci-nalță Domnului o rugă :
„Eu sînt păcătosul ! Aibi de mine milă !"
Roagă-te și crede. Rabdă de ți-e silă.

Domnul nu lovește pe cel ce urăște.
Asta este lumea ! Jalea stăpînește.
Peste tot minciună, peste tot robie —
Ca zălog lăsate nouă pe vecie.

Și-n împărăția asta de păcate
Unde nopți și zile trec însîngerate,
Unde stricăciunea lacrime-i i-e soră
Și nădejdea încă n-are auroră,
Lupta e în clocot, e în pas răzbit.
Pîn'la urmă fi-va și al ei sfîrșit.
Și-om striga noi mîine plini de cutezanțe,
Doar atît striga-vom : „Sau pîne, sau gloanțe !"

1871

PRIBEAGUL

Nu mai rătăcești. Acasă
Te-ai zorit s-ajungi mai iute
Și-ntîlnești pe uliți horă
Și-auzi zvon de alăute

Prunci și babe, laolaltă.
Prind în calea ta să iasă,
Numai fetele-s plecate
S-o gătească pe mireasă.

N-a putut să te aștepte
Draga ta și se mărită.
Ce să-i faci ? Găsești o altă
Fată și-ți va fi iubită.

Să te vadă biata mumă
A venit și-n hohot plînge.
Și te binecuvîntează
Și, oftînd, la piept te strînge...

Ci durerea te-amuţeşte...
Totul ţi-este clar în minte.
Ascultînd pe ale maicei
Pline de amar cuvinte.

Nu ţi-e gîndul la mireasă
Şi nu-ţi pasă de-a ei nuntă,
Cînd de tata şi de fraţii
Tăi ai veste şi mai cruntă.

Nu mai sînt ! Tribut plătiră
Înrobirii otomane,
Şi s-au chinuit în ocnă
Şi s-au frînt sub iatagane.

Tată nu mai ai... La rîndu-ţi
Trebuie să-ţi caţi nevasta..,
Dumnezeu o să te-ajute,
Repede, în treaba asta.

Dar de ce boceşti ? Doar nu eşti
Nici milog şi nici muiere !
Slavă Domnului, eşti tînăr,
Şi ai cinste şi avere !

Hai, sub patrafir te vîră,
Popii mi te spovedeşte.
Ca şi cum sînt toţi în viaţă,
Rîzi şi viaţa ţi-o trăieşte.

Şi peţeşte-ţi fată mîndră,
Sau şi-o slută — dar bogată —
Plozi să-ţi facă, seminţia
Să nu-ţi fie sugrumată.

Doar la asta se gîndeşte :
Să se-ndoape, să înghită...
Prostul n-are alte gînduri !
Şi e, ăsta, om sau vită ?

1872

CĂTRE EA

Tu mă-ntrebi de ce-am venit
În noptatec ceas cumplit,
Furişat ca un tîlhar,
Gardul vostru să vi-l sar ?

Nu-s bătrîn ca soţul tău.
Bezna nopţii o străpung.
Am tovarăş bun la brîu,
Un cuţit tăios şi lung.

Ca un şarpe mă strecor —
Colcăi de venin şi dor.
Lîngă dezvelitu-ţi sîn
Doarme soţul tău bătrîn.

În grădină, în ţărînă,
Strîng, pîndind, cuţitu-n mînă.
„Va veni el — zicu-mi mie —
Va-ncerca a mea mînie."

Luminarea-n casă arde.
Voi dormiţi... şi-n pieptu-mi coarde
Simt că mi se zbat în sînge.
Gîndul, negura mi-l frînge.

Cu-ochii țintă-n luminare
Nu știu noaptea cînd se duce,
Golul negru cînd dispare —
Și dau zorii să m-apuce.

Și aud deodat' cu zorii
Cîntecul privighetorii,
Și-n fereastră mi se-arată,
Cu zulufi, rîzînd o fată.

Tu ești ! Și-mi revin în fire,
„Altădată“ — în neștire
Îi șoptesc privighetorii
Și, tiptil, dispar cu zorii.

Iată pentru ce-am venit
În ceas negru și cumplit :
Unul e sortit să piară —
Îl omor sau mă omoară

1873

ZIUA SFÎNTULUI GHEORGHE

Paşteţi noroade blajine.
Strigătul cinstei n-o să vă trezească.
Darul libertăţii nu foloseşte turmelor,
Ele trebuie tăiate ori tunse.

A. S. Puşkin

E Sfîntu Gheorghe ! Urcă-n slavă
Pe Dumnezeu și țar, popor !
La fel o turmă prin otavă,
Ieri, behăia după păstor.

Căci fără griji nerodul țar e.
(Toți țarii doară sînt nerozi.)
Pe lîngă turmă, mi se pare,
Avea miniștri, nu zăvozi.
Chiar neplătiți, dar — vorba aia —
Dacă-i vedeai te-ai fi gîndit :
„Mai fericită este oaia
Decît norodul obidit !“
Pe drum agale turma trece —
Și oile desprinse sînt
Chiar capul sub cuțit să-și plece,
De-i asta voia Celui-sfînt.
Dar Sfîntul cere jertfe oare ?
O, nu ! Le cere cel păstor,
Cum popii cer rachiul tare,
Cum de la tine, trist popor,
Cer țarii pentru-a lor haremuri
Să dai tu sînge de băut
Și să asuzi, să te cutremuri,
Să joci și-atunci cînd ești bătut,
Căci azi săracii și bogații
Băuți, acolo, cîntă-n cor,
Și țarului i-aduc libații,
Și Domnului ocrotitor !
. . . Ca turmele de cîini păzite,
Ce behăie după păstor !

1873

PATRIOTUL

Pentru sfînta libertate
Sufletul l-ar da în lege :

Însă nu pe-al său, frăţîne!
Pe-al mulţimii, se-nţelege!

Fiecăruia-i vrea bine...
Însă nu pe veresie:
Gata e oricînd, ca omul,
Să-şi dea sufletu-n chirie.

Patriot e şi cucernic.
Merge des la liturghie.
Ce-i biserica? Tarabă!
De-i negoţ, negoţ să fie.

Fiecăruia-i vrea bine,
Dar pe bani şi de aceea
E în stare, ca tot omul,
Să îşi lase-n gaj femeia.

Are-o inimă de aur!
De săraci îl prinde plînsul,
Însă nu el vă hrăneşte,
Fraţilor, ci voi pe dînsul!

Gata-i orişicînd s-ajute,
Numai un cîştig să fie!
Om e doară — ce să facă?
Silă-i e de calicie.

MESAJ

Sfîntului din Tîrnovo

Vlădică sfînt, al nostru blînd păstor,
Un cînt de slavă ţi-oi aduce ţie!
Şi-ţi spun că demn eşti — fără înconjor —
De-un stat întreg şi nu de-o eparhie.

Dar ca un om ce crede, negreşit,
Aş vrea să ştiu — e laie sau bălaie! —
Al nostru popă unde s-a popit:
La sfîntul hram, sau undeva la baie?

În sat, la noi, se duse vorba-aşa
Că-n Eski-Zahra tu cînd ai pătruns,
Un lemn sau popă, cam aşa ceva,
La băi ai uns.

1873

HAGI DIMITĂR [1]

Viu încă, viu e acolo-n poiană,
În munţii Balcani prăbuşit,
Haiducul. Dar trupul întreg i-e o rană
Şi pieptu-i de sînge-nroşit.

[1] Poezie închinată memoriei patriotului bulgar Hagi Dimităr, ucis în 1868 de turci, în urma înfrîngerii suferite de ceata lui, pe care o conducea împreună cu voievodul Ştefan Karagea (deasemenea spînzurat de turci, în 1868, la Rusciuk).

Mai fumegă arma ce-o ține în mînă,
Dar sabia-n două s-a frînt.
Se-ntunecă ochiul. Și gura-i îngînă
Acel de pe urmă cuvînt.

Se zbate, acolo, pe piatra scăldată
De-al sîngelui roșu pîrîu.
Din cîmp, de departe, se-aude o fată
Cum cîntă în lanuri de grîu.

E-n toi secerișul bogatelor boabe,
Dar oamenii-s greu apăsați.
Pieri-va flăcăul. Voi, bietelor roabe.
Fecioare-n cîmpie, cîntați!

Acela ce jugul și-l calcă-n picioare,
Acela nu moare și-i sfînt.
Jelit e de stele, de păsări, de fiare.
Slăvit de poeți e în cînt!

Din hăuri, de nimeni în lume știute.
Vin lupii și rana i-o ling,
Iar șoimii coboară, cu aripi zbătute,
Și focul din rană i-l sting.

Spre seară, cînd luna pe creste răsare.
Cînd stelele ceru-mpînzesc,
Balcanii un cîntec de vremuri amare
Îngînă cu glas haiducesc.

În albele straie, desculțe, prin iarbă,
Vin ielele mîndre, încet,
Din pumni îi dau limpede rouă să soarbă
Și rana i-o leagă-n brădet.

Frumoasele zîne în văluri cărunte
Dansează în ceasul adînc,
Și toate-l sărută, duioase, pe frunte
Și toate în juru-i se strîng.

Iar el le șoptește dorința curată
C-aicea mormîntul și-l vrea
Și-ntreabă: „Pe unde-i, cu vajnica-i ceată,
Haiducul viteaz Karagea?"

Bat iele din palme. Și iarăși dansează
Și cîntă și cată pe sus,
Să afle pe unde e ceata vitează
Și duhul acelui răpus.

Dar zorii se crapă. Se zbate în sînge
Flăcăul pe-ncinși bolovani.
Și lupul se-arată, și rana i-o linge
Acolo, departe-n Balcani.

1875

ÎN CÎRCIUMĂ

Greu! Mi-e greu! Aș bea ca hoții.
Inima-mi și ea-i bolnavă...
Beau să uit ce voi, netoții,
Nu știți de-i amar ori slavă.

Beau să uit trudita țară,
Părintesc coperămîntul,
Și pe cei ce viață-mi dară,
Răzvrătit să-mi spun cuvîntul.

Să uit neamul ce îndură,
Biciuit, sub jugul silnic.
Şi pe cei care ne fură
Dumicatul nostru zilnic.

Jefuiesc cum pot poporul,
Negustorii ce-şi strîng banii —
Şi patronul şi soborul
Popilor, cîntînd litanii.

Jupuiţi-l ! Cum s-ar zice —
Nimeni calea nu vă ţine.
Cine mîna s-o ridice,
Cînd paharele ni-s pline ?

Bem. Cîntăm. Cu zarvă mare
Ne scuipăm tiranii-n frunte.
Crîşmele-s nencăpătoare
Şi zbierăm : „Cu toţi la munte !"

Dar uităm de jurăminte,
De cuvintele de pară,
Şi în faţa jertfei sfinte
Amuţim şi rîdem iară.

Şi triumfă căpcăunii,
Necinstind străbuna glie,
Ne ucid, ne vîră-n funii
Şi în lanţuri de robie.

O ! Turnaţi-mi ! Vreau beţia
Sufletul să-mi uşureze,
Să-mi slăbească bărbăţia
Minţii şi simţirii treze !

Beau în ciuda voastră-anume,
Cei mascaţi în „patrioţi".
N-am nimica sfînt în lume :
Sînteţi nişte idioţi !

1873

RUGĂCIUNEA MEA

„Binecuvîntat este Dumnezeul nostru".

O, Doamne Dumnezeul meu cel drept !
Dar nu acel din ceruri şi altare,
Ci tu, acel din cuget şi din piept,
Din sufletu-mi şi rănile-mi amare !

Nu cel în faţa cui, în antereu,
Mătănii popii sînt datori a face
Şi îi aprind feştile mari de seu
Multpravoslavnicele dobitoace !

Nu tu, cel ce făcut-ai din noroi
Întîi bărbatul şi apoi muierea,
Şi omului i-ai dat numai nevoi,
Obida şi robia şi durerea !

Nu cel ce-ai uns şi regi şi împăraţi,
Şi papi şi patriarhi deopotrivă,
Şi i-ai lăsat gemînd pe-ai mei fîrtaţi
Să-ţi ştie bunătatea milostivă !

Nu tu, ce-nveţi pe rob să-ndure tot,
Ca vita să-ngenunche pîn'la moarte,
Şi pînă la mormînt, ca un netot,
Drept hrană-i dai nădejdile deşarte !

Nu tu, al celor mincinoşi şi răi,
Al celor ce-asupresc, potrivnici firii,
Nu idol sterp al celor nătărăi
Şi-al cruntilor duşmani ai omenirii !

Ci tu, ce ai sălaş în al meu gînd,
Tu, Dumnezeu ce-i scoţi pe robi din fiare
Şi-a cărui zi ţi-o vor serba curînd
Eliberatele din jug popoare !

Inspiră tu putere tuturor
Celor ce luptă pentru libertate,
Celor ce vor să nu mai fie nor,
Ci pace doar sub zările curate.

Fă, Doamne, braţul meu puteri să ia,
Să-şi regăsească pe deplin avîntul !
Iar robii, cînd la luptă s-or scula,
Numai luptînd să-mi aflu eu mormîntul.

Şi inima-mi rănită prin străini
Tu, Doamne, n-o lăsa să se răcească.
Oţel să curgă în aceste mîini
Şi glasul nu-n pustiu să rătăcească !

1873

UN NOR NEGRU A APĂRUT

Dinspre codru, dinspre munte,
Negru nor se-arată-n zare.
Va aduce ploi mărunte,
Sau furtuni îngrozitoare ?

Moşule, ce vremi cumplite !
Plugu-abia prin ţărnă scurmă,
Tu doar lacrimi chinuite
Şi sudoare verşi în urmă.

Şi ce jale te frămîntă
Lîngă brazde-ntunecate ?
Norul negru te-nspăimîntă —
Sau îţi mor copiii, poate ?

Iar de plîngi, care-i pricina ?
Te ştiam voinic al'dată,
Îţi cînta la cîmp Stoina
Ziua toată, noaptea toată.

Barba şi mustaţa sure. . .
Bine-ţi mai şedea — ţii minte ? —
Ca un tată în pădure
Printre feciori cu flinte.

Acum lacrimi storci amare. . .
Au ţi-i inima bătrînă ?
Flamura cutezătoare
Nu mai poţi s-o ţii în mînă ?

— Ce mă tot întrebi zadarnic ?
N-auzi corbul în răscruce ?
O să ştii de ce amarnic
Plîng, în sat cînd te vei duce.

Eu aici mă sting de jale,
După plug tîrîndu-mi paşii,
Pe cînd satu-i strîns în vale
Să-mi primească flăcăiaşii.

Capetele lor în suliţi
Zac înfipte, măi băiete,
Căci şi-au înfruntat pe uliţi
Săbiile două cete.

Şi-s de-o mumă voevozii
Şi sortit le-a fost să piară :
C-amîndoi, la harţă, plozii,
Pentru cîrmă se luară.

Nu-ncăpură de gîlceavă —
Ca să-mi zacă azi feciorii
Frînţi sub paloş, fără slavă,
Şi să-i plîngă trecătorii.

Dă-mă, Doamne, vijeliei,
Doamne, fulgere-mi trimite,
Ca să nu mai văd copiii
Şi-a lor maici nefericite,

Cum s-or căina sărmane
De durere abătute,
Rămînînd ca nişte stane
De-al tristeţii vînt bătute !

Îngrozite păsări zboară,
Stropii ropotesc pe turlă,
Zările se-nnourară,
Uraganul urlă, urlă.

Şi-n drum nimeni nu rămîne,
Şi-i încrîncenat văzduhul. . .
— Hai să dejugăm, bătrîne !
— Ba, ajută-mi să-mi dau duhul !

1873

SPÎNZURAREA LUI LEVSKI

Măicuţă scumpă, ţară scumpă,
De ce cu jale plîngi şi milă ?
Corb blestemat, hidos şi negru,
Pe-al cui mormînt boceşti în silă ?

O, ştiu prea bine ştiu, măicuţă,
Tu plîngi în crîncena-ţi robie,
Căci glasul tău şi sfînt şi dulce
Neputincios e în pustie.

Eu lîngă Sofia, aproape,
Văzut-am o spînzurătoare
Şi fiul tău în ea atîrnă
Cu-o forţă grea, îngrozitoare.

Şi lupii urlă în cîmpie,
Şi-un corb tot bate din aripă,
Bătrînii Domnului se roagă
Şi plîng femei şi pruncii ţipă.

Îşi cîntă iarna cîntul aprig
Şi viscolul porneşte nuntă,
Şi ger, şi plîns fără speranţă
Te-nvăluie-n durere cruntă. . .

1876

STEGARII ŞI CEATA

În româneşte de

MIHAI BENIUC, VLAICU BÎRNA, TUDOR BOGDAN, DEMOSTENE BOTEZ, VALENTIN DEŞLIU, ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ, MIHU DRAGOMIR, GEO DUMITRESCU, GEORGE DUMITRESCU, LAURA BAZ-FOTIADE, ION FRUNZETTI, HARALAMBIE GRĂMESCU, ALEXANDRU IVĂNESCU, MIHAIL MAGIARI, EMIL MANU, GELLU NAUM, ALEXANDRU PHILIPPIDE, VERONICA PORUMBACU, PETRE SOLOMON, MARIN SORESCU, NICOLAE STOIAN, NICOLAE TEICĂ, CICERONE THEODORESCU, RALUCA TULBURE şi VICTOR TULBURE.

GHEORGHI S. RAKOVSKI
(1821-1867)

Născut la Kotel, a fost primul ideolog și conducător de seamă al mișcării revoluționare democratice din Bulgaria. Întemnițat de autorități, reușește să evadeze, trăind în emigrație în România, Rusia, Serbia și Grecia, unde și-a continuat activitatea revoluționară. A organizat în Serbia, iar mai apoi în România, cele dintîi detașamente de voluntari cu scopul unei intervenții armate în Balcani. La București pune bazele unui comitet revoluționar secret. În ziarul său *Lebăda Dunării* (apărut în 1862 la Belgrad), ca și în ziarul bulgaro-român *Bădușnost-Viitorul* (apărut la București în 1864 cu sprijinul și colaborarea lui B. P. Hasdeu), militează pentru solidaritatea tuturor popoarelor balcanice și pledează pentru o artă în slujba idealului revoluționar al maselor. A murit în 1867, la București, cu cîteva luni înainte de sosirea lui Botev în România.

Versurile pe care le reproducem sînt extrase dintr-un amplu poem, *Drumețul pădurii*, apărut în 1856 și retipărit în 1857, într-o ediție revăzută și adăugită.

AH, FI-VA SĂ SE NAȘCĂ...

Ah, fi-va să se nască și-n bulgăresc meleag
un suflet cu credință și plin de-nțelepciune,
învățător să-i fie poporului său drag,
reamintindu-i fala virtuților străbune?

Va-nlătura el vălul amar ce ne-a ținut
atîția ani de-a rîndul, în bezna nepăsării,
să putrezească nimbul unui măreț trecut
zvîrlit cu vrăjmășie în gropile pierzării?

Sub raza luminoasă a soarelui bulgar
va fi să glăsuiască el lumii cu mîndrie
și gloria străbună o va repune iar
să strălucească-n dreapta-i și vechea-i temelie?

(VICTOR TULBURE)

DOBRI CINTULOV
(1822-1886)

Originar din Sliven, unde începe să învețe carte în chiliile unei școli monahale grecești. În 1839 se mută la Odesa, urmînd cursurile unui institut pedagogic. Se întoarce în 1849 în țară, devenind învățător, funcție pe care o exercită pînă în 1857.

Poeziile sale, amintind de ritmurile poetului ucrainean Taras Șevcenko, s-au bucurat în epocă de o mare popularitate, fiind deseori confundate cu creația anonimă. În timpul vieții, poetul n-a tipărit nici un volum. Abia prin 1922, cu prilejul centenarului nașterii sale, apare prima ediție de *Opere poetice*.

VÎNTUL VUIEȘTE, BALCANUL GEME...

Prind Balcanii-n vînt să geamă...
Un voinic călare
Trîmbițînd, din zori, își cheamă
Frații în picioare.

Toţi la arme ! Lăsaţi plugul,
Vatră, somn şi casă !
Să-i zdrobim robiei jugul
Care ne apasă.

Cel ce-n el un suflet are
Şi bulgar îşi zice
Cingă-şi spada lucitoare !
Steagul şi-l ridice !

(VICTOR TULBURE)

PETKO R. SLAVEIKOV
(1827-1895)

S-a născut la Tîrnovo. Personalitate marcantă a poeziei bulgare, considerat drept primul mare poet al bulgarilor, a fost în acelaşi timp şi un eminent om politic cu vederi democrat-liberale. A luat parte activă la lupta împotriva dominaţiei otomane în Balcani. Fervent cercetător al trecutului istoric, pasionat culegător de folclor şi înfocat propagator al culturii în rîndul maselor, Petko Raşka Slaveikov a introdus în poezia bulgară idila, elegia, satira şi epigrama, genuri neabordate pînă atunci de poeţii bulgari.

Pînă la eliberarea de sub jugul otoman, a dus o vastă activitate publicistică dincolo de hotarele ţării. Numai în 1852 editează la Bucureşti volumele : *Buchet pestriţ*, *Fabule* şi *Carte de cîntece*. Următoarele volume : *Veselica* (1854), *O nouă carte de cîntece* (1857), *Calendar de modă nouă* (1857), *Calendar hazliu* (1858), *Pui de privighetoare* (1864) şi *Cîntece* (1870) sînt tipărite la Ţarigrad. După eliberarea patriei de sub jugul otoman publică la Tîrnovo, în 1879, volumul antologic *Cîntece şi poezii*, iar în 1888 volumul *Mici poezii pentru cei mici*, la Plovdiv.

În 1901 apare primul volum de *Opere*, editat de fiul său Pencio Slaveikov, seria fiind completată după moartea acestuia şi cunoscînd pînă azi numeroase reeditări.

PATRIA

De tine, patrie frumoasă,-mi leg
Iubirea. Sufletul din mine
Atît de tînăr e şi de întreg !
E flacără şi cîntă pentru tine.

În miazănoapte şi în miazăzi
Cresc munţii tăi şi pasul meu îi bate,
Iubesc aceste dealuri şi cîmpii,
Ogoarele întinse şi brăzdate !

Şi dragi îmi sînt, pămîntule bulgar,
Şi viscolele tale, şi arşiţa !
Şi Dunărea te scaldă, şi Vardar,
Te-ncing cu brîie Struma şi Mariţa !

Iar soarele cît timp mai e pe cer
Să risipească nourii şi ceaţa,
Poporul şi pămîntu-acestei ţări
Mai dragi îmi sînt în lume decît viaţa !

(VICTOR TULBURE)

PASĂREA NU CÎNTĂ SINGURĂ...

Pasărea nu cîntă singură-n dumbravă
Floarea nu răsare singură pe plai.
Fără soţ tînjeşte inima bolnavă,
Zilele trec grele cînd speranţe n-ai.

Dar pe tine, scumpă, floarea mea senină,
vîntul rece-al morţii prea de timpuriu
te-a cosit, sub brumă, firavă tulpină,
pentru veci lăsîndu-mi sufletul pustiu.

Fără de iubire inima-i bolnavă.
Zilele trec grele cînd speranţe n-ai.
Pasărea nu cîntă singură-n dumbravă.
Floarea nu răsare singură pe plai.

(VICTOR TULBURE)

ZIUA DE MÎINE

Din nou venii cu o cîntare
căci vreau din somn să te trezeşti.
Pe ceruri soarele răsare !
Tu ieşi afară să-l priveşti !

Şi păsări bat din aripi sure
şi cîntă-n pomi cu muguri cruzi.
Un roib nechează-nspre pădure...
Chemarea lui tu n-o auzi ?

Tînjind, cît oare vei rămîne ?
Nu e destul cît ai dormit ?
Multaşteptata „zi de mîine",
trezeşte-te ! — a şi venit !

(VICTOR TULBURE)

LIUBEN KARAVELOV
(1834-1879)

S-a născut în noiembrie 1834, la Koprivștița. Între 1869—1879, trăiește în emigrație în România, desfășurînd o vastă activitate publicistică și literară. A editat la București ziarul *Svoboda* (Libertate), al cărui titlu a devenit mai apoi *Nezavisimosti (Independența)*. De asemenea a editat revista *Znanie (Conștiința)*. S-a bucurat, la început, de colaborarea lui Botev pe care îl și găzduise într-una din cămăruțele locuinței sale în Calea Moșilor, unde își avea instalată și tipografia.

Cu timpul, deosebiri de vederi privind acțiunea comitetului revoluționar accentuîndu-se între dînșii, ruptura devine inevitabilă.

Karavelov e cunoscut mai mult în literatură prin povestirile și nuvelele sale (apărute și în românește) : *Pagini din suferințele poporului bulgar* (1868) și *Oare e de vină soarta ?* (1869), care redau scene din viața și lupta poporului subjugat. A murit la Ruse în 1879.

Poeziile sale au fost pentru prima oară incluse în ediția de *Opere*, apărută în opt volume (1886-1888) sub îngrijirea lui Zaharie Stoianov.

FRUMOASĂ EȘTI, PĂDUREA MEA...

Mîndră ești pădure-n freamăt
viu de tinerețe,
dar de ce îmbii al nostru
suflet cu tristețe ?

Cin' te vede nu mai are
inima ușoară :
doar aici vrea să trăiască
și aici să moară.

Cin' te știe și te lasă
are plînsă fața
și nu poate să te uite,
bietul, toată viața

Mîndră ești, pădure-n freamăt
viu de tinerețe,
dar îmbii al nostru suflet
numai cu tristețe.

Fagii drepți, stejarii falnici,
crîngurile-ți toate
cu miresme, cu pîraie
și poteci umblate ;

și bujorii tăi, și boarea
ierburilor tale,
de ce oare ne apasă,
cu nespusă jale,

inima înduioșată
care-n viață crede
și se bucură cînd mugur
nou pe creangă vede ?

Primăvara, bătrînețea
        însă ne-o petrece
și din nou începe viața
        sub omătul rece

(VICTOR TULBURE)

IVAN VAZOV
(1850-1921)

Cel care după moartea lui Botev a ocupat locul de frunte în literatura bulgară, fiind și primul ei nume de rezonanță universală, s-a născut nu departe de faimoasa Vale a Trandafirilor, în orășelul Sopot, în familia unor comercianți bogați. Părinții îl trimiseseră de mic să învețe carte și să deprindă taina negustoriei în casa unei rude avute care locuia în România. Tînărul însă, dezamăgindu-și custodele, cochetează cu muzele, se adîncește în studiul istoriei și al filologiei, asimilează operele poeților clasici ruși, e atras de Lamartine, dar se consideră discipolul lui Victor Hugo, îi citește în original pe Bolintineanu și Grigore Alexandrescu și își publică primele versuri într-o gazetă a emigranților bulgari care apărea la Brăila, ca organ al unei societăți literare din nucleul căreia s-a constituit și s-a dezvoltat Academia de Științe a Bulgariei de astăzi. Participînd cu scrisul la toate evenimentele legate de istoria poporului său, lăsîndu-i drept moștenire o operă vastă și realizată în toate genurile (încît și singură ar putea reprezenta o literatură), Vazov, încă de la editarea primelor trei volume de versuri (la București, în 1876, 1877 și 1878) primește consacrarea oficială de poet al națiunii bulgare.

După eliberarea Bulgariei de sub jugul otoman, călătoreşte în multe ţări europene, scrie şi mai mult şi se întoarce în ţară, înconjurat de dragostea cititorilor săi şi de stima guvernanţilor vremii. Se stinge la Sofia, în 1921, apoteozat de glorie, după ce reeditase într-un fel, în spaţiul balcanic, destinul literar al lui Vasile Alecsandri.

Mormîntul lui simplu, dar întotdeauna acoperit de flori, se află într-o piaţă a capitalei bulgare, în vecinătatea imediată a Catedralei Alexandr Nevski, neavînd alt semn la căpătîi decît un imens bloc de stîncă neagră, pe al cărui granit mîinile recunoscătoare ale posterităţii i-au săpat numele.

Din opera poetică : *Prapur şi guslă* (1876), *Tristetile Bulgariei* (1877), *Izbăvire* (1878), *Vidul* (1879), *Buchet de mai* (1880), *Gusla* (1881), *Poezii pentru cei mici* (1883), *Cîmpii şi păduri* (1884), *Slivniţa* (1886), *Poeme* (1893), *Sunete* (1893), *Cîntece de pribegie* (1899), *Sub cerul nostru* (1900), *Legendele Ţareveţului* (1910), *Sub fulgerul victoriilor* (1914), *Ecouri noi* (1917), *Buchet de iulie* (1917), *Nu va pieri* (1919), *Mireasma liliacului* (1919), *Opere alese* în douăzeci de volume (1955-1957).

POETULUI

Spui versul tău că lauri n-a cules,
Că n-are-n inimi cîntecul răspuns.
Dulceag ţi-e visul, de neînţeles —
Şi oamenii de el nu s-au pătruns.

Alături de norod să cînţi, să lupţi !
Vorbeşte despre lacrimă şi pîine.

Vei fi atunci pe buza celor mulţi
Şi te-or slăvi mulţimile de mîine.

Iar lira ta să prindă aprig glas
Să cînţi şi bucurii, şi pleoapa udă,
Şi bicele căzute pe grumaz.
Norodul tău în cîntec să se-audă.

Se-nalţă ciocîrlia în văzduh,
Dar nimeni la cîntare nu-i răspunde.
Clopot să fii : revoltei să-i dai duh,
Şi cîntecu-n mulţime va pătrunde.

(VICTOR TULBURE)

FLUIERĂ-N NOAPTE FURTUNA

Vîntul fluieră-a horjoană
Viscolind prin nea.
Candela de la icoană
Pîlpîie abia.

Doamne, mila ta întreagă,
Din ceresc lăcaş,
Dă-o mumii ce se roagă
Lîngă copilaşi.

Puii mei — le zice-n şoapte,
Vă rugaţi şi voi
Pentru cei ce-n neagra noapte
Suferă-n nevoi.

Reci sînt munții și-s în ceață
Crestele-n Balcani.
Și de-atîta frig îngheață
Oamenii sărmani.

Și pe cîmp e dezbrăcată
Oastea fără foc.
Și-i cu ea și bietul tată,
Dus din loc în loc.

Și se-aud, urlînd în geruri,
Haitele lupești
Doamne, suflă tu, din ceruri,
Vremea s-o-ncălzești

Să nu fie nici zăpadă,
Să nu fie vînt,
Și pe boltă să se vadă
Soarele cel sfînt

Pe săraci îi încălzește
Cu lumina ta.
Că năpraznic viscolește
Și e vremea rea !

Pentru bietul vostru tată
Vă rugați, copii !
Noaptea cruntă-nviforată
Cade pe cîmpii.

(VICTOR TULBURE)

SUB CERUL NOSTRU

Eu sînt poet născut, adevărat.
Mi-e sufletul de cîntece bogat.
De-s trist, ori vesel, fie că-i zefir
De mai, sau viscole de iarnă, grele.
Oriunde, îmi ajunge să respir
Văzduhul țării mele.

Pentru gîndirea mea înaripată,
A cîntecelor țară-i lumea toată.
Dar sufletu-mi se zbate tare cînd
Pe-un pisc balcanic vede-un șoim stingher
Ce își întinde aripa zburînd
Pe-al țării mele cer.

Ce cald îmi știe inima să bată
La orișice durere-adevărată !
Vibrează-ntr-însa coardele ei toate
De cum aude geamătul chemării.
Dar simte mai cu patimă și bate
Cu inima iubită-a țării.

Al muzei mele chip ca din poveste,
De-s trist sau vesel, tot cu mine este,
Și cînturi dulci îmi cîntă mintea mea,
Dar flacăra ei nouă, creatoare,
Și-aprinde doar cînd zboară pîn' la ea
A patriei chemare.

(DEMOSTENE BOTEZ)

VENIȚI SĂ NE VEDEȚI

Pe drum același cîntec mă-ntîmpină mereu,
Prin crîșme, prin bordeie văzute ca prin ceți.
Mă-abat pe la cocioaba știută-n satul meu.
Ce văd mă înspăimîntă și sufletul mi-e greu :
Veniți să ne vedeți.

Pămînt pe jos, duhoare, pereții numai fum.
Ca-n ocnă stau grămadă vreo nu știu cîte vieți.
În zdrențe, pe gunoaie, dorm cum se nimerește,
Stăpîni și dobitoace, prieteni suflețește.
Veniți să ne vedeți.

Zac îndobitocite ființe-n sărăcie.
Miresele zbîrcite, îmbătrîniți băieți.
Un drob de mămăligă pe vatra ce-i pustie,
Și guri ce-abia așteaptă, flămînde să-l sfîșie.
Veniți să ne vedeți.

Mizerie adîncă, pustiu și apăsare
Iau vieții bucuria și orice frumuseți.
Mormane de gunoaie dospesc în curți la soare,
Și foametea cu moartea se-ntrece fiecare.
Veniți să ne vedeți.

Și-i veșnic trudă aspră, sudoare necurmată
Și iarăși sărăcie-ntre cei patru pereți,
Și pentru rîs și cîntec e-nchisă orice poartă.
Din casă, sărăcia nu-i lipsă niciodată.
Veniți să ne vedeți.

Și suflet și voință se pleacă sub ursită,
Iar viața se îngroapă în noapte ca-n nămeți.
Nici pic de conștiință sub streașna povîrnită ;
Înaltul om căzut e alăturea de vită.
Veniți să ne vedeți.

„Veniți, priviți“, el geme, se roagă pe șoptite
Acelor ce-alungarăm — boierilor semeți. . .
Lăsați o clipă tîrgul de rușinoase mite,
De zgomote și fraze, prea generos plătite.
Veniți să ne vedeți.

Voi care stați în tihnă, pe perne, în palate,
Voi ghiftuiții soartei, de noi vă-apropiați.
Priviți prin ale noastre-ngrădiri mucegăite ;
Înspăimîntați voi singuri veți fi atuncea, poate.
Veniți să ne vedeți.

Și v-ar veni în minte poporul chinuit,
Și poate că rușine de noi o să aveți,
Și-a voastre inimi poate-or să bată mai grăbit.
Destul numai cu vorba prin veacuri ne-ați iubit.
Veniți să ne vedeți.

(DEMOSTENE BOTEZ)

DE-O FI SĂ MOR CURÎND. .

De-o fi să mor curînd, nu-mi pare rău :
Să-ți vadă fala ochii-mi apucară !
Măicuță scumpă, patrie bulgară,
Eu cinste-avui să cînt triumful tău.

Spre slava ta e fiece cuvînt,
Torent țîșnind din inima-mi adîncă.
O să coboare trupul în mormînt,
Dar versul meu o să răsune încă.

Și nu-i nimic că-n groapă voi zăcea...
Eu n-am să mor! Cîntarea-mi se-mpreună
Cu laurii din mîndra ta cunună.
Eu voi trăi în nemurirea ta!

(VICTOR TULBURE)

CÎNTECELE MELE

Nici mie moartea viața n-o să-mi ierte.
Și peste mine ierbi vor răsări.
M-or plînge unii. Alții-or să mă certe.
Dar cîntecele-mi tot se vor citi!

Sub nimbul unei glorii trecătoare
Destule nume se vor ofili,
Pierdute-n mucegai și în uitare...
Dar cîntecele mele s-or citi!

Răzbate-un zvon de libertate-n ele
Și-atîta sfîntă sete de-a slăvi
Acest pămînt iubit al țării mele —
Că-ntotdeauna ele s-or citi!

Prin toate-un freamăt din Balcani adie
Trezind adînci, sublime armonii,
În care fala din strămoși învie
De-aceea cîntecele-mi s-or citi!

Căci sufletu-mi, pe-ntreaga lui măsură,
Vibrează luminos cu-ntregu-i har,
Să-și dăruiască-n ele cu căldură
Cel mai ales și scump mărgăritar.

Nu-mi pasă cînd în jurul meu furtuna
Zavistiei se-abate zi de zi.
Privesc spre viitor. Și-ntotdeauna,
Acolo, cîntecele-mi s-or citi!

Că-n suflet de popor vor fi păstrate
Și-atîta timp cît inimi vor zvîcni
Cu dor de adevăr și de dreptate,
Și cîntecele mele s-or citi!

(VICTOR TULBURE)

KONSTANTIN VELICIKOV
(1855-1909)

Născut la Pazardjik în 1855. A murit la Grenoble, în Franța. Cunoscut și ca prozator și dramaturg. Opera poetică : *Gusla copiilor* (1894), *Sonete țarigrădene* (1899). Între 1911-1915, Ivan Vazov i-a îngrijit ediția, în nouă volume, de *Opere alese*.

ZBURAȚI, VOI PĂSĂRI...

Zburați, voi păsări, în văzduhuri clare,
în nesfîrșite bolți imaculate !
La fel ca voi, setos de libertate,
și al meu suflet ar voi să zboare.

... Dar din înaltul zării luminate
spre care v-avîntați cutezătoare,
de ce vă strîngeți aripile oare
și reveniți pe gliile-ntristate ?

Cumva, al vostru zbor, acolo-nfruntă
tot ca și noi, aici, o soartă cruntă ?

... De parc-oriunde v-ațintiți privirea
zăriți o lume care-nlăcrimează,
și-atunci vă umple-n inimă mîhnirea
și aripile vi se-ngreunează...

(VICTOR TULBURE)

STOIAN MIHAILOVSKI
(1856-1927)

Născut în 1856, în localitatea Elena. Mort la Sofia, în 1927. Scriitor satiric, fabulist, publicist și poet. În ciuda contradicțiilor manifestate a fost un înverșunat adversar al puterii personale și al moravurilor care dominau societatea timpului său.

Opera poetică : *Novissima verba* (1889), *Poem despre aur* (1889), *Currente calamo* (1890), *Ai noștri scriitori și gazetari* (1893), *Sonete filozofice și satirice* (1895), *Carte împotriva jignirilor și a minciunilor* (1903), *Azi ciocan, mîine nicovală* (1905). În 1960, Anghel Todorov îngrijește o ediție de *Opere alese* (în două volume).

LAMA SABAHTANI !

Mă doare, Doamne, crucea vieții grele...
Sub ea sărmanu-mi suflet se prăvale...
Pe Golgota împătimirii tale
ascultă glasu-mpătimirii mele !

Neînțeles trecui și singuratic
prin lumea asta dăruind lumina.
Dar furii mi-au părăginit grădina
lăsîndu-mă durerilor ostatic.

Iubire-am semănat, culesul însă
al nedreptății-a fost și-al vrăjmășiei.
Spre tine se îndreaptă ruga-mi plînsă.

Sînt ca un șoim care, răpus, se zbate
picînd cu aripile fulgerate,
dar ochii-ntorși spre bolțile tăriei.

(VICTOR TULBURE)

PENCIO SLAVEIKOV
(1866-1912)

Erudit, filozof, poet și estetician, profund cunoscător al cîntecului popular și al literaturii europene, s-a născut în 1866 la Triavna, ca fiu al marelui poet din timpul Renașterii, Petko R. Slaveikov. A urmat studii de filosofie și estetică și, de asemenea, de istorie și literatură la Universitatea din Leipzig, fiind totodată și un eminent traducător al unor capodopere din literatura universală. Neputînd rezista valului de calomnii și intrigi stîrnite de adversarii săi politici, își părăsește țara, stabilindu-se în Elveția. Moare, un an mai tîrziu, la Brunate, pe malul pitorescului Lago di Como, în clipele cînd admiratorii săi din străinătate îi propuneau condidatura pentru Premiul Nobel.

Opera poetică: *Lăcrămioare* (1888), *Cîntece epice* (1896), *Iluzii* (1898), *A doua carte de cîntece epice* (1907), *Vis de fericire* (1907), *În ostrovul fericiților* (1910), *Cîntec însîngerat* (1911). O ediție de *Opere alese* în șase volume a apărut în 1958-1959.

NEBUNE ALE VIEȚII VALURI...

Nebune ale vieții valuri
Izbesc și-n țărm și-n metereze.
Acel ce n-are idealuri
Zadarnic cearcă să cuteze.

Nădejdea toată i se-neacă
Și facla i se stinge-n ceață.
E vai de-acela care pleacă
Și n-are nici un steag în față!

(VICTOR TULBURE)

DEȘI ÎN VIAȚA ASTA...

Deși în viața asta am dus un trai amar,
Cînd voi pătrunde-al beznei tărîm fără hotar,
Eu voi rîvni și-atuncea, în umedul mormînt,
Lumina revărsată din ceruri pe pămînt!

Și voi simți și-atuncea, cutremurat de dor,
Că soarele e încă în slăvi strălucitor!
Voi auzi și-atuncea sub lespedea mea grea,
Cum cîntecele-mi triste le-ngînă cineva!

(VICTOR TULBURE)

PE TOATE RAMURILE-MI GRELE...

Pe toate ramurile-mi grele
Nu doar un fruct s-a copt la soare.
Pentru copiii vremii mele
Și cei ai vremii viitoare !

Deci, fie voia lor întreagă !
Căci rodul se-ntrevede bine
Și ei să vie să culeagă
Din trudă și dureri străine !

Curînd și toamna se petrece...
Îmi bate crivățul la poartă,
Și pîcla se așterne, rece,
Pe cea din urmă frunză moartă !

E ceasul ultim, mi se pare
Al despărțirii. Cade seara.
Destul m-am încălzit la soare.
Eu am văzut cum moare vara !

(VICTOR TULBURE)

CÎT ESTE VREMEA TINEREȚII...

Cît este vremea tinereții
Străluce soarele vieții —
Și viața chiar un vis îți pare
Și-s toate grijile ușoare.

Cît este vremea tinereții
Pornești din zorii dimineții —
Și nici un nour, nici o umbră
Nici gînd, nici suflet nu-ți adumbră.

Cît este vremea tinereții
Nu te îneacă vălul ceții,
Și lacrima-i fîntînă vie
De nesecată bucurie !

(VICTOR TULBURE)

FLĂCĂUL ZĂNATEC

„Rînduieli ți-i dat a face,
Măi cadiu !
Satul nu ni-l lasă-n pace
Un zurliu !

Zurbagiu și rău de gură
Poate nu-i,
Da-i tot zice din tambură
Nu știu cui.

Frunzele-s de rouă ude ;
El, pe dîmb,
Cîntă-ncet, dar se aude
Pînă-n cîmp.

Și își lasă snopii baltă
Fetele,
Trec în horă de le saltă
Pletele.

Rîd şi joacă sprinten brîul,
Joc zurliu —
Şi-n picioare calcă grîul
Auriu...

Crezi că tace la amiază ?
Aş ! Deloc !
I-e tambura mai vitează,
Mai cu foc !

Unde bat neveste pînze
Pe prundiş,
Cîntul i se-aude-n frunze
Pe furiş.

Şi nevestele pe maluri
Sar : văpăi —
Rufele se duc pe valuri
Către văi...

Barem seara, o clipită,
De-ar tăcea !
Babele de lîngă plită,
Uite-aşa.

Sar în joc înnebunite
Dumnealor,
Şi se ard cele plăcinte
În cuptor !

Să ne faci dreptate, bătrîne cadiu !"
— „Adă-ncoa' tambura, cîntăreţ zurliu !

Să vedem, ce dracu-i cu tambura asta
De sminteşte fata, baba şi nevasta ?"

Şi-acordă tambura. Foşnet prinse iarba
Şi-ncepu cadiul să-şi mîngîie barba.

Mai ciupi flăcăul coarda la-ntîmplare
Şi sări cadiul sprinten în picioare.

Şi-i păru că este mai frumoasă viaţa,
Şi cu două deşte-şi potrivi mustaţa.

Ochii-i scînteiară plini de sănătate,
Inima trezită bărbăteşte-i bate.

Dă cu pumnu-n masă. Sare în tavan,
Călimara spartă curge pe divan,

Traista cu daruri zboară în pereţi
Şi cadiu-şi saltă paşii îndrăzneţi...

— „Hai, flăcău zănatec ! Coardele frămîntă !
Nu te-opri din cîntec ! Zi-i-nainte, cîntă !

Hărăzire, cîntul, dacă e cerească,
Foc de-ar fi, cadiul n-o să-l osîndească !"

(VICTOR TULBURE)

AUTOBIOGRAFIE

În cartea mea de stihuri se află şi-un portret.
O, mulţi mă cred, desigur, şi mă numesc poet !

Şi îşi şoptesc : „Ferice de el ! Copilul sfînt,
C-o liră fermecată colindă pe pămînt.

Îi este dat să cînte c-un har dumnezeiesc !
Pe-ncununata-i frunte toţi laurii lucesc !"

Iar cine mă cunoaşte pe ce mă bizui eu,
Va zice : „Nu cu lira, ci cu toiagu-i greu,

Pe drumurile lumii, copilul sfînt umbla
Şi lauri doar în vise va fi văzut cumva.

Cînd se lăsa de vise şi el, cîndva, furat. . .
I-a fost amară viaţa şi cîntul necîntat !"

(VICTOR TULBURE)

Leipzig, 1. I. 1895

STATUIA

Cînd ziua mea din urmă
Îşi va sfîrşi solia,
Suflînd în lumînare
O să mă culc şi eu.
Şi visurile-mi toate
S-or înfrăţi cu glia
Pe care am slăvit-o
Atît în versul meu !

Mi-a fost umbrită vremea
Şi înecată-n ceaţă.
Am adunat în suflet
Şi soare mult, şi nor.

Dar azvîrlii sămînţa
Încrederii în viaţă,
Ca să rodească-n lanul
De aur viitor.

Îmi vor urca urmaşii
Statuie, după moarte.
Şi parcă văd odrasle,
Sub cerul fericit,
Cinstindu-mi amintirea
Şi numele pe-o carte
În care eu, în stihuri,
Poporul mi-am cinstit !

(VICTOR TULBURE)

MARA BELCEVA
(1868-1937)

Reprezentantă a poeziei lirice feminine. S-a născut la 21 septembrie 1868 în orașul Skolievo. A fost prietena nedespărțită a lui Pencio Slaveikov.

Opera poetică: *Pe pragul urmelor* (Leipzig, 1918), *Sonete* (Sofia, 1925) și *Versuri alese* (Sofia, 1931).

SEARĂ DE IULIE

M-ademenește seara de vară pe colină
cînd spicele de aur ca pe-un altar se-nchină
la poalele muntoase, unde Murgaș, sihastru,
din pisc, fuioare-nalță spre cer, din fum albastru.

Treptat, treptat cîmpia cu umbre se-nveșmîntă,
dar eu mai stau pe culme s-aud în tihna sfîntă
un zvon de grîie coapte de seceriș dînd știre...
Atunci a verii boare cuprinde-ntreaga fire
și un fior cucernic atît mă stăpînește,
că-n mine simt cum fața lui Dumnezeu zîmbește.

(VICTOR TULBURE)

ȚANKO ȚÎRKOVSKI
(1869-1926)

S-a născut în 1869, în satul Biala Cerkva din districtul Tîrnovo

Opera poetică: *Cîntece poloneze, Tinerii, Sub cerul vechi* și *Opere alese*, în cinci volume (Sofia, 1920).

ȘI TREC DEASUPRA NOASTRĂ NORI...

Și trec deasupra noastră nori...
Pe cîmp se-ntind omături.
Natură, stele, oameni, flori
Adorm sub albe pături.

Dar sub acest polar vestmînt
E liniștea-ntreruptă;
Un vuiet crește din pămînt
Ca un ecou de luptă.

(VICTOR TULBURE)

KIRIL HRISTOV
(1875-1944)

Născut la 25 iunie 1875 la Stara Zagora, după terminarea gimnaziului este admis să urmeze cursurile unei școli de marină din Triest. Abandonează însă din pricina sănătății sale șubrede, înscriindu-se la Facultatea de Științe Juridice din Bruxelles, pe care o absolvă. În 1897 petrece un timp la Neapole, fascinat de peisajul italic căruia îi dedică o seamă de poezii lirice. A fost, rînd pe rînd, institutor, funcționar al Bibliotecii Naționale, trimis diplomatic la Berlin și, în sfîrșit, după un curs de perfecționare la Paris, profesor de literatură. În 1923 emigrează, stabilindu-se la Leipzig, unde conduce în cadrul Universității un seminar de limbă și literatură bulgară. Între 1930-1938 trăiește la Praga. A murit în octombrie 1944 la Sofia.

Opera poetică: *Cîntece și suspine* (1896). *Fiori* (1897), *Umbrele serii* (1899), *La răscruce de drumuri* (1901), *Versuri alese* (1903), *Cununa zînelor* (1904), *Floarea Soarelui* (1911), *Imnurile zorilor* (1911), *La baionetă* (1913), *Cîntece de biruință* (1916), *Copiii Balcanului* (1928-1929), *Digul* (1937) *Jocul deasupra prăpastiei* (1941), *Ultimele incendii* (1944). Ediția completă de *Opere* în cinci volume a apărut în 1966

MORS ULTIMA DEA

Dă-n scapăt ziua, și a bătrînețe
Se-aude zvon. Sfîrșitu-n preajmă-mi zboară.
Ca un dărab uscat de pîine-amară
Se mistuie greu zilele mistrețe.

Ochi hăituiți, și nu avînturi pline
De flăcări. Da, cu crîncenă durere,
Eu țipetele fără mîngîiere
Le-am preschimbat pe toate în suspine.

M-au jefuit toți. Zac în praf ucise
Nădejdile-mi. O, zile reci, obscure,
Coclite-n calomniile ca fierea !

Dar nu mai pot să-mi jefuie tăcerea,
Nici noaptea-mi grea nu pot să mi-o mai fure
Din tihna gropii mele fără vise.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

NOAPTE DE VARĂ

Așa de somnoroase par în zori
Pădurile albastre în noaptea ce-ntîrzie
Și cerul dimineții fără nori
Le-nvăluie-ntr-o haină purpurie.

Se sting atîtea stele ațipite
Pe drumuri lungi, amețitor de grele.

Parcă-s priviri îndrăgostite
Şi parcă-ar arde lacrimi şi nu stele.

(EMIL MANU)

HEI, VINE PRIMĂVARA

Hei ! neguri dispar de pe coline,
Vîntul cu ape calde le spală
Şi munţii strălucesc cînd vine
Primăvara-n ţara mea natală.

De mult a-nceput ghiocelul să crească.
El nu vrea de sub frunza veştejită
Ca altă floare albă să vestească
Primăvara-n ţara mea natală.

Hei, primăvara !... Hoinarul tresare
Şi-şi strînge ceata rătăcită :
„Toarnă vin, fiindcă-a venit, crîşmare,
Primăvara-n ţara mea iubită !"

... Şi răsar haiducii, îndrăzneţii,
Mai sînt neguri, zarea-i însă-ntreagă.
Înainte, soli ai libertăţii !
Vine primăvara-n ţara noastră dragă !

(EMIL MANU)

DIMITĂR POLIANOV
(1876-1953)

Către sfîrşitul secolului trecut, odată cu apariţia primelor fabrici şi a proletariatului, s-a născut în poezia bulgară o nouă pleiadă, aceea a poeţilor proletari, al căror prim reprezentant şi părinte spiritual a fost Dimităr Polianov. S-a născut la Karnobat, în 1876. A debutat cu volumul de versuri şi proză *Lacrimi de mare*, în 1907, celelalte lucrări, în ordinea apariţiei fiind : *De la răsărit la apus* (1909), *Versuri de fier* (1921), *Versuri alese* (1945) şi *Porumbelul alb* (1951). A murit la Sofia, în 1953. O ediţie de *Opere alese* în şase volume i s-a tipărit în 1960-1961.

Polianov participase, în 1950, la Bucureşti, la festivităţile prilejuite de împlinirea a o sută de ani de la naşterea lui Eminescu, aducîndu-i luceafărului poeziei româneşti un cald şi vibrant omagiu, traducînd în acelaşi timp, în limba bulgară, cîteva lucrări din creaţia marelui nostru poet.

GHIOCEII

Sub stratul de zăpadă din grădină
Și-au scos la soare albul căpătîi
Trei ghiocei. Firavi sînt în tulpină.
Mai albi sînt decît neaua cea dintîi.

Și n-au asemuiri cu altă floare.
Atent privirea dacă ți-o apleci.
Lipsiți sînt de parfum și de culoare —
Atît de mici, de simpli și de reci.

Și n-au asemuiri cu altă floare.
Aceste mici neînsemnate flori.
N-aș da buchete mari, buchete grele
Pe-ai primăverii calde vestitori.

Și nu dau trandafirii toți din lume,
Nici flori de liliac sau de lămîi
Pe albul ghiocel, crescut anume,
De sub zăpezi, în soare, cel dintîi.

La fel sînteți voi, tineri cîntăreții,
Cu versul cald alături de popor.
Nicicînd nu v-aș schimba cu toți poeții
Ai fericitei lumi din viitor.

Căci vor veni maeștri mari ai rimii,
Meșteșugari și inspirați poeți,
Dar cea mai mare fală e că primii
Acestei lumi i-ați fost voi cîntăreți.

(VICTOR TULBURE)

ÎNTREBĂRI

Cineva nu-i încă lămurit :
A trăit Hristos, ori n-a trăit ?

Nici o îndoială însă nu-i
De popor, de bezna vieții lui !

Răstignit Hristos pe cruce-a fost ?
Unii se întreabă fără rost.

Dar poporul că-i bătut în cuie,
Știm cu toții că poveste nu e.

Oare a-nviat din morți Hristos ?
Vor să știe proștii — de prisos.

Da, poporul, știm, va învia !
Jugu-n țăndări și-l va sfărîma.

(VICTOR TULBURE)

PEIO K. IAVOROV
(1878-1914)

S-a născut în orășelul Cirpan din Bulgaria meridională, unde își începe și studiile, pe care le continuă la Plovdiv. La numai 20 de ani, stîrnind admirația cercului literar Misăl (Gîndirea), talentul său intră în atenția lui Pencio Slaveikov, care îl recomandă cu căldură publicului. În 1900 se mută în Capitală, debutînd după un an cu volumul intitulat simplu: *Poezii*. Următorul volum, *Insomnii*, apare în 1907. Ajungînd funcționar al Bibliotecii Naționale e trimis, ca și Kiril Hristov, la un curs de specializare în Franța. Întors în țară devine secretar artistic al Teatrului Național din Sofia. Ultima culegere din timpul vieții a apărut în 1910, sub titlul *In umbra norilor*, profetic parcă, deoarece anii care au urmat au fost și cei mai întunecați. În 1912, aflîndu-se pentru a doua oară la Paris, rămîne consternat de dispariția prematură a unei ființe adorate, Mina, sora scriitorului Petko Todorov. În 1913, soția sa Lora Karavelova — fiica unui om politic de vază din perioada Renașterii bulgare — trecînd printr-o criză de gelozie morbidă, se sinucide. Poetul vrea să-i urmeze exemplul, dar tentativa nu-i aduce decît orbirea. Disperat, alcoolizat, înconjurat de intrigi și de amenințările vrăjmașilor politici în fruntea

cărora se situau în primul rînd părinții defunctei, Iavorov reușește pînă la urmă, în 1914, să-și pună capăt vieții.

Nu o dată, în poezia bulgară biografiile strălucitelor personalități sînt scrise de condeiul unui destin tragic și nedrept.

CÎNTEC HAIDUCESC

Lui Goțe Delcev [1]

Am visat un vis, of, jele !
tinerețe grele,
Un mormînt sărman, pe-o creastă,
năpădit de iarbă.

Cruce din doi brazi, of, jele !
tinerețe grele,
Și pe cruce stă, sihastră,
păsăruica dalbă.

Pasărea în zori, of jele !
tinerețe grele,
De-un sărac tot ciripește,
cum sărac se duse.

Seara, pasărea, of, jele !
tinerețe grele,
De-un voinic tot povestește
cum luptînd căzuse.

Am avut un vis, of, jele !
tinerețe grele,

[1] Revoluționar bulgar-macedonean.

Şi în el mi se arată
groapa mea uitată. . .

(GELLU NAUM)

TINEREŢE

Ea mă vrea. Şi mă usucă
dorul, mintea mi-i năucă ;
eu de-ai mei ascund aleanul,
ea de tat-su, beţivanul.

De cu zori şi cît îi trează
maica zice şi oftează :
„Hei, ai fi pereche bună
cu Velika împreună !

Că, să vezi, e gospodină
pricepută, şi-i blajină ;
nu-ţi dă casa de ruşine,
pe bătrîni în cinste-i ţine“. . .

De amar şi de urgie
inima mi se sfîşie.
Ce să fac ? Îmi ies din minte.
Tac. Dar maica-i dă nainte. . .

Tatăl Ròşiţei, flecarul,
pupă drăgăstos paharul,
bea rachiu şi vin de cramă,
ocăreşte şi blesteamă :

„Pe la joc, taifas şi şagă,
fată, ţi-ai pierdut o doagă ;
ai turbat, eşti de ocară,
îndrăgind un pierde-vară

Ho, destul ! M-ai scos din fire !
Astăzi ţi-am ales un mire :
Stanciu Hîkov ; mie-mi place.
Tat-su te-a peţit. . . Se face !“

Stă Ròşiţa şi aude
Vorbele-i cumplite, crude —
Se-nfioară şi suspină. . .
Soartă, mult ne eşti haină !

Îi sînt drag. Şi mă usucă
dorul, mintea mi-i năucă ;
eu de-ai mei ascund aleanul,
ea de tat-su, beţivanul.

Cînd se-ntunecă destul că
Pîn' şi Dumnezeu se culcă.
vîr cuţitu-n brîu ; mi-e lesne
să alerg la ea, prin bezne.

Neagră-i noaptea, dar ce-mi pasă ?
Ştiu că dorm în pînza-i groasă
oameni şi dulăi, grămadă,
hop ! săr gardul în ogradă !. . .

Într-o tufă stă Ròşiţa,
speriată, porumbiţa ;
inima îi bate iute,
da-mi dă flori, fiindcă ştiut e :

inima-i nesocotită
ca o pasăre-ndrăcită ;
unde-i place, se avîntă,
unde vrea, acolo cîntă.

(GELLU NAUM)

LOREI

Mie sufletul chemare. Mie sufletul suspin.
Sînt pasărea atinsă de-o săgeată ;
rănit de moarte sufletul mi-e, iată,
de-al morții și-al iubirii singur spin.
Mi-e sufletul chemare. Mi-e sufletul suspin.
Și nu e despărțirea al întîmplării nume ?
Spun vouă : și durerea și iadul sînt pe lume,
cum e-n iubire chin.

Mirajele-s aproape — ci drumul lung și greu.
Uimire, bucurie și candoare,
și-a tinereții fără saț chemare
spre trup și spre iluzie mereu...
Mirajele-s aproape — ci drumul lung și greu :
Ea stă acolo albă-n veșmîntul de lumină —
Ea stă — dar cine-o cheamă n-aude și suspină
— trup și iluzie mereu.

(ALEXANDRU IVĂNESCU)

ȘOAPTE ÎN SINGURĂTATE

I

Plouă, plouă ; cerul varsă pe coclaur
perdeaua lacrimilor, sură.
Negura e rîpă fără fund — o gură
cenușie de balaur.
April, ce amintire-ndepărtată !
Se va întoarce ? Nu — și niciodată.

Lacrimi întru cîntecele lumii : plîngi
ca inima să ți se frîngă.
Varsă lacrimi, lacom chinul să te strîngă-n
podul palmelor adînci.
April, ce amintire-ndepărtată.
Îl vei visa ? O, nu — și niciodată.

II

S-a spulberat și bucuria, fără de rod și fără nume,
pe cînd mi-e jalea
o cupă goală, sfărîmată în țăndări, cu dispreț anume ;
vai ție, suflete, vai ție, cuprins de-ngheț și de mînie.

E viața-n viață — și e lumea enigmă stoarsă de prisos,
iar visul moare
nenfășurat în pînza clară a îndrăznelii, vis hidos.
Vai ție, suflete, vai ție, rămas de viu în agonie.

III

O muscă-n zbor, pe geamul ferestrei se frămîntă.
Între pereţi, o moale şi stranie căldură,
n-aud o şoaptă-n lîncedul plictis.
De iarnă şi de moarte, imensitatea sură.
întinderile-acolo, afară, şi-a deschis.

O muscă-n zbor, de geamul ferestrei se izbeşte.
Ce năzuinţi fărîma ei o mînă ?
Privesc adînc şi, iată, un colos
aruncă umbre-n lume — şi ţărînă
se face. . . O-ntrebare de prisos.
O muscă stă pe geamul ferestrei, îngheţată.

(ALEXANDRU IVĂNESCU)

SOREI MELE

Nu căuta să afli, sub arşiţa solară,
— nefericit ! — de unde se-abat asupra mea
nefericiri duiumuri ; nu căuta — cînd seară
se lasă şi tăcere — întors la care stea
mă duce drumul, soră, cînd însumi eu nu caut
să aflu zeul cărui tărîm înalt îl laud.

Şi, soră, lîngă tine mă-ngăduie — mai cer,
ca să petrec în tihnă, îngăduie-mi o oră
şi-apoi să plec mă lasă — despovărat — să pier
spre capătul acestei vieţi — şi dacă, soră,
Atoateţiitorul din slavă mai veghează
să-ţi mîngîie obrazul, drept plată, cu o rază.

(ALEXANDRU IVĂNESCU)

LA AMIAZĂ

O, sufletul, cum zace în somn cu faţa-n sus
după desfrîu în grele duhori de prin bazare
şi uliţe — cum zace de silă, şi răpus
de-njurături, şi glume, şi băuturi amare.

Ceasul amiezii nalte va răsuna curînd,
iar sufletul coşmaruri hrăneşte-n somn şi geme,
şi celorlalţi tovarăşi, care-au plecat pe rînd,
în vis le număr paşii şi gem din vreme-n vreme.

Tovarăşii zăvoare au tras la porţi — eu dorm,
vreau aer, şi răcoare, şi cale spre lumină.
O negură de mine se-apropie enorm,
şi-amiaza creşte-n aburi de vin şi nicotină.

(ALEXANDRU IVĂNESCU)

DIMITĂR BOIADJIEV
(1880-1911)

S-a născut la Pazardjik, la 18 mai 1880, în casa împovărată de copii şi necazuri a unui fost cioban, care fiind silit să se strămute la oraş a îmbrăţişat meseria de boiangiu. De aici şi numele de familie al poetului. Obţine o slujbă umilă la Direcţia Presei şi redactează revista literară *Letopiseţ*. În 1907 îl regăsim la Marsilia ca funcţionar al consulatului bulgar. Evoluţia talentului său poetic stă sub semnul celor doi ani petrecuţi în ambianţa mediului francez şi a contactului cu poezia lui Albert Samain. Întors în ţară este numit secretar al Ministerului de Externe, dar la 12 iulie 1911, în vîrstă de 31 de ani, îşi pune capăt zilelor.

Motivele? O dragoste nefericită din tinereţe, obsesia unei boli incurabile, privaţiunile de tot felul şi, mai ales, conflictul cu o societate care nu i-a înţeles nici ideile sale umanitare, nici idealul său estetic.

Singura culegere pe care a lăsat-o conţine cincizeci de poezii, publicate la Sofia, în 1927, sub îngrijirea lui Vl. Vasiliev.

ŢIPĂT SURD

Ziua e ocnă,
Noaptea-i tesac.
Drumul e bocnă,
Cressus sărac. . .

Ştiu eu minunea
Inimii-n turmă —
Nu-nţelepciunea,
Frica mă curmă. . .

Viaţa-i coşmar
Negru, absurd.
Singuru-i har :
Ţipătul surd. . .

(*HARALAMBIE GRĂMESCU*)

LA VREME DE NOAPTE

Mi-s ochii grei de sila ordinară
A zilei mele fără de răsplată.
Zac împietrite-n sufletu-mi deodată
Mirajele de vis trădate iară.

Ca-n nopţi de toamnă frunza scuturată,
Vai, gîndurile mele-ncep să moară.
Îngheaţă-un plîns pe buza amară
Şi nici un soare nu se mai arată.

Va trece noaptea neagră, ştiu. Lungi zile
De nenoroc, trăite-n letargie,
Cu calm de piatră voi tîrî făţarnic.

Şi dulci nădejdi îi vor şopti umile
Inimii mele care se sfîşie :
„Mîndru-n zadar ! Plin de nădejdi zadarnic !"

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

TEODOR TRAIANOV
(1882-1945)

Născut la 30 ianuarie 1882, în familia unui procuror din Pazardjik, urmează liceul şi ştiinţele fizico-matematice ale Universităţii din Sofia, continuate cu cursurile Institutului Politehnic din Viena, unde obţine şi diploma de inginer. Dealtfel trăieşte o vreme îndelungată în Austria şi Germania, în calitate de secretar de legaţie. Este perioada debutului său literar, sub înrîurirea poeţilor Stefan George, R. Dehmel şi Liliencron, din opera cărora traduce în limba bulgară. Întors în ţară în 1921. redactează, pînă în 1932, revista *Hyperion*, organul poeţilor simbolişti bulgari, din grupul cărora făcea şi el parte. A murit, în ianuarie 1945, la Sofia.

Opera poetică : *Regina mortua* (1908), *Imnuri şi balade* (1911), *Balade populare* (1921), *Cîntarea cîntărilor* (1923), *Cîntece romantice* (1926), *Omul eliberat* (1929), *Pantheon* (1934).

MOARTEA PE PODIȘ

Zac singur, frînt, în nemișcare,
Iar sîngele în piept, șuvoi,
se scurge fără încetare
vrînd însetate glii s-adape. . .
Deasupră-mi nouri vin greoi. . .
Ah, cine-o să mă-ngroape ?

Și n-aud freamăt de pădure,
și nici izvoare nu mă plîng,
nici bufnițe în ramuri sure. . .
Nu ies rusalcele din ape,
nu iese luna tristă-n crîng.
Ah, cine-o să mă-ngroape ?

În visul tău, măicuță bună,
văzut-ai steaua mea-n declin ?
Al nopții miez de ce nu sună ?
Străbune umbre nu-s pe-aproape. . .
Și-oricît de mult le chem, nu vin.
Ah, cine-o să mă-ngroape ?

Din satul meu natal, țărînă
presară-mi, vîntule, cînd treci. . .
Eu simt cum Nevăzuta Mînă
mi-apasă globul de sub pleoape
cu degete atît de reci. . .
Ah, cine-o să mă-ngroape ?

(VICTOR TULBURE)

MICA BALADĂ

Rogu-te să nu-ți mai calce
dorul pragul meu, fecioară,
căci furată de rusalce
mi-a fost inima amară.

Și sub apele profunde
zace în nisip de aur
adormită-n cînt de unde
de al valurilor faur.

În adînc, uitînd, păgînă,
jurămintele ei toate,
basmul tristă și-l îngînă
crengilor întunecate.

(VICTOR TULBURE)

TAINA STRUMEI

Macină sub maluri Struma
taină-adîncă-n pieptu-i rece ;
clocotind năvalnic, numa'
aur greu de frunze-n spuma
repedelui val petrece.

Se frămîntă-n stînci, amară,
tînga veșnicelor valuri ;
neguri de pe culmi coboară,
zîne jucăușe-afară
ies în cete de sub maluri.

Brusc, apoi, undă de undă,
toate, ca la un îndemn,
împietresc în noapte-afundă ;
despre o durere cruntă
doar izvorul mai dă semn.

Semn de veacuri oare strînge
veste despre-un nou prăpăd ?
Arde-aici preasfîntul sînge !
Cinstea casei sparte-o plînge
peste vremuri îndărăt !

Mohorît Pirinu-ascultă,
piatra frunţii lui săltînd ;
umbre duse-n vremea multă,
cei căzuţi la Belaşiţa,
vin mormînt după mormînt.

Straniu Struma cîntă-n salbe,
codrul ramuri strînge-aproape
şi-i trimite Strumei jalbe :
sclipătul Egeei albe-n
frunză neagră să-l îngroape.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

PĂDUREA NATALĂ

Pădurea-n minunata ei splendoare
îşi desfăşoară negura de ramuri,
şi pomii toţi pare că suie-n soare
spre-o mare fericire viitoare,
un freamăt nou prin vîrfuri ca prin flamuri.

Ridică-ţi ramurile şi cuprinde
sub scutul lor plăpînda vieţii mladă !
De cîte ori eterne focuri sfinte
n-au izbucnit din inima-ţi fierbinte-n
sălaşe îngropate sub zăpadă !

Din tine creşte proaspătă putere
chiar şi în somnul greu al iernii tale.
Iar rădăcinile-ţi, dacă se cere,
ştiu să înfrunte-a apelor cădere
cînd năvălesc cu iureş rău spre vale.

Şi-n nopţile de crîncenă furtună
în tine bucuria clocoteşte ;
chiar dacă toţi călăii împreună
vin nevăzuţi asupra ta şi tună,
şi se strecoară-n umbra ta hoţeşte.

Domneşte în splendoarea-ţi minunată,
pădure-a mea natală, fără moarte —
din frunza ta de vînturi legănată,
ţîşneşte fericirea aşteptată
şi-un sfînt zălog în ochii noştri arde.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

NIKOLAI LILIEV
(1885-1960)

Născut în 1885, la Stara Zagora, unde își face liceul. În 1905, timp de un an, urmează studii de literatură la Lausanne. Între 1909—1912 e la Paris, unde obține diploma Școlii Superioare de Comerț. În timpul primului război mondial devine corespondent militar. Timp de treizeci de ani, fără întrerupere, este dramaturgul Teatrului Național din Sofia. Autor a trei culegeri de versuri: *Păsări de noapte* (1919), *Pete în lună* (1922) și *Poezii* (1932). Liliev este un strălucit traducător al poeziei franceze și germane, precum și al tragediilor lui Shakespeare.

PLOI LINE DE APRIL

Vin ploi line de april
răsunînd pe-acoperișuri.
Sub ploi line de april
dă nădejdea-n luminișuri.

În ploi line de april
cîmpul verde se trezește.

Basmul lin în ploi de-april
Primăvara îl șoptește.

Vin cu lacrimi ploi de-april,
cu neliniști de mătase,
și se sting, în ploi de-april,
cîte licăriri sfioase.

(VICTOR TULBURE)

ARD CERURILE...

Ard cerurile, ultim dor proscris,
în aurul prealungii noastre zile.
Sufletu-ri van rămîne prins de sile
lîngă perdeaua sumbră a lumilor de vis.

În urmă-s și lumina, și-al tinereții mir,
prin timpi fără tăgadă, străluminați de soare ;
în urmă-s și avîntul și alba sărbătoare,
pe drumul fără stavili al marei nemuriri.

Inima ni-i cenușă sub zidul de cărbune
al bietei neputințe cu aripile frînte —
și-o umbră cade neagră pe recea noastră frunte :

Ce le vom spune oare tinerilor pe cale ?
Plecasem fără larmă, duși de speranțe mari,
și-acum, tîrînd prin lume un suflet solitar,
ne-ntoarcem arși de sorii luminii tropicale.
Mîinile ne sînt goale, ulcioarele uscate ;
n-aducem apa vie, ca flamurile sfinte.
Apune steaua vieții departe înainte,

iar duhul nostru piere sub zări însingurate,
biet cerşetor pe drumul pierdut în zarea sumbră,
spre-apus, cînd steaua serii-i un licăr prin dezastre,
iar gîndurile noastre şi cîntecele noastre
în veşnica uitare se-afundă fără urmă.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

DE CE MI-AI DAT...

De ce mi-ai dat puterea minunată
în faţa fiecărei priviri să dau în floare
şi ca martir zadarnic să ard fără-ncetare
pe-altarele de veci ale iubirii,

şi inima să-mi fie o vază ca de soare
în care şi speranţe, şi doruri rîd deodată,
şi din singurătatea ei arată
mirajele spre pămînteana zare ;

de ce mi-ai dat şi harul luminilor prea dur
de-a străluci de-atîtea idealuri,
extazul să-l dezvălui ca din fum,

al clipelor ce fug ca nişte valuri
trezite de terestrul crunt murmur
cotidian, în care mă consum ?

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

NOPŢILE

Ah, nopţile acestea de sticlă şi de gheaţă
cînd solitudinea îmbrăţişează luna
în clipocitul lin de valuri,

cînd toate însetările suspină
şi beau otrava apelor sărate
ce nu pot stinge niciodată setea.

Deasupra mării se ridică,
suflet pe veci nemîngîiat,
ţipătul albatrosului pierdut

şi trec alene-n depărtarea
trecutului stelele moarte
oglindind corăbii-minune.

— Oh, cît de ale tale sînt
toate aceste plînsete pe care le asculţi !
Oastea-ndîrjită te asediază
cu ţipete zadarnice.

Şi strigi,
prins în capcana silei tale însăţi :
— Întoarce-te, cîntec al meu neveştejit,

bea veşnicie din aceste unde, din marea-n veci nepotolită,
din valurile acestea de veacuri !
Tu nu ai fost făcut pentru furtuni,

tu nu-i vei deştepta
pe muritori din somnul lor,
nu-i vei călăuzi spre nici o luptă cruntă.

Erai tristețe doar, și rană blîndă,
și-n bucurie-ar fi putut să se preschimbe marea
pentru zilele tale adăpostite-n umbră.

Atunci, tinerețea ta renăscută
ar fi putut pe spuma-i argintie
să calce ca o mîngîiere-ndrăgostită

Ai fi putut să pleci cu dragostea,
precum Isus, și să alini acum
suspinele tînguitoare ale mării. . .

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

LIUDMIL STOIANOV
(1886-1973)

Originar din satul Kovacevița, din Bulgaria meridională, s-a stabilit în 1905 la Sofia, urmînd cursuri universitare de filologie și pedagogie. A debutat cu versuri în 1914, continuîndu-și activitatea de-a lungul anilor cu o vastă operă de poet, romancier, povestitor, publicist și memorialist. A cunoscut șomajul și persecuția polițienească burgheză. A luat parte, ca delegat al intelectualității progresiste din Bulgaria, la Congresele internaționale pentru apărarea păcii și a culturii de la Paris (1935) și Madrid (1937). Academician, laureat al Premiului Dimitrov și activist al Comitetului Național pentru Apărarea Păcii, Stoianov a fost o mare personalitate a culturii bulgare și un militant de seamă al drepturilor cetățenești din lumea întreagă.

Opera poetică : *Vedenii la răscruce* (1914), *Cuvînt și spadă* (1917), *Sfînta Sfintelor* (1918-1922), *Pămînt* (1923), *Fiul umanității* (1923), *Maica Străbună* (1923-1925), *Pămîntul vieții* (1940), *Poezii* (1945), *Dincolo de perdeaua de fum* (1953), *Biografie lirică* (1968), *Balade și poeme* (1970), *Opere alese* în șase volume (1952-1956).

EU NU POT FĂRĂ OAMENI

Cărarea-abia-ncepută
Mă duce înainte,
Şi soarele-o sărută
Cu gura lui fierbinte.

În urmă sînt tarlale
Şi sate megieşe,
Unde-mi ieşiră-n cale
Copiii cu cireşe.

Şi a rămas moşneagul
Acolo, în fîneţe,
Zîmbindu-mi cu tot dragul
Că i-am adus bineţe.

La dînşii, tăietorii
De lemne, în cabană,
M-au veselit cînd norii
Porneau în cer hîrjoană.

O, chipuri dragi, senine,
Ce-mi risipirăţi ceaţa,
Am să vă port la mine,
În suflet, toată viaţa.

Voi coborî-n cîmpie,
Urca-voi dealul iarăşi,
Cu amintirea vie,
A voastră, scumpi tovarăşi.

Chiar dacă şi sihastră
Mi-o fi poteca-n crînguri,
Cu amintirea voastră
Nu-s niciodată singur.

Eu nu cunosc popasuri
Şi linişti să-mi tihnească
De n-am în preajmă glasuri
Şi faţă omenească.

Prin colb sau prin omături
Cînd doi merg pe-nnoptate,
Şi eu le sînt alături,
Îndepărtatul frate.

(VICTOR TULBURE)

OSTAŞII ORBI

Se duc pe drumuri grele şi abrupte
Ostaşii cu priviri ucise-n lupte,
Iar Domnul ce-i A-toate-văzător
Le-a dăruit drept călăuz un chior.

Pe trupuri le atîrnă cîte-o zdreanţă,
La cer de strigă, nu-i nici o speranţă ;
Din zgăurile ochilor lor goi
Se varsă-n seară plînset şi puroi.

Ar da pentru-o cărare luminată
Din inima lor frîntă cinstea toată
Acestui Întuneric-împărat.

O, fraţi pribegi, vedenii ca din iad !
Prin sufletul meu treceţi în mulţime,
Şi eu blestem pe cel din Înălţime.

(MIHAI BENIUC)

DIMCIO DEBELIANOV
(1887-1916)

Născut la 28 martie 1887 la Koprivştiţa, după terminarea liceului se înscrie la Facultatea de Drept a Universităţii sofiote. Se dedică însă mai mult poeziei şi contactului strîns cu poeţii Liliev, Podvărzacev şi Stoianov. Obligat să-şi cîştige din greu existenţa, a fost stenograf la Camera Deputaţilor, jurnalist, corector şi raportor al bugetului naţional.

În timpul primului război mondial, a căzut pe frontul sudic, la Demir Hissar, în ziua de 1 octombrie 1916, rămăşiţele pămînteşti fiindu-i reînhumate, mai tîrziu, în cimitirul din Koprivştiţa. Aici, vizitatorii oraşului muzeu din inima Balcanilor pot zări statuia unei femei îngîndurate străjuind mormîntul poetului. Este mama lui adoptivă, care l-a crescut cu dragoste şi căruia el i-a închinat cele mai frumoase elegii.

Pentru prima dată, opera lui poetică a fost strînsă într-un volum de *Poezii* în 1920, de către K. Konstantinov.

CREDINŢĂ LUMINOASĂ

Amurgul lumii vechi a coborît.
Cad lanţurile unul după altul.
Dreptatea pe ruini se-nalţă : zid —
Şi străjuie întinsul şi înaltul.

Întunecimea-i ruptă în fîşii,
Trezite bolţi în soare scînteiază.
Sub faldul steagurilor purpurii
Nenumărată-i oastea, şi vitează.

Şi ochii ard în albe dimineţi
Şi nu-s cuprinşi de teama încleştării.
Sub paşii dîrzi, pe drumul îndrăzneţ,
Pier umbrele în bezna apăsării.

Căci vadul căutat a fost găsit —
Se vede ţărmul aurit de soare.
Credinţă luminoasă, ne eşti zid
Şi inimi le-ncălzeşti biruitoare.

(VICTOR TULBURE)

SE-NTORC DIN NOU, NE INVADEAZĂ. . .

Dis-moi, dis moi, guérrirai-je
De ce qui est dans mon coeur. . .
FRANCIS JAMMES

Se-ntorc din nou, ne invadează, spre noi încep să se aiapte
ca valurile aţîţate pe-o mare în furtuni mereu . .
În orice zi fără hodină şi fără somn în orice noapte,
sub paşii lor pămîntul sună atît de obosit şi greu.

Dar cine-s ei ? Sînt niște nimeni, iar tu, în stinsele lor plîngeri
și în petrecerea vulgară a lor, te-ai afundat deplin
și resemnat aștepți doar clipa sărbătoreștii lor înfrîngeri
cînd și în bezna lumii tale va trîmbița un crunt destin.

Acolo unde toți sînt unul și-i totuși singur fiecare,
sub uraganul care urlă pe-acest sinistru amalgam,
ciudat e că-ți mai vin în minte acele versuri plîngătoare
din elegiile șoptite cu glasul blînd de Francis Jammes.

(VICTOR TULBURE)

DIMINEAȚA

După furtună — pace lină,
După-ntuneric — iar lumină.

Căzînd pe drumul drept și larg,
Mănunchi de raze-n joc se sparg.

Un vultur, sus, împărătește,
Pe-un drum împărătesc plutește.

Iar eu, beat de lumina vie,
În dimineața timpurie,

Colind, încrezător în soare,
Prin grîie coapte-mi fac cărare

Și-ascult, cu bucuria-n gînd,
Cum zorii-mi spun în șoaptă, blînd,

Cu suflul florilor, ce-adie :
— Ea o să vie, o să vie. . .

(GEORGE DUMITRESCU)

CÎNTEC ORFAN

Dacă-am să pier în bătălie,
n-are să fie nici o tîngă —
nici mamă n-am, și nici soție,
și nici prieteni să mă plîngă.

Nici inima-mi nu se mai zbate —
la trai orfan și suferință,
alinătoare moartea poate
va fi o mare biruință.

Mi-e drumul scrîșnet surd de dinți,
în mine port averi ticsite,
căci sînt bogat în suferinți
și-n bucurii nempărtășite.

Și așa cum sînt —
pribeag, fără cămin pe lume,
senin precum e blîndu-mi cînt,
o amintire fără nume.

(ALEXANDRU IVĂNESCU)

EMANUIL POPDIMITROV
(1887-1943)

Născut în 1887 în satul Gruinți din regiunea Kiustendil. Mort în 1943, la Sofia.

Opera poetică: *Fiul iubirii* (1912), *Cîntece pentru patrie* (1912), *Poezia tinereții* (1913), *Cîntece* (1914), *Sălcii plîngătoare* (1914), *Seri de farmec* (1920), *Versuri libere* (1921), *Versuri și cîntece* (1922), *Idile* (1922), *Corăbii* (1923), *Universul* (1924), *La porțile iubitei* (1927), *Secerișul de aur* (1928), *Holdele de aur și luptele cîmpului* (1929), *Rîs și batjocură* (1930), *Picături de rouă* (1931), *Flăcări de toamnă* (1935), *În țara trandafirilor* (1939), *Cupolă* (1943), *Glas din adîncuri* (1943), și o masivă ediție, în cincisprezece volume, cuprinzînd *Opere alese* (1931-1938).

LAURA

C-un trandafir cu galbene petale
te-asemuiești, o, Laura, la față,
cînd înfloresc în geamuri flori de gheață
și noaptea viscolește-n ramuri goale.

— Trezește-te, cereasca mea soție!
La pragu-ți de cristal iubirea-mi geme.
Tu, vălul nalți și spui: „De-atîta vreme
te-aștept, c-am adormit pe vijelie".

Vioara din Cremona-n glasu-ți sună,
o, Laura, cînd flori de gheață-n geamuri
răsar și tremură afară ramuri.

Dar vălul ți-l cobori. Cu stinsă strună
vioara tace. Iar e vijelie. . .
— Nu adormi, cereasca mea soție!

(VICTOR TULBURE)

MINERII

Sub negre tuneluri cu lămpi ostenite,
În umeda mină a baltă duhnind,
Atlanți rupți de mijloc, cu palme rănite,
Aceste-ale morții bolți noi străjuind,

Cărbunelui dăltuie-un suflet de pară.
O inimă caldă Pămîntului dau,
Deși le e plata în munci ce doboară
Și jind duc de-o floare și soare nu au.

De smoală li-i gîndul, nu-i vis ce visează,
Coșmar le e somnul și visul prin ani.
Dar tot cei din mină cetate durează
Și veac fără foame și fără tirani.

În palme cu fruntea de muncă-obosită,
Cu mintea văd ceasul mîniei cumplit,
Şi-n beznă s-avîntă cu-o rîvnă-ndîrjită,
Dar calea nu duce spre visu-nsorit.

Răsuflă otravă ; malaria-i frînge ;
Pe targă-ntind mortul cu arsul lui os —
Şi lanţul sunîndu-şi c-un dangăt ce plînge
Duc trupul, de parcă-i al unui Hristos.

(TUDOR BOGDAN)

DORA GABE
(n. 1888)

Decan de vîrstă al poeziei bulgare de astăzi, este fiica unui vechi emigrant din Rusia ţaristă care, stabilindu-se în Bulgaria, şi-a cumpărat o fermă în satul Dobrici, nu departe de Varna. Terminîndu-şi aici studiile liceale, îşi desăvîrşeşte instrucţia universitară în Elveţia şi Franţa. Cîţiva ani îi petrece călătorind prin mai multe ţări europene. Întreţine legături de amiciţie cu Viteslav Nezval şi P. K. Iavorov. După cel de al doilea război mondial, deţine funcţia de ataşat de presă pe lîngă ambasada bulgară din Varşovia, şi timp de douăzeci de ani conduce P.E.N. clubul bulgar.

Opera poetică : *Viorele* (1908), *Drum pămîntean* (1928), *Lunateca* (1938), *Vela* (1946), *Poeme* (1946), *Vremuri neliniştite* (1957), *Opere alese* (1958), *Versuri noi* (1953), *Poeme* (1965), *Aşteaptă-mă, Soare !* (1967). *Ochi nevăzuţi* (1970), *Apărătoarea linişte* (1973). *Poezii* (1975).

VIAŢA

Tăceţi, voi cărţi de-nţelepciune grea !
Nu mai vorbiţi : scrisori şi manuscrise !

Străbate-un zvon, de sus, de la etaj —
ai pașilor, pe care-ntîia oară-n viață
îi face-un prunc.
O, sfinte bucurii
ce-mi inundați și-mi zguduiți tavanul.
umplînd de păsări policandrul vechi
în care-au prins cristalele să cînte !

(VICTOR TULBURE)

BUCURIE

Răsai în inima-mi, grăunte semănat
de-o dragoste curată !
Luminează-mi
cărările prin codrul nepătruns !
În pieptul meu
trezește-ți clopoțelul
și mîna ți-o întinde spre genuni
cînd dinspre ele-un glas
al deznădejdii
strigă !
. . . Dar dacă-n foc m-azvîrl,
nu mă opri !
Ci binecuvîntează-mi viața !

(VICTOR TULBURE)

AMINTIRE

Foșnesc și se-agită
plopii canadieni ;
între tine și mine
tăcere
eternă.
Te simt plutind
în tot universul ;
nu te aflu, dar îți aud
ecoul vocii
în foșnetul veșnic al plopilor.

(VERONICA PORUMBACU)

HRISTO IASENOV
(1889-1925)

Născut la 24 decembrie 1889, la Etropole. Studiile secundare la Șviștov și Vrața. În 1907 se înscrie la Școala de Desen (azi Academia de Arte Frumoase N. Pavlovici) din Sofia. Participă ca ofițer la primul război mondial, fiind rănit. După război își continuă studiile, devenind profesor de desen și îndeletnicindu-se cu pictura. Aderă, în 1919, la Partidul Comunist Bulgar. În același an, în colaborare cu Krum Kiuliavkov, editează revista umoristică *Rîsul roșu*, organ al Partidului Comunist Bulgar. După înăbușirea răscoalei din 1923, face parte din Comitetul de ajutorare a victimelor terorii fasciste. În 1924, împreună cu Gheo Milev, redactează revista antifascistă *Plamăk (Flacăra)*. În acest timp, poliția îl descoperă și îl internează în închisoarea din Blagoevgrad. Este eliberat în urma protestului formulat de intelectualitatea progresistă, dar arestat din nou în 1925 și împușcat fără a fi judecat.

Singura carte de poezie tipărită în timpul vieții a fost *Castelul cavalerului* (1922).

DINCOLO DE ZIDURILE DE GRANIT

Dincolo de zidurile de granit, îngîndurate,
Plîng durerile ascunse, geme fiecare dor.
Val de chinuri adormite se deșteaptă și se-abate
Peste liniștea cetății, cîntul lor tînguitor.

Umblu apăsat pe suflet de clădiri și bulevarde —
— Bulevardele pestrițe de norod, cu ceața-n ramuri —
Cînd în mine crește dorul tunetului, și mă arde
Setea grea de baricade, și de fier, și de spart geamuri.

Sete de detunet, sete de castele prăbușite,
De văpăi din cer căzute, și de ploi de plumb, cerești,
Dor îmi e să văd în flăcări zidurile-nvăluite,
Că minune, da, minune-s flăcările pămîntești.

(ION FRUNZETTI)

ÎMPĂRAȚIA BASMELOR
(Fragment)

Zugrăvește auria toamnă
foi de aur care ruginesc ;
zările-a mîhnire mă îndeamnă —
se dărîmă tronul meu domnesc.
Plînge ploaia-n pîclele sihastre,
vis pustiu suspină-n pomii uzi. . .
Sînt zdrobit de multele dezastre ! —
Biată maică, oare mă auzi ?

Seara neagră umbre negre-ntinde
coperind natalul meu ținut.
Am uitat avînturile sfinte,
aripile-aprinse le-am pierdut ;
părăsind și țelul, și cărarea,
în singurătate zac ursuz.
Ca o noapte se închide zarea. —
Biată maică, oare mă auzi ?

Urlă vîntu-n plopii de pe vale,
risipe frunze moarte cad,
gem înfricoșate ramuri goale,
plînge-un pescăruș înspăimîntat,
iar peste-a ispitelor viroagă
Dumnezeu se clatină ursuz...
Cîntă-n mine cineva și roagă...
Biată maică, oare mă auzi ?

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

CASTELUL CAVALERULUI
(Fragment)

Am ridicat spre-naltele azururi
castel inexpugnabil, de metal —
și-am îngropat în el pentru de-a pururi
furtuna unui falnic ideal.

Sub bronzul lui mi-am încuiat avîntul,
și visele, și-ntregul chin al meu ;
lăsînd departe dedesubt pămîntul,
m-am rupt de oameni și de Dumnezeu.

Ci-adînca mea furtună aprig suie,
mîhnirea mea rămîne și mai grea —
castelu-i un mormînt în care nu e
nici apă, nici iluzie, nici stea.

Sînt ars de dorul să cobor în vale,
spre sate și orașe greu dormind —
să sfarm și ziduri negre și ocoale,
și focurile vii să le aprind.

Vieții mele să-i deschid larg poarta,
cu gloata oarbă să scrîșnesc din dinți —
cu ea să cînt, cu ea să blestem soarta,
în lupte,-n prăbușiri și-n biruinți.

O, ceas tîrziu de vară-ntîrziată,
o, ceas al răzvrătirii mele-n scrum !
Eu însu-mi mi-am incendiat castelul — iată ! —
pereții lui cad peste mine-acum.

. . . .

Ci-n scrumul lor, precum o rană vie,
urlînd se zbate sufletu-mi nebun...
Iar chinul strîns din veacuri de urgie
mi se preschimbă-n tunet și-n furtuni.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

IVAN HADJIHRISTOV
(n. 1892)

S-a născut în Stara Zagora. Autor al volumelor de versuri : *Pieire* (1924), *Cerbul și pădurea* (1938), *Ziua* (1961), *Versuri alese (1963)* și *În urma mea coboară luna* (1968).

PĂMÎNT

Pămîntu-n hău își duce negru rugul.
În visul tău de foc, urmîndu-ți crugul,
toți coborîm secrete povîrnișuri.

Noi te-nsoțim în umbra viorie.
Reci, străvezii sînt norii în tărie
și luna-ncepe alte secerișuri.

(VALENTIN DEȘLIU)

ELISAVETA BAGRIANA
(n. 1893)

Născută cu șapte ani înaintea veacului nostru, la Sofia, într-o familie de modești funcționari, după trecerea bacalaureatului și a unui scurt stagiu în învățămînt ca institutoare, Bagriana absolvă în orașul natal cursurile de filologie slavă. Dar orașul natal al poeziilor sale este Slivenul, legendara capitală a celor o sută de voevozi, oraș cu fîntîni de piatră și ulițe vechi, umbrite de coroanele unor arbori bătrîni, patrie romantică a lui Hadji Dimităr și a lui Dobri Cintulov, ale cărui cîntece au legănat pruncia și adolescența poetei.

Și tot de la Sliven dăinuiește și imaginea acelei oacheșe străbunice care fugise în tinerețe, noaptea, de acasă, cu un han, lăsîndu-i strănepoatei sale moștenirea unui suflet răzvrătit și veșnicul neastîmpăr al dorului de ducă.

Numele poetei devine cunoscut încă din 1915, din publicațiile vremii, dar adevărata consacrare i-o aduce volumul de poezii *Veșnică și Sfîntă*, din 1927, apreciat unanim ca revelație a unui talent neobișnuit.

Celelalte volume : *Steaua marinarului* (1923), *Inimă omenească* (1936), *Cinci stele* (1953), *Din țărm în țărm* (1963) și *Contrapunct* (1973) sînt etape ale unui drum glorios parcurs de această amazoană a poeziei, de la

țărmul pescarilor bretoni la Cordilierii acoperiți de zăpadă, de la chiparoșii oglindiți în Nil la codrii de aramă ai Ipoteștilor (unde venise, în 1974, să aprindă o candelă la mormîntul lui Gheorghe și al Ralucăi Eminovici) și pretutindeni unde, ritmîndu-și galopul în diferitele graiuri ale lumii, neobositul ei Pegas cutreieră continentele.

Sofioții de toate generațiile care își petrec duminicile în peisajul neasemuit al Vitoșei ori în preajma vestitelor fresce de pe zidul Boianei, la întoarcerea în oraș nu pot rezista tentației de a se opri o clipă din drum pentru a mai privi încă o dată, în lumina amurgului, o stîncă ieșită parcă anume din pieptul muntelui, deasupra căreia se află o casă cu streașini povîrnite, ca o pasăre cu aripi desfăcute, gata să-și ia zborul.

Acolo locuiește Ea, Elisaveta cea Mare! Adică Bagriana. Numele cel mai de preț pe care poporul bulgar l-a putut dărui în secolul al XX-lea, atît urmașilor lui Hristo Botev, cît și poeziei întregii umanități.

URMAȘA

Nu-și lăsară bunii-n nici o carte
Aurită, chipul sub peceți.
Însă eu le știu și după moarte
Gîndul, truda aprigei lor vieți.

De aceea-n mine clocotește
Sîngele nomad și răsculat,
Care-mi fură somnul tîlhărește
Și mă-ndeamnă primului păcat.

Nu mai știu ce oacheșă străbună,
Poate în șalvari și în turban,
Într-un miez de noapte fără lună
A fugit de-acasă cu vreun han!

Sus, pe țărmul dunărenei ape,
Tropot de copite-o fi plutit.
Vîntul urma le-o fi șters, să-i scape
De pedeapsa cruntului cuțit.

Îndrăgii și eu, de-aceea,-n lume
Lunca, noaptea, codrul necuprins,
Galoparea șargului în spume,
Chiotul ce-n zare piere stins!

Poate că sînt doar o păcătoasă
Și-mi va fi, la mijloc, drumul frînt,
Dar rămîn de-a pururi credincioasă,
Fiica ta, străbunul meu pămînt!

(VICTOR TULBURE)

AMAZOANA

În răcoarea dimineții
Roibul mi-l înham.
Ard în focul tinereții
Și astîmpăr n-am.

Haide, poartă-mă ca vîntul,
Cal înaripat,
Vreau să văd cu flori pămîntul
Meu împresurat.

Zborului întins te pune,
Scapără scîntei,
Ca un cîntec să răsune
Urma ta prin văi.

Către culmi semeț te-aiaptă,
Sorții sînt cu noi,
Și în Helicon ne-așteaptă
Zorii zilei noi.

Iar acolo, sub potcoava
Ta, întremător,
Va țîșni curat ca slava
Proaspătul izvor.

Și surorile-mi să vie
Bete de noroc,
Ca să bea din apa vie
Gura lor de foc.

Iar pe noi, din slăvi, pe drumul
De izbîndă greu,
Și Perseu, și Andromeda
Ne-or veghea mereu !

(VICTOR TULBURE)

STIHII

Poți opri din cale vîntul, ce pămîntul îl străbate
Peste munți, peste gorgane, peste arii, peste sate ;
Smulgînd streașini ; coviltire dezgolind ; în cimitire
Strîmbînd cruci, surpînd și garduri, și dînd vuiet nărăvaș
În natalul meu oraș ?

Dar poți Bistrița la vale, primăvara, cu-ale sale
Ghețuri s-o oprești din cale, cînd izbește și cînd sparge
Grei piloni de pod și stavili, și ieșind pe maluri large
Duce pomi, colibe, vite cu-nspumatu-i crîncen val
Pe al meu meleag natal ?

Și s-oprești poți vinul, oare, cînd el fierbe-n zăcătoare
Și mustește dulci broboane-n uriașele budane,
Cu cirilică scrisoare : „alb“ și „negru“, însemnate,
În acele reci, de piatră, pivnițî de bunici lăsate
Și-n orașul meu păstrate ?

Dară mie, vai, hoinara și mereu rătăcitoarea,
Sora vîntului ce bate, și a apei înspumate,
Și a vinului ce fierbe, pentru care depărtarea
E o veșnică ispită, crezi că poți, chiar pe-o clipită —
Să-mi oprești, cumva cărarea ?

(VICTOR TULBURE)

TINERETE

Mi s-a urît. Sînt roabă printre-atîtea averi,
Veșmintele bogate pe mine par poveri.
Mi s-a urît întruna și gîtul să-l îndoi
Sub salbele de galbeni cu zimți curați și noi ;
Sub scumpele podoabe sprînceana să-mi ascund :
Să nu pot mîna-ntinde, căci de sub ea răspund
Brățările cu clinchet, și cu sclipiri ce mint ;
Să îmi apese trupul paftalele de-argint.
Sînt tînără, măicuțo ! Dar tineri anii mei
Cu-adevărat ei, oare, știu tinerețea ce-i ?

De aur îmi e trupul. Mi-e părul auriu.
În ochii mei se-aprinde un foc adînc și viu.
Dar fi-va tinerețea să țină cît un veac ?
Vreau să mă scol, măicuțo, cu soarele-n cerdac,
Ograda să ți-o mătur, pe cîmpuri să mă duc.
Să-mi fie strîmt acolo și secera s-apuc,
Să-mi strig din zare-n zare preafericitul cînt,
Să tremure-n Zagora întinsul meu pămînt.

(VICTOR TULBURE)

PROGNOZA

Desenează-mi o hartă sinoptică,
Rogu-te mult și fierbinte. . .
Nu despre viitoarele manifestări atmosferice.
Nici despre timpul care-a fost mai-nainte.

Ci despre temperaturile joase și-nalte
Din niște zone mai puțin cerești. . .
Despre înghețuri năpădind inimi de oameni
Și minți omenești.

Fiindcă nu mai pot să prevăd răul,
Și ochii mei nu mai știu bine să vază. . .
Adeseori pe deasupra nădejdilor mele
Sabia deznădejdii dansează.

De aceea, de cîte ori sînt voioasă
Ceva tot mă face să plîng.
Mă trezesc dimineața cu cîntecu-n brațe,
Cu amurgul, în lacrimi, mă frîng.

Tovarășe meteorolog, dă-mi schița.
Încît, de se va abate uraganul profund,
Cel puțin să știu unde capul,
Ca un struț, în nisip să-l ascund.

(VICTOR TULBURE)

PARIS

Parisule, eu zidurilor tale
Mult le-am iubit patina lor de veacuri,
În serile noroase de noiembre
Cînd totu-n cenușiu se contopește,
Cînd orizontu-apasă greu, și-n suflet
Dorințe tăinuite ne împlîntă
Și însuși glasul monoton al ploii
Scandează-n noi tristeți verlaineiene.

Și azi mi-ești drag, la fel ca altădată,
Deși în spatele acestor ziduri
Sînt scări ce scîrțîie de bătrînețe,
Tavane ce amenință să cadă,
Și-amărăciuni destule. . . Totuși,
Iluzia din anii tinereții
O-aprinzi în noi, ne plimbi pe bulevarde,
Ca să uităm că și-nlăuntrul nostru
Se leagănă un pod, o scară veche,
Sau un tavan ce gata stă să cadă
Și ne amenință cu prăbușirea.

(VICTOR TULBURE)

CUVINTELE ŞI ECOUL

Înveninate poate
sau amare,
sau tandre, pătimaşe, călduroase.
la rece sesizate
sau brutale,
ţîşnind în faţă
pe neaşteptate ;
ori pe ascuns venind
cu glas de trăsnet,
în slove de scrisori,
prin telefoane,
asediind auzul —
zi şi noapte. . .

Cuvintele ! Cuvintele acestea !

Şi unele apasă greu
ca plumbul. . .
Şi altele
îţi aripează zborul. . .
Şi altele, în tine, ca jungherul
se-nfig.
Sau te-ncălzesc o clipă,
sau, dimpotrivă,
te-ncleştează-n gheţuri,
sau — neluate-n seamă —
vin şi pleacă
şi nu stîrnesc nici un ecou. . .

Aceste cuvinte. . .
O, cuvintele acestea. . .
Cu cele nestrigate
şi nescrise
ni-s rînduite întîlnirile de-o clipă. . .

Şi ele fac să asurzească toate
cuvintele din lume. . .
Ca să sune,
lung să răsune-n inimile noastre.
ca un ecou,
tăcerea lor prelungă.

(VICTOR TULBURE)

PLOI DE PRIMĂVARĂ

O, ploi !
Voi, ploi de primăvară.
calde !
Neîntrerupt vi-i murmurul
în jgheaburi.
De-atîta verde
creşte iarba deasă
şi-i tocmai bună de cosit.

Devreme-i
aprilie.

E noaptea răcoroasă.
De proaspete şuvoaie
e-mbibată şi ziua.

Vară încă nu e.

Torente spumegă sub bolta
punţii.
Şi nu sînt flori de mai

Și nu sînt fructe;
ci totul e o creștere
spre soare,
spre înălțimi,
spre împliniri,
spre frumusețe !

O, luna mea !
Sublimă și fatală.
Ca să mă nască
maica mea duioasă
anume, parcă, te-a ales
pe tine !

. . . Ca-n tulburarea de april
să-mi fie
de neatins
întotdeauna țelul.

așa cum drumul duce-n nesfîrșire
spre zarea care-ntruna
se strămută.

(VICTOR TULBURE)

CONTRAPUNCT

Cînd sînt nefericită și bolnavă
și întristată
nu sta lîngă mine
Așa m-a învățat pe mine
viața !

Să îmi trăiesc și singură
mîhnirea.
Ca fiara-nsîngerată
cînd se-ascunde
în vizuină
rana să și-o lingă.
Așa și eu —
între pereții casei
îmi zăvorăsc
orice văpaie vie.
Atunci,
amarul
ce-a pătruns în sînge,
și geamătul
ce s-a oprit pe buze,
și lacrima
ce nu s-a prelins încă,
se contopesc
în sufletul meu toate
și se prefac
în vorbe nerostite,
spre tine îndreptate
fiecare.
Cînd sînt nefericită
și-ntristată,
cînd sînt bolnavă,
nu sta lîngă mine.
Nu vreau
povara mea să te apese,
nici negurarea mea
să te umbrească,
nici zîmbetul meu stins
pe-al tău să-l stingă,
nici geamătul meu lung
pe-al tău să-l cheme.

Vreau singură să fiu
în clipa ceea,
așa
cum m-a-nvățat pe mine
viața.
Dar n-aș putea
la fel de-nsingurată
să îmi trăiesc
și bucuria-ntreagă.
Arată-te, atunci!
Fii lîngă mine!
În tine
bucuria mea să treacă!
Și-ntreaga frumusețe
care umple
cu lacrimi ochii mei,
s-o văd în tine!
Și cîntecul
de pe-ale mele buze
să fie murmurat
de ale tale.

(VICTOR TULBURE)

NIKOLAI HRELKOV
(1894-1950)

Născut la Bela Slatina, mic oraș din cîmpia Dunării, se înscrie la Academia de Arte din Sofia, pe care n-o urmează din lipsă de mijloace materiale. Se consacră luptei revoluționare a proletariatului, întreține relații de prietenie cu Gheo Milev și Hristo Iasenov, luînd parte la insurecția populară din septembrie 1923. Pentru a-și salva viața, în 1925, după dezlănțuirea terorii fasciste, caută să se refugieze peste graniță, făcînd uz de un pașaport fals. E prins și întemnițat, dar reușește să evadeze, ajungînd în 1927 la Paris. În anul următor se întoarce în patrie, își continuă activitatea revoluționară, scrie cîntece agitatorice, dar suferind de tuberculoză se stinge după o îndelungată agonie.

Opera poetică: *Congresul de la miezul nopții* (1933), *Ziua așteptată* (1952), *Opere alese* (1960).

UN CÎNTEC SE AUDE

Se-aude-un cîntec pe acest meleag:
e geamătul poporului sărac

Îl plînge fata care snopii strînge,
și obositul muncitor îl plînge. . .

„Pe-un roib în spume se-avînta flăcăul
să lupte cu-ntunericul și hăul.

Dar undeva, în dimineți de-aramă,
moartea la pîndă sta cerîndu-i vamă.

A fost el tînăr și frumos odată,
dar fruntea i-a căzut, străfulgerată.

Sălbatic, roibul mușcă din zăbală
și-aleargă-nnebunit cu șaua goală. . ."

Cîntați, tovarăși, cîntec de dreptate,
tu, sora mea, și tu, iubite frate !

Strigați-l tare : inimi să pătrunză !
În satul meu șoptiți-l însă-n frunză,

ca nu cumva pe uliță să treacă
și să-l audă maică-mea săracă.

În fabrici triste, pe cîmpia stearpă,
un cîntec prinde-n inime să fiarbă.

Un cîntec despre fața țării suptă,
un cîntec despre moartea mea în luptă !

(VICTOR TULBURE)

GHEO MILEV
(1895-1925)

Născut în satul Radievo din Stara Zagora, în familia unor învățători. Tatăl său devine mai tîrziu librar și editor. Școlar strălucit, absolvă Facultatea de Litere din Sofia, apoi pe aceea din Leipzig. În 1914 pleacă la Londra, unde se întîlnește cu Emile Verhaeren. În timpul primului război mondial, ia parte activă la lupte, pierzînd un ochi. În 1918 e internat într-o clinică din Berlin. Traduce în acest timp, din bulgară în germană, texte pentru revista expresionistă *Action*. De asemenea, traduce în bulgară opere ale poeților germani, englezi și francezi. Întors în țară, conduce o publicație de orientare simbolistă. Mai tîrziu, sub influența tradițiilor progresiste ale literaturii bulgare și a Revoluției din Octombrie, acest mare poet modernist, declarîndu-se împotriva individualismului deprimant și burghez, cere scriitorilor să rămînă acolo unde le e locul : lîngă popor și în mijlocul poporului ! În acest sens pune bazele revistei revoluționare *Plamăk (Flacăra)*, în paginile căreia își publică, în 1925, poemul profetic *Septembrie*. Apariția poemului aduce arestarea poetului și mișeleasca lui asasinare în beciurile poliției fasciste.

Opera poetică : *Antologia trandafirului galben* (1919), *Cercul necruțător* (1920), *Icoanele dorm* (1922), *Pome-*

nirea lui Iavorov (1922), *Botezul focului și al spiritului* (1923), *Antologia trandafirului roșu* (1924), *Septembrie* (1927).

SEPTEMBRIE

1

Născută în pîntec de noapte
de veacuri de crîncene fapte,
prin pîclă, prin zgură,
în miezul de beznă și ceață,
crește măreață
încinsa robului ură.

Din văi negurate
— înainte de zori —
din munți,
din strîmtori,
pe povîrnișuri tăiate,
în flămînde cîmpii,
în orașe,
în sate,
în ogrăzi,
în colibe pustii,
în corturi murdare,
în depozite, fabrici și gări,
în mori,
pe moșii,
în hambare,
în atelier,
în uzini,

prin zăvoaie,
pe drum de pietroaie,
în pustiuri adînci,
sus —
în codri, pe stînci,
și pe dealuri,
în păduri gălbenite,
prin apă,
prin văi,
prin băltoace,
în ogoare,
livezi,
mărăcini,
în vii,
în stîne,
pe drumuri bătrîne :
zdrențuiți,
flămînziți,
încruntați,
de munci istoviți,
de arșiți, de frig,
schilodiți
și ologi,
negri,
desculți,
zdrențăroși,
simpli,
sălbatici,
păroși,
turbați,
fioroși,
— fără cîntec
și flori,
fără muzici și tobe,
fără clarinete și goarne,
fără timpane, fără tromboane,

cu traiste rupte în spate,
cu ciomege în mîini,
nu cu strălucitele spade —
ci cu bîte,
cu sape,
cu barde,
cu furci,
tîrnăcoape,
cu coase,
topoare,
— tineri, bătrîni,
zdraveni sau șchiopi,
șopi [1]
mustăcioși ori spîni
înaintau
pretutindeni,
ca o turmă scăpată
de vite
orbite,
ca o turmă de tauri
fără de număr,
umăr la umăr.
îndîrjiți,
strigînd
și urlînd ;
zburau înainte,
în plin vălmășag,
nestăpîniți
și măreți,
groaznici
și aprigi :
                    norodul !

[1] Țărani din preajma Sofiei.

2

Noaptea se stinse în slavă
pe vîrf,
în dumbravă.
Florile soarelui în soare privirä
Zorile din somn se treziră
în zgomot, în larme,
în răpăit de mitraliere
și arme —
                    foc după foc —
gloanțe trecură turbate
și tunuri
părînd elefanți
cu trompe de foc ridicate ;
cu gura căscată,
începură să urle,
să bată.
Spăimîntată, bătrînă,
floarea-soarelui s-a culcat
în țărînă.

3

Vocea norodului,
                    vocea lui Dumnezeu !
Norodul —
îndobitocit,
înjosit,
străpuns de baionete,
murind de foame,
de sete,
se ridică,
din bezna vieții sale și strigă.
— Și scrie
        cu sîngele său :

l i b e r,
c a p i t o l u l î n t î i :
Septembrie !

— Glasul norodului.
— Glasul lui Dumnezeu.
O, Doamne, ajută și binecuvîntă
cauza dreaptă și sfîntă
a mîinilor negre, bătătorite ;
toarnă curaj
în inima noastră fierbinte
— și iată :
jurăm pe morminte
să înviem,
să sculăm din mormînt,
liberul om pe pămînt !
Înaintea noastră e moartea,
Să fie !
Dar dincolo
e Canaanul
făgăduit de Dreptate !
Dincolo e primăvara visului viu,
a veșnicului vis de libertate.
Credem mereu !
Știm !
Năzuim !
Cu noi e Dumnezeu !

4

Septembrie ! Septembrie !
O, lună de sînge !
De avînt !
De pogrom !
Mîgliș (a fost cel dintîi),

Vechea
și — Zagoră,
Noua
Cirpan,
apoi Lom,
Ferdinand,
Bercoveț,
Sarambei,
Medcoveț (cu popa Andrei),
și toate cătunele, îndepărtatele,
și toate orașele, și toate satele.

5

Poporul se răscoală
cu ciocanul
în mînă.
Cu talpa goală
și fața suptă de zgură.
Poporul se răscoală
cu secera-n mînă.
Cîmpia e umedă.
Zarea e sură.
Oamenii muncii
storși de foame,
de ger,
cu pumnii
dreptatea
și-o cer.
Nu-s : genii
talente
protestanți
oratori
agitatori

fabricanţi
pedanţi
scriitori
generali
proprietari
cîrciumari
ori soldaţi mercenari.
Ci : ţărani
muncitori
bădărani
grosolani
fără averi
găligani
agramaţi
şi profani
mitocani
şi mistreţi
— fiare ca orice fiară
trăind în beznă, în glod :
mulţimi,
milioane,
norod !

Mii de credinţe —
credinţa dreptăţii norodului !
Mii de voinţe —
voinţa dreptei culegeri a rodului.
Mii de inimi neîmblînzite —
şi-n fiecare inimă : foc —
mii de braţe trudite
se strîng la un loc,
şi-n cerul roşu al lumii,
din beznă, din glod,
deasupra pîclei
şi-a humii,
cu inimi zvîcnind,

înalţă
aprind
imensele steaguri înflăcărate
în zări,
peste zări,
fluturate,
Ca semn al mîniei,
furtunilor rod :
mulţimi,
milioane,
norod !

6

Un fulger străbătu
Balcanul
cu vîrful ascuns
în cer şi în veşnicul soare.
Tunetul a pătruns
inima
uriaşului stejar
secular.
Deal după deal
au trimis mai departe
strigătul înaripat
şi barbar
de viaţă şi moarte.
Peste păduri
şi coline ;
peste abruptele văi —
culcuş de jivine,
de şerpi şi de zmei ;
peste văgăunile tăinuite
unde vrăjitoreşte
dorm viperele încolăcite.

Şi strigătul una a fost
cu ecoul prelung :
strigăt şi şopot
de revărsare de ape,
de pîraie umflate
şi de muginde cascade.

7

Tragedia începe !

8

Avîntul răscoalei
e întîmpinat
de granate.
De gloanţe străpunse —
steagurile sînt sfîşiate.
Munţii tună,
detună !
Şi veneau din zări,
pe deal,
pe cărări,
prin desiş de stejari,
ca o haită-nrăită,
miliţieni, mercenari.
Fiecare dintre ei ştia :
„Patria
e în
primejdie !"
Minunat !
Dar patria ce-i ?
Mitralierele latră. . .
Sîngerînd,
cei dintîi
şi-au pus stîncile sub căpătîi !

Dincolo de pisc
artileria bate,
zguduind din temelii
dealuri,
cîmpii,
oraşe
şi sate.
Trupuri şi trupuri
în clăi,
acoperă
povîrnişuri,
şi drumuri,
şi văi.

Cu săbiile scoase
detaşamentele de cavalerie
treceau peste ţărani
sfărîmaţi,
sfîrtecaţi,
de şrapnele
fugare ;
îi ajungeau din urmă
lovindu-i,
tăindu-i
în şopron
sau sub streşini de case,
în ţipătul babelor înnebunite,
în ţipăt de prunci şi femei
îngrozite.

Armatele înaintau.
În şuierat de obuze
se cutremurau chiar şi cei mai viteji,
ridicînd braţele goale spre cer,
disperaţi.

Groaza fără de glorie
împietrește pe față.
Ochii-s de suferință secați :
„Fiecare
să scape
cu viață."
Pe toate potecile —
ca niște dihănii
coborau compănii
după compănii :
— infanterie,
artilerie,
cavalerie.
Tobele bát
pentru atac.
Panică.
— Sus
deasupra steagurilor roșii zdrențuite,
fîlfîie viu
un bici de flăcări purpuriu.
Curajos,
de unul
singur,
popa
Andrei
țintește
cu tunu-n
mișei.
În ultima clipă
întoarce-ndărăt
tunul deodată
și urlă
măreț și turbat :
„Moarte Satanei !"
trăgînd ultima granată
drept în dumnezeescul hram —

acolo,
unde cîntase
liturghii și litanii.

Apoi s-a predat.

„Să fie spînzurat părintele roșu !
Să fie spînzurat !
Fără mormînt ! Fără cruce !"
De-un stîlp telegrafic legat.
Alături, călăul.
Căpitanul.
Și ștreangul.
Balcanul —
încruntat.
Cerul —
posomorît.
Popa măreț,
liniștit,
cu boiul drept,
fără păreri de rău,
fără amintiri ;
cu crucea lui Hristos pe piept,
ca un granit,
neclintit,
privea către munți,
în veșnicii.
„Vă prinde teama
de-ați lăsat ochii-n jos ?
ce-nseamnă moartea unui
singur om ?
Amin !"
Mozoli un scuipat
și-l zvîrli în călăi
cu venin.

Ochii lui erau fulger —
văpăi.
Apoi,
fără a mai privi cerul posomorît.
și-a-ncolăcit singur
ștreangul de gît,
și atîrnă de vînturi bătut,
cu limba strînsă-ntre dinți.
măreț,
sublim,
neîntrecut !

9

Veni toamna sfîșiată sălbatic
de geamăt,
de viscol.
de noapte
Furtuni dănțuiră în munte.
Corbii vîsleau în văzduh
cu aripi de noapte.
Sudoare de sînge a curs
pe spinarea pămîntului.
Bordeiele în pămînt s-au
ascuns.
De groază și bici,
casele se pitiră,
se făcură mai mici
. . . și nu se mai auzi suflare
de om.
P o g r o m !
Fulgerul
străbătu bolta cerească.

10

Și spaima cea mare,
sosi.

Clopot de-alarmă în suflet
sună ca un vaier de moarte.
Noaptea mai jos s-a lăsat,
înlănțuind de jur-împrejur
colibă,
cîmpie
și sat.
Moartea —
vrăjitoare de sînge
pîndind prin unghere —
prinse să urle,
în noapte,
departe
și peste tot,
din sute și sute de surle.
Cu mîini uscățive și slute,
cu degete lungi, nesfîrșite,
înhață și strînge
inimi în sînge zbătute.
O, noapte de taine ascunse !
O, noapte de taine știute !
Meleaguri de sînge scăldate,
și țipete, țipete
în gîtlej sugrumate.
Închisorile pline de oameni.
Închisori —
curți de cazarme
Și țăcănitul de arme,
și ecoul de glonț comandat,
și porți zăvorîte
în care
oaspeți negri tot bat ! . . .

Fiul cu arma în mînă
zace ucis lîngă prag.
Sub streașini e tatăl în ștreang.

Batjocorită e sora.
Țăranii din sat : ridicați,
Păziți de soldați.
Sus corbii își dănțuie hora.
La moarte se duc obidiții.
Porunca e : „Stai !“
        Pe urmă : „Ochiți-i !“
            Armele latră avan :
                „Ku“
                    „Klux“
                        „Klan“.
Zece cad de pe maluri
în apele-ți tulburi, Marița —
în sîngeratele-ți valuri.
Aproape, departe,
fanfara soldaților cîntă
                Șumi Marița... [1]
... însîngerată,
                și cruntă.
În cîmpul ce-l arse arșița
cad capete roșii —
cad capete sparte,
stîlcite
și batjocorite —
bălăngăne brațele-n ștreanguri
(fantome în ceață de moarte).
Se aude tăios,
nemilos,
securea izbită de os.
Sate arzînde
luminează ca torțile zarea.
Pîngăritoarea
limbă de flacără linge
                treptele sfinte.

[1] Vechiul imn național bulgar : *Curge Marița...* (n. t.).

Carnea
                sfîrîie
de vie-n
                jăratic.
Și-un singur urlet răsună
În ceruri cumplit —
lui Dumnezeu — un osana
                sălbatic :
                        sfîrșit !

S-a potolit uraganul
                de sînge.
Pace
în țară...

Al zeilor fost-a ospățul de sînge !

11

Veșnică înflorire de dumnezeească nadă.
Orice moarte este un joc !
O glumă e oricare geamăt !
Doar moarte, doar crimă, doar sînge,
                doar foc !
. . . .
Pînă cînd ? Pînă cînd ?
                Atotputernice :
                Zeus
                Jupiter
                Ahuramazda
                Indra
                Toth
                Ra
                Iehova
                Savaot
                răspunde !

Din fum de incendii
pînă la urechea ta pătrunde
strigătul celor uciși. Răspunde :
cine ne-a ucis credința ?
Taci ?
Răspunsul e greu ?
Nu-l știi ?
Noi îl știm !
Privește :
dintr-un salt în ceruri sărim :
jos Dumnezeu!
Bombe în inima ta
azvîrlim :
jos Dumnezeu!
De pe treptele-ți sfinte,
de pe tronul ceresc te-azvîrlim
în adîncul
beznei cumplite :
jos Dumnezeu!
Cu funii,
pe drugi de fier.
coborîm
raiul fericit
de pe cer
jos,
pe pămîntul trist,
schingiuit,
jefuit,
lăcrimat,
de sînge scăldat
Va fi
tot ce-au spus
filozofii,
poeții :
Fără Dumnezeu ! Fără stăpîn !

Omenirea va cunoaște
nesfîrșita înălțare a vieții !
Septembrie va fi Mai !
— Mereu sus !
Tot mai sus !
Către Soare !
Pămîntul va fi rai !
Și
va fi !

(VICTOR TULBURE)

SERGHEI RUMIANȚEV
(1896-1925)

Născut la Bălsnicevo (azi Rumianțev) în regiunea Loveci. Prieten intim al lui Gheo Milev și Hristo Iasenov, participînd alături de ei în lupta împotriva teroarei din septembrie 1923 și sfîrșind în 1925, asasinat mișelește în beciurile poliției fasciste.

În timpul vieții a tipărit o singură carte de versuri: *Ciulinii cîmpului* (1924).

NOSTALGIE

Ca să mă pierd pe cărărui hoinare,
te-am părăsit, o, sat al meu ! Și-acuma
tristețea despărțirii-și cerne bruma
pe inima-mi de-nduioșări amare.

. . . și-mi amintesc de zilele bogate,
cînd pe-ale tale cîmpuri îndrăgite
voioasa-mi tinerețe-n libertate
mi-o legănai pe visuri aurite.

. . . și-mi amintesc și liniștea de aur
din revărsarea lanurilor coapte,
cînd se-mplinea al spicelor tezaur,
în ceasul sfînt al miezului de noapte.

. . . și-mi amintesc și clipa viorie
a zorilor, cînd soarele irumpe
de după culme, și-n podoabe scumpe
își încunună fruntea aurie.

Iar tu, adulmecîndu-ți în tăcere
singurătatea, îți nălțai privirea
spre zări adînci, scrutînd nemărginirea
în care-un fir de fum albastru piere.

Așa și eu, în nopțile-mi durute
și-n visele-mi de bucurii lipsite,
spre tine-mi 'nalț pleoapele-obosite
și te privesc cu gîndurile mute.

Prin tînguirile amărăciunii mele,
pe unde-nstrăinat îmi mistui dorul,
eu încă mai tînjesc după acele
frumoase zile ce-și luară zborul.

Și ce n-aș da ca să-și întoarne calea
spre tine iar neîmpăcata-mi viață !
Să-mi vadă frații-a jalei mele față
și-n brațe mama să-mi cuprindă jalea !

Cîndva o să mă-ntorc, de bună seamă. . .
La sînu-ți cu căldură mă primește,
ca pe un fiu sărman ce se-ncălzește
îmbrățișat de-a lui sărmană mamă !

(VICTOR TULBURE)

ASEN RAZȚVETNIKOV
(1897-1951)

S-a născut la 3 noiembrie 1897 în satul Draganovo din districtul Veliko Tîrnovo. A urmat studii de drept la Sofia și de istorie și filologie la Frankfurt și Viena. Cîțiva ani a practicat avocatura, după care a fost profesor de gimnaziu. Mai tîrziu s-a dedicat în întregime scrisului. E cunoscut nu numai ca poet liric și baladesc, dar și ca excelent traducător din germană, franceză și greaca veche (*Tartuffe* de Molière. *Hermann și Dorothea* de Goethe și cîteva cînturi din *Iliada* lui Homer). A scris, de asemenea, studii despre hexametrul bulgar. A murit la Moscova, la 28 iulie 1951.

Opera poetică : *Rugurile jertfei* (1924), *Dedublare* (1925), *Amurguri montane* (1934), *Poezii* (1942), *Apă sarea* (1946), *Versuri alese* (în trei volume — 1952. 1963, 1964).

EU VIN

Eu vin de pe coline-abrupte și port pe umeri un toiag
cu care-am străbătut stîncosul și-albastrul cenușiu meleag.

Sînt ca o pasăre nomadă ce tihnă niciodată n-are
și rătăcesc întotdeauna bătut de vînt și ars de soare.

Acum și ziua mea amurge. Și undeva-n hotarul serii
o buhnă țipă. Și cad stele peste veșmîntul primăverii.

La care porți să bat ? Și cine să mă primească va fi oare ?
Un loc, o, dați-mi lîngă vatră ! Și-o fată binevoitoare !

Eu faguri v-am cules de miere, de la sălbatice albine
și-n spuza de mărgăritare grăunțe-albastre de afine

și ierburi vă aduc, de leacuri — și duhul înălțimii pure,
acolo unde vin luceferi la sfat în taină de pădure.

(VICTOR TULBURE)

ÎNECAȚII

Cunună de spini și de sălcii purtăm în adîncuri
Și ziua, în nave-afundate, ne tot pregătim,
Iar noaptea-nălțăm suliți mucede, vechi, și-n oblîncuri
Săltăm ca strigoii, pe-ai noștri cai albi călărim.

Sub ape, afund, urmărim — fantomatice hoarde —
Miraju-unei țări oarecare de vis strălucit,
Și-n ochii de gheață de-un turbure verde ne arde
O flacără moartă de galbenă lună. mocnit.

Nu, n-am uitat zorii liliachii, vitejia,
Uralele, lupta prin flăcări bezmetice-n Lom,
Nu, n-am uitat ultima-harță-ntr-un sat, nici urgia,
Prăpădul cu colții de lup, pîn'la ultimul om.

Cum scoica rănită și-alintă în vale-ncleștate,
Gingaș și cu grijă, comorile-ascunse avar,
Tot astfel în inimi purtăm nostalgii — înghețate
În boabe străalimpezi de perle și lucid cleștar.

Iar peștii din rîuri, lăsîndu-și în urmă podmolul,
Ca stoluri de pradă, feroci, se ațin după noi,
Și-n pofta lor oarbă și lacomă, dîndu-ne ocolul.
Din trupuri ne sfîșie cărnuri puhave și moi.

Cîndva, primăvara, pe-o noapte senină, cînd luna
Va crește înaltă pe dealuri cu zîmbetu-i pur,
Pescari zgomotoși, bucuroși, chiuind ca furtuna,
Găsi-vor pe masă prinosul de perle obscur.

Și-n sufletul lor răsuna-vor cîntări de-ale noastre,
Și setea de zări, libertate, și-al nostru alean,
Și-o arde pe frunțile lor, ca pe bolțile-albastre,
Prin mreaja de crețuri, o roșie stea de mărgean.

(GEORGE DUMITRESCU)

1923

IORDAN STRATIEV
(1897-1974)

Născut la 3 aprilie 1897, la Asenovgrad. După studii juridice și filologice, intră în diplomație. Trăiește o vreme la București, ca atașat cultural al Ambasadei bulgare. Prieten al literaturii române, a dat o seamă de valoroase traduceri în limba bulgară din creația poeților români.

Opera poetică : *Vinerea Mare* (Sofia, 1927).

CAVALE

Luceafărul pe cer s-a-nvăpăiat
și urcă peste munte, cîmp și apă.
Îmi zace tata pe tarla, în groapă,
și iată-n ochii-mi tulburi s-a-nserat.

La fel să se-nsereze pe cavale
și sufletul, ca în acest apus,
să nu mai sune-un cînt ce mi-a adus,
prin revărsarea lui, atîta jale.

Pe somnul greu al celor de sub glie,
ah, plînsetul cavalelor tîrziu,
pe care din pruncia mea îl știu
și-n care-o rană de demult învie !

De-acolo unde focuri ard pe munte,
el ca o boare se înalță-n vînt,
se-ntinde ca un blestem pe pămînt
și vine să înnegureze-o frunte

Și pare-un ochi luceafărul, ce plînge
în ceasul cu lumini de ametist
pe-o neștiută groapă. . . Și se stinge
și ziua tristă într-un cîntec trist.

(VICTOR TULBURE)

HRISTO SMIRNENSKI
(1898-1923)

Născut la Kukuș în Macedonia. În urma primului război balcanic, părinții se mută la Sofia, unde tatăl, pentru a-și putea întreține în școală pe cei patru fii ai săi, deschide o patiserie. Smirnenski se înscrie la Institutul Politehnic, dar mai tîrziu urmează o școală militară. Începe să publice de tînăr versuri și proză, devenind colaboratorul principal al mai multor gazete literare și satirice, dintre care unele editate de Partidul Comunist, la cauza căruia poetul aderă cu tot entuziasmul, continuînd pe o treaptă superioară curentul poeziei proletare inițiat de Polianov. La numai 25 de ani, moare răpus de tuberculoză.

Opera sa, adunată postum în mai multe volume, cunoaște nenumărate reeditări.

ESCADROANELE ROȘII

Trec din zorii dimineții, sub un nou stindard al vieții,
Escadroanele-ndrăznețe, luminate de un țel.
Iar deasupra, ca pestrițe și zburlite vulturițe,
În răsuflet de arșițe trec șrapnel după șrapnel.

Roibii mușcă din zăbale și din cînd în cînd, în cale,
Frînt de moarte se prăvale călărețul de pe cal.
Bidiviul se oprește și-ngrozit din nou pornește
Să-și ajungă escadronul în asaltul general

Coame fluturînd bogate, peste cîmpuri secerate,
Rînduri, rînduri pier în zare și-altele se-arată-n loc.
Colbu-n freamăt de copite urcă-n trîmbe răsucite
Și-mpînzește strălucirea orizontului de foc.

Colo, de sub sălcii joase, guri de-oțel, nesățioase,
Fumegă, și două taberi, piept în piept, se întîlnesc.
Nemiloase în furtună, încleștate săbii sună
Și sfîrșind încăierarea mai departe iar pornesc.

Ah, zburați, voi, escadroane ! Către voi, azi, milioane
De priviri stau ațintite cu nădejdea-n viitor.
Încordîndu-și dreapta tare, lumea-ntreagă e-n picioare
Și răspunde la chemarea marșului dezrobitor.

Cadă-n spaimă și-n uimire fiece neagră clădire !
Nedreptatea mondială să-și găsească un sfîrșit !
Iar în pragul noii ere, piară tristele himere,
Ale legii fără suflet ce mereu ne-a chinuit !

Prin torente de văpaie, în a plumbilor bătaie,
Sub sclipirile de fulger, prin furtuni cutezători,
Revărsați în valuri roșii, hai, zburați voi, inimoșii
Vestitori ai unor zile fără lacrimi, fără nori !

Iar cînd cea din urmă vatră a castelului de piatră
Va cădea cu vîlvătaie și va fumega în vînt,
Caii voi descălecați-i ! Gliei brazda sărutați-i !
Și înstăpîniți iubirea și dreptatea pe pămînt !

(VICTOR TULBURE)

VESTEA

Ieși, fată cu părul de aur :
Eu rozele negre ți-aduc
Cu lacrimi stropite și sînge !

Ieși, fată cu ochi de azur :
Din groaznica luptă mă-ntorc
Și moartea pe mulți îi răpuse.

Un negru buchet îți aduc :
Al jalei și al despărțirii,
Al visului frînt pentru veci

Buchetul cu sînge-i stropit
De vajnici flăcăi ce căzură
Alături de mîndru-ți iubit.

Ieși, fată cu păr de mătase :
Sînt visele tale apuse
În negrele flori din buchet.

Și-n negrele flori îți aduc
Cuvintele lui de apoi
Cu palide buze șoptite.

(VICTOR TULBURE)

DRUMUL DE FOC

Nu e durerea care plînsu-ndeamnă,
Nici îndoiala care arde-n piept.

O mînă uriașă azi înseamnă,
Cu stele roșii, drumul nou și drept.

Va ocroti neștinsele elanuri
Sub aripa-i de fulger, uriașul.
Printre ruini și printre arse lanuri
În grele lupte și-o găsi sălașul.

Vor da în floare mugurii de sînge
Și n-or mai fi în lume zile slute.
Sat și oraș dureri vor ști a-nfrînge
Și pașii lui vor ști ca să-i sărute.

Nu-i îndoiala care zboru-ți taie.
Cum trebuie — așa va fi sub cer !
Cu stele în cinci colțuri de văpaie
Înseamnă drumul mîna lui de fier.

(VICTOR TULBURE)

SCRISOARE DE PRIMĂVARĂ

Doream cîntarea mea să vă răsfețe —
Și primăvara, și pe tine-n zori. . .
Cu primele surîzătoare flori
Să te împodobesc, o, tinerețe !

În ochii tăi ca iedera cea neagră
Doream un zîmbet de pe alt tărîm
Și cu mireasmă floarea de salcîm
Întunecarea inimii să-ți șteargă.

Dar azi e altul tineretul lumii,
Tăind poteci prin spini și prin păduri,
Sub zborurile fraților vulturi,
Sub salvele de foc ale furtunii.

Viața de azi vrea oameni fericiți
Și tinerii de azi minuni creează
Și-avîntul lor e fulger și e rază
Sub platoșa-nțelepților albiți.

Doream cîntarea mea să vă răsfețe —
Și primăvara, și pe tine-n zori. . .
Cu primele surîzătoare flori
Să te împodobesc, o, tinerețe !

Dar în orașul meu, în vis, în liră,
În muncă,-n faptă,-n mugurele crud
Și-n flăcările razelor — aud
Cum focul revoluției respiră.

(CICERONE THEODORESCU)

LAMAR
(1898-1974)

Pseudonim alcătuit din silabele de început ale prenumelui și numelui poetului Lalio Marinov, originar din Kaleița, mic sat de munte în regiunea Loveci, patria ceramicei de Troian și a mănăstirii cu același nume, ale cărei ziduri sînt împodobite de celebre fresce ale lui Zaharie Zugravul. Autodidact, de meserie tipograf, mai tîrziu editor, îndrăgostit de drumeție, cunoscător al cîntecelor vechi, oenolog, boem incorigibil, renumit povestitor și întotdeauna înconjurat de prieteni, Lamar a fost una din cele mai agreabile prezențe din poezia bulgară contemporană.

Opera poetică : *Arena* (1921), *Icoane de fier* (1927), *Ani de tihnă și de restriște* (1928), *Apus-Răsărit* (1944), *Gorian-Gorianov* (1946), *Cîntece de luptă* (1949), *Dimineața patriei* (1951), *Anii zidirii* (1951), *Codru secular* (1954), *Se înalță un oraș* (1954), *Revărsarea zorilor* (1956), *Înfăptuiri* (1968), *Legende* (1970), *Năluci pămîntene* (1975).

STELE

. . . .

Adesea viața, după drumuri grele,
Toiagul vechi și-l leapădă din mînă
Și caută un loc să poposească
La umbră de stejar sau de jugastru
Și caută mereu un loc să afle
Unde-ar putea să fie îngropate
Aceste licăriri din uriașa
Întindere a cerului noptatec.
Dar stelele ardeau, ardeau întruna.

Și sus, și-aici, în inima umană,
Și apuneau cînd luna era plină,
Și-apoi cădeau înnourînd cîmpia.
Iar eu, atunci, le adunam cu mîna.
Le așezam în salbe, însă păsări
Veneau cu cîntecele lor măiestre.
Mi le răpeau. Mi le duceau în ceruri.

(VICTOR TULBURE)

PRIMĂVARĂ ÎN MAI

De umezeală, fumegă pămîntul
și toate drumurile-s înglodate ;
dar serile cu pensule roșcate
cu dragoste-și încheie-n zare cîntul.

Copacul secular se-nalţă-n vîntul
ce trece peste holde-mbelşugate,
iar şesul, de dorinţi neînfrînate,
îşi sfîşie sub cerul larg veşmîntul.

În primăvara care aprig arde
pe boltă din albastrele-i stindarde
pe vîrfuri verzi furtunile s-alină.

Pămîntu-şi dă belşugurile sale,
şi-n secolul acesta, la pistoale
trăgaciul se încarcă de rugină

(ŞTEFAN AUG. DOINAŞ)

FERESTRELE

Mi-e casa cu fereşti fără perdele.
Şi-aşa cum intră ziua, orişicine
poate intra în ea, să vadă bine
cît sînt de clare liniştile mele.

Poate cam trist îi voi ieşi nainte,
dar să mă ierte, căci nu am pesemne
prea vesele-amintiri să mă îndemne,
şi-n viaţa mea n-am fost mereu cuminte.

Însă sub munte,-n casă şi-n grădină
prieteni buni aştept, care să vină
în inimă cu-o nouă bucurie !

O, fie ca durerile să piară
şi dragostea să ne unească iară
în anii care vin — pentru vecie !

(ŞTEFAN AUG. DOINAŞ)

NIKOLA MARANGOZOV
(1900-1967)

Născut în satul Kăsovţi din regiunea Tîrnovo. A studiat arhitectura. Printre edificiile înălţate de el se enumeră şi clădirea aerogării din Sofia.

Opera poetică : *Sub teii înfloriţi* (1917), *Zero, elegie huliganică* (1923), *În ospeţie la ţară* (1940), *Legende* (1943), *Nicovala păcii* (1947), *Cercuri de copac* (1948), *Legendă vie* (1950), *Treisprezece toamne* (1951), *De la Ialovo la Voronej* (1951), *Rapsodie cehoslovacă* (1952), *De veghe patriei* (1955), *Drum testamentar* (1957), *Răsărit şi amurg în Balcani* (1963), *Primăvara patriei* (1965).

ÎNTÎIA ZI

Cînd lacrima din ochi, neistovită,
Căzu pe-atîtea brazde-nsîngerate,
Întîia zi, de trei ori fii slăvită,
Căci pace ne-ai adus şi libertate !

Pornească-nvingătorul şi învinsul
De-acum, alături, uriaşa muncă.

Cîndva ne-a fost deopotrivă plînsul —
Azi, vremea să muncim ne dă poruncă.

Și-acolo unde șuiera năpraznic
A morții coasă neîndurătoare,
Să-și facă bucuria noastră praznic
Și fapta să se-arate grăitoare.

Din suflete să se destrame frica,
Peste cenușă să se-aștearnă rouă —
Ca pruncii să audă rîndunica
Voios cîntînd sub streașina cea nouă.

Iar noi să netezim din nou ogorul
Pe unde bombele arară
Ca de sub brazda-ntoarsă cu tractorul
Să-și nalțe capul firul de secară.

(VICTOR TULBURE)

MARIA GRUBEȘLIEVA
(1900-1970)

Născută la Kiustendil, localitate din sud-estul Bulgariei. A făcut studii gimnaziale la Sofia. Căsătorită cu Liudmil Stoianov, a fost nu numai tovarășa de viață a poetului, ci și cea mai apropiată colaboratoare în toate acțiunile luptei lui antifasciste.

Opera poetică : *Pîine și vin* (1930), *Cîntece păgîne* (1933), *Săgeți* (1936), *Ulița* (1942), *Podul* (1945), *Struguri* (1950), *Versuri alese* (1952), *Fiecare zi* (1965) și *Opere alese* (1970).

ADEVĂRUL

Poate-a fost vis :
Zăceam pe fundul mării,
pe dunele de aur ca lămîia.
Nisipul era moale și de aur.
Nu prea departe se afla reciful
coralilor. Prin apa clară
vedeam atît de bine !
Stam culcată
și, poate nu eram chiar eu
aceea.

În mîini ţineam o scoică sidefie.
Pîn' la durere o strîngeam în palmă,
pînă s-a spart cochilia-i de calcar
Era al adevărului grăunte
pe care îl pierdeam. Şi şapte cercuri
se înălţau deodată : unu-ntr-altul.
Din cercul cel mai mic,
acel din mijloc,
abia putui să deslușesc un sunet
la fel cu-acela care-l face-un mugur
cînd împlinit, pe ramură, plesneşte.
Şi-acolo-n cercul cel mai mic, din apă,
un crin se desfăcu privirii mele.

(VICTOR TULBURE)

PRIMĂVARA

O vei pricepe după-atîtea semne,
Că a venit să-ţi bată iar la poartă :
După cîntarea care şi-o îngînă,
Întreaga noapte, dezmorţit, burlanul.

. . . Şi după vîntul care amiroase
A frunză crudă şi a cer albastru
Şi după zorii-nzmeuraţi, şi după
Lumina auriilor amurguri.

. . . Şi după-acea nevinovată taină,
Care te-mbie noaptea s-aprinzi lampa
Şi fruntea să ţi-o rezemi de fereastră,
Şi să şopteşti un cîntec de iubire.

(VICTOR TULBURE)

ÎN FAŢA UNEI STATUI DIN POMPEI

Acum ei sînt de piatră. N-au răsuflet,
Dar încă-şi amintesc de noaptea-n care
Uitînd de cer şi pămînteana viaţă
Se prefăcură într-o stană rece.

Dormea, pe umărul ei gol plecîndu-şi
De fericire şi-osteneală fruntea,
Pe cînd afară forfotea mulţimea,
Cei doi simţeau că-s numai ei pe lume.

Şi somnul i-a cuprins în mreajă dulce.
Dar cineva strigă : „Fugiţi ! Vezuviul !"
Atunci şi cerul scăpără, vărsîndu-şi,
Din căi lactee, stelele lui toate.

Spre dînşii se tîrîră şerpi de lavă.
Sub umerii puternici o ascunse,
Îşi coperi iubita cu sărutari
Şi amîndoi căzură în uitare.

Acum ei sînt statuie. Stau de veacuri
Culcaţi alături, unul strîns într-altul,
Şi-s fără carne, fără patimi. . . Dar iubirea
Li-i vie şi trăieşte în legendă.

(VICTOR TULBURE)

DIMITĂR PANTELEIEV
(n. 1901)

Născut la 26 noiembrie 1901, la Sofia, a cunoscut de mic viața plină de privațiuni. A fost vînzător de ziare, muncitor cu ziua, ospătar. Mai tîrziu, desăvîrșindu-și studiile universitare, ajunge conservator al Bibliotecii Naționale și secretar al Teatrului Național. Bun cunoscător al poeziei slave, a dat valoroase traduceri din poeți ruși, polonezi, cehi, slovaci, sloveni, croați și sîrbi.

Opera poetică : *Arcașul* (1924), *Tăietorul de lemne* (1928), *Cosașul se-ntoarce de la coasă* (1959), *Struguri de toamnă* (1962), *Lirice* (1963), *Ghiocul* (1965), *Vedenii tracice* (1968), *Cenușă vie* (1969), *Ulcior de lut* (1971), *Cea mai frumoasă sărbătoare* (1971), *Pămînt cald* (1973), *Întoarcere din viitor* (1976).

ÎNTRUPARE

Puteri de mi-ar fi dat Natura Maică
să-mi zămislesc eu singur sorții vieții,
aș fi făcut să mi se șteargă urma
ca totul să înceapă de la capăt.

Și ar fi fost să nu-mi repet destinul,
ci să mă schimb în nour sau în ploaie,
în pasăre, în caldă legănare
de vînt trecînd prin lanurile coapte.

Sau poate-n rădăcini de viță tracă
eu m-aș schimba, și împlinindu-mi rodul
aș străluci în strachini smălțuite
și-n căni de lut în care vinul cîntă.

Ar fi în juru-mi Tracia să cînte,
iar eu sortit pe veci țărînei sale,
m-aș contopi deplin și cu-al ei cîntec,
cu tinerețea ei de totdeauna.

(VICTOR TULBURE)

TĂIETORUL DE LEMNE

Lui Liudmil Stoianov

Ca pe-un covor de vise tăietorii
de lemne-și taie drumul prin pădure.
Au chipul vestejit, căruntă fruntea,
parcă-s platanii îndoiți de vifor.

Și-n urma lor, oprindu-mă-n răstimpuri,
ajung și eu și merg cu ei alături
ca fiu necunoscut, ducînd pe brațe
securea tăietorilor de lemne.

Auu ! Urlă fiara toamnelor cernite !
Auu ! Urlă arbori prăváliți năprasnic,

cînd prin pădurea beznei nesfîrşite
aleargă vîntul groazei milenare.

Dar eu tot merg şi parcă de cînd lumea
mă prigonesc puhoaie şi rafale,
şi-abia tîrziu, mult către miezul nopţii,
poteca mea calvarul şi-l sfîrşeşte.

Întîmpinîndu-mi somnul greu, coliba
m-aşteaptă cu zăvoarele nepuse
ca să m-arunc cît mai curînd pe scînduri
cu osteneala ce-mi închide ochii.

(VICTOR TULBURE)

KRUM PENEV
(n. 1901)

Născut la Sofia în 1901, debutează în 1938 cu volumul *Răsfrîngeri*, urmat de *Manevre de primăvară* (1945), *Versuri alese* (1946), *Epocă* (1948), *Poezii* (1952), *Pribegii pe drum* (1957), *Stele sub nori* (1960), *Urmele paşilor mei* (1962), *Letopiseţul liric* (1969) şi *Viaţă şi poezie* (1971).

OLANDEZUL ZBURĂTOR

E vie-oglinda mare din perete.
Căruţe — zbucium — munţi în zări se-aprind.
Doar vîntul se dă-n leagăn de vînt pe îndelete,
ca ţîncu-n albe scutece dormind.

Pe masă, nevisată, stă fila mea deşartă.
Viţa de vie lăcrimează.
Cu cîntec chiparoşii întîmpină la poartă
a primăverii fericită rază.

Pămîntul gol tresare de-o caldă bucurie —
se schimbă totu-n bucurie caldă.

Lăstunii, iată-i, de cucernicie,
se joacă-n ploaie veseli, şi se scaldă.

De ce nu-s pictor, ah ! Orice mişcare
s-o prind în trăsăturile-i la fel,
să prind pe pînză strălucitul soare
şi camera să-mi luminez cu el.

Mă-nvălmăşeşte un noian de gînduri.
Nici eu nu ştiu de ce rîd şi petrec.
Dramele zilei se sting rînduri-rînduri ;
spre templul nopţii-ndrăgostiţii trec.

Genunile sirenelor măiastre
din amintiri mă strigă iar.
Şi iar îmi mîn corăbiile-albastre
spre ţărmul frumuseţii legendar.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

KAMEN ZIDAROV
(n. 1902)

Născut în satul Draganovo din regiunea Tîrnovo, autorul unei valoroase *Antologii a poeziei bulgare*, apărută în 1945. Cunoscut şi ca dramaturg, a îmbogăţit repertoriul teatrului bulgar cu piese evocînd trecutul istoric.

Opera poetică : *Linişte* (1936), *Antena* (1938), *Cîntece septembriste* (1945). O ediţie de *Versuri alese* i-a apărut în 1955.

BALADĂ

Cine-alină noaptea în grădină
firul ierbii verde şi plăpînd ?
Cine, ca prin vis, sub luna plină,
spune neuitatul tău cuvînt ?

Te întorci din liniştile sumbre
ca un cavaler dintr-o baladă,
seara, cînd se-aşterne văl de umbre
peste tăinuita mea ogradă.

Peste negrul morții legămînt,
peste ape-adînci și peste crînguri,
vii de lîngă Drava din mormînt
să-mi șoptești cînd stăm în noapte singuri :

— „Iartă-mă că mi te-a smuls din minte
focul luptei, chinurile lungi,
că atîtea sfinte jurăminte
le-a uitat soldatul tău atunci.

Te-am uitat — dar roșie ca para
arma-n mîna-mi aspră s-a făcut,
apărîndu-ți chipul drag și țara
de un feudal mai nou, mai crud."

Eu ți-ascult povestea în grădină,
cum mi-o spune frunza tremurînd,
și te-ntreb : sub țarina străină
nu te-apasă lutul în mormînt ?

În priviri ți se aprinde-o rază
și se-ncruntă fruntea ta puțin :
— „Lutu-n țara-soră nu apasă,
în pămîntu-acesta nu-s străin !"...

... Și te duci, învăluit în șoapte,
spre Apus, cu cea din urmă stea,
ca să te întorci la miez de noapte
și să bați ca vîntu-n poarta mea.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

NIKOLA FURNADJIEV
(1903-1968)

Născut la Pazardjik, trăiește o vreme la Sliven, unde tatăl său obține o mică slujbă la stat. Începe să studieze medicina și apoi filologia, ca pînă la urmă, în 1930, să-și treacă licența în pedagogie și filozofie. Timp de patru ani funcționează ca profesor la Școala bulgară din Constantinopol. După cel de al doilea război mondial ocupă posturi importante în Ministerul Informațiilor, în conducerea unor publicații literare și în secretariatul Uniunii Scriitorilor. Călătorește în Europa și America Latină și traduce din lirica universală, cu precădere din poeții ruși.

Opera poetică : *Vînt de primăvară* (1925), *Curcubeul* (1928), *Poezii* (1938), *Zile mărețe* (1950), *Am mers pe drumurile tale* (1958), *Soare peste munți* (1961), *Cel mai greu* (1964). O ediție de *Opere* în patru volume i se tipărește în 1970.

SEARĂ DE IARNĂ

De-abia trecurăm satul
Și ziua-i pe sfîrșit,
Și cerul e cu sînge
Înspre apus mînjit.

Și liniștea cuprinde
Cîmpiile de nea...
Cu hieroglife păsări
S-au iscălit pe ea.

Dar totu-apoi dispare
În ceață, ca prin fum,
Și zbîrnîie doar sîrma
Pe stîlpii de pe drum.

Geroasa noapte cade
Și n-aș putea s-o-ndur
De n-aș zări lumina
Cătunelor din jur;

De n-ar clipi la gară,
În somnul lor tîrziu,
Felinărașe-n beznă,
Cu sclipăt rubiniu;

De n-ar fi, după muncă,
Un camion s-aud
Și-n el trecînd minerii
Spre casa lor din sud.

(VICTOR TULBURE)

CĂLĂREȚI

Lui Anghel Karaliicev

Călăreți, călăreți, călăreți, călăreți, sîngeroși călăreți
galopează nebuni pe sub cerul nostru natal...
Unde-i poporul și unde-i pămîntul să-i primească-n săgeți
și noi unde sîntem, ogorule-al meu ancestral ?

Satele-acolo au ars, spînzurătorile scîrțîie-n vînt,
lung geme spaima-n ocoalele goale.
Vin călăreții, și geme sămînța-n pămînt,
pare că plînge și cîntă, și moartea-mprejur dă tîrcoale

Sulița cruntă zvîrlită amarnic departe
astăzi sclipește sub soare cu sînge stropit ;
din bolta imensă ferestrele roșii cad sparte,
iar cerul privește spre noi îngrozit.

Călăreți, călăreți, călăreți — frații se afundă-n beznele hîde !
Patria mea și cerul natal focul îl rabdă !
Vine și vîntul, și crunt e, măicuță, și rîde, —
cîntă și moare cîmpia întinsă și dreaptă !

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

CE ESTE OARE TOAMNA ?

Ce este oare toamna ? — Aripi de păsări sure
ce trec pe bolta sură și se-ndesesc mereu,
electricele fire ce plîng pe drum prin bure,
păstorul singuratic pe povîrnișul greu,
culoarea violetă-a semințelor spre iarnă,

frunzele ruginite de pe canalul larg,
vuietul de tractoare ce brazda o răstoarnă,
ca un ecou de bază prin care zări se sparg.

Cum este oare toamna ? — Lungi gemete de vînt,
cu turmele domoale în sat lîngă fîntînă,
cu zile mohorîte şi ploaie suspinînd
pe toba coperişului bătrînă.
Şi dimineţi cu vrăbii gonite de nevoi,
cu tufe-nsingurate pe cîmpul care moare,
şi-un colţ de cer prin norii rămaşi deasupra goi —
un cer ca o dorinţă înaltă după soare.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

HRISTO RADEVSKI
(n. 1903)

—

Născut în satul Beliş din regiunea Troian, a studiat filologia romanică. A condus, în 1928, *Frontul literar muncitoresc*, publicaţie care a polarizat în jurul ei pe scriitorii progresişti ai vremii. A fost prieten cu Furnadjiev şi cu tînărul Vapţarov, la a cărui formare literară şi-a adus tot sprijinul. După 9 Septembrie 1944, a fost ataşat cultural al Ambasadei bulgare din Moscova, după care, timp de zece ani, a condus secretariatul general al Uniunii Scriitorilor.

Opera poetică : *Către partid* (1932), *Pulsul* (1936), *Aerul nu ne ajunge* (1945), *Ei mai trăiesc* (1959), *O sută de fabule* (1961), *Cerul e aproape* (1963), *Ţara descătuşată* (1966), *Ziua frumoasă* (1972), *Lirice* (1973).

CÎNTEC

Se zbate vîntul. Zările sînt sure,
Iubitul pribegeşte prin pădure.

Pădurea mea cu creştete bogate,
primeşte-l pe erou, ascunde-l bine !

Iubitul luptă pentru libertate
și-i hăituit de poteri și jivine.
Ascunde-l, codrule de nepătruns,
așa cum pîn-acum eu l-am ascuns.

Albastră bolta e de luminișuri.
Iubitul meu adoarme prin hățișuri.

Trimite-ți, soare, raza ta fierbinte,
în ceasul greu să-i fie mîngîiere,
mai dîrz să-și ducă pașii înainte,
înviorat de soare și putere.
Alintă-l, rază, pe al meu pribeag,
așa cum eu l-am alintat cu drag.

Cad ploile peste cîmpia stearpă.
Iubitul zace-nsîngerat pe iarbă

Voi, surioare, picături de ploaie,
voi, ale norilor supuse fiice,
stingeți-i rănile de vîlvătaie,
crunt îl mușcară gloanțe venetice.
Tu, ploaie, spală-i sîngele-nchegat,
așa cum numai eu l-aș fi spălat.

(VICTOR TULBURE)

CĂTRE PARTID

Pășesc în rînd cu pașii tăi de luptă.
Rănile tale ale mele sînt.
Și inima mea bate nentreruptă
în ritm cu marea-ți inimă vibrînd.

O viață am și dintr-a ta e ruptă,
cu tine merg prin soare și prin vînt.

Revarsă-ți slava, pașii să-mi îndrume
sub steagurile tale purpurii —
și luminează-mă cu purpuriu-ți nume
spre biruința ta în bătălii.

În aspra ta dreptate muncitoare
ești ca o mamă de duios — și sfetnic.
Oricînd mi-aș da și ultima suflare
să-ți fiu un fiu de tine demn și vrednic.
În focul tău să fiu măcar scînteie,
puterea ta ca Smirnenski s-o cînt,
să mor ca Botev, brațul meu să steie
pe steagul tău nenduplecat în vînt.
În orice faptă tu ești înțeleptul.
Nu poți greși. Știu că dreptate ai.
Flacăra ta îmi dogorește pieptul
cînd tu te aperi sau în dușmani dai.

Așa precum în zorii dimineții
tata, cîndva, o coasă îmi dădea
să plec cu ea prin arșița fîneții,
cu-aceeași mînă prind azi mîna ta,
și în durerea ta eu sînt tristețe
și chiot sînt în bucuria ta.
Tu drumu-mi luminează cu-al tău nume
spre biruința ta în bătălii!
Revarsă-ți slava, pașii să-mi îndrume
sub steagurile tale purpurii.
Și dacă-ar fi, cîndva, orbit de ceață,
să mă-ndoiesc și-n urmă să rămîn,
n-aș merita nici să mă scuipi în față:
nemernic șarpe-ai fi crescut la sîn.

Dar nu ! Sînt viu și-ți datorez viață !
Cum aș putea aceste focuri să trădez ?
Mi-e graiul : prospețimi de dimineață
și luminat de tine, luminez.
Partidule, sub steagul tău în vînt,
zdrobind pe cei ce vor să te sugrume,
eu nu sînt Hristo, Radevski nu sînt.
Eu sînt osteanul credincios și fără nume.

(VICTOR TULBURE)

DOAR TU...

Curînd voi spune bun rămas pe veci,
Și eu, acestei sărbători a vieții.
Tu veselă să vii să mă petreci,
Smulgîndu-te din ghearele tristeții.

Nu-ți vreau obrajii palizi și posaci,
Nici ochii plînși, ci-n plină strălucire,
Cu cel mai scump veșmînt să te îmbraci —
La ultima a noastră întîlnire.

Vreau cu mîndrie clipa grea s-o-nfrunți —
Să afle hîda ce-și agită coasa
Că tu, din clipa sorocitei nunți,
Doar tu mi-ai fost și mi-ai rămas mireasa.

(VICTOR TULBURE)

ATANAS DALCEV
(n. 1904)

S-a născut la Salonic, în familia unui jurist care avea să trăiască mai tîrziu la Constantinopol. Absolvind Facultatea de Filologie din Sofia, poetul și-a urmat fratele, un sculptor cunoscut, într-o călătorie de studii la Paris și în Italia.

Exigent cu sine, a publicat foarte puțin lucrări originale. În schimb, a dat numeroase traduceri din poezia franceză, italiană și spaniolă. Este, de asemenea, și autorul unui volum de aforisme.

Opera poetică : *Fereastra* (1926), *Poezii* (1928), *Paris* (1930), *Ingerul din Chartres* (1943), *Balconul* (1972), *Poezii și fragmente* (1974).

RUGĂCIUNE

Poate niciodată n-am să știu
cum trecură anii-mi fără număr.
Nu mă da pierzării, sînt prea tînăr,
Doamne, nu mă pogorî-n sicriu.

Apără-mă de negrele hori
și mă-nvață marea simplitate :
cum să-mi dărui bunurile toate,
ultimul bănuț la cerșetori.

Fă să simt aievea că-i a mea
bucuria cea neprihănită
de copil ce-n joaca-i fericită
prinde-n gură primii fulgi de nea.

Fă să pot vorbi fără rușine
cu cei simpli după graiul lor. . .
Fă-mă, Doamne, bun și răbdător,
și să rîdă oamenii de mine !

(VALENTIN DEȘLIU)

TĂCEREA

Tot tac de ani și ani întruna,
cu fruntea arsă doar de gînd,
și din tăcerea grea acuma
ies, iată, ca dintr-un mormînt.

Pe cuget mai apasă, mute,
pustietăți fără de rost,
din zile și din nopți trecute
ce ca o moarte grea au fost.

Iar gîndu-mi, deși-i tras zăvorul
și-i slobod nesfîrșitul drum,
nu izbutește să-și ia zborul
din ocna lui de pînă-acum.

Ca un bolnav ce-abia se scoală,
anevoios e versul meu ;
de-un chin ciudat și de-o răscoală,
cuvintele se mișcă greu.

Și-s scurte, ca acelea care
se scriu cu suflet îndîrjit
de-un condamnat în închisoare
'nainte de-a fi pus la zid.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

TODOR HARMANDJIEV
(n. 1905)

Originar din Vrața. Debutează în 1928 cu volumul *Călărețul alb*. În 1939 publică un al doilea volum, intitulat: *Peste ani*. *Închinare* este titlul celei de a treia culegeri, apărută în 1952 și reeditată în 1965.

CĂLĂREȚUL ALB

Umbra mîinii mele pe pereții
casei cînd va fi în zori s-o văd,
voi țîșni, sub cerul dimineții,
pe drumeagul alb ca de omăt.

Și-am să merg voios pe lîngă toate
casele acestea bătrînești,
să privesc cum noile mușcate
înfloresc în vechile ferești.

Și prin sat trecînd, mai nalt ca gardul
de pe calul meu bălan și bun,
voi nălța spre orice geam stindardul
unei albe ramure de prun.

Și vor fi din fiece ogradă,
și din fiece grădină care-o știu
bucuroși să iasă, să mă vadă,
călărind pe albul bidiviu.

Frații de cu noapte-or să se scoale
așteptîndu-mă nerăbdători,
și va fi să le răsar în cale
beat de prospețime și de zori!

Soarele pe bolți li-l voi aduce
să-ncălzească zile mari, iar eu
mai departe-n cîmpuri mă voi duce
luminate de galopul meu.

(VICTOR TULBURE)

ANGHEL TODOROV
(n. 1906)

Născut la Vidin, pe Dunăre, a studiat dreptul și filologia. O vreme a practicat avocatura, înregimentîndu-se de tînăr în mișcarea revoluționară a proletariatului. A suferit persecuția și detențiunea regimului monarho-fascist. După insurecția din 9 Septembrie 1944, a avut responsabilități importante în stat și în partid.

Cîțiva ani a lucrat în conducerea Uniunii Scriitorilor. Este președintele Uniunii Traducătorilor Bulgari.

Opera poetică : *Poeme fără minciuni* (1936), *Poeme necesare* (1938), *Steagul roșu* (1949), *Poezii alese* (1957), *Stejarul de munte* (1959), *Un adevăr demn* (1963), *În mijlocul poporului* (1966), *Soarele nostru, aerul nostru* (1972), *Cîntece proletare* (1974).

NU UIT...

În liniște de codru am pătruns:
Cresc brazii zvelți cu crengi de nea bogate.
Știu, vîntule de iarnă : stai ascuns
și poate peste-o clipă crunt vei bate.

Eu și în ceasul cel mai pașnic, încordat,
de luptă dîrză gata-s totdeauna.
Căci nu uit niciodată : sînt soldat
și-n orice liniște ascunsă e furtuna.

(VICTOR TULBURE)

POETUL

Ca să se-njghebe versul bine,
poete,-ți trebuiesc puține :
abia s-adie vîntu-n spice
și luna-n cer să se ridice,
sau roua să lucească numa'
sau toamna să-și aștearnă bruma,
sau primăvara prin narcise
să-ți umpe sufletul cu vise.

Și multe-ți trebuiesc, poete,
ca versul tău să ne desfete :
Un univers întreg, uzine
de freamăte și orgi divine,
și sunete nemaiștiute
și nevăzute alăute,
și vise ce n-au fost visate,
cîntări de nimenea cîntate,
și soare, și azur, și ceață,
și gînd, și inimă, și viață.

(VICTOR TULBURE)

MLADEN ISAEV

(n. 1907)

Născut în satul Baliuvița, din partea de nord-est a țării, acolo unde s-a aprins, în septembrie 1923, flacăra insurecției populare, la care poetul luase și el parte. În urma represiunilor sîngeroase, este obligat să fugă în Jugoslavia. Se întoarce în 1929, beneficiind de un decret de amnistie, dar este de mai multe ori arestat și interogat de tribunalul fascist. În timpul războiului și al ocupației naziste i se intentează un proces pentru activitate comunistă și este încarcerat în aceeași celulă cu Vapțarov. După eliberarea de sub jugul fascist, își aduce din plin obolul la viața politică și culturală a țării.

Opera poetică : *Incendii* (1932), *Jertfe* (1934), *Seninătate* (1936), *Planeta neliniștită* (1938), *Cîntec omenesc* (1941), *Războiul* (1945), *Focul* (1946), *Poem despre armă* (1947), *Poem lui Vapțarov* (1948), *Tinerețe* (1949), *Steaua păcii* (1950), *Tinerețe în luptă* (1953), *Iubire* (1954), *Depărtări limpezi* (1959), *Lirice* (1961), *Copacul verde* (1963), *Înălțimi* (1969), *Nu-i pace pentru tine* (1971), *Mînia* (1973), *Un om întîmpină răsăritul* (1974).

PATRIA

Această țară cu stejari și fagi,
Cu holde mari de grîu, acest tărîm
Cu numele lui milenar, Bulgaria,
Este pămîntul nostru sfînt și drag.

Au năvălit pe-aici dușmani năprasnici,
Și-acest popor nu mare, dar viteaz,
S-a răsculat și și-a păstrat în munți
Căminul, neamul lui și libertatea.

N-au izbutit dușmanii să arunce
În întuneric acest colț de lume —
Republică făcut-au răsculații
Și viața noastră s-a înviorat !

Acuma chiar și vîntul suflă proaspăt
Și vine vesel din desiș de fagi,
Și-un tineret voios clădește-orașe
Și fabrici, și e fericit, și cîntă.

Prin largi ogrăzi copiii zburdă-n voie
Și fără frică de bombardament,
Și noaptea oamenii prin case dorm
În liniște și fără visuri rele.

Adulmecăm iar tropote dușmane
Și glasul tunului înfruntă pacea,
Și aripi negre prind să se avînte
În zbor peste Rodope, către soare.

Noi pace pentru țara noastră vrem
Și nu război. Dar dacă va veni,
Ne-om ridica deodată toți ca unul.
Cu vitejie vom învinge moartea !

Pe vîrfurile munţilor Rodopi
Veghem şi nu ne pasă de duşman.
Acest tărîm cu nume milenar,
Bulgaria, e ţara noastră sfîntă.

(ALEXANDRU PHILIPIDE)

VALEA TRANDAFIRILOR

Şi-a scurs al ploii ropot şuvoaiele subţiri
Şi Valea minunată miroase-a trandafiri.

Peste Balcani se-nalţă multicolore grinzi
Şi-ţi vine, parcă, mîna spre curcubeu să-ntinzi.

Grădinile urcîndu-şi corolele spre cer,
De la văzduh lumină şi adiere cer.

Din plaiuri însorite în piscul plin de nea,
Străluce primăvara şi cîntă ţara mea !

(VICTOR TULBURE)

PE ŢĂRMUL MĂRII

Pe oglindirea undelor adînci
Sînt roşietici, în amurg, smochinii.
O tînără femeie stă pe stînci
Învăluită-n purpura luminii.

Jos, printre alge, ape clipocesc,
Iar pe deasupra ei se-nalţă-n noapte,
Tremurător şi plin, un pom ceresc
Cu stelele ca nişte piersici coapte.
Dar cine-i ea ? Că parcă-a dăltuit
Un geniu minunata ei statuie !
Ci inima îmi spune negreşit
Că piatră nu-i şi nici nălucă nu e.
E-o fată de pe-aici, cu ochi senini,
Privind spre largul mării şi spre stele,
De sunet îmbătată şi lumini
Dînd tinereţe chiar şi stîncii grele.

(VICTOR TULBURE)

VULTURUL

A vulturului casă e pe stînci.
El ştie vîntu-n beznă cum vuieşte,
Cum urlă văgăunile adînci
Cînd trăsnetul ecoul le stîrneşte.

Dar zorii cînd destramă norii grei
Şi-a frunţii boltă iar cînd se-nsenină,
Stăpînul peste ţara lui de stei
Se-nalţă în văzduhuri de lumină.

Şi-mpurpurat de al luminii voal,
Rotind cu aripi largi şi îndrăzneţe,
El îşi salută piscul său natal
Încununînd eterna-i frumuseţe.

(VICTOR TULBURE)

LĂCEZAR STANCEV
(n. 1908)

Născut la 12 noiembrie 1908 la Vîrșeț, în districtul Berkovița. O vreme a fost profesor secundar, și mai tîrziu conferențiar de literatură și limbă franceză. A condus revista pentru copii *Slaveice (Puiul de privighetoare)*, scriind totodată și cărți adresate celor mici. A călătorit și a întreținut relații de prietenie cu personalități de vază ale poeziei europene, printre care și cu Maurice Carême, din opera căruia a tradus. A scris poezii dedicate României și a tradus din opera poeților români. Dealtfel întreaga familie (soția, Elena Stanceva, și copiii, Vladimir și Rumiana, aceasta din urmă fiind și absolventă a Facultății de Limbi Romanice, avînd ca specialitate limba română) activează pe tărîmul traducerilor.

Opera poetică : *Zile calme* (1930), *Primăvara pe bulevard* (1933), *Oameni pe streșini* (1938), *Pămîntul sub soare* (1939), *Tunelul* (1954), *De-a pururi în inimi* (1955), *Focuri pe cîmp* (1959), *Profiluri* (1971), *Fluxul soarelui* (1975).

CASA

Cămin ai fost, căsuță pe pămînt,
cu zidul ros, cu streașina căzută !
Acoperișul tău e smuls de vînt.
Privești în zări sălbatică și mută.

E-atîta larmă undeva-n oraș. . .
Aici doar liniștea se înfiripă.
Nici cîine și nici zgomote de pași,
În aer nici un zvîcnet de aripă.

Doar o bătrînă-și leagănă pe prag
nepotul mic, rămas fără de tată.
Adoarme pruncul în pridvor sărac
Și floarea-soarelui spre dînsul cată.

Ce vezi tu, floarea-soarelui, în zări ?
Vezi drumul ce l-am străbătut în lupte ?
Că strajă stai acestor înserări,
orfanului și streașinilor rupte ?

Îți amintești de-o toamnă fără rod,
de cei plecați și care dorm sub glie —
cînd tu erai, în mînă de norod,
armă, îndemn, alean și bucurie ?

Acum fuiorul liniștei e tors.
Au adormit bătrîna, pruncul, casa.
Din luptă tata nu s-a mai întors
Și zace-n sînge ruginită coasa.

Dar ce-i înfrîngerea ? E timpul cît
pruncul va crește, coasa s-o ridice.
În noi e viitorul fericit
și vom culege aurul din spice.

(VICTOR TULBURE)

ÎNCREDERE

Eu am crescut sub bolta lor : stejarii
m-au învățat ce-nseamnă trăinicia.
Mesteacănul mi-a deslușit ce-i teama
de vînt și vreme rea. Cireșul
mi-a strecurat în suflet duioșia,
iar teiul amăgirile iubirii.
Bătrîna salcie mi-a spus un cîntec.
Tăria de-a lupta mi-a dat-o fagul —
iar brazii, brazii mei, ce-mpung și norii
cu vîrfurile lor cutezătoare,
susțin ceva în mine — scump și trainic :
încrederea în propria-mi putere !

(VICTOR TULBURE)

NIKOLA IONKOV VAPȚAROV
(1909-1942)

Născut la Bansko, la poalele Pirinului. Este fiul unui revoluționar macedonean și al unei învățătoare, care urmase cursurile unui colegiu american protestant. A lucrat ca ucenic pe șantierul naval de la Varna și, mai tîrziu, ca mecanic de bord, a călătorit în Orientul Apropiat și pe Mediterana.

A fost lucrător la căile ferate, mecanic de locomotivă, șofer, îngrijitor la o moară, slujbe din care a fost concediat, rînd pe rînd, pentru credințele sale politice. Șomer, a primit încurajarea și sprijinul material din partea cunoscuților pictori A. Jendov și B. Angheleșev, precum și a poeților Hristo Radevski și Mladen Isaev. În 1940 a fost internat într-un lagăr, de unde reușește să fugă și să intre în clandestinitate. În 1941 îi apare singura culegere de versuri : *Cîntecele motanului.* Arestat în 1942, este supus unor torturi infernale și condamnat la moarte de o curte marțială nazistă, pentru vina de a fi participat la activitatea mișcării de rezistență.

Ultimele versuri le-a scris în ziua execuției sale, la 14 iulie 1942, cînd a întîmpinat rafalele gloanțelor, cîntînd versurile lui Botev : *Acela ce jugul și-l calcă-n picioare, / Acela nu moare . .“*

SCRISOARE

Îți amintești de mare,
de mașini,
de calele
cu întuneric pline ?
De dorul nostru după Famagusta [1]
și-acel sălbatic vis de Filipine ?
Și oare știi cumva un marinar
ce n-a privit cu sete-n depărtare,
acolo unde-n asfințitul clar
se simte-a tropicului răsuflare ?
Îți amintești cum și în noi,
încet,
nădejdile se spulberau,
de moarte,
credința-n om și-n fericirea lui,
în romantism
și în visări deșarte ?
Ți-aduci aminte cum,
de timpuriu,
ne-au prins olaltă
în capcana vieții ?. . .
Era tîrziu cînd ne-am trezit.
Era tîrziu.
Zăceam legați
și pradă dați tristeții.
De după gratii
ochii
ne luceau
ca la jivini, cu scăpărări amare.
Și ochii însetați cătau,
cerșeau

[1] Fosta capitală a insulei Cipru (n. t.).

puțină omenie și cruțare.
Ce tineri am mai fost !. . .
Apoi,
apoi,
adînc în inimi ura se-mplîntase.
Ca de-o gangrenă sau
ca de-un puroi,
și sufletul din noi se destrămase.
Simțeam cum lepra-n suflet
se tîra
cu deznădejde,
cu pustietate,
ne-amenința, ne aprindea, ne tortura.
. . . Devreme. . . Prea devreme au fost toate
Iar colo,
sus,
pe cerul de mărgean
țîșneau cu țipăt pescărușii
iară.
Și iar era văzduhul
diafan,
catargele piereau,
în zarea
clară.
Dar le priveam ca orbii.
Nici un rost
nu-și mai afla
în suflet
amintirea,
căci prea devreme fost-au
cîte-au fost. . .
Și, totuși, eu nu-mi pot frîna
simțirea.
devreme, ce, alt'dată,
amîndoi

pe-aceleași paie
ne culcam frățește,
și vreau să-ți spun că astăzi
sînt vioi ;
că asta, deocamdată, mă oprește
c-un glonte tîmpla să mi-o sfredelesc ;
ci cu mînia-n suflet adunată,
în lupta care-ncepe
eu pornesc,
în lupta crîncenă,
înverșunată.
Ea — Filipinele
ni le va da-napoi
și ale Famagustei
mîndre stele,
și bucuria va-nvia în noi,
pentru mașini,
și dragostea de ele,
și dragostea de mări, de vîntul cald
acolo unde tropicul răsuflă. . .
Iată —
e noapte-acum
pe sub văzduhul nalt
nădejdea-nmugurită se arată.
O, cît urăsc himera !
Și de-ai ști
cu cîtă patimă iubesc viața !
Aici, ca să se facă-o dată zi
în stare-aș fi să sparg
cu capul
gheața. . .
Și soarele pe orizontu-ntunecat
atunci
l-aș face iar
să strălucească,

aripa-mi, chiar, de flutur delicat,
la para lui de-o fi
să se pîrlească,
eu nu voi blestema
nicicînd,
nicicînd —
oricum, tot trebuie să mori,
odată.
dar azi să mori,
cînd vajnicul pămînt
de putregai se scutură,
cînd, iată,
din beznă milioanele învie,
acesta-i cîntec !
Asta-i poezie !

(VICTOR TULBURE)

ACESTE VREMI NU POEZIE CER. . .

Aceste vremi nu poezie cer,
Nici rime care rîd zornăitoare. . .
Cum, prin grosimea platoșei de fier,
S-ajungi la inima cea simțitoare ?

Căci, vezi, tu scrii, și-alături un obuz
În locul rimei tale explodează,
Și numai el îți sună în auz. . .
Rachete-orașul ars îl luminează.

Un pic e liniște. . . Însă pe foi,
În locul parfumatelor cuvinte,
Se-aruncă haita negrilor copoi,
Adulmecînd miros de oseminte.

Și urlă haita, și în fața ei
Te-apucă groaza. Fruntea-ți este pală.
Și seama-ți dai că bietul tău condei
Muiat în sînge e — și nu-n cerneală.

(VICTOR TULBURE)

CÎNTEC HAIDUCESC

Vînt. Din pomi cad frunze de pripas.
De trei ani ne-am părăsit căminul. . .
Poate cred că văduve-au rămas
Soațele, scrutînd din ochii Pirinul.

Să vă-ntoarceți nu v-a abătut
Încă dorul — de copii, de vatră ?
Culcă-te ! Fă-ți iarba așternut,
Capul reazimă-ți-l de o piatră !

Coperișul într-o rînă ni-i adus. . .
Țarini de neghini sînt sugrumate! . .
Hai, ochește-n stele — și mai sus !
Pentru cinste vom muri, și libertate.

(VICTOR TULBURE)

ISTORIE

Ce poți să ne dai, istorie,
în gălbejitele tale file ?

Oameni simpli, necunoscuți
am fost, din uzine, birouri,

plugari mirosind a ceapă,
îmbăiați cu sudoare,
sub mustățile pleoștite
amar înjuram viața.

Avea-vei măcar recunoștință
că te-am ghiftuit cu faptele noastre,
că te-am adăpat, nesătul,
cu sîngele miilor de martiri ?

Știu, ai să prinzi doar conturul,
iar înăuntru va suna a gol.
Și nimeni n-o ști să vorbească
de simpla, umana noastră dramă.

Poeții, mîine, vor fi absorbiți
de ritmul și-ntîmplările timpului,
iar suferința noastră, tot nescrisă,
va colinda prin spații, solitară.

Dar viața noastră — cum poți s-o descrii ?
Dar viața noastră — poți s-o răscolești ?
De-ncerci — te năpădește-un miros crud,
și-un gust amar, ca de cucută.

Noi pe răzoare ne-am născut,
umbriți de rarii mărăcini,
și în sudoare mamele zăceau
și buzele crăpate își mușcau.

Muream ca muștele cînd vine toamna,
femeile boceau pe largi moșii,
și plînsul era cînt de parastas,
și buruiana doar le asculta.

Cei care nu mureau
munceau de asudau și-n cerul gurii,
munceau oriunde ar fi fost,
munceau ca vita, fără încetare.

Filozofau părinții în bordeie :
„Așa a fost, așa va fi mereu".
Noi, încruntați, scuipam în ochi
filozofia asta prea neghioabă.

Zvîrleam cîte-un cuvînt răstit,
dam dracului mîncarea — și ieșeam afară.
Și o nădejde nouă ne-atingea
cu-o undă de senin și frumusețe.

O, ca o coardă-ntinsă așteptam
prin cafenele-afumate.
Și adormeam tîrziu, în crucea nopții,
cu ultimul comunist. . .

O, ce nădejdi nebune ne-au încins !
Văzduhul atîrna, greoi, pe noi,
tot cerul șuiera de flăcări. . .
Spuneam atît : Nu vreau ! nu, nu mai pot !

Dar orice-ar scrie-n filele de mîine,
din dosul literelor, dintre rînduri,
țipa-va suferința noastră,
se va-nălța, sub rînjetul ursuz.

Da, viața nemiloasă ne-a zdrobit
cu labele ei grele,
drept peste gură ne-a lovit,
de ne-a asprit, pe totdeauna, limba.

Iar versurile ce le smulg din mine,
luptînd cu somnul, noapte după noapte,
nu răspîndesc parfumuri,
ci scurte sînt și încruntate.

Am suferit, dar nu-ți cerșim răsplată,
istorie, și nu vom plictisi
volumele-ți masive, prin secoli adunate,
cu mutra noastră prinsă în clișeu.

Dar vrem să povestești, în vorbe simple,
lor — oamenilor viitori
ce mîine-or fi în locu-ne la post —
că ne-am luptat pe viață, vitejește.

(MIHU DRAGOMIR)

CÎNTEC DE DESPĂRȚIRE

Soției mele

Ca oaspete neașteptat și trecător
În vis am să-ți apar cîteodată.
Tu lasă ușa de la dormitor
Anume pentru mine descuiată.

În taină voi veni. O să m-așed
Și-n beznă lung la chipul tău căta-voi.
Și-atunci cînd îndeajuns va fi să-l văd,
Te-oi săruta și înapoi pleca-voi.

(VICTOR TULBURE)

ÎNAINTE DE MOARTE

E crudă lupta și necrutătoare.
Devine epică, precum s-ar zice. . .
De am căzut, ce-nsemnătate are ?
Un altu-n loc va fi să se ridice.

Atît de simplu moartea ne adună. . .
La zid. Pistolul. Viermii și mormîntul. . .
Dar împreună fi-vom în furtună,
Poporul meu, căci ți-am iubit avîntul !

(VICTOR TULBURE)

23 iulie. 1942,
ora 14,30

IVAN BURIN
(n. 1912)

S-a născut la Rebărcovo, în regiunea Vrața.

Opera poetică : *Mană* (1938), *Rodul a rupt crengile* (1939), *Zilele eroilor* (1942), *Patria* (1946), *Cîntece de bivuac* (1946), *Cununa partidului* (1948), *Primăvara tractoristului* (1950), *Focurile de pe Buzludja* (1952), *Cîntecul se întoarce în cîmpie* (1958), *Krali Marko* (1959), *Unde crește iarba fiarelor* (1962), *Cu glasul tău, mamă* (1964), *Sub cerul bulgăresc* (1966), *Vara* (1968), *Culorile curcubeului* (1970), *Via bulgarului* (1973).

CEL FĂRĂ NUME

Toți erau oameni
avînd fiecare un nume. . .
IULIUS FUCIK

Știu sus în munți, sub stînca fulgerată,
Mormîntul unui partizan temut :
Nu-i scris pe el un nume, nici vreo dată,
Ci doar atît : erou necunoscut. . .

Stejarul peste groapă-și pleacă ramuri,
Priboiu-n floare i-a-ntocmit cunune,
Murmură în adînc pîrîu-n lamuri
Și ulii se rotesc cu plecăciune.

Vin tineri — zi de lucru, sărbătoarea —
Munteni semeți pe-acolo se ațin,
Chiar dacă iarna și-a lăsat ninsoarea
Pași de tovarăși vei afla din plin.
Iar cînd în nopți întunecate, luna
Peste pășuni și culmi va străluci,
Peste Rodopi și-o-ntoarce vîntul struna
Și-n cîntec de viteaz l-o nemuri.

El doarme-aci — erou necunoscut —
Ci-n vale, în orașul din cîmpie,
Bătrîna mamă plînge nevăzut
Mormîntul celui vrednic că nu-l știe,
Că n-are știre-n ce ținut, departe,
În ce ungher al patriei, slăvit,
În lupta grea cu dușmanul de moarte,
Pentru poporu-i drag, el a pierit.

O fată dă-n oraș tain durerii ;
Odinioară-alături au visat
Sub arborii din parc, în pacea serii,
Pe străzi în cartieru-ndepărtat,
Să aibe-un fiu frumos, isteț la minte,
Să fie înțelept, cu braț de fier,
Și Rumen, dragul, năzuind nainte,
Să-și împlinească visul : inginer.

Și n-or uita tovarășii vreodată
Pe turnătorul harnic, comunist,
Grevistul ce-și nălța puterea toată
Să scape viața fratelui-grevist ;

Nu-l vor uita pe-acel flăcău ales,
Domol la vorbă, dar la faptă — cleşte,
Care-a răspuns pe scurt : am înțeles ! —
Partidului ce l-a-ndemnat : pornește !

Știu sus în munți, sub stînca fulgerată,
Mormîntul unui partizan temut :
Nu-i scris pe el vre-un nume, nici vreo dată,
Ci doar atît : erou necunoscut. . .
Vin tineri — zi de lucru, sărbătoarea.
Și vin minerii din Rodopi-aci —
Chiar cînd își lasă iernile ninsoarea
Urma de pași n-o pot acoperi.

Cinstesc aci eroul fără nume. . .
Jos, plîng cei dragi de-al fiului alean :
Nu, Velko Ghinin, gloriosul Rumen,
Nu-i fără nume dîrzul partizan ;
Nu-i fără nume comunistul care,
Cu neamul, a luptat și-a năzuit,
Și sîngele-i curat, cu-nflăcărare,
Ca să fim liberi noi, și l-a jertfit !

(GEO DUMITRESCU)

NIKOLAI STAIKOV
(n. 1913)

Născut la 1 februarie 1913, în satul Granit din regiunea Stara Zagora.

Opera poetică: *Pămînt* (1941), *Anteu* (1946), *Inimă de țăran* (1950), *Pace și belșug* (1953), *În Tracia natală* (1954), *Zăpădița* (1956), *Cîntece de la Granit* (1958). *Snop de aur* (1962), *Istoria își aduce aminte* (1966). *Cerul roșu înseamnă vînt* (1967), *Strune vii* (1968). *Inimă de țăran* (versuri alese, 1973).

MUNCA

O, sfîntă muncă omenească.
Tu omul om l-ai fost făcut,
Iar Firea, ca să-l ocrotească,
I-a făurit maternu-ți scut.

Ai dezlegat anume graiul
Strămoșilor, ca pe-un izvor —
Cînd unduios de sună plaiul,
Cînd crîncen și pedepsitor!

Ți-au fost înmiresmată floare
Familii, neamuri și culturi —
Și n-au putut să te doboare
Furtunile cumplitei uri!

Cu mîinile bătătorite
Slujești, o, chip al sfintei munci —
Și între minți și vreri unite,
O punte creatoare-arunci.

Ești chezășia nemuririi
Norodului muncit, sărac —
Ești chezășia prăbușirii
Acestui fără pace veac.

Ești singurul tărîm pe care
În viitor vor înflori
Întrecerea cutezătoare
Și dorul marii bucurii.

O, muncă nobilă, măreață,
Ești binefăcătoarea mea
Și-a omenirii-ntregi. În viață,
De-a pururi mă vei lumina!

Cînd încolțit sînt de primejdii.
De dragoste cînd sînt vrăjit,
Cînd pradă nu mai cad nădejdii
În vreun har deosebit,

Cînd cugetul mă mustră-amarnic —
Că lupt orbește, fără far
Și cînd cîte un vis zadarnic
Îmi moaie vlaga de plugar,

La tine vin, cu umilință
Și cu obrazul întristat.

În inima-mi citești căință
Și, ca un tată-nduioșat,

Mă strîngi la pieptul tău fierbinte,
Mîngîietor și, fără grai,
Tăria aspră dinainte
Și-ncrederea mi le redai.

Și-mi zic, plîngînd de mulțumire :
— Să nu uiți, Nikolai, nicicînd
Că munca e a ta menire
De-a pururea pe-acest pămînt !

(PETRE SOLOMON)

ALEXANDĂR MURATOV
(n. 1914)

Născut în satul Iasen, din regiunea Plevnei. Cunoscut și ca traducător de poezie în colaborare cu Atanas Dalcev.

Opera poetică : *Aproape și departe* (1940), *Primăvară dunăreană* (1950), *Timpul de azi* (1955), *Lumină izbăvită* (1960), *Vestitorul* (1966), *Micul carter* (1968), *Pe alte ceruri* (1970), *În lumea asta* (1973), *Pîinea zilelor* (1974), *Natura vie* (1975).

PORUMBELUL LUI PICASSO

Tu n-ai crescut pe la stăpîni
Și-n colivie n-ai trăit ;
Din mîini de-artist, măiestre mîini,
Zburat-ai ca un nor de-argint.

Pornit-ai singur, vestitor,
Dar lumea te văzu-nmiit :
Țăran, soldat și muncitor
În lupta păcii i-ai unit.

Întinde-ți aripa de spume
Peste oceanele-azurii ;
Cei ce clocesc război în lume
Azi nu te-or mai putea opri.

Acolo unde — pus în drepturi —
Războiu-i idol adorat,
Zidit-ai meterez din piepturi
Ce-al păcii nume l-au strigat.

Tu, rod al unui meșter mare,
Dă-i lumii-ndemn spre zămisliri ;
Întunecimi și moarte piară
Lîngă-ale tale străluciri !

Din Europa-nourată
Prin lumea toată să plutești ;
După potop veneai odată,
Zbori azi potopul să-l oprești.

(VLAICU BÎRNA)

IVAN PEICEV
(1916-1976)

Născut la Șumen, oraș cu vechi tradiții muzicale și culturale, a fugit de zarva marilor aglomerări urbane, trăindu-și viața în tovărășia pescarilor de la Sozopol ori a locuitorilor din Kalofer, locul de baștină al lui Botev.

Opera poetică : *Poezii* (1948), *În minutele dinaintea atacului* (1955), *La început de zi* (1955), *Plutire în depărtări* (1962), *Cer laconic* (1966), *Toamna pe țărm* (1968), *Mînia steagurilor* (1973).

ULIȚE

Se duc
crudele, marile
ulițe. . .
și felinarele
și casele se duc
dacă tu pleci.
Ochii mei
înlăcrimați
te-au rugat să nu pleci.

Să nu pleci
cu marile,
crudele ulițe !

Am pierdut toate străzile
care mă duceau
către tine !
Am pierdut toate semnele
inimii tale !
. . . și privirea ta —
înstelată, imensă uliță !
Spune-mi :
cum să mă mai apropii
de tine ?
cum să-ți doresc
apropierea ?
. . . Cînd pierzînd ulițele
și toate semnele,
și privirea ta
am pierdut totul ?

Ulițele dovedesc despărțirea.
Dar nu există ulițe. . .
Tu te desparți de mine.
Și nu există mări.
Atunci, de ce, neîntrerupt
cauți dovezi ?
Ce să aibă comun cu noi
ulițele și mările ?
Tu lipsești —
Și sînt vinovat pentru toate
mările !
Tu lipsești —
Și nu eu am planificat
nemărginirea
în care te caut.

Pentru că tu exiști,
unica mea !
Tu exiști
pe țărmurile tuturor ulițelor,
pe țărmurile tuturor mărilor,
pe țărmurile fiecărei singurătăți.

(VICTOR TULBURE)

GEAMANDURĂ

Marea nu ne va mai opri.
Acum, cu buzele uscate,
putem să ne șoptim domol : „cu bine !".
Se-ntunecă văzduhurile gri,
în amiaza de toamnă,
și sub tăcerea lor severă
putem să ne șoptim domol : „cu bine !".
Marea stă strajă între noi
cu-ndepărtatele-i debarcadere,
cu triumfala ei melancolie
în nesfîrșire,
cu vineția ei tăcere,
și-n țărmurile goale bate
sub ziduri de demult dărîmate.
Marea nu ne va mai vedea.
Tace-acum amintirea-mare,
iar în genunea scufundării noastre
un val măcar nu va mai luneca
dincolo de această geamandură
unde corăbiile ostenite
își leagănă neagra lor strălucire.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

ȘOAPTE

În camera cu grinzile-negrite,
obscuritatea lunecă ușoară ;
ci din tăcere ies și mă-mpresoară
sumbre povești nebănuite.

Tăcerea-i grea de gîndurile mele.
Vai, firele cărunte-mi ies pe frunte ;
o tresărire vie îmi răspunde :
vița de vie bate-n giurgiuvele.

Ascult cum bate-n geamuri, și apoi
mă împresoară zgomote bizare,
abia șoptite murmure din care
se naște-o lume nouă pentru noi.

Murmur de aripi și de frunze-n fața
măreței simplități și-a forții
pe care-o iscă din adîncuri viața,
deși se știe că-s menite morții.

Ca norul care parcă tremurînd
revarsă ploaie caldă peste șes,
din care fructul gata de cules
își leagănă aurul copt în vînt.

Ascult și-aud cum vîntul, în neștire,
desprinde, coaptă, de pe ram o nucă —
așa-n adîncul meu o presimțire
se pîrguie încet și mă usucă.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

VESELIN ANDREEV
(n. 1918)

S-a născut în orășelul subbalcanic Pirdop și a urmat liceul, apoi Facultatea de Drept la Sofia.

În 1941 s-a înrolat în forțele rezistenței antifasciste bulgare, ajungînd în 1943 comisar politic al eroicei brigăzi de partizani Ceavdar. A scris și marșul de luptă al acestei unități, cîntec care a devenit mai tîrziu Cîntecul Rezistenței bulgare. După Eliberare între 1945—1949, a fost redactor al ziarului armatei populare, iar între 1949—1955 redactor al săptămînalului *Literaturen front*.

Întreaga sa operă poetică e inclusă în volumul *Cîntecele partizanilor*, apărut în 1947 și care a cunoscut pînă azi patrusprezece retipăriri.

BALADA COMUNISTULUI

În amintirea
tovarășului meu partizan,
Ștefan Minev Nikolov-Anton

Cît l-au bătut și n-a scos nici un geamăt !
Chin groaznic a-ndurat pînă la capăt !

Pumni îi crăpară arșița din buze.
Gura greși și numele își spuse.

Pe urmă n-a mai scos nici un cuvînt —
Cu trupu-n răni și rana sîngerînd.

— Unde-s tovarășii ? Sta gura mută.
Și bicele căzură înc-o sută.

Și sare-atunci pe răni îi presărară.
Rana ardea și dogoarea amară.

Cu patul armei l-au bătut, cu joarda —
Tăcea, și ochii lui tăiau ca barda.

S-a stins tăcînd. Călăi priveau cu groază
Fruntea semeață, dîrză și vitează.

„Nu om, ci fier !“ scrîșni-un agent fascist.
Cel ce murea răspunse : „Comunist“ !

(VICTOR TULBURE)

LA VEJEN

Cu ce grea străduință-ajungi pe culme !
Rămîi apoi uimit de frumusețe,
te copleșește marea fericire
trăită doar în visele-ndrăznețe.

Sub haină de argint Balcanul doarme. . .
Iar soarele, în cumpăna amiezii,
revarsă valuri albe de lumină
pe sticla sclipitoare a zăpezii.

Un iepure-a trecut pe-aici în goană —
pe nea e zugrăvită urma-i fină.
Atîta tot !. . . Cît poți vedea cu ochii
e liniște adîncă și lumină.

Măicuța mă așteaptă jos în casa
învăluită-n cețile ursuze.
Cînd mă voi reîntoarce-acolo liber
cu cîntecul de luptă-aprins pe buze ?

Proscriși sîntem, o, patrie ! Vrăjmașul
nendurător ne-ar biciui spinarea,
de nu ți-am apăra cu arma-n mînă
și libertatea sfîntă, și onoarea !

Spre casa părintească, spre iubite,
spre tot ce-avem mai scump, o, țara mea,
ne duce prin victoria măreață,
peste dușmanu-nfrînt, cărarea grea.

(NICOLAE TEICĂ)

ȚVETAN SPASOV
(1919-1944)

Născut la 1 noiembrie 1919, în orașul Plevna, participă activ la lupta împotriva fascismului, fiind împușcat, ca partizan, la 14 februarie 1944. Poeziile sale au fost tipărite pentru prima oară într-un volum de *Versuri alese*, în 1947.

ÎN NOPȚI CA ASTEA, POATE, MĂ VEI PIERDE...

În nopți ca astea, poate, mă vei pierde.
Vor trece gloanțe șuierînd prin vînt
Și bufnițe-or să țipe-n codrul verde.

Spre groapa mea vor bate mulți cărare.
Va plînge mama, și-n cernit veșmînt
Va rîndui pomenile amare.

Dar iar vor crește macii în grădină,
Și viața iar va străluci cu-avînt,
Și tineri s-or iubi sub luna plină.

Tu vino, pentru cea din urmă oară,
Să-mi povestești-acolo la mormînt,
Cum toate visele mi se-ntrupară.

... În nopți ca astea, poate, mă vei pierde .
Vor fi să strige bufnițe în vînt
Și iar va fi tăcere-n codrul verde.

(VICTOR TULBURE)

VESELIN HANCEV
(1919-1966)

Fiu al unui medic, s-a născut la Stara Zagora, în orașul lui Liliev și al lui Gheo Milev. A urmat Facultatea de Drept din Sofia. Bun cunoscător al limbii și literaturii franceze, ca și al celei rusești, Hancev a fost și un înzestrat traducător de poezie. După 1944 a lucrat ca funcționar în sectorul artelor, iar în ultimii ani din viață, deși bolnav, s-a aflat în postul de consilier cultural al Ambasadei bulgare din Varșovia, apoi al celei de la Paris.

Opera poetică: *Spania pe cruce* (1937), *Versuri în cartușiere* (1954), *Panteonul comic* (1954), *Vînt prielnic* (1958), *Lirice* (1960), *Roza vînturilor* (1960), *Pentru ca să rămîi* (1965), *Poezii* (1966).

RUGĂ CĂTRE REVOLUȚIE

Revoluție,
fecioară cu nimb purpuriu,
sfînta mea fecioară,
rogu-te

nu-mbătrîni
în mine
și-n aproapele meu!
Tu,
care-ai pus cu milostivire
pe fruntea mea
spinoasa cunună de riduri,
apără-mi gîndul de ele.
lasă-mă
să fiu atît de viu,
cît morții tăi!
Învață-mă să aud
tăcerea lor sfîntă.
În marele zgomot
al victoriilor!
Dă-mi strigătul lor
în liniștea
bătăliilor mele pierdute!
Îndură-te,
nu-mi lua de pe umeri
crucea grea
a steagului meu!
Voi cădea fără el.
Spune-mi
cum să-l port,
cu mare iubire,
fără să-i dobor pe-aceia,
care-l urmează.
Arde-mi mîinile cu el,
dacă ele-l vor preface
în haină frumoasă pentru semenii mei!
Orbește-mă,
dacă voi vedea în zorii săi
asfințiturile mele.
Nu mă lăsa singuratec,
cînd toți sînt cu mine,

încătușat
în libertate,
slab de putere !
Revoluție,
maică,
rogu-te mult —
nu-mbătrîni în mine
și-n semenii mei.
Amin.

(VICTOR TULBURE)

ELEVUL BUN

Era un elev bun.
Cel mai bun din clasă.

Ședea lîngă fereastră,
în prima bancă din stînga ;
nu era înalt ;
avea părul ca flacăra ;
era drept și roșcovan,
cu constelații întregi de pistrui
pe ambii obraji.

Era un foarte bun elev.
Venea întotdeauna cu lecțiile pregătite,
răspundea clar și precis,
nu tăcea
cînd profesorul ridicîndu-se
de la catedră îl întreba :

— Cînd a fost întemeiat cel de-al doilea țarat
al bulgarilor ?
— Unde se află insulele Azore ?
— Ce obținem dacă amestecăm natriul cu trei molecule
de argint ?

Era un elev bun.
Cel mai bun din clasă.

Odată,
cu totul pe neașteptate,
în clasă a intrat un oarecare ofițer.
Ridicîndu-se de la catedră,
ofițerul a întins degetul
spre prima bancă din stînga ferestrei
și a spus :
— Vino la tablă !
— Vorbește !
A răspuns la toate întrebările
corect și limpede.

Aceasta a fost lecția chinurilor.

De pe perete
ca din camere negre
priveau Botev și Levski.
În pupitrele goale
ședea groaza
și sufla.
— Cine ești tu ?
— Cu cine ai mers la întîlnire ?
— Unde v-ați întîlnit ?
— Ce-ai primit de la ei ?
— Cui ai dat ceea ce ai primit ?

A fost lecția neînfricării.
Era un bun elev,

cel mai bun din clasă.
A ieșit din bancă,
s-a apropiat de tablă.
Pe cerul ei negru
cu nori de cretă,
părul lui roșcovan
începu să strălucească.
Liniște și claritate
se citea
pe fața lui
cu pistruii de aur.

Era un elev bun,
cel mai bun din clasă.

Dar n-a spus nimic.
La toate întrebările
a răspuns cu tăcere.
A tăcut cînd
îl interogau în clasă.

A tăcut
cînd l-au tîrît afară

A tăcut
cînd l-au pus la zid
în fundul curții.

A tăcut cînd
ultimul clopoțel a sunat
lovit de gloanțe.

Era un bun elev.
A tăcut
și a trecut excelent
examenul de nemurire.

(RALUCA TULBURE)

ALEXANDĂR GHEROV
(n. 1919)

Născut dintr-o familie de muncitori, la Sofia, unde a urmat și cursurile Facultății de Drept. A condus sectorul literar-artistic al postului de radio național.

Opera poetică: *Noi, oamenii* (1942), *Două miliarde* (1947), *Puterea noastră* (1953), *Lucrul cel mai frumos* (1958), *Eroii* (1961), *O sută de megatone* (1963), *Prietenie* (1965), *Pantofiorii de aur* (1957), *Versul liber* (1967), *Poezia politică* (1970), *Fire de praf* (1975).

DUMINICĂ

Șed oamenii în cîrciumă. Odaia
De zgomote e plină și-afumată.
Nimica azi, aici, nu-i mai frămîntă...
Se odihnesc aici. Aici visează.
Și zîmbete duioase, liniștite
Pe frunte înfloresc, pe chipuri blînde.
Și-n fiecare cană e o rază.
Și cănile se leagănă, dansează.

(VICTOR TULBURE)

O ZI

Plină de oameni, muncă și destine,
de-ambiții și obstacole de-nvins,
de suferinți și bucurii senine,
o zi a pîlpîit, apoi s-a stins.

Ți-am fost alături, pînă cînd în zare
luceafărul de seară ne-a pătruns.
Ziua aceasta nu-ți ajunge oare ?
Hai, spune-mi : pentru ce nu-ți e de ajuns ?

Mie mi-ajunge însă. Mîine iară
crugul pe care-l știm se va-mplini
și-n bezna calmă, cu-a lui voce clară
va prinde universul a vorbi.

Acesta-i miezul. Împăcat, sub soare,
accept ciudatul ciclu, și-nțeleg
că-n șiru-acestor zile, fiecare
e-asemenea unui destin întreg.

(ȘTEFAN AUG. DOINAȘ)

BOGOMIL RAINOV
(n. 1919)

Născut la Sofia, este fiul scriitorului și istoricului de artă Nikolai Rainov (1889—1954). Studiază filozofia la Universitatea din Sofia. Începe să publice din 1940.

După 1944 ocupă, rînd pe rînd, diferite funcții : redactor la Radio-Sofia, consilier cultural al Ambasadei bulgare la Paris, profesor de estetică la Institutul de Arte Frumoase, redactor-șef al săptămînalului *Literaturen front*, iar în prezent prim vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, cunoscut și ca eseist și autor de romane polițiste.

Opera poetică : *Versuri* (1940), *Calendarul dragostei* (1942), *Versuri pentru cincinal* (1955), *Vîntul orașelor* (1969).

BANCA ALBĂ

Era într-o zi de noiembrie,
cum s-ar zice, cam tristă,
și eu eram, într-un fel, trist
cînd traversam parcul sub ploaie.
Dar am observat banca albă
și mi-am spus că tocmai aci am întîlnirea,

exact la cinci.
Și era exact ora cinci.
Și banca strălucea, albă,
ca o pată a bucuriei mele
în mijlocul pomilor înnegriți de umezeală.
M-am oprit sub ploaia torențială,
am aprins o țigară
și aspiram fumul amar
rarefiat de izul putred-amar al frunzelor.

Ploaia continua să se reverse.
Vîntul o împingea către obrajii mei.
Dar eu nu dădeam importanță
acestor viclenii ale naturii,
ci priveam aleia din față
de unde tu trebuia să vii
și te și vedeam cu baticul albastru —
vai, cîte amănunte ! —
cu cosițe negre și lungi,
cu ochi negri și mari,
cu fruntea pală, umezită de ploaie,
cu statura-ți înaltă
înfășurată în trenciul albăstrui —
vai, cîte amănunte !
Vîntul izbea ploaia în fața mea,
dar eu fumam
lîngă banca albă
cu privirea ațintită de-a lungul aleii
hotărît să-ți surprind apariția.

Apoi am azvîrlit țigara
și m-am uitat la ceas.
Era cinci și cinci. Asta ce să însemne ?
Femeile întotdeauna întîrzie. . .
Unele — cinci,
altele — cincisprezece minute.

Dar tu aveai să întîrzii ceva mai mult.
De aceea am și plecat.

Femeile care n-au existat niciodată
întîrzie, întotdeauna,
ceva mai mult.

(VICTOR TULBURE)

VALERI PETROV
(n. 1920)

Fiu al unui eminent jurist și profesor din Sofia, a urmat gimnaziul de limbă italiană și a obținut diploma Facultății de Medicină, fără să practice însă această meserie. În schimb, a devenit redactor de reviste și edituri, a scris numeroase scenarii de filme și cîteva cărți de poezie și însemnări de călătorie.

Opera poetică : *Păsări din miază noapte* (1935), *Zilele pe care le trăim* (1953), *Acolo, în apus* (1954), *În toamna blîndă* (1960), *Plouă, soarele încălzește* (1967), *Cînd privești în urmă* (1969), *În zeflemea* (1970), *Poezie* (1973).

MORMÎNTUL DE PE COLINĂ

E steaua lui măruntă precum roua,
Dar o iubesc cei care-n preajmă-i sînt.
Un partizan micuț, din clasa doua,
Sub ea se odihnește în pămînt.

Tăcu în fața lor, cum niciodată
La școală n-a tăcut. Și ei au tras,

Căzînd, strigă cu vocea lui curată
Lozinca : „Să trăiască taica Spas !"

Acum pe lîngă groapă pasc mioare,
Cînd de la fermă turme trec în zori.
Și pionierul îi aduce-o floare
Într-un ulcior cu vesele culori.

Peste mormînt privind, zărești un munte,
Și-un rîu de-argint, în vale, unduios,
Din poză — cu șuvița peste frunte —
Spre țară cată un copil duios.

Și cerul cu pămîntul se unește,
Cu-ntunecatul codru secular. . .
Și, poate, nemurirea se numește
Aceasta-n graiul nostru popular.

(VICTOR TULBURE)

FRUNZA DE PRIPAS

Numai ea n-a vrut să steie,
S-a desprins ușor
de pe crengi și peste-aleie
o porni în zbor.

Ca un fulg ce-n zări se pierde
cînd de-o boare-i dus,
vara-ntreagă-n danțu-i verde
s-a rotit pe sus.

Celelalte frunze toate-n
ramuri au rămas
şi-o numeau de-aceea, poate,
„frunză de pripas".

Pomu-i gol, acum, la creştet.
Galbenele-i foi
zac pe lutul toamnei veşted,
umezit de ploi.

Ea pe unde-o sta ascunsă ?
Gîndul m-abătu
să-ntreb fiecare frunză :
— Oare nu eşti tu ?

(VICTOR TULBURE)

DOBRI JOTEV
(n. 1921)

Născut în satul Radui din regiunea Dimitrov. A luat parte activă la lupta împotriva fascismului în unităţile de partizani. În 1942 a fost osîndit la cincisprezece ani închisoare.

Opera poetică : *Setea* (1951), *Vîntul nebun* (1958), *În ospeţie la diavol* (1962), *Dragostea mea* (1964), *Strigăte* (1966), *De la iad la cibernetică* (1969), *Sorii îndrăgostiţi* (1973), *Lirice* (1974).

CENTAUR

De cu zori mă tot duce-n galop calul meu.
Calul meu cu pupile fierbinţi,
în copite ţărîni frămîntînd

Calul meu !

De cu zori ca în vis, galopează mereu
şi nechează cu coama în vînt,
Că simt vîntu-n obraji şfichiuind
şi pămîntul sub mine fugind.

Nu mai sînt unde-am fost.
Nu voi fi unde sînt.
Și copite, copite aud răsunînd...

Calul meu !

De cu zori mă tot poartă în zbor
... Și-aș fi vrut de pe cal să cobor,
pe țărm alb, lîngă golful tihnit —
prin zăvoaie cu umed mohor
sau poieni cu izvor șopotit,
să ne-așternem, acolo, popas
nu un veac,
ci o zi, sau un ceas...
Și-l tot rog, dar îl rog în zadar
să rămînem o clipă măcar.

Calul meu !

De cu zori, ca săgeata de viu,
era alb ca un nor argintiu.
Dar ce mult, dar ce mult s-a-nnegrit !
Și în față se-arată, cumplit,
un nor negru și greu povîrnit
care vine și vine spre noi.
— Hai, oprește ! Și fugi înapoi !
îi tot strig. S-ar întoarce... Dar cum ?
Nemilos îl urmează, în drum,
un bici crud, urme-n piele lăsînd,
peste noi șuierînd, șuierînd...

Calul meu !

De puteam din spinare să-i sar,
înapoi, spre-al luminii hotar
m-aș fi dus, veacuri lungi,

chiar pe brînci,
sîngerat de colțoasele stînci,
către golful cu liniști adînci.
Dar să sar nu puteam...
Nu puteam...
De grumazu-i mai mult mă lipeam
și centaur străvechi deveneam,
iară el alerga mai zorit
cu năprasnicu-i drum contopit.

Calul meu !

— Te întoarce și fugi înapoi !
Cerul lacom se-abate pe noi
și ne-nghite în negura lui !

... Dar se mistuie-n beznă, tehui,
calul meu și mă mistui și eu.

Calul meu ! Calul meu !

Dat mi-a fost sau n-a fost ca să fiu ?
El a fost ? Sau n-a fost ?
Nu mai știu...
Dar și astăzi, cu spaimă ascult
un ecou, tot mai stins, de demult...
Nechezat, de departe pierind...
Și copite, copite sunînd...

(VICTOR TULBURE)

NIKOLAI ZIDAROV
(n. 1921)

Născut la 21 septembrie 1921, în satul Văbel din regiunea Tîrgoviște. A luat parte activă la lupta împotriva fascismului, ca membru, din 1938, al Organizației Revoluționare a Tineretului Comunist. După 1944, absolvă Institutul Politehnic din Sofia. În prezent lucrează în conducerea publicațiilor pentru tineret.

Bun cunoscător și prieten al literaturii române, Zidarov este cel mai destoinic popularizator al liricii românești în limba bulgară. A inițiat și realizat numeroase traduceri din opera lui Eminescu, Arghezi, Beniuc, Labiș, Brad, Andrițoiu, Tulbure și Utan. De asemenea, a scris cicluri întregi de poezii dedicate peisajului carpatin și poporului român. Este vicepreședintele Asociației de Prietenie Bulgaro-Română.

Opera poetică: *Drumuri și întîlniri* (1951), *Steaua Kremlinului* (1953), *Soare de duminică* (1960), *Sărbătoare* (1965), *Fresce fără aureolă* (1969), *Păstrează aceste clipe* (1971), *Stele pe pleoape* (1971), *Noi, norii și anotimpurile* (1971), *Zăpada orbilor* (1974), *Albastrele vacanțe* (1976).

SEARĂ PE CÎMP SE FĂCU. . .

Seară pe cîmp se făcu.
Vîntul în șoapte,
Lin, lîngă mine trecu
Prin holdele coapte.

Ca o mătase-au sunat
Blondele spice.
Lunca-ncepu peste sat
Să se ridice.

Luna de aur. Luceau
Stelele toate.
Lanuri de aur foșneau
Blînd clătinate.

Eu către cer întindeam
Palmele grele
Și legănam, legănam
Grîie și stele.

(VICTOR TULBURE)

LILIACUL TIMPURIU

E și un ceas al cumpenelor drepte
cînd numai legea vieții ne-ncălzește,
cînd farmec au și zorii, și amurgul,
și orice anotimp, și orice vîrstă.
Priviri îmbietoare de femeie
aduc pe străzi de toamnă primăvara.

Dar ce mă tulbură mai mult e tufa
de liliac sub cerul de octombre.
Ce meşter iscusit i-a pus altoiul
de-a înflorit, acum a doua oară ?
O, dac-aş fi eu grădinaru-acela !
Aş transplanta supreme sentimente
ca să redau fiorii tinereţii
oricărui suflet care întomnează. . .
Dar dacă-n schimb aş fi eu liliacul ?
Cum aş trăi, în parcurile toamnei,
nesăturat de ploaia primăverii
şi fără nici un curcubeu deasupră-mi ?

(VICTOR TULBURE)

SUFLET ÎNTR-UN PUMN DE ŢĂRÎNĂ

Vă preamăresc grumazul încovoiat tăcut
Pe roata voastră grea, olari săraci,
Şi mîinile cu care aţi izvodit din lut
Ulcioare, străchini, ocarine dragi.

Ce luminos e zmalţul în zori, cînd mă recheamă
Cu glasuri limpezi de privighetori,
La margine de Preslav, din vise să-mi ia vamă,
Flori albe de migdali fremătători !

Suflete, strîngi lumină şi-ngemănezi culoare
Din lanuri, din grădini, de prin livezi,
Şi suni într-a lui Şişman-ţar mult prea vechi ulcioare,
Şi-n vasele lui Ioan-Asan viezi.

În zilele de sînge, de chin şi răzbunare,
Ca să-şi păstreze sufletul bulgar,
Poporul, din pămîntul acesta vechi şi tare,
Sculpta apostoli, voevozi şi ţari.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

BLAGA DIMITROVA
(n. 1922)

Născută la Biala Slatina, a făcut studii de filologie slavă la Sofia și la Moscova, unde a absolvit Institutul de Literatură Maxim Gorki. Redactor al secției de poezie la Editura Narodna Kultura, pasionată de călătorie și traducătoare de talent, poeta, în afara unor numeroase culegeri de versuri, a scris și romane precum și cîteva scenarii de film.

Opera poetică: *Versuri pentru conducător* (1950), *Cîntece pentru patrie* (1954), *La revedere* (1956), *Pînă mîine* (1959), *Liliana* (1959), *Lumea într-o palmă* (1962), *Expediție spre ziua ce vine* (1964), *Timp invers* (1966), *Condamnați la iubire* (1967), *Clipe* (1968), *Nume* (1971), *Impulsuri* (1972), *Cum ?* (1974), *Nume interzis* (1976).

CE MICĂ-I PATRIA...

Ce mică-i patria... Abia o mînă
De flori sălbatice, înmănuncheate...
Cu munți : încremenire de vîrtejuri :
Cu-abrupte stînci și văgăuni afunde.
Dar, cu luare-aminte, ia încearcă
O cută s-o desfaci de altă cută ;

Să pui o brazdă lîngă altă brazdă ;
O rană-adîncă lîngă altă rană
La fel de adîncă ; geamăt lîngă geamăt ;
Vis lîngă vis și floare lîngă floare ;
Iar cîntecul alăturea de cîntec,
Și veacul lîngă veac !... Atunci vedea-vei
Ce-ntinsă e, și ce nemărginită,
Această mînă care se revarsă
În plinătatea ei, această țară,
Această mică patrie. A noastră !

(VICTOR TULBURE)

PIERDERE

De te-am iubit, nu știu. În mine port
atîtea lucruri dragi întîia oară,
neprimitoarea cameră spre nord
și ceainicul ce fluieră în seară,

și simplul cinema de cartier,
și pomii potopind fereastra-n vară,
un zid rănit de gloanțe, greul cer
zărit din închisoare-odinioară,

și stația, frunzișul greu, brumat,
și pumnul de castane calde, coapte,
și telefonul binecuvîntat,
și ploaia răpăind la geam, în noapte.
Nu doar pe tine — lumea o iubii,
da, lumea-ntreagă o găseam bogată.
Mă doare nu că tu n-ai să mai fii,
dar c-am pierdut atîtea dintr-odată.

(VERONICA PORUMBACU)

VLADIMIR GOLEV
(n. 1922)

Născut la Bansko, a urmat gimnaziul la Kazanlîk și Facultatea de Drept din Sofia. A condus sectorul literar al emisiunilor postului de Radio-Sofia. În prezent e redactorul șef al revistei *Septemvri*.

Opera poetică: *Steaguri deasupra Pirinului* (1951), *Cu cîntec în fața vîntului* (1958), *Despre ce cîntă pinii* (1961), *Revoluția trăiește* (1964), *Lirice* (1967), *Univers* (1969), *Dacă întîmplător voi îmbătrîni* (1970), *Răspundere* (1971), *Mireasma vînturilor* (1972), *Recunoașteri tîrzii* (1974).

PĂMÎNT

Pămînt natal, pămînt vînos și negru
pe care îl simțim oricînd sub talpă ;
uscat de geruri, umezit de ploaie ;
din care prindem sevă și nădejde ;
pe-a cărui brazdă ne-am făcut culcușul,
ne-am odihnit, ne-am sărutat femeia ;
și în a cărui glie ne lăsarăm
pe cei mai buni tovarăși, fără cruce ;

alinător ca mîna maicei noastre ;
pămînt pe care noi trăim, pe care
putem cădea răpuși, dar niciodată
nu-l vom putea uitării da sau vinde !

(VICTOR TULBURE)

CU CE LICOARE...

Cu ce licoare amețitoare m-ai adăpat,
ținut dăruit cu mure și păstrăvi,
încît oriunde merg și pe oriunde trec
simt adierea poienilor tale
și văd cum strălucește mereu acel pisc,
cel dintîi încălzit de soare în zori,
ademenindu-mă mereu către el,
mereu către el...
Cu ce licoare amețitoare m-ai adăpat ?

(MIHAIL MAGIARI)

CAFENEAUA INTELECTUALILOR

A mai pricepe-i foarte greu :
pesemne mă cred vesel, și se-amuză
la ori și ce cuvînt al meu
ce fără haz îmi stă pe buză.

Ascunse-adînc eșecurile-mi toate,
jignirile neprovocate,-adînci,

le schimb în rîs. Și astfel nechezate
se sfarmă-atunci ca un ecou în stînci.

Tragismul vieții, groaznicul urît,
se-nneacă-n chicoteala lor ciudată,
și mă trezesc și eu ca ei, și rîd —
pe urmă plec mai trist ca niciodată.

(ALEXANDRU IVĂNESCU)

DIMITĂR METODIEV
(n. 1922)

S-a născut la Bialovo, o mică gară pe linia ferată care leagă Plovdivul de Sofia. A urmat cursurile unei școli agricole, absolvind și Institutul de Agronomie. În timpul războiului și ocupației naziste, a luat parte, în calitate de comandant de partizani, la operațiuni militare. După 1944 își completează studiile la Institutul de Literatură Maxim Gorki din Moscova. S-a ocupat și de traduceri, transpunînd integral opera lui Taras Șevcenko în limba bulgară, activitate care i-a adus decernarea Premiului Rîlski.

Opera poetică : *În asalt* (1945), *Generația dimitrovistă* (1951), *Țara visurilor* (1956), *Freamătă plopii* (1958), *Despre timp și despre mine* (1963), *Nu sînt din țărînă* (1965), *Cîntec despre Rusia* (1967), *Închiderea cercului* (1967), *Poezii și mici poeme* (1968), *Marea migrație* (1970), *Poezii alese* (1972).

ÎNTRE CER ȘI PĂMÎNT

Cerul cu o mie de priviri
ne-ațintește. . .

Dă-mi o sărutare !...
Iar pămîntul tace-n taină mare :
el ți-așteaptă numele, să tune
ca din mii de porți, și să răsune
vorba lui din mii de guri, fierbinte..

Cerul strigă : — Zboară !
Iar Pămîntul
că sîntem oameni ne aduce-aminte.

Cer și Pămînt.
Gîlceavă din vecie.
Dar e o scurtă luptă :
atras de humă, zboară din tărie
un meteor, o linie-ntreruptă.

Oare și noi zbura-vom tot așa
din nalta zare ?
O, de ce tăcem ?
Și de ce stăm
privind într-una la picioare ?...

Cale de noapte. Ceas de miez de noapte.
Deasupra noastră, sus, luna pălește.
Cu ochi de foc orașul
ca din aburi ne privește...

Și noi — nainte de-a ne mistui —
pe-o margine de stîncă-n vînt
ne-aținém, într-o clipă unică, aci
între Cer
și Pămînt...

(ȘTEFAN AUG. DOINAȘ)

LANURI

Lanuri, eu șoapta calmă v-o-nțeleg
și, gînditor, spre buza humii
împovărata frunte mi-o aplec.
Ce-am dat eu lumii-n
aceste zile de speranță și necaz !

Iar voi, cu vîrful treaz —
voi străpungeați pămîntul,
creșteați și-ncet, cu bobul închegat
voi pregăteați răsplata mare
pentru grăbite ploi, și pentru soare,
și pentru oamenii care v-au semănat.
chiar și atunci
cînd palide ninsori
cădeau peste tulpinile plăpînde,
chiar și atunci
cînd vînturi cu fiori
lung fluierau peste cîmpiile flămînde,
împrăștiind doar moarte.
iar primăvara,
vai !
era atîta de departe...
Lanuri, mă-nchin în fața voastră și sărut
triumful vostru mut !

(ȘTEFAN AUG. DOINAȘ)

GHEORGHI SVEJIN
(n. 1922)

Născut în regiunea Loveci, în satul Doiranţi. Conduce săptămînalul de cultură şi literatură *Puls*.

Opera poetică : *Tinereţe neînduplecată* (1957), *Maluri abrupte* (1960), *Triluri diavoleşti* (1961), *Diagnoze* (1964), *Iubire* (1965), *Ochii ard* (1967), *Răul nu moare de ruşine* (1968), *Fiecare se crede un geniu* (1968), *Poeme* (1975).

TE-AI ÎNTORS. . .

Altfel
nici nu pot să mi te-nchipui :
ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic
deosebit cu tine
în acţiunea aceea.
Eşti iarăşi aici.
Sîntem în aceeaşi redacţie.
Pe biroul tău un trandafir.
îşi exală parfumul.
Un băieţel „te învaţă"
într-o poezie.

Tu, nepretenţios,
surîzi.
Ochii tăi
ard ca magneziul.
Plopii de pe Osăm
din nou te aşteaptă
ca nişte gazde,
în mantale umezite de ploaie.
Trenul rămîne
în urmă
şi te văd cum porneşti
spre Uruci.
Consătenii voioşi
te salută.
Prieteni şi rude
te îmbrăţişează.
Maică-ta, biata,
cum sare : „Te-ai întors,
Hristo, fiule !"
„M-am întors, mamă.
Pentru o săptămînă, două. . .
În misiune. . ."
Copiii îţi recită
poemele.
Îţi face plăcere,
dar te simţi stînjenit
şi mereu îţi pipăi
alba cămaşă
şi mereu îţi acoperi
pieptul
acolo unde
în lupte pentru comunism
gloanţele
urma-şi lăsară. . .

Desigur că
așa s-ar fi petrecut lucrurile,
dar, iată —
acum ești numai amintire.
Acum ești numai un vers
recunoscător.
Pentru că în lume se nasc
nu numai poeți. . .

În lume se nasc
și trădători.

(VICTOR TULBURE)

BOJIDAR BOJILOV
(n. 1923)

Originar din Varna, unde și-a început studiile liceale, a urmat Dreptul la Sofia, stabilindu-se defintiv aici, în 1944. A lucrat în redacția mai multor reviste și edituri și este unul din poeții cei mai fecunzi ai bulgarilor.

Opera poetică: *Clasa III-a* (1940), *În afara timpului* (1942), *Povestea iubirii* (1942), *Agitatorul* (1948), *Dimitrov* (1950), *Dragoste și ură* (1951), *Sub steaguri* (1954), *Stadionul* (1955), *Lirice* (1957), *Versuri meridionale* (1959), *Sînge ostășesc* (1959), *Poeme istorice* (1960), *A patra dimensiune* (1961), *Catalogul sentimentelor* (1963), *Versuri de primăvară* (1965), *Roman liric* (1967), *Chipuri și sentimente* (1968), *Odele demnității* (1969) *Marea* (1970), *Circuit* (1971), *Clipa veșnică* (1971), *Aventuri lirice* (1972), *Poezii și poeme* (1973), *Viitorul, casa noastră* (1974), *Un clopoțel sună pentru cineva* (1974).

ULTIMA IUBIRE

Nu-mi amintesc de-ntîia mea iubire!
Pe cea mai dulce dintre ele am uitat-o!

Şi am uitat-o şi pe cea amară !
Şi n-o ţin minte nici pe cea duioasă.

Sau, poate, nu-i acesta adevărul. . .
Pe una totuşi o voi ţine minte.
Nicicînd din gîndu-mi nu se mai şterge,
De-aceea tremur şi mă tem de dînsa.
Mă înţelegi ? E ultima din toate !

(VICTOR TULBURE)

LIMPEZIME

M-am risipit prin sate şi oraşe,
în nopţi ce luminează-atît de trist.
M-am risipit în cîntece şi versuri,
prin gări, prin trenuri, peste tot exist,
pentru că nu am găsit-o încă
pe-aceea ce-ar fi fost viaţa-mi toată.
M-am risipit şi mi-am pierdut nădejdea
că voi putea-o întîlni vreodată.

Născut pentru-o iubire-s, de-aş trăi
cu pîine doar şi apă de izvor.
Pe ea am căutat-o-ntotdeauna
cu gîndul s-o iubesc răzbunător
că singur m-a lăsat rătăcitor. . .

(VALENTIN DEŞLIU)

DAVID OVADIA
(n. 1923)

Născut în localitatea Kărdjali, a urmat gimnaziul la Plovdiv şi filologia rusă la Universitatea din Sofia. În timpul războiului a făcut parte din brigada de partizani Vasil Levski.

Opera poetică : *Jurnal de partizan* (1948), *Pînă în ultima clipă* (1950), *Detaşamentul trăieşte* (1951), *Ţărmul natal* (1952), *Casa* (1956), *Ura nu trebuie să se stingă* (1958), *Întîlnirea care n-a mai avut loc* (1960), *Întîlnire tîrzie* (1964), *Trebuie să trăiască* (1972), *Covorul alb de zăpadă* (1975).

ULTIMUL VERS AL LUI VAPŢAROV

Tu, inimă, aminte îţi aduci,
jandarmii furişaţi după uluci ?

În noaptea ceea, cerul s-a închis.
Mişeii pe Vapţarov l-au ucis.

Dar înainte trupul de-a şi-l frînge
ultimul vers el şi l-a scris cu sînge.

„Veni-vor alții, dacă am căzut.
Rămîn cu voi ! Nicicînd nu v-am vîndut !"

Treceau agenți pe uliți de oraș.
Piatra scrîșnea sub pasul ucigaș.

Cu inima încovoiată, frîntă,
noi am ieșit din locuința strîmtă.

Și seara-am fost la pod. Era furtună.
Un tren german se prăbuși-n genună.

Și sîngele murdar curgea pe valuri.
Scîrbită, apa îl izbea de maluri.

Noi lîngă pod am stat, culcați, tăcuți
și fulgere aveam în pumni, pe frunți.

Și ne-ncingea în suflet ura cruntă
ultimul vers cu sînge scris, în luptă.

(*VICTOR TULBURE*)

NEVENA STEFANOVA
(n. 1923)

Născută la Sofia, unde a urmat liceul și Academia de Artă. Debutează în presă încă din 1936. Trimisă la Budapesta ca bursieră, studiază limba și literatura maghiară și traduce din operele scriitorilor unguri clasici și contemporani.

Opera poetică : *Fără nume* (1954), *Poezii* (1948), *Vara în pustă* (1951), *Scutul păcii* (1952), *Voci în cîmpie* (1954), *Versuri noi* (1963), *Scrisori și versuri* (1967), *Sinceritate* (1973).

A scris și un roman epistolar dedicat Veronicăi Porumbacu, pentru care a nutrit o vie admirație și prietenie.

GÎNDURI

N-am vrut nimic, nimic altceva —
decît
să visez culcată pe spate,
cu ochii întredeschiși,
sub umbrela de cer albastru,
și spuma în murmur ușor să mă-atingă,

și vîntul
să mi se joace în păr.

Să privesc norii
— vise de departe —
ce rostogolindu-se
departe, dispar,
și în efemer
ascund eternitatea
revărsînd o viață fantastică
asemenea viselor,
asemenea amintirilor întîmplătoare
topite în azur sclipitor.
M-am trezit
din gînduri
și s-au năpustit
în conștiință
amărăciunile zilnice
și stridențele vocilor.
Plec
fără să-mi iau rămas bun.

Marea mă însoțește
mută
și-mi șterge urma
pe loc.

(VERONICA PORUMBACU)

DISPOZIȚIE SUMBRĂ

Cîteodată mă prinde și pe mine
disperarea ;

îmi vine să-mi tai vinele,
să mi se scurgă sîngele
otrăvit de literatură !
Să se coaguleze gingășia !
Să se dezagrege toate celulele
afectelor !

Mocnind,
mă voi transforma într-un element,
mă voi alia cu pămîntul,
și ceva simplu, autentic,
poate o floare
se va naște
din acest aliaj !

(VERONICA PORUMBACU)

PAVEL MATEV
(n. 1924)

Deși originar din satul Orizovo, din regiunea Stara Zagora, a copilărit și a urmat liceul în Cirpan, orașul natal al lui Iavorov. După studii de literatură bulgară la Universitatea din Sofia, ocupă posturi de mare răspundere în viața culturală a țării : redactor șef al revistei *Septemvri*, secretar al Uniunii Scriitorilor, iar mai tîrziu ministru al culturii.

Opera poetică : *În front* (1951), *Zile senine* (1953), *Datoria* (1953), *Cu credința oamenilor* (1959), *Neliniște omenească* (1960), *Timp, patrie, iubire* (1962), *Genealogie* (1963), *Clarviziune* (1965), *Pescărușii se odihnesc pe valuri* (1965, 1967), *Poezii* (1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972), *Lumi neofensate* (1969), *100 de poezii* (1970), *Poezii alese* (1972), *Tăceri adunate* (1973), *Vară austeră* (1974).

VIITORUL

Va fi să se ivească o cometă
Și-un mare bard al lumii să se nască !

El va lua din cîntecele noastre
Doar un crîmpei și-l va-mpleti în gama
Atît de vastă-a cîntecelor sale.
Atunci noi vom afla uimiți că lumea
În care ne-am născut e mai bogată ;
Că are chiar și rațiunea sunet ;
Că sentimentul are rațiune ;
Că oamenii, cînd cîntă, stau de vorbă
Cu o durere-a lor ; cînd plîng, desigur,
Sînt însetați de-a fi mai buni ; că orice
Furtună sau izbîndă strălucită
Din suflet omenesc își ia izvorul.

Vor fi cu mult mai fericiți îndrăgostiții
De viață, cînd vor înțelege
Că păsările împușcate mai visează
Că se avîntă-n zbor să-și prindă stolul.
Ce-i un poet ? Un univers ! E lupta
Vitezelor și-a timpului ! Vor fi ca mîine
Rachetele din lumea-ntreagă strînse
La sărbătoarea interplanetară !
Totuși
Vor rămînea și-atunci destule piscuri
Neasaltate încă și destule
Neîmplinite năzuinți și multe visuri
Nempărtășite-n inimile voastre !

Acestea, toate, tu ești — Poezie !
Eu trec prin vasta ta împărăție
A cinstei veșnice și-a vechei slave,
A dreptei legi și-a unor drepturi sfinte !
Tu mîine iar vei tălmăci și iarăși,
Vei înălța ce-i de-nălțat în viață !

În tine lumea va vedea simbolul
Credinței, dragostei și frumuseții !

Şi, Poezie, tu vei fi ființa . . .
Şi numele şi semnul şi-nţelesul
A tot ce-nseamnă : oameni, păsări, lucruri !

(VICTOR TULBURE)

ÎN ZORI

În zori răniţii viaţa pe targă şi-o sfîrşesc.
În zori prizonierii sînt scoşi şi duşi la moarte.
În zori senine gînduri în oameni încolţesc.
În zori ţi-aşteaptă paşii un drum ducînd departe.

În zori sînt mai febrile anume-mbrăţişări.
În zori o tăinuită potecă-ţi vine-n minte.
În zori se smulg amanţii din calde sărutări.
În zori se spun supreme dorinţi şi jurăminte.

În zori e firul ierbii cu creştet rourat.
În zori de vînt dumbrava se înfioară toată.
În zori îţi pare lacul nespus de argintat.
În zori dă flori nădejdea în inima curată.

În zori e cînt de păsări în fiece copac.
În zori visezi la vremea de fericire plină.
În zori se şi porneşte mai lesne la atac.
În zori întreaga lume va străluci-n lumină.

(VICTOR TULBURE)

GHEORGHI DJAGAROV
(n. 1925)

Născut în satul Biala, a crescut la Sliven, oraşul natal al lui Hadji Dimităr, eroul glorificat de Botev, al poeţilor Dobri Cintulov şi Nikola Furnadjiev, precum şi al tinereţii Elisavetei Bagriana. Combatant, încă din adolescenţă, a fost condamnat şi întemniţat de un tribunal fascist. După 1944, absolvă cursurile Institutului de Literatură Maxim Gorki din Moscova, devine Preşedinte al Uniunii Scriitorilor, este cooptat în rîndul membrilor Comitetului Central al Partidului Comunist Bulgar şi deţine, în prezent, înalta functie de vicepreşedinte al Consiliului de Stat.

Opera poetică : *Cîntecele mele* (1954), *Lirice* (1956), *În minute de tăcere* (1958), *Poezii* (1969), *Cîteodată* (1975).

BULGARIA

Pămînt cît palma aspră de ţăran,
Mai mult la ce-aş rîvni ? Mi-i drag de tine,
de sudicul tău sînge-arzînd în vine,
de cremenea bătrînului Balcan.

Chiar de-au urlat, într-un răstimp apus,
şacali şi lupi în codrii tăi de cetini,
întinsă masă-ai fost pentru prieteni
şi-adînc mormînt cui moarte ţi-a adus.

Pămînt cît palma aspră de ţăran,
nestrămutatu-ţi crez zdrobi în tină
paharul cu otrava bizantină
şi-nsîngerat turcescul iatagan.

Isnafii de tutun şi sînge rob,
adesea pe nimic te-nstrăinară.
Tu, mic — dar greu ca pietrele de moară,
sub talpă i-ai strivit făcîndu-i zob.

Şi-atunci minunii plăsmuite-n vis
surîsu-i-au încremenite case.
De-atîtea flamuri cerul foc luase,
că alt drum bariera şi-a deschis.

Ca pîinea creşte-al nostru cernoziom
de-a palmelor bulgare duioşie,
şi-n avîntatul cîntec nou ce-adie
surîde chipul fiecărui om.

La pieptul tău mă simt ca un vultan.
Distanţe nu-s întinsul să-ţi măsoare.
Dar totul pentru mine eşti sub soare.
Pămînt cît palma aspră de ţăran !

(NICOLAE STOIAN)

BULGARIE, DE TINE. . .

Bulgarie, de tine-am scris mereu
Şi despre tine voi mai scrie încă.
Tu pururea eşti vie-n gîndul meu,
Şi-n ziua mea, şi-n noaptea mea adîncă.

Aşa trăiesc. Şi „Fiule !“ cîndva
O să-mi şoptească buzele odată. . .
Atunci m-oi contopi cu brazda ta
Şi-mi voi dormi vecia împăcată —

Cu-acest pămînt ce-a legănat strămoşi,
Şi cîntecul şi bucuriile şi plînsul,
Dar care pe vrăjmaşi şi ticăloşi
Nu i-a putut nicicînd răbda pe dînsul.

(VICTOR TULBURE)

MAMEI

De-nchid o clipă ochii, văd noaptea înstelată
Şi-n faţă-mi stă Balcanul, întunecat, sever.
Văd stîncile albastre în zarea-ndepărtată
Şi piscurile aspre şi ţintuite-n cer.

De-nchid o clipă ochii, văd casa cu glicine
Şi drumul de căruţe, mînînd prin holda coaptă.
Văd două rîuri limpezi, întinse către mine
Ca două mîini duioase de mamă care-aşteaptă.

(VICTOR TULBURE)

ADEVĂRUL

Cu pași trufași tu, iarba călcînd-o, ai crezut
C-ai biruit-o. Însă privește : iarba-i vie !
Ba chiar mai vie încă a izbucnit din lut
Spre luminiș, și-n vînturi acum se înmlădie.
Credea-i că ai zdrobit-o, că urma i s-a șters. . .
Dar ea prinzînd putere din adîncimi ajunge
Afară către soare cu coarnele ei verzi
Și-ți spulberă trufia și talpa ți-o împunge !

(VICTOR TULBURE)

NORII

Privește :
norii
se adună-n ceruri.
Tresare-n așteptare
orice tufă.
Și firele de iarbă-s
amuțite.
Dar norii
vin spre noi.
Ce ne aduce
puhoiul lor
de-ntunecimi grozave ?
Se înfioară tinerețea noastră.
Neliniștea și grija
ne apasă !

Ah, norilor. . .
Înmuguresc speranțe.
Hai, iute,
adunați-vă grămadă
și-alegeți :
trăsnetele ucigașe
sau ploile belșugului să cadă !

(VICTOR TULBURE)

MIHAIL MARINOV
(n. 1925)

După studii universitare la Sofia, lucrează succesiv în redacția unor reviste și edituri.

Opera poetică : *Cu mîna pe inimă* (1956), *Balada zilei de lucru* (1966), *Intîlnire neașteptată* (1967).

PULBEREA

În depărtatele mele călătorii
numai stewardesele
și morile de vînt ale radarului
mi-au urat : „Drum bun !"
Asta intra.
oricum
în prețul de cost al biletului.
Iar interlocutorii mei
plictisiți și tăcuți
erau
revistele ilustrate
ale companiilor aeriene.

Uneori
și tu mă întrebi
de ce mi-e părul alb.
El însă mi-a rămas același.
Și ceea ce tu deslușești
e numai pulberea.

Pulberea atîtor drumuri
cîte m-au adus
către tine.

(VICTOR TULBURE)

VÎTIO RAKOVSKI
(n. 1925)

Născut la Goliama Brestnița (Brestnița Mare) în regiunea Loveci, a urmat Facultatea de Filologie din Sofia și s-a specializat la Praga în studiul limbii și literaturii cehe, făcînd cunoscute operele scriitorilor cehi în limba bulgară.

Opera poetică : *Pe malul Mariței* (1951), *Curcubeu peste cîmpie* (1954) *Călător prin lume* (1958), *Ani bisecți* (1961), *Pîine și sentimente* (1962), *Cinci minute înainte de ivirea zilei* (1964), *Ecou apropiat* (1966), *Lumea muncitoare* (1966), *Acoperișuri de seară* (1968), *Bună ziua, Galileu* (1970), *În întîmpinarea zăpezii* (1971), *Poale bătute de vînturi* (1974), *Sîmbătă, la cules de struguri* (1975).

ȚĂRMUL ȘI CREANGA

Corabia-ncotro ar duce-o vîntul,
Cînd valurile își pornesc frămîntul,
De n-ar fi țărmul ce-o așteaptă ? Cîntul,

Privighetoarea și l-ar spune oare,
Sub lună în dumbrava foșnitoare,
De n-ar fi crîngul care dă în floare ?

Și oare eu aș mai trăi cumva,
O ! patrie, fără căldura ta ?
Tu, țărmul meu iubit ! Tu, creanga mea !

(VICTOR TULBURE)

CE NE-NDEMNA

Ce ne-ndemna spre piscul sălbatic și stingher ?
Poate poteca numai, ce duce către cer ?
Sau panta ? Sau copacii, neînfloriți măcar ?
Mai poposeam. Pe urmă luam urcușul iar. . .
Din cînd în cînd privirea o mai zvîrleam-napoi. . .
Își întorsese fața orașul de la noi,
Dar noi am mers. Nici vîntul din drum nu ne-a-nturnat.
Și-abia pe mușchiul verde, cînd sus acolo-am stat,
Ce ne-ndemna aflarăm, spre vîrf, pe panta grea :
Ne îndemna iubirea. — Iubirea, numai ea !

(VICTOR TULBURE)

KLIMENT ȚACEV
(n. 1925)

Originar din satul Obnovo, de lîngă Plevna, a absolvit cursuri de filologie slavă la Universitatea din Sofia, obținînd mai tîrziu o bursă de specializare în studiul limbii și literaturii române la București. Din această perioadă datează excelentele traduceri făcute din Coșbuc, și prietenia cu Labiș, Mihu Dragomir, N. Tăutu și Al. Andrițoiu. Țacev și-a manifestat talentul nu numai în poezie, ci și în proză și teatru.

Opera poetică: *Poezii* (1948), *Primul snop* (1951), *Satul Obnovo* (1953), *Poezii noi* (1957), *O mînă de țărînă* (1967), *Adio, primăvară* (1967), *Cu prietenii la drum* (1969).

LEGE NESTRĂMUTATĂ

Cu stolul său cocorul nu a plecat la drum.
N-a cunoscut furtuna, n-a fost să vadă cum
Răpuși ai lui, în ape, căzură din înalt.
Ci pripășit sub streașini, a picotit la cald.

Și cînd întîiul mugur pe-o creangă a plesnit,
Și s-a trezit la viață pămîntul amorțit,
Țîșnind spre slăvi albastre, căminu-și părăsea,
Să-ntîmpine el stolul ce înapoi sosea.
Se întorcea iar stolul din aripe bătînd,
Vestind c-or să răsară semințele-n curînd,
Dar nu-l luară-n seamă pe cel ce nu a fost
Pe drumul lung, și-n iarnă stătu la adăpost,
Și nu-l recunoscură și nici nu l-au primit
Să împlinească rîndul cocorilor, rărit.
Și se-ndoiră păsări din zori pînă-n apus,
Cu pliscuri ascuțite l-au năruit de sus
Și unde, plin de sînge, cocorul a căzut
N-a încolțit nici iarba, nici floarea n-a crescut.
În preajma lui pădurea cînta sub cerul pur,
Și soarele mai tare se aprindea-n azur,
Și ciocîrlia-n zare urca și ciripea...
Cădea pe el doar praful și nimeni nu-l jelea.
Să fi plecat cocorul pe drumu-ndepărtat,
Sub streșini adăpostul să nu și-l fi cătat,
Să fi-ndurat, în larguri, turbatul uragan,
Să-și fi găsit el moartea căzînd în ocean,
L-ar fi jelit întinderi de ape spumegînd,
Încrîncenate valuri l-ar fi purtat plîngînd
Pe-acela ce-n furtună a năzuit mai sus,
Pe-acela ce, în luptă, furtuna l-a răpus!

(VICTOR TULBURE)

IVAN DAVIDKOV
(n. 1926)

Născut la 9 martie 1926, în satul Jivoviți din Mihailovgrad. A studiat filologia slavă la Universitatea din Sofia. Lucrează în redacția unor edituri și reviste.

Opera poetică : *Ucraineanul cu armonica albă* (1951), *Umăr la umăr* (1953), *Acasă* (1956), *Lumini de brumă* (1957), *Niprul curge pe sub fereastra mea* (1960), *Bucuria stă lîngă fiecare prag* (1962), *Aripi și rădăcini* (1964), *Dealuri sub luceafăr* (1966), *Movile trace* (1967), *Poezii* (1968), *Iluminări* (1970), *La mulți ani, stele căzătoare* (1972), *Cariera de piatră* (1972), *Dansul chiparoșilor* (1975), *Opere alese* (1976).

PÎINEA

Cînd zorile-abia se îngînau cu noaptea
Femeile-și lăsau deoparte tihna —
Ca niște umbre parcă în lumina
Sărac-ă a-nceputului de ziuă.
La flacăra ce pîlpîia sub ciotul
Și noduros, și încă ud de ploaie,

Ca într-o antică solemnitate,
Tăcute, frămîntau atuncea pîinea.
Și-o frămîntau cu apa din izvorul
De munte mirosind a mușchi și piatră.
Iar stele cîte tremurau în geamuri
Și ele se cerneau prin sita neagră.
Cînta un cuc. Femeile cîntarea
I-o frămîntau. Cînd înflorea mușcata,
Se-amesteca aroma ei cu miezul
Acelei pîini, în clipele acelea.

Adeseori la mese mari sînt oaspăt,
Dar sufletu-mi, și azi, e plin de pîinea
Aceea neagră-n care se adună
Lumina-ntreagă și întreg pămîntul.

(VICTOR TULBURE)

DESPRE DUIOȘIE

Nu dojeniți înduioșarea noastră !
Cît lumea să trăiască duioșia !
E-n ea atîta forță neștiută
Și-atîta tăinuită duritate !
Proptind cu fruntea lui semeață cerul,
Dintr-un lăstar firav porni stejarul. . .
Și cutezanța și-a-ncălzit-o șoimul
Sub aripa duioasă-a unei mame !

(VICTOR TULBURE)

LIUDMILA ISAEVA
(n. 1926)

Născută la 1 martie 1926 la Şumen, unde a terminat liceul şi Institutul Pedagogic. În primii ani ai puterii populare a lucrat pe cîteva mari şantiere de construcţie, la Dimitrovgrad, oraşul tinereţii, şi la barajul Koprinka. Este soţia poetului Mladen Isaev. În prezent e redactor al Editurii Narodna Kultura.

Opera poetică : *Glasul inimii* (1957), *Biografie lirică* (1963), *Adevăr* (1967), *Nu îngădui lumii să îmbătrînească* (1970), *Miez* (1975).

INVIDIE

Invidiez ai toamnei arbori goi
şi demnitatea lor patriciană
cu care-şi lasă ultimele foi
cînd se despart de viaţa pămînteană

Ei îşi primesc destinul împăcaţi
sub apăsarea unei vremi severe,
ştiind, de-nţelepciune-mpovăraţi,
că orice moarte e o înviere.

O, de-ar fi fost spre cerul meu greoi
să pot privi şi eu cu nepăsare
şi viaţa mea, la fel, să mi-o despoi
de tot frunzişul clipelor amare !

. . . Ar fi-nsemnat ca-n vise de lăstari,
întrezărind foşniri de ramuri grele,
s-aştept în ceasul toamnei mele mari
reînnoirea primăverii mele !

(VICTOR TULBURE)

DIMITĂR VASILIEV
(n. 1926)

Născut la 4 aprilie 1926 în satul Bălgarski-izvor din regiunea Loveci. A studiat dreptul la Sofia.

Opera poetică : *La zenit* (1956), *Fata și morenele* (1959), *Visele orașului* (1964), *Soarele de după-amiază* (1967), *Rugăciune pentru ploaie* (1968), *Tu ești din cer* (1970), *Mișcare, zîmbete, cuvinte* (1970), *Timpul dăruit* (1972), *Bătaie de aripă* (1972), *Nu toate trec* (1974).

RĂMÎI CU BINE, SIBIU !

Rămîi cu bine, Sibiu !
Ai fost o cetate ? Un vis ?
Știu
că nu te vei repeta
în viața mea niciodată. . .

Am vorbit în graiul paharelor
ne-am deslușit în cuvintele ochilor
ne-am înțeles în ritmul dansului. . .

Și nu păream
cîtuși de puțin
străini adunați pentru o noapte
cu totul întîmplător pentru o unică noapte
ca un pas în necunoscut
care te duce spre căminul prietenului
sau sub fereastra iubitei.
Rămas bun, Sibiu !
Și voi, nenumiții prieteni !
Și tu, nenumită iubire !
Ce puțin ne trebuie
să fim veseli și zgomotoși
și să ne despărțim cu o ușoară
atingere a buzelor
și cu o dulce mîhnire
în inimă
pentru ca dimineața să ne afle din nou
pe drumuri
care nu se vor mai încrucișa niciodată
și pe care atît de bine le știm
și nu le vom mai putea uita.

Bun rămas, inimă —
încă în stare să te îndrăgostești
de fete și orașe necunoscute
chiar numai pentru cîteva ceasuri
chiar numai pentru o noapte
neîmplinită
care de mult a trecut
și totuși nu se va sfîrși niciodată.

(VICTOR TULBURE)

CARNAVAL

Începe
îndelung aşteptatul
carnaval.

În lipsa recuzitei,
vi se permite
să apăreţi
cu propria mască.
Sau — dacă doriţi —
le putem schimba :
dumneavoastră veţi purta masca mea,
iar eu aş purta masca dumneavoastră.
Sper să ni se potrivească

Important e faptul ca muzica să cînte
Muzica. . .
În marele freamăt,
în marele entuziasm,
ce însemnătate are
cine eşti dumneata şi cine sînt eu ?
Fiecare să caute să-şi facă rost
de o fată frumoasă,
ca să aibă ce strînge în braţe
şi cu cine să danseze.

Şi,
este absolut necesar,
să nu fie gol paharul !

Zăpăceala se va deslănţui numai în zori,
cînd ne vom fi plictisit pe deplin
şi cînd vom începe să ne căutăm măştile personale.

(Deşi masca străină
ne crease anumite avantaje,
carnavalul s-a terminat.)

Abia atunci vom înţelege
cît de puţine sînt măştile
şi cît de identici, cît de comuni
ne-au făcut.

(MIHAIL MAGIARI)

LIANA DASKALOVA
(n. 1927)

Născută la Peruștița, în regiunea Plovdiv. A studiat dreptul la Sofia. Soție a cunoscutului prozator Stoian Daskalov. A scris și numeroase cărți pentru copii.

Opera poetică : *Cînd visurile se realizează* (1953), *Stoluri albe* (1954), *Recunoaștere* (1957), *Versuri pentru tine* (1959), *Fire* (1961), *Iubesc acest oraș* (1964), *Femeia tracă* (1964), *În oglindă* (1966), *Și a pictat zîmbetul ei* (1967), *Lebede neagre* (1967), *Inele* (1968), *Portrete romantice* (1968), *Trandafiri* (1969), *Omul care trezea soarele* (1971), *Casa de vară* (1972), *Al șaptelea suflet* (1974).

ALCHIMIE

A iarnă-n vatră focu-nvie ;
ca mierea este galbena-i văpaie.
Începe apoi pura alchimie
în înghețata mea odaie.

O, rege Midas al meu, jar,
preschimbi în aur tot ce-atingi
cu mîna tăinuitului tău har
cînd brîul flăcării-l descingi.

Mari arabescuri neperechi
luminile cu bezna-ntoarnă,
care ca în frescile vechi
acoperă pereții în iarnă.

Mă tulbură, privind așa
enigmaticul lor decor,
conexiunea lor cu viața mea
în cel mai nepămîntean zbor

Sînt legată de toate lucrurile atît de greu
încît lumina lor de aur crud
se revarsă în sufletul meu
ca într-un sipet nevăzut. . .

Iar focu-acestei alchimii
naște-o substanță de lumini vibrînd,
și haosul de neguri plumburii
se-aprinde-n mine — prin alegorii —
preschimînd lumina-n cuvînt. . .

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

DIMITĂR DUBLEV
(n. 1927)

Născut la Iambol. Absolvent al Facultății de Drept.
Opera poetică : *Versuri de la postul de pază* (1953), *Dragoste prin fereastră* (1957), *Existența* (1966), *Insula* (1969).

ȚĂRAN

Năframa și-o întinde pe țărînă.
Și pune brînză. Scoate-o căpățînă
de usturoi. Și rupe pîinea. Taie
în două pătlăgeaua de văpaie.
Cuțitul ud și-l șterge. Se așează.
Sub el picioarele-și încrucișează.
Prînzește în amiaza nemiloasă.
Pămîntu-ntreg îi ține loc de masă.

IVAN RADOEV
(n. 1927)

Originar din satul Poradim de lîngă Plevna. Studii de literatură și drept la Universitatea din Sofia. Cunoscut și ca dramaturg.
Opera poetică : *Freamătă steagurile* (1951), *Cresc oamenii* (1952), *Zori de primăvară* (1954), *Poezii* (1958), *Poema baladescă* (1960), *Poezii* (1976).

BLANA DE URS

Prin ramuri de zăpadă pline
suspină vîntul lui ghenar.
. . . Și nu-mi dau seama cum de tine
eu mi-am adus aminte iar.

Prietenă din depărtare,
acum, în seara-n care-ți scriu,
văd lume multă prin ninsoare
grăbind spre teatru, cu pas viu.
Și mă gîndesc că-n clipa asta
tu undeva-n nămeți te-ngropi
în vreun cătun pierdut sub creasta
înviforaților Rodopi.

Și-ncerci sub înghețate astre
în braț c-un vraf de douăzeci
de școlărești caiete-albastre
să bați spre școala ta poteci.
Tu n-ai podoabe. N-ai paftale.
Îți strîngi broboada pe urechi.
Sub răsuflarea gurii tale
cresc țurțuri albi pe șalul vechi.

A treia iarnă e ! Și ninge.
E-a treia iarnă ! Și lipsești. . .
Și poate sufletul îți plînge
visînd la anii studențești !

O, scumpa mea, îndepărtată
și-atît de singură pe drum,
nu vezi cum visul de-altădată
se spulberă ca-n zări de fum ?
Căci pare doar cît o clipită
avîntul mîndrei tinereți. . .
Și cînd vei fi tu, fericită,
pe calea scurtei noastre vieți ?

— Dacă nu mi-e greu, tu mă întrebi. Da, e greu. Dacă nu mi-e teamă, întrebi. Da, mi-e și teamă. Și mă întrebi dacă nu am o dragoste ? N-am. Și mă întrebi dacă sînt fericită ?. . .

Aseară a venit la mine micuța Halidé și mi-a adus o blană de urs. Cu doi ani în urmă, tatăl ei, bătrînul Ramzi, o ținea numai în bătăi de la școală spre casă, pentru că nu-i da voie să meargă să-nvețe. Aseară însă a trimis-o la mine, spunîndu-i : „Du blana asta învățătoarei tale, să-și facă de îndată un cojoc. Aici, cu frigul nu e de glumă !"

Oare fericită pot să fiu ?
mă întrebi și să răspund nu știu.
Dar de ce aseară mi-am simțit
sufletul atît de încălzit ?
„Halidé, micuța mea !" șopteam,
și plîngeam și-n brațe o strîngeam.
. . . Și la pieptul meu se cuibărea
Halidé, și-alături îmi plîngea.
Oare ți-a fost dat cîndva-ntr-un crîng
să vezi căprioarele cum plîng ?
Astfel seara-ntreagă mi s-a scurs.
. . . Și privesc la blana mea de urs !
. . . Și ascult cum vîntul nărăvaș
urlă pe troianul uriaș !
. . . Și mă uit la geamul meu stingher
înstelat cu albe flori de ger !
Și de tine-mi zic că, negreșit,
nu poți fi, ca mine, fericit !

(VICTOR TULBURE)

NAIDEN VÂLCEV
(n. 1927)

Originar din Malca Brestnița (Brestnița Mică), sat din regiunea Loveci. A studiat dreptul la Sofia. Traduce din poezia rusă și poloneză. Scrie și pentru cei mici.

Opera poetică: *La granița de Sud* (1953), *Victorie calmă* (1954), *Mică nuvelă* (poem, 1957), *Paletă colorată* (1960), *Imne și nuvele* (1964), *Lumina din Nord* (1965), *Luna Parc* (1970), *Floare albastră, tren, femeie* (1975), *Boabe de semănat* (versuri alese, 1976).

SOLDATUL ROMÂN

Mamei mele

La Brestnița, în cimitirul din cîmp, unde sfîrșește satul,
din nouă sute treisprezece și pînă azi, în negrul lut,
la margine de tot e-o groapă și-ntr-însa e culcat soldatul
român, al cărui nume nimeni să-l afle încă n-a putut.

Și nu-l vom ști. Răpus de tifos, pieri în vremile amare,
cînd molima i-a dat poruncă să zacă în străin pămînt,
și cînd de teama ei fugiră mai toți din sat în grabă mare,
uitînd și lui să-i mai așeze o biată cruce pe mormînt.

Dar mai tîrziu, la cîte-un praznic, cînd sînt pomenile-mpărțite,
plîngîndu-i pe aceia care nu s-au întors de la Doiran,
smulgîndu-și de durere părul, veneau aici femei cernite
și se opreau și la mormîntul necunoscutului oștean.

Bătrîne ale noastre mame, pe groapa celui fără nume
puneau un fir de lumînare ori o cățuie fumegînd,
că-ntre străini își doarme somnul și poate nimenea pe lume
nu este și pe el să-l plîngă sau să-i gătească de comînd.

Acum e iunie, și vîntul foșnește-n largul lui văratic.
O boare caldă mă îmbie pe cărăruie să pornesc
spre locul unde sub mixandre, pelin și cimbrișor sălbatic,
îmi dorm părinții și bunicii, și-o fi și eu să m-odihnesc.

Acolo-n liniștea stingheră, silabisind în cruci și-n pietre,
ca un școlar din clasa-ntîia eu orice nume îl îngîn,
și văd și-un măr, care-i mlădiță din mărul nostru de sîn-Petre,
învăluind cu umbră deasă odihna bietului român.

(VICTOR TULBURE)

USIN KERIM
(n. 1928)

Originar din Teteven, regiunea Loveci.
Opera poetică : *Cîntece de șatră* (1955), *Ochii vorbesc* (1959), *Sub cortul albastru* (1968), *Poezii* (1968).

BABÁHAK

Babáhak — nescrisă osîndă,
lege crudă, amară osîndă,
străveche osîndă,
babáhak !

Au împînzit țiganii tuciurii maidanul
cu cai
și căruțe.
În ziua ceea de vară,
acea zi de babáhak,
vin tații să-și vîndă fetele la tîrg.

Demiur și Aliogo își strîng mîinile —
își strîng mîinile,

se tîrguiesc,
cu zarvă.

Lîngă ei Arifa — fata subțirică.
Nu-ndrăznește Arifa acuma să plîngă.

Nu departe-i Meto, iubitul ei Meto
cu ochi mohorîți
de jale
și ciudă.

Strînge-n buzunaru-i șișu-ncovoiatul.
tremură și-așteaptă,
tremură
și-așteaptă.

Iată vrea parale tatăl pentru fată.
vrea și strigă-ntruna :
— Ia te uită-ncoace — că vînd o țariță,
pe-atîtea mîndrețe multe sînt cinci mii ?
Cine-o cumpăra-o, chilipir o are !
Și iar bate palma Demir Aliogo,
și iar se tocmește,
și strigă amarnic :

— Haide, Aliogo, că te-alegi cu-o moară.
Că ți s-o trudi,
și că ți-o cerși,
și că te-o hrăni
cît tu vei trăi.

Meo strînge-n palmă mînios jungherul,
tremură și-așteaptă,
tremură
și-așteaptă.

El parale n-are.
Da iubire are,
da iubire mare —
și-astăzi de vînzare-i ?

Ci iată, sfîrșită-i de-acum tîrguiala
și poate că-ndată sclipi-va jungherul
în tine, babáhak, lovi-va jungherul,
așa cum un fulger lovește copacul
uscat și zadarnic.
În tine, babáhak,
nescrisă osîndă,
amară osîndă !
străveche osîndă —
babáhak.

(MIHAIL MAGIARI)

STEFAN POPTONEV
(n. 1928)

Aparține, ca și N. Șopkin, H. Cerniaiev, N. Hristozov, M. Nedialkov, K. Sevov, E. Evtimov, H. Fotev, N. Kehlibareva, Șt. Țanev, I. Trenev și M. Berberov, așa numitei generații mijlocii, apărută între anii 1956—1960 și al cărei reprezentant de frunte a fost Penio Penev. Ei adaugă poeziei bulgare contemporane un colorit specific printr-o continuă cîntare a noului și o distinctă individualitate creatoare.

Opera poetică : *Itinerar dimitrovist* (1951), *Izvor* (1956), *Pe căi drepte* (1962), *Invitație cu flori* (1963), *Judecată* (1964), *Ani de maturitate* (1964), *Trei sute de metri* (1967), *Redactorul de serviciu* (1968), *Numai luna martie* (1970), *Mesteceni, rămîn prizonierul vostru* (1972).

TALENT

Cu strigăt
sau fără cuvinte,
sub planșeu de beton
ori sub albastrul cerului

știm să murim vitejește
și nimic nu ne-ar putea opri,
nici hangerul, nici securea ;
nici apa, nici focul ;
nici mînia lui Dumnezeu ;
nici cei apropiați nouă ;
nici trădătoarele ierni,
nici privighetorile nopților calde !

În ziarele lumii încă
Batakul mai continuă să fumege
și pînă dincolo de nouă țări
sîntem cunoscuți că săpăm tranșeie
atît de adînci
cum altele nici nu există
în Europa.
Și sîntem cunoscuți și prin faptul
că în poalele lor
femeile au legănat capete,
că prin licheni și prin ierburi
am murit cu talent
pentru ca să înviem în legende și cîntece
contopiți cu cîmpia și munții !

Ah ! acest teribil
talent bulgăresc !

Eu îl întîlnesc pretutindeni :
în grîu și în ovăz,
în nord și în sud
și mai cu seamă acolo
unde mumele cu ochii uscați
privesc cu nădejde pădurile
din care nu s-a stins încă
ecoul prevestirilor negre.

O, dacă ar fi — îmi zic —
să transformăm acest talent
în Talent de a trăi
ca numai după el
lumea să ia despre noi
cunoștință !

Se-ntunecă.
Noaptea
cu o basma neagră
învăluiește legende
și case.

Truditi dorm părinții.
Pruncii visează.

Numai eu,
în visul meu treaz,
aud blesteme străvechi
și semințe
străpungînd, din adînc,
țărîna asta-mpietrită.

Numai eu aud
legănîndu-se-n bezna tihnită
zvonul de clopote
trezind gospodarii.
Și iată Batakul
punînd, ca de obicei, mîna
pe cuțit
și pe pușcă,
zorind spre biserică
în noaptea plină de dangăte.
Dar se oprește uimit
în mijlocul drumului :
clopotele bat

nu pentru moarte,
nu pentru luptă...
Vaccinul anticanceros
a fost descoperit
în sevele care pînă acum
au gîlgîit nevinovate
prin codrii Batakului.
Autorul
e un medic
al cărui bunic
fusese căsăpit de osmanlîi
în fața vechii biserici.

Bat toate clopotele
în pieptul meu.

Lumea le aude.

(VICTOR TULBURE)

VASILKA HINKOVA
(n. 1929)

A făcut studii de filologie slavă la Universitatea din Sofia, devenind apoi redactor la Editura Narodna Kultura. A scris și cîteva cărți pentru copii.

Opera poetică: *Drumuri de lumină* (1956), *Drumețul cu lăstarul* (1964), *Adîncime și cer* (1967), *Atingere tăcută* (1968), *Covoare de soare* (1968), *Simboluri* (1969), *Bărci în zăpadă* (1972).

RUGUL

Ca veverița-n jocu-i voios și nebunatec
urc pînă-n vîrf cireșul. În ramuri dau năvală.
Cireșele sînt coapte și de al lor jăratec
de mă ating dogoarea le-o simt în talpa goală.

Șerpește limbi de frunze cu flăcări verzi mă-mbie.
Se-aprinde trupu-mi tînăr înfășurat în ele.
De parcă osîndită sînt pentru erezie
Să ard pe rugul verde al primăverii mele.

Cu fruntea tind tavanul de-azur al zilei clare.
Învăpăiatul soare în părul meu străluce.
Blestemul ce m-apasă desigur e prea mare :
Să ard de vie-n focul ce moarte nu-mi aduce.

Și orice gînd lăstunul trecînd în zbor mi-l fură
Îmi ispășesc păcatul necunoscîndu-mi vina.
Mă contopesc cu trunchiul cel viu și simt cum dusă
Tot mai adînc în glie îmi crește rădăcina.

De n-ar fi ea să-l țină, ar fi sortit pieirii
Pămîntu-ntreg — și-n hăuri ar fi să se prăvale.
Binecuvîntă-mi clipa, äst rug al fericirii
al bucuriei mele și-al izbăvirii tale.

Sub pălăria-albastră a bolții nesfîrșite,
Binecuvîntă-mi rugul și mîinile-nălțate !
Aceste mîini păgîne ce-și strîng în pumni, rănite,
Cireșe, precum boabe de sînge închegate !

(VICTOR TULBURE)

STANKA PENČEVA
(n. 1929)

Născută la Sliven, la 9 iulie 1929, a făcut studii de filologie rusă la Sofia. Primele versuri îi apar în *Literaturen front* (1947). A lucrat în redacția mai multor publicații literare, precum și la Radio-Sofia.

Opera poetică : *Majorat* (1951), *Coardă întinsă* (1957), *Fîntîna păsărilor* (1960), *Univers* (1964), *Pămîntul focurilor* (1965), *Buruiană amară* (1966), *Grădina de meri* (1967), *Strălucirea toamnei* (1968), *Puterea mea* (1970), *Nufărul de nisip* (1972), *Poezii* (versuri alese, 1973), *Pîine și sare* (1973).

POEZIA

Ce-ngustă cîmpie ți-e dată !
Pășune sălbatică las-o
Sau pieptul cu plugu-i despică,
Duioase semințe de tihnă
Sau boabe de ură azvîrle-i,
Ia fierul încins și-o cosește !

Ce-ngustă cîmpie mi-e dată !
Pe brazdă eu cad ostenită,

Mă-nalț și pornesc mai departe,
Zvîrl boabele toate din mînă,
Semințe în palma mea arse.
Dar ziua se duce, se duce,
Ogorul se pierde în zare,
Din zare în zare cutreier
Și nu mai sfîrșește cîmpia !

(VICTOR TULBURE)

LILIANA STEFANOVA
(n. 1929)

Născută la Sofia, a urmat Institutul de Literatură Maxim Gorki din Moscova, a lucrat în redacția revistelor *Literaturen front* și *Septemvri* și conduce azi publicația *Obzor*, dedicată popularizării literaturii bulgare în străinătate.

Opera poetică: *La Moscova* (1952), *Cînd aveam douăzeci de ani* (1956), *Lumea pe care o iubesc* (1958), *Vin la voi* (1961), *Nu pleca, zi* (1965), *Iubire și durere* (1967), *Glasul viitorului* (1969), *M-a sărutat soarele* (1970), *Țărm meridional* (versuri alese, (1972), *Parola* (1973), *Orbita de foc* (1974).

MIȘCARE

Făcură musafirii multă larmă.
Băură mult. Și lăudară totul.
C-un ochi expert evaluînd tablouri,
covoare cu desene de Pirdop, și ceașca
de porțelan nipon, ba și vederea
deschisă către parc... Intimitate !

Confort şi gust artistic mai cu seamă !
Golf liniştit ! O streaşină tihnită !

Apoi, pe scară, vorbele-amuţiră.

Şi iarăşi linişte ! Şi cine poate
cumva să ştie sau să bănuiască
sub taina draperiilor lăsate
că în acest sublim decor domestic
un cînt de roţi imaginare sună
pînă în zori, şi aparenta-mi tihnă
se leagănă-n vagonu-nchipuirii
pornit spre destinaţii neştiute.

În faţa ta, eu mă aplec, mişcare !
În ritmul goanei tale uriaşe,
din ţărm în ţărm,
dintr-un oraş într-altul,
în tine doar eu îmi găsesc un sprijin,
un tîlc, un adăpost, o năzuinţă !

(VICTOR TULBURE)

INVOCAŢIE CĂTRE ZI

Mă rog de tine, zi, să n-asfinţeşti !
Nu mă lăsa în umbra rece-a serii,
Nu-i timpul de odihnă încă. Nu-i
Nici ceasul încă de-a visa în perne.
Cu mîini neliniştite eu te rog :
Nu-ţi strînge alb catargul zilei încă !
De ce să ne oprim cînd prea puţin
Ne-am mistuit în flăcările tale !

Te roagă ochii mei fierbinţi şi ei :
Mai zăboveşte ! Nu apune-n noapte !
Nu te-afunda în bezne s-adormim,
Cînd n-am văzut priveliştile toate !
Şi inima-mi te roagă : Nu pleca !
Vreau să trăiesc din plin. Eu vreau lumină,
Lumină, pretutindeni şi oricînd
Să-mi fie luminată bucuria. . .
De ce dai pinteni calului şi pleci ?
E prea devreme, pentru somn, e prea devreme !
Nici pasărea nu doarme-atît de mult. . .
Rămîi ! Mă rog de tine, zi. Nu amurgi.
Am mult de mers. Mi-e drumul lung.
Te-ndură !

(VICTOR TULBURE)

PENIO PENEV
(1930-1959)

Născut în satul Dragomirovka, ia parte din fragedă tinerețe, ca brigadier, la construcția unui baraj. Își termină cursurile liceale la Sevlievo unde, școlar fiind, debutează cu o poezie în gazeta locală. Un scurt timp lucrează în redacția revistei umoristice *Strășel (Bărzăunul)*, după care se stabilește la Dimitrovgrad, participînd, timp de zece ani, la construirea noului centru industrial al Bulgariei, căruia îi dedică entuziastele sale versuri din ciclul *Cînd se turnau fundațiile*.

În 1956 își publică singurul volum din timpul vieții *Bună dimineața lume !*

CÎND SE TURNAU TEMELIILE

Arde-vor pîn' la scrum amurguri,
și se vor scrumi oameni,
vise, amintiri, simțăminte — de-a valma.
Salcîmii din curte și-or pierde mierea,
prin crengi, vîntul, seara, va prinde glas.

Viața-și va lua de la noi ce-i al ei
și vesel va cînta ca și burlanul,

cînd, după un timp, moștenitori aici
se vor ivi urmașii noștri.

Inimile lor povesti-vor iar, în cîntece,
și iar păsărelele își vor clădi cuiburi,
și tot astfel, la sînul mamei,
prunc de aur steaua va-ncălzi.

Vor fi din nou albăstrele, viorele,
privirea lor va fi la fel de albastră —
dar oamenii, numai ei, vor fi alții,
și deasupra pragului părintesc o altă zi.

Oare le va povesti cu proaspătă memorie
Istoria — sau va tăcea —
cum în noi speranța își înălța tulpina
stropită de ochi plîngători. . .

Cum din drumul fulgerat de aprige uragane,
ultima bombă am smuls-o cu mult curaj,
cum apoi din mortar bucuria noastră
își ridică liniștită etajele.

Cum am fost de douăzeci și cinci de ani,
apoi deodată părul se făcu argintiu,
cum nu pentru o fericire măruntă porneam
prin cea dintîi nouă dimineață. . ,

O, urmași, veți scormoni, cred, degeaba,
nu știu de veți afla pînă la capăt,
atunci cînd se turnau temeliile —
ce viață, ce viață am trăit noi !

Cîte greutăți ne-au năpădit, cîte !
De invidiat soarta ne-a fost, vă asigur.

Noi n-am trăit zile, epocă —
o luptă am trăit noi, o luptă !

(MARIN SORESCU)

NEMURIRE

Eu nemurirea
nu o jinduiesc,
Ci o pufoaică doar,
de cald să-mi ție
Cînd sus,
pe schele,
geruri se-ntețesc. . .

Dar ce zidesc,
nemuritor să fie !

(VICTOR TULBURE)

HRISTO CERNIAIEV
(n. 1930)

Opera poetică : *Flăcăul plutonului* (1954), *Lirice* (1965), *A trecut vîntul* (1966), *Mînzul* (1966), *Viața care nu moare* (1967), *Bulgaria* (1969), *Dimineți de argint* (1969), *Ploaie de primăvară* (1971), *Bucurii simple* (1971), *Streașină albastră* (1973), *Zile în Stara Planina* (1975).

STEAUA VERDE

Cum totdeauna despre arbori cînt
le simt în suflet crengile-nflorite.
Cînd cad ori mă ridic de la pămînt
spre ei îmi știu privirile-ațintite,

uimit de cîtă forță-n trunchiul lor
răzbate din semințele ușoare
pînă să-și urce-n vîntul foșnitor
coroana verde și cutezătoare.

Cu încleştate rădăcini ei ţin
planeta noastră de la prăbuşire
şi fiecare ram li-i un cămin
de păsări, de cîntări şi de iubire.

(VICTOR TULBURE)

NIKOLAI HRISTOZOV
(n. 1931)

Opera poetică: *Primele cîntece* (1958), *Stindardele n-au greutate* (1965), *Nouăsprezece cîntece despre Ţvetan Zangov şi unul despre noi* (1966), *Veghe* (1969), *A treia planetă* (1972), *Tăcere rănită* (1975).

NOPŢI

Ceva
s-a-ntîmplat cu nopţile mele,
cineva nevăzut
se-nvolbură-n ele.
Străine amintiri îşi deapănă caierul,
umbre răzleţe
număr pe geamuri.
Aerul
pare o ultimă înghiţitură.
Cuvintele de-adio somnul mi-l fură
şi morţii încep să se adune,
mă privesc îndelung
cu-o dojenitoare
amărăciune.

Ceva s-a-ntîmplat,
profund şi ciudat.
Sînt singur.
Cineva de gînduri mă stoarce.
Mă ridic —
nevăzută o mînă mă-ntoarce.
sînt, poate, îngîn,
bătrîn şi bolnav.
Bolnav
şi bătrîn.

(VALENTIN DEŞLIU)

PETĂR KARAANGOV
(n. 1931)

Născut dintr-o familie ţărănească din Sandanski, la poalele Pirinului, după terminarea studiilor devine bibliotecar al Academiei Bulgare. Cunoscător al limbii şi literaturii poloneze şi, în aceeaşi măsură, al limbii şi literaturii ruse şi sovietice, a tradus numeroase pagini din capodoperele acestor literaturi. În prezent este preşedintele comisiei de scenarişti de pe lîngă Studioul de filme.

Opera poetică : *Urme pe drum* (1957), *Anotimpurile şi strada noastră* (1960), *Participare* (1964), *Cercuri de copac* (1965), *Duminici de iarnă* (1967), *Vară neaşteptată* (1970), *Apropierea zăpezilor* (1971), *Precum muzica seara* (1973), *Poezii* (1974).

POMII PRIMĂVERII

Ce voioşi, pomii mei luminoşi,
Cresc spre cer, în bătaia luminilor !
Şi-s înalţi şi-s aşa de frumoşi
Strălucind în podoaba grădinilor !

Și din zori pînă-n seară, tîrziu,
Sub sărutul luminii și-al ploilor
Tot foșnesc și nimica nu știu
Despre marea cădere a foilor !

(VICTOR TULBURE)

IMITATORUL DE PĂSĂRI

Trompeta sclipi :
„Urmează imitatorul de păsări !"

Și toți amuțirăm, dorind
să redeșteptăm în materia din sufletele noastre
glasul uitat al păsărilor.

Cu sunet stins se revărsă adînc în noi
ecoul îndepărtat al gunguritului
de porumbei în pădurea întomnată,
ceasul vestitor al cucului
deasupra jilavelor păduri imprimăvărate,
și trilul ciocîrliei tremurat
sub cerul imens al Traciei.

Pe plafonul alb de deasupra noastră
se leagănă ingîndurate lune
ale globurilor electrice de restaurant.

Calde și grele seve din pămînt,
strînse de pe dealurile Melnicului,
țes peste noi luminoasele lor nimburi.
În stîlcitoarele izvoare din pahare,
slobozită din șipuri, apa se revarsă.

Și rămînem apoi liniștiți, liniștiți,
năpădiți de amintirile sunetelor
din viața noastră cea adevărată.
Fetelor, să nu vă împodobiți niciodată
cu flori de imitație !
Prieteni,
nu imitați masele plastice, fiți
cît mai aproape de ceea ce sînteți !
Nu fugiți de voi înșivă, nu vă închideți
în cetatea rece
a artificialului.
Această cetate este de mult suprapopulată,
iar străzile ei stau să plesnească.

. . . Și pe urmă am plecat,
risipindu-ne în toate părțile,
spre a ne reîntoarce la coliviile noastre înguste, agățate
sub acoperișul unui bloc uriaș —
atîta de aproape de stelele bulgare,
și-atît de departe de ele.

Am pornit încet, întîia oară fără grabă,
în noapte pe străzi către casă.

Și-acolo — dinaintea intrărilor,
înainte de a intra,
ne oprim și ridicăm mîinile,
încercînd mereu cu degetele noastre citadine
să ne agățăm de cerul înalt.
Dar cerul,
dat odată uitării,
rămîne pe veci inaccesibil.

Și goale rămîn sufletele noastre,
asemeni unui os de pasăre spălat de ploi.

În negura din urma noastră moare
glasul ironic al cucului.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

POEZIA

Dorei Boneva

În orășelul nostru în care
oamenii au timp să cugete,
să ia aminte și să țină minte
pînă și lucrurile cele mai mărunte,
într-o zi a apărut un om — un străin
cu pălărie mare și cu picioare mari.
Cîteva zile mai tîrziu
întîmplarea era cunoscută
de toți cetățenii din obștea
orășelului nostru în care
oamenii au timp să cugete,
să ia aminte și să țină minte
pînă și lucrurile cele mai mărunte.
În fiecare dimineață omul
cu pălăria mare și cu picioare mari
străbătea tîrgul nostru
de la un cap la altul.
O liotă pestriță de copii desculți
îl însoțeau pretutindenea.
Îi dădeau pere sălbatice,
și păsărele, și iepurași suri,
cioburi vechi de pămînt, și bani vechi.
În vremea aceasta se petreceau lucruri ciudate...
În realitate nu era vorba de nimic ciudat —
pur și simplu omul picta.

Într-o zi
cetățenii din obștea
orășelului nostru, care
au timp să cugete,
să ia aminte și să țină minte
pînă și lucrurile cele mai mărunte,
luară seama la ceea ce pictase omul.
Și văzură luna — chiar luna care
de-atîtea veacuri se ridică
peste bătrîna lor biserică slavonă.
Acum se ghemuise acolo pe pînză
și ca o pîine se rostogolea
pe cerul vast și verde.

În noaptea aceea
în tîrgușorul nostru mărunt
toți cetățenii din obște,
înainte de-a adormi,
cugetară la luna aceea.
Iar cînd adormiră — visară
la aceeași lună
de deasupra aceleiași bătrîne biserici slavone,
veche de-atîtea veacuri...
și la care
niciodată pînă atunci
nu visaseră.
Ciudat era omul acela, într-adevăr —
cel cu șapca mare și cu picioare mari —
și care i-a făcut pe niște oameni
trecuți prin Cel-de-al-doilea-război-mondial
să viseze la niște lucruri atîta de obișnuite.

(HARALAMBIE GRĂMESCU)

MARKO NEDIALKOV
(n. 1931)

Opera poetică : *Scump și apropiat* (1956), *Mireasmă de coriandru* (1962), *Constelația tracă* (1963), *Caleașca însîngerată* (1964), *Ritmurile zilei* (1968), *Lacrima vînturilor* (1969), *Ochii împușcaților* (1971), *Mesaje* (1971), *Lirică* (1972), *Marea dragoste* (1974), *După o mie de ani de la despărțire* (1974), *Zîmbetul zilei mele* (1975).

BULGĂROAICELE

Arau bulgăroaicele albe cu bivoli în negre hîrtoape.
Priveau la haiducii lor falnici sfioase, dar pline de dor.
Știau bulgăroaicele albe și negre morminte să sape,
Și-n ele intrau fără geamăt cu toate mîhnirile lor.

Știau bulgăroaicele albe cămeși înroșite să spele,
și flinta cu plumbi s-o îndese, și fricii să-i vină de hac.
Și pîini să frămînte cu lacrimi, și prunci să adoarmă sub stele,
și ranei dogoarea să-i stingă turnînd peste ea basamac.

Torceau bulgăroaicele albe din caiere negre de lînă,
știau de iubire să cînte, știau să blesteme de-amar.
De-aceea păstrară curate pe-această străveche țărînă
credința strămoșilor noștri și sfîntul lor nume bulgar !

(VICTOR TULBURE)

ANASTAS STOIANOV
(n. 1931)

Născut în satul Jivovţi, nu departe de Berkoviţa, la poalele Balcanului, acolo unde s-au desfăşurat evenimentele din timpul răscoalei din 1923. După terminarea studiilor universitare la Sofia, a lucrat ca redactor şi editor.

Opera poetică : *Prima dragoste* (1955), *Furtuni de mai* (1961), *Maci de toamnă* (1963), *E prea puţin să te iubesc* (1964), *Închinare* (1964), *Numiţi-mă veşnicie sau clipă* (1966), *Visele captive* (1970), *Dragoste veche* (1973), *Fascinaţie* (1974), *Pribegie* (1974), *Schimbarea primăverii* (1975).

LOCUIESC PE O STRADĂ ZGOMOTOASĂ

Locuiesc pe o stradă de zgomote
al cărei pavaj
e tocit de roţi ;
ca să-i audă vuietul,
deasupră-i, ca nişte clopote,
se-ngrămădesc norii toţi.

Pe soare, pe lună,
strada mea
tună — detună
în continuă fremătare ;
şi mi se pare
că uneori, de vijelie răpită,
se pune şi casa mea în mişcare.

Casa mea !
Neînnoptată, dar călătorită !
Şi nu cu vise,
cu drumuri
pernele mele sînt scrise.

Locuiesc pe o stradă de ropote,
vuiete, freamăte, hohote,
într-atît contopit cu-ale ei zgomote,
încît şi-n singurătate
gîndurile mi le aud strigate.

Spre marea de care mă simt atras
de al zarvei talaz,
timpul meu se petrece.
Mişună viaţa aici.
Moartea pe altă uliţă trece.

În ospeţie dacă-mi veniţi,
să nu ciocăniţi la uşă !. . .
Să bubuiţi !

Dacă prezenţa mea
vă e necesară,
chemaţi-o cu fulgere,
şi o să apară.

Dar dacă paşii mei s-or prăvale
la mijloc de cale.

să nu mă duceţi, sub flori,
în ţărînă,
unde-i liniştea a toate stăpînă.

Rogu-vă, săpaţi-mi groapa în nori.
Vreau de un trai îndelung să am parte.
Unde e linişte,
acolo e moarte.

(VICTOR TULBURE)

PĂRVAN STEFANOV
(n. 1931)

S-a născut în satul Ceparlianţi din districtul Sofia. După studii superioare de filologie slavă, a fost cîtva timp profesor de liceu. Mai tîrziu a lucrat în redacţia cîtorva publicaţii şi edituri. În prezent e secretar literar al Teatrului Naţional din Sofia. A scris, în colaborare cu soţia sa, Nadejda Dragova, mai multe piese de teatru consacrate unor figuri istorice din trecutul îndepărtat şi apropiat.

Opera poetică : *Pene de şoim* (1956), *Cîntece de mînie şi bucurie* (1958), *Promisiunea depărtărilor* (1962), *Călătorie spre zîmbet* (1964), *Timpul din faţa noastră* (1966), *Iarnă blîndă* (1968), *Soare ferecat* (1970), *Armătură pentru tobe* (1973).

VÎNTURI DE IARNĂ

Iată, acelaşi Bucureşti !
. . . şi totuşi nu chiar acelaşi.
Peste celule de aluminiu şi de beton,
peste liniile de tramvai,
vînturile schiaună
şi molfăie promoroacă.
Vînturile —
care-n moara pustie, de altădată,

l-au mușcat și pe surghiunitul
ce și-a luat azi locul într-un manual școlar
de la Brațigovo
pînă la Marița...
Zăpada e aceeași de-atunci,
dar parcă ar cădea pe o altă planetă.
Barul de sticlă îmi oferă coniac
și intimitatea unor separeuri albastre.

*

Dar tot mi se pare
că din clipă în clipă acel *hăș* [1],
pășind peste un secol,
mă va descoperi aici,
va da în lături perdeaua de trestie
și va striga :
„Dați-mi vin !"
Aș vrea să continui,
dar mai departe... nu mai e deloc actual,
iar sentimentul răspunderii
îl datorez unui alt secol
și unei alte realități.

*

Azi oricine, cu ajutorul
autobuzelor de turism,
poate, absolut fără nici un risc,
să se fotografieze
pe drumul lui Botev.
Iar pentru „escaladarea" vîrfului Vola
există și lifturi.
Putem, deci, conchide că Botev e depășit...

[1] Hăș — nume dat emigranților bulgari revoluționari refugiați în România.

*

Însă Bulgaria caută
să-și sprijine gloria
numai pe umeri botevieni.

*

Pe noi
ne înspăimîntă dimensiunile
acestui *hăș*.
Față de el
sîntem cei mai de rînd cetnici
și, cu siguranță,
că nu ale noastre vor fi
culmile pe care le-a urcat.

*

Dar fiecare dintre noi,
atunci cînd îi este sufletul mai cătrănit,
va găsi o cîrciumă
în care va putea să strige :
„Dați-mi vin !"

*

... Și va putea fiecare
să se oprească, să bea,
afundat ca o ancoră
și legănat de iluzie
că de acum își va populariza
propria-i „Dumă".

*

Și fiecare,
pe drumul său, are

vreun unchi Evloghi Gheorghiev,
la casa căruia,
în ceasul unei slăbiciuni de neiertat,
exact în momentul cînd nu-i trebuie prea mult,
să se abată
şi să-i arunce o înjurătură în faţă.
(Cel puţin pentru pîine şi brînză
ar fi putut să nu-şi feştelească obrazul !)

*

Da, fiecare îşi are locul său,
mocirlo,
sub cerul căruia,
în grădina vreunui poliţist,
ar putea cultiva zarzavaturi bune,
dacă
nu şi-a făcut cumva în inimă
un Giurgiu al său
pentru a pleca pe apele lui
către celălalt ţărm
unde să se întrupeze
în neam
şi în patrie.

*

Nu, nu-i nevoie neapărat
să fim genii, ci trebuie,
cît de cît, să punem şi noi viaţă —
nu în carnetul de economii,
ci în efortul simplu
al faptelor de omenie.

*

. . .şi să păşim botevian
sub rătăcitoare grenade
de laude,

intrigi
şi flegme —
iar frica noastră să nu fie faptul
că Botev nu iese
de sub fiecare caschetă,
şi să nu-l învinuim de „stambulovism"
atunci cînd ne ciocnim de el în viaţă.

*

Peste acoperişuri,
peste insomnii,
bîntuie în Bucureşti zăpada.
Dar vîntul,
vîntul e fierbinte
şi aduce din Asia ciulinii ucaţi. . .
Vocile lui Lili şi Modugno
înmărmuresc sub troieni de zăpadă.
Pe Dunăre lupii zgîrie gheaţa. . .
Se sting lumînările de la Notre Dâme. . .

*

Şi trece drumul lui Hristo Botev
prin Okolciţa,
prin oameni,
devenind acel logaritm
pe care fiecare îl va rezolva
pentru sine însuşi.

(VICTOR TULBURE)

Bucureşti, februarie 1967

RĂSPLATA

Mamelor de partizani din satul Morozovo

Mausoleu aici e fiecare casă.
Cu pași tăcuți bătrînele se poartă
să nu trezească amintiri amare
ce stau ciorchini ca liliecii prin unghere.

*

Noi, curioși, cu cizme grosolane,
dăm buzna înăuntru
și, speriate, amintirile tresar.
Le punem zeci și zeci de întrebări
sărmanelor măicuțe,
căci vrem să știm exact
cum,
ce
și cînd s-a întîmplat. . .
Ca niște călușari jucăm pe-a lor durere.
Apoi plecăm
și le lăsăm
să-și lege cu balsamuri
răni vechi
din nou deschise.
Dar după noi
vin alții
și iar alții. . .
De ce pentru o durere-atît de mare
am născocit răsplată-atît de crudă ?

(LAURA-BAZ FOTIADE)

IVAN TRENEV
(n. 1931)

Născut în orașul Stanke Dimitrov din districtul Kiustendil. Absolvent al liceului militar naval din Varna și al Institutului Pedagogic din orașul natal.

Opera poetică : *Cărbuni încinși* (1957), *Un pumn de soare* (1961), *Pentru tine e totul* (1965), *Trec odată cu vîntul* (1967), *Îți voi lăsa visele* (1969), *Îți caut umărul* (1970), *Dragoste salvată* (1973), *Atîtea lucruri am să vă spun* (1974).

CU TOT MAI GRELE CRENGI

Din cupe mici, cu pocnet, alune se desprind.
E liniștea sfărmată de-al veveriței jind.
Călutul meu mă duce pe-oblîncul cenușiu
al Vitoșei, în care eu orice colț îl știu
cu gloria, cu truda și jalea-i de demult.
Cu piatra stau de vorbă. Tăcerea i-o ascult.
Pe vatră dă în clocot fiertura de ciuperci.
Se-ngălbenește toamna. Cu tot mai grele crengi,
de rod, se-apleacă pomii. Sub înstelat cerdac
cavalu-și stinge plînsul. Pe-un braț de fîn eu zac.
Nedăruit iubirii ! Dar unde s-o găsesc ?

Pămîntule duhovnic, vreau să mă spovedesc
în fața ta. Sînt tînăr, dar nu anahoret —
deși se cam vorbește, așa, de-al tău poet
că visător se plimbă și singur pe cărări,
uitînd și de petreceri, și de încăierări.
Eu îmi aștept iubirea. Și-n așteptarea ei
voi face unei păsări un cuib în pumnii mei,
căci seara asta caldă e casa mea de dor
și-s încă bun, și tînăr și-atît de-ncrezător.

(VICTOR TULBURE)

ANDREI GHERMANOV
(n. 1932)

Născut în satul Iavorovo, din regiunea Varna, a studiat la Sofia filologia rusă. În prezent este redactorul șef al revistei *Plamăk (Flacăra)*, întemeiată de Gheo Milev în 1924.

Opera poetică: *Mlădițe* (1959), *Trenul muncitoresc* (1962), *Echinox* (1965), *Ține-mă minte* (1967), *Prefaceri* (1968), *Soare mînios* (1969), *Alfabet* (1970), *Podul* (1970), *Ca un suspin* (1970), *Insule* (1972), *Catrene* (1974), *Și au înviat în cînteç* (1974), *Lîngă noi — Parnasul!* (1974), *Pămînt de piatră* (1975).

DIALECTICA DEGETELOR

E zdrobitoare unitatea tuturor.
A celor cinci.
Și pentru unitate
Stau patru-ntotdeauna-aliniate.
Și unul se ridică-n fața lor.

Și patru au destin îngrozitor.
Ce tari ! Dar ce neputincioase !
Nu pot s-apuce-o toartă de ulcior
nici să cuprindă fierul unei coase,
al cincilea
cînd e-mpotriva lor !

(VICTOR TULBURE)

SLAV HRISTO KARASLAVOV
(n. 1932)

Născut în satul Debăr, din regiunea Plovdiv, la 27 martie 1932, după terminarea liceului la Sofia urmează o școală militară de aviație, pe care o absolvă în 1951. Mai tîrziu se consacră în întregime literaturii. Este secretar general al Uniunii Scriitorilor.

Opera poetică : *Ecoul cavalelor* (1959), *Pe piatra albă* (1961), *Țărînă tare* (1962), *Umbrele călătoresc cu noi* (1964), *De vorbă cu fiul meu* (1965), *După o vreme* (1966), *Acceptați-mă și așa* (1967), *Cînd se naște un băiat* (1969), *... Și niciodată să nu mai plec* (1970), *Prorociri* (1971), *Poezii* (1971), *Poeme* (1973), *În ospeție la mine însumi* (1974), *Secolul rachetei* (1974), *Spații apriline* (1976).

BĂIATUL

Dacă se naște un băiat,
Pahare prind să se golească.
Bunicul spune împăcat :
— Ca mierea fie ! Să trăiască !
Să-i țină minte pe Doicin
Și Kara-Koliu, și deplin
A lor porunci să le păzească !

Și cînd se naște un băiat,
Bunica, mulțumită, spune :
— Să fie-n cîntec lăudat
De-acu și pînă va apune !
Să fie om și muncitor,
Și ca un fir de inișor
Să fie nins de-nțelepciune !

Și cînd se naşte un băiat,
În casă-i mare veselie.
Și spune mama :
— Ca un brad
Să crească și voinic să fie !
Să aibă parte de ani buni
Și-aici, în casa din străbuni,
Să stea cu mîndra lui soție !

Și cînd se naşte un băiat,
Răsună vesel cana plină,
Și tata spune-mbucurat :
— Balcanii sănătos să-l țină !
De fete fie îndrăgit,
Lumi să străbată fericit
Și, totuşi, tot bulgar rămînă !

(VICTOR TULBURE)

LA FEL ÎMI SÎNT PRIETENI ȘI OAMENII ȘI VREMEA

La fel îmi sînt prieteni și oamenii și vremea,
și aurul și lutul deopotrivă sînt.
Vreau florile în piatră să le cioplesc aievea
și-n fața nimănuia să nu mă plec înfrînt.

Să nu mă răstignească osînda nimănui,
iar cugetu-mi să fie oglindă fără pată.
Vreau să mă simt ca rîul și valurile lui,
să curg întotdeauna, să nu plec niciodată.

(MIHAIL MAGIARI)

ELEGIE

O, toamna, cum cade în ochii tăi, mamă,
Cuprinși de tristețe, de lacrimi, de teamă.
Cîndva, ca-n oglindă, copilul ce-am fost
În ei își văzuse și cîntec și rost.

Privindu-i obrazul, vedeam ochii ei,
Vedeam ochii mamei, de zîmbete grei.

Al zilelor șir se scurgea peste dealuri,
Venea timpul fetelor. . . cu idealuri. . .
O pușcă-mi doream, prin codrul haiduc
Cîntînd dintr-o frunză pierdut să mă duc.

Dar cînd în pridvor reveneam, ca o umbră
În ochii ei mari simțeam o neliniște sumbră.

E stinsă azi vatra din casa străbună,
Nici vin nu mai fierbe, nici cînt nu răsună ;
Văd șuba tătucii, cu poalele scurte,
Și ulmul ce-și cască o scorbură-n curte.
Ci tot mai mă-ntoarce adesea un dor
Să sorb duioșie în vechiul pridvor,
Și jale și cîntec și forță și teamă. . .

O, toamna, cum cade în ochii tăi, mamă.

(ALEXANDRU IVĂNESCU)

GHEORGHI STRUMSKI
(n. 1932)

Născut în satul Slokoşciţa din regiunea Kiustendil. Studii de filologie bulgară la Universitatea din Sofia, după care un timp a fost profesor de liceu.

Opera poetică: *Două poeme* (1958), *Primăverile şi iernile mele* (1963), *Cuvînt despre Comună* (1967), *Focul la care m-am încălzit* (1968), *Posesiuni* (1970), *Atîta vreme cît trăiesc, atîta vreme cît iubesc* (1975).

ECOU

... Ea a primit scrisoarea
cînd pe înaltul ţărm dunărean
sub flamura verde
a leului
Botev îşi îmbrăţişa
pămîntul.

Vlăguită s-a aşezat pe scaun
pentru ca să piară
în îmbrăţişarea fierbinte
a cuvintelor sale din urmă.

Şi nu s-a tînguit niciodată,
ci a rămas
la dragostea ei amară,
păcătoasă,
hulită,
necununată —
a lui Hristo Botev
în vecii vecilor.

(VICTOR TULBURE)

EVTIM EVTIMOV
(n. 1933)

Născut la Petrici.

Opera poetică: *Pleoape treze* (1959), *Leagăn sub culmi* (1962), *Baladele Pirinului* (1964, 1970, 1974), *Iubire pentru iubire* (1966, 1974), *Lirice* (1967), *Carte despre o iubire* (1967), *Poem închinat Bulgariei* (1968, 1972), *Omul* (1969), *Vulturul Pirinului* (1969), *Nopți* (1971), *Pămînt bulgar* (1972), *Floare de castan* (1972), *Vinul amar* (1975).

VINUL AMAR

În viața mea fii buburuza vie
ce zborul lin din palma mea și-l ia
către vreo stea sub bolta aurie
spre care voi ținti privirea mea.

Tu fii în mine lungă fulgerare
ce-n noapte cade peste mine și
fă-mi sufletul o flacără în stare
ca orice noapte s-o preschimbe-n zi.

Tu păcătoasă-mi fii, și dreaptă mie,
privirea mînioasă-ori bună, dar
rămîi așa cum sufletu-mi te știe
chiar și atunci cînd plin e de amar.

Vreau să mă-mbete dragostea amară,
Bătrînii podgoreni mi-au tălmăcit
că vinu-amar e vin de viță rară
și să nu-l dai pe vinul îndulcit.

(VALENTIN DEȘLIU)

HRISTO FOTEV
(n. 1933)

Originar din Burgas.
Opera poetică : *Călătorie baladescă* (1961), *Lirice* (1965), *Dedicații sentimentale* (1967), *Portul* (1969).

VECHILE BUSTURI

O, busturi tăcute,
păstrînd în aramă,
pe-ai vremii trecute,
stegari fără teamă !

. . . Și pe voevozii
ce-n luptă pieiră
și-i cîntă rapsozii
cu meșteră liră.

. . . Bărbați ce prin viață
trecură călare,
pe drumuri de ceață,
pe drumuri de soare.

Cu spada în mînă
lovindu-și dușmanii,
în zarea păgînă,
departe, cu anii. . .

Mereu în atacul
bătăii cumplite,
nicicînd în iatacul
femeii iubite. . .

Dar e și Crăiasa
potrivnică firii,
ce umblă cu coasa
și-și caută mirii.

De-aceea-n tăcere,
cînd trec pe-nnoptate
sub luna de miere,
perechi legănate,

priviți în vecie,
o, busturi semețe,
cu-adîncă sfinție
și mare tristețe !

(VICTOR TULBURE)

NADIA KEHLIBAREVA
(n. 1933)

Opera poetică : *Marea mea* (1960), *Nu pleca, iubire* (1965), *Muntele celor puternici* (1965), *Vînturi deasupra golfului* (1970), *Neliniștea trăiește mult* (1970), *Frumusețea-i peste tot* (1971), *Și nu e liniște* (1972), *An rotund* (1974).

DESCÎNTEC

Tot răscolind tăciunii și aprinzînd luleaua,
bătrîna mea turcoaică îmi spune la povești.
Afară-mi bate vîntul în geamuri cerceveaua —
și scîrțîie, sus, carul cu stelele cerești.

Sub pietre-n nopți ca asta răsună albe oase
și clănțănesc de spaimă stejarii cei bătrîni
iar zînele viclene, în horă de vîntoase,
fac să răsară floarea otravei din țărîni.

Tot descîntînd în vatră, ținînd în dinți luleaua,
bătrîna mea turcoaică îndrugă la povești.
Și herghelii de vifor străbat în spulber neaua
și codrii vechi se-mbracă în platoșe domnești.

A nopții bivoliță, pe margini de genune,
adoarme stînca. Iată și zmeul răpitor,
dar luna-și zvîrle lancea de-argint și mi-l răpune
și mi-l preface-n undă de argintiu izvor.

Tot ațîțînd văpaia, mușcîndu-și iar luleaua,
bătrîna mea turcoaică înșiră la povești.
Cu degete o sută lovindu-și daireaua
se-aude-n ramuri vîntul și-n streașini bătrînești.

Da-n răsărit, gotcanul tresare din zăpadă
cu aripi mari de aur se-nalță din răsuri
și cîte un fulg de aur tot lasă-n zbor să cadă
peste poeni, coline, izvoare și păduri.

(VICTOR TULBURE)

KOLIO SEVOV
(n. 1933)

Opera poetică : *Se ridică ancorele* (1961), *Nodul marinăresc* (1964), *În miezul verii* (1969), *Pe creasta cea înaltă* (1971), *Ziua cea mare* (1972), *Peisaj industrial* (1974), *Marea toamnă* (1976).

COSITUL FÎNULUI

Cositul fînului începe către ziuă,
prin rouă zorii cînd abia se-aciuă,
cînd înc-o dată pe asprimi de grezii
mai trece fierul ascuțit de coasă,
iar eu pornesc, mai sigur, de acasă
spre marginea din stînga a livezii.

Aici, în tihna verde și domoală,
să nu pătrunzi, nicicînd, cu talpa goală !
Și-auzurile să-ți rămîie treze
ca nu cumva, în rîvna ei flămîndă,
rotirea coasei tale să reteze
vreo aripă de pasăre plăpîndă.

Mai mult sau mai puțin luînd aminte
la sfaturi cîte mi le-am dat nainte,
am început cositul.
Însă fire
de ierburi verzi și flori împestrițate,
mustind de seva care le străbate,
se-mpotriviră coasei cu-ndîrjire.

Atunci spre ierbi mă aplecai ușor
s-ascult ce-mi spune-n taină glasul lor :
— Nu ne cosi ! Noi îmbiem albine
să-ți deie miere fagurilor pline.

— Nu ne cosi ! La noi o gazdă bună
își află bieții greieri, pe furtună.

— Nu ne cosi ! Pe-nmiresmate scuturi
noi legănăm, în văzul zilei, fluturi.

. . . Și-am stat un timp, așa, culcat pe spate
visînd în pacea gîndurilor toate
deși, din adîncimi întunecoase,
cu totul altfel de îndemn îmi dară
amare rădăcini neputincioase :
— Cosește-le ! Și iar or să răsară !

(VICTOR TULBURE)

MIHAIL BERBEROV
(n. 1934)

Opera poetică: *Nepotul cavalgiilor* (1958), *Și s-au contopit cu răsăritul* (1964), *Fata cu codițele tăiate* (1965), *Luna într-unul din pătrarele sale* (1968), *Pîine frămîntată în dragoste* (1968), *Cu cît vei fi mai departe, cu atît vei fi mai aproape* (1972), *Întoarcerea mării* (1974).

POEZIE SCRISĂ CU PRIVÎREA ÎNTOARSĂ ÎNAPOI

Cît e de frig !
Înghețul mă-mpietrește.
Încremenesc
pe nesimțite.
Îmi împietresc orbitele
și-odată cu ele dorințele.
Îmi împietresc buzele
cu adevărul pe ele.
Îmi împietresc mîinile
și-n ele căldura-mpietrește.
Îmi împietresc picioarele
și cărările încremenesc sub ele.

Mă pietrific întreg —
piatră dură, —
rece și grea.

Și-ncep să fiu respectat
de cei împietriți mai-nainte.
Și-ncep să mă laude
cei de mult împietriți.

Eu sunt o piatră !
Și dacă mai am muchii și colțuri,
iuțile vieții valuri, treptat
le vor netezi și pe ele.
Și-atunci —
vor trece anii, poate —
pe-un țărm de mare,
ori pe-o vale de rîu
se va bucura privindu-mă
un băiat sau o fată bălaie,
ori cu părul de smoală.

Bucură-te, băiețaș, cu părul ca noaptea
și tu, fetiță, cu ochii ca iarba,
bucurați-vă
și nu vă certați
dacă mă veți găsi deodată.
Căutați cu atenție !
Pe țărmul mării, pe-al rîului vad,
pietricele netede asemenea mie
veți găsi fără număr.

În zbuciumul lor îndelung
vreun rîu sau vreo mare
ne-o azvîrli într-una pe maluri.

(VALENTIN DEȘLIU)

VLADIMIR BAȘEV
(1935-1967)

Născut la Sofia, unde și-a făcut și studiile universitare, a fost redactorul șef al săptămînalului *Puls.* A pierit în plină ascensiune a talentului său, în urma unui tragic accident auto.

Opera poetică: *Antene neliniștite* (1957), *Înfrîngerea gravitației* (1960), *Vremuri de fier* (1962), *Fetele nesărutate* (1963), *Magazinul de ceasornice* (1964), *Vîrstă* (1966), *Atelier* (1967).

ÎN FAȚA VAGONULUI

De mama
orice despărțire-i grea.
Tăcută
șade mama-n fața mea.
Măcar de-ar fi
a norilor grămadă
să cearnă ploi,
ca-n ăst din urmă ceas
să cred că n-are lacrimi
pe obraz!

Măcar așa, la rîndu-i,
să nu vadă
cînd se-oglindește tristă-n ochii mei
cît sînt de triști
și-nlăcrimați și ei.

(VICTOR TULBURE)

VÎRSTĂ

Cu încordare, cu-ndărătnicie
și veacul ăsta prinse contur.
Tineri am fost
și cu timpul
mai bogați am ajuns, mi se pare.
Dar vine o altă generație, iată,
care-și creează
o lume.

Nu atît de romantici,
mai cu diplome decît noi,
mai exacți,
mai matematici,
vin tinerii la putere.
Iar tu — ce ești tu ?
Te pomenești expulzat,
lipsit de drepturi civice,
ros de o aprigă gelozie
și te-ntorci abătut.

Adio, ștrengărițo.
Călătoareo !

E crud că vine un hotar — așa e ? —
care ne desparte de tinerețe.
Jurăminte, întoarcere îndărăt,
scorneli, scorneli !
După atîtea recolte,
jertfe atîtea,
nu poți să mai fii tînăr.

Intri într-un stat tînăr.
Îi accepți regulamentul sever.
Pentru eroism nu mai ai timp,
pînă la eroism, hăt, mai e vreme !
Și numai cu o formulă
cu o chemare,
cu o descoperire,
cu un mic hap împotriva cancerului,
și numai de gips sau de bronz
ai putea să te întorci din nou
în neîndurătoarele mici stătulețe
care sînt bîntuite de hohote,
de controverse și de toasturi,
de păcate și versuri.

(MARIN SORESCU)

DAMIAN DAMIANOV
(n. 1935)

Născut la Sliven, în familia unor învățători, e unul din cei mai talentați poeți al generației sale.

Opera poetică : *De n-ar fi fost focul* (1958), *Așteptare* (1960), *Lirice* (1962), *Poem despre fericire* (1963), *Ziduri* (1964), *În fața altarului soarelui* (1964), *Ca iarba* (1966), *Îngenunchez în fața ta* (1966), *... Și se duce vara* (1968), *Tu semeni cu lacrima mea* (1969), *Și Bulgaria mea călătorește* (1971), *De n-ar fi fost focul* (versuri alese, 1972), *Rugăminte către lume* (1973), *Cu bucurie, cu tristețe și seninătate* (1974), *Reîntoarcere* (1976).

ȚARANUL

Cu palme aspre cînd, trudit și greu,
La cină, prinde pîinea s-o îmbuce,
El nu o fură de la Dumnezeu
Și de aceea nici nu-și face cruce.

Dar cînd o bucățică-i pică jos,
Atent o ia, cu degetele blînde,

Şi-n ea-şi sărută traiul nemilos
Şi amintirea nopţilor flămînde.

(VICTOR TULBURE)

AMURGUL. CÎMPIA. ŞI EU

Amurgul. Cîmpia. Şi eu.
Şi-această beţie albastră
De cer şi de tihnă !
Uit ziua. Uit ora.
Uit grija.
Ca dragostea-i aerul !
Lumea sînt eu, şi sînt parte
Din ceea ce nume nici n-are,
Dar freamătă-n mine şi cîntă.
Beţie nebună de viaţă. . .

. . . Amurgul. Cîmpia. Şi eu.

(VICTOR TULBURE)

FEMEIE

Dumnezeiască eşti ! Ca-n rugăciune
La chipul tău eu m-aş uita în veacuri.
Dar nu te mai repeţi.
Şi-aceasta este şi clipa-mi cea dintîi

Şi cea din urmă.
Prin ochii mei, tu treci numai o dată.
Apoi dispari în ceea ce e veşnic,
În tot ce-i foarte-aproape şi departe,
Cu tot ce-i sunet, carne şi lucire.
Cînd pleci, tu într-o clipă îmi iei totul :
Şi zîmbetul,
Şi haina ta albastră —
Şi-n urma ta rămîne doar ecoul
Îmbrăţişat de-al spaimei mele strigăt.

(VICTOR TULBURE)

NIKOLA INDJOV
(n. 1935)

Născut la Burgas, a absolvit Institutul de Științe Economice din Sofia. O vreme a fost redactor la Radio Sofia.

Opera poetică : *Presimțiri* (1959), *Balade despre Kamen* (1962), *Drumuri și dragoste* (1964), *Tihol și cocoșul* (1966), *Mănușă de seară* (1967), *Lumină prelungă* (1970).

ROȚILE SE ÎNVÎRTESC

Se-nvîrtesc roțile în olării, se-nvîrtesc. . .
Cireșii-nfloresc. Stele se sting. Pentru mine anume
fecioarele cosița cu bujori și-o-mpletesc,
iar eu într-o albă cămașă umblu prin lume.

Noaptea într-un licurici o duc pe umăr mereu.
Într-o singură picătură a ploii în spume
îmi adun toate luminile curcubeului meu
și rătăcesc într-o albă cămașă prin lume.

Și în sudice seri, prin albastrele ceți,
pe sub pomii tăcuți mă tot pierd fără nume.
Fiul meu depărtat, între atîția poeți
după alba-mi cămașă mă vei recunoaște în lume !

(VICTOR TULBURE)

EU ȘTIU GUSTUL PÎINII NEGRE

Știu gustul pîinii negre eu
și gustul mării amar-sărat,
liniștitorul dangăt greu
al clopotului pe-nserat.

Eu știu ce-i plînsul de bărbat
cînd mari piroane-l țintuiesc,
cum pe ogoru-mbelșugat
morminte militare cresc.

Sînt toate-acestea mărturii.
Războiul inima mi-a ros !
De-atîtea tobe asurzii,
de steaguri multe-s trențăros.

(VALENTIN DEȘLIU)

LIUBOMIR LEVCEV
(n. 1935)

Născut în localitatea Troian, din regiunea Loveci, urmează la Sofia Facultatea de Filozofie și Istorie. E una din cele mai prețioase apariții în poezia bulgară contemporană.

Opera poetică : *Ale mele sunt stelele* (1957), *Pentru totdeauna* (1960), *Poziție* (1962), *Dar înainte de a îmbătrîni* (1964), *Pasiuni* (1966), *Observatorul* (1967), *Recital* (1968), *Tir* (1971, 1974), *Calea Laptelui* (1973), *Jurnal de pus pe foc* (1973, 1975), *Libertate* (1975), *Autocondamnare* (1976).

SALT MORTAL

Întotdeauna încep
cu ceea ce
alții încheie :
iată numărul meu
sub cupola iubirii !

Și te întreb
cît de mult mă iubești
înainte de a-mi da
trapezul sărutului.

O, salt mortal
cu mască de clown !
Și cum de mai sînt viu
după atîtea prăpăstii ?
Și cum de mai rămîn
pe-această amețitoare înălțime ?

. . . Dar poate că, într-o zi,
voi sfîrși
cu ceea ce altul începe.

Atunci,
arena va fi arsă.
Toate buzele se vor urî.
Dar eu voi fi adolescentul
care
te va duce pe brațe.
Iar tu
vei tremura amețită
sub strălucirea argintie a lunii
și a șuvițelor mele argintii.

(VICTOR TULBURE)

CÎND SE ÎNTRERUPE BRUSC CURENTUL ELECTRIC

Lui E. Pironkov

Cînd se întrerupe brusc curentul electric,
sar repede
să deschid fereastra.
Ce este ?
Ce s-a întîmplat. . .
Dibui
cu multă grijă, ca să nu mă lovesc

de cadavrul luminii.
Deschid.
Pare că ceva dă să iasă afară.
Şi sorb aerul rece cu nesaţ.
Dar nu mă mai simt liniştit.

Negura în cîmpie e un simplu cîntec de leagăn :
„C'est la chanson de mon village. . .“
şi aşa mai departe.
Negura în pădure poate e plină de primejdii,
dar măcar e firească.
În oraş însă negura este monstruoasă şi de nîndurat.
E ceva nou.
Nu depinde de soare
şi de alte asemenea lucruri îndepărtate.
Îţi vin în minte
stîlpi dărîmaţi,
răsucituri de sîrme rupte. . .
de n-ar fi nervii tăi.

Şi-aşa
cînd se întrerupe brusc curentul electric
stau la fereastră
lîngă muştele moarte,
numai ochi şi urechi.
Cine a spus că din piatră nu poate să răsară nimic ?
Iată,
eu văd
cum se ivesc picioare din trotuar
şi cum se leagănă
tot mai înalt stîlpii lor zvelţi,
culminînd cu o coamă de papură.
Ah, rîsu-acestor huligani, greţos,
care îmi încleştează degetele de la mîna dreaptă. . .
Astfel, într-adevăr,

cînd se întrerupe curentul electric
văd
nenumărate lucruri invizibile la lumină.
Întîi :
mă dumiresc deodată
că în oraş se aglomerează
înfricoşător de mulţi oameni
pe metrul pătrat atribuit lor.
Şi nu mai are nici o importanţă
că ai fost un Anteu,
deoarece
sub tine mai sînt cîteva etaje
şi-acesta e pămîntul tău.
Şi auzi
cum în odaia de sub tine — asemenea cu a ta —
pămîntul tău deschide scrinul
şi caută o lumînare sau un chibrit, sau pe-amîndouă. . .
Şi iarăşi n-are nici o importanţă
că ai fost un Icar,
deoarece
deasupra-ţi mai sînt cîteva etaje.
Şi ele sînt acuma cerul tău.
Şi auzi
cum cerul tău deschide
deasupra-ţi o fereastră ca şi a ta.
Şi-ţi spui :
„De nu i-ar veni chef să scuipe. . .“
O, numai oamenii-s veridici !
În ei trebuie să evoluezi
şi să aterizezi.
Nu-mi spuneţi basme despre cosmosuri,
muşcaţi de filoxere siderale. . .

Şi-apoi încă ceva :
cînd se întrerupe brusc curentul electric,
cînd stau descumpănit la fereastră,

pierzîndu-mi şansa de-a mai termina
fatala-mi muncă zilnică,
atunci
am observat că-ntotdeauna
un motociclist invizibil
străbate străzile pustii
accelerînd pînă la refuz
motorul în doi timpi
şi fără amortizoare de zgomot.
Atunci simt prin urechi cum întunericul
pătrunde-n mine.

Atunci mă rog,
atunci încep să mă închin —
niciodată în viitor
n-am să mai las nimic de seamă
pentru ultima clipă.
Numai curentul electric de-ar reveni acum !
Nu-mi voi mai pierde timpul cu asemeni
imaginare teme grafomane.
Voi scri despre esenţialul
ce-i tulbură pe toţi.
Numai să se facă lumină !
Voi lucra ziua,
iar seara am să mă culc cu găinile.
Numai defecţiunea de n-ar fi prea îndelungată-n
seara asta !
Şi să găsesc numărul telefonului vecinilor mamei.
Şi să-i sun fără-ntîrziere.
Chiar dacă dorm de mult,
am să mă scuz
şi am să-i rog
s-o cheme-acum la telefon pe mama
ca să-i comunic ceva important.
Şi-atunci cînd mama va-ntreba cu spaimă :

— Ce s-a-întîmplat ? —
am să-i răspund că, pur şi simplu, am vrut să-i aud
glasul.
Eu da, sînt bine.
Dar tu ce faci ?
Şi-am să-i mai spun că o sărut,
aşa cum cu un sfert de veac în urmă o săruta. . .
Numai să se facă lumină !

Fir-ar al naibii —
uite-aşa
s-au născut toate religiile !. . .

(MIHAIL MAGIARI)

ŞTEFAN ŢANEV
(n. 1936)

Autor al volumelor : *Ore* (1960), *Compoziţii* (1963), *Cronici* (1965), *Perigeul* (1972), *Eu întreb* (1975).

ANOTIMPUL ILUZIILOR

Anotimpul iluziilor s-a încheiat.
Mugurii au şi uitat
de cînd s-au prefăcut în floare.
Din florile acestea nu vor rodi
nici pepeni, nici păsări, nici viori.
Formele fructului au devenit categorice —
merele sînt mere,
totul e limpede —
fanteziei îi punem punct.
Merele s-au copt — nu e deajuns ?
Rămîne doar să le mîncăm.
Anotimpul iluziilor s-a încheiat.

(VALENTIN DEŞLIU)

IANKO DIMOV
(n. 1937)

Opera poetică : *Fiii timpului* (1961), *Provincia* (1966), *Atracţia soarelui* (1966), *Se va naşte un om* (1971), *Garoafe de fier* (1973), *Ora de poezie* (1975).

CÎNTĂREŢI DE ESTRADĂ

Vlăstare ale vremii noastre dinamice,
nici genii,
nici înţelepţi,
cu coafuri şi bretoane fantastice
strălucesc lîngă noi
cîntăreţii estradelor.

Şi creşte gloria lor lesnicioasă
scuturînd lumea
ca o lavină
în revărsarea ei
zăpăcitoare şi vijelioasă.
Iar undeva,
în plăpînda lor umbră,

fără zgomot,
neexpuşi în vitrină,
învăţaţii zămislesc noi raze,
descoperă o nouă moleculă,
resping singurătatea şi moartea,
captează noi energii ori
descifrează cuvinte de sub a vremii rugină...

Rămîn totuşi necunoscuţi...
chipul lor nu e multiplicat în ilustrate,
deşi soarta acestui veac
e plămădită de mîinile lor,
şi ei deţin cheia tainelor toate.
Anonimă, implacabilă, atotputernică
se maturizează înţelepciunea.

Iar întru al gloriei ei nume,
iată-i şi pe cîntăreţii estradelor !

(VICTOR TULBURE)

IVAN NIKOLOV
(n. 1937)

Aparţine celei mai tinere generaţii, din care fac parte şi L. Elenkov, N. Nikolov, E. Vasenski, K. Donkov, I. Ţanev, B. Vuljev, E. Iosifova, S. Stoicev, Gh. Konstantinov, I. Dimov, K. Kovaceva şi V. Petkova — poeţi de bun gust şi rezonanţă lirică, speranţe ale literaturii bulgare de mîine.

Opera poetică : *Ţăranul cu pîinea* (1960), *Vara cea mare* (1968), *Leagăne peste lume* (1968), *Mireasma pelinului* (1969), *Etajera* (1970), *Umbra bărbatului* (1973), *În miezul vieţii* (1973), *Curcubeul* (1974), *Apă subterană* (1976).

TE IUBESC

Mugur al înfloririi tale depline...
Şi şoaptă a ta... Şi suflet în sufletul tău...
Te iubesc. Te slăvesc pe şapte coline
De şaptezeci şi şapte de ori. Şi mereu.

Oglindită-n ape ce ştiu să dezmierde
Chipul tău. Ocrotită de cerul înalt.

Te iubesc în roşu, în alb şi în verde.
În rubin te iubesc. În zăpezi. În smarald.

Şi în mărul copt sub văratecul soare.
Şi pe piatra unde maica fiul şi-a plîns.
Te iubesc şi-n bulgărul dulce de sare
Ce-mi îmbie îmbucătura de prînz.

Te iubesc. Verigă dintre azi şi mîine.
În temelia zidită pentru cetăţi.
În obraji de fată. În miezul de pîine.
În prospeţimile acestei dimineţi.

Te iubesc şi-n fulger, pe coama stîncoasă.
Şi în pana de şoim. Şi în viers de haiduc.
Şi-n spovedania mea cea mai sfioasă.
Şi-n floarea de vişin. Şi-n coaja de nuc.

Negura toată-i destrămată de tine.
Sub ce nimburi te naşti ? Te reverşi în ce zori ?
Pentru tine trăiesc. Pe-ale tale coline
Le slăvesc de şaptezeci şi şapte de ori.

(VICTOR TULBURE)

MATEI ŞOPKIN
(n. 1938)

Opera poetică : *A douăsprezecea primăvară* (1959), *Zăpadă de seară* (1966), *Urmaşul* (1967), *Teritoriul* (1969), *Balanţă* (1971), *Drumuri în Aprilie* (1973), *Distanţe* (1974), *Scut* (1974), *Poveste despre Tîrnovgrad* (1976).

VEŞNICIE

În verzi culori se stinge asfinţitul
şi-n liniştea de piatră a Hisarei
ca din străvechi mitologii uitate
surîzătoare trece o femeie.

Ea calcă peste irosita slavă
a sfintelor legende din adîncuri,
ca o zeiţă-a vremilor romane
cu boiul drept, cu coapsa dăltuită.

Pe unde trece, piatra se-nfierbîntă,
văzduhul sună, iarba se-nfioară.
Şi asta-i tot ! Nimic nu mai există :
nici cosmos, şi nici jazz, nici capitale !

De vis e clipa şi-i adevărată !
Femeia trece : muzica sublimă
Şi cosmos necuprins, şi capitală
a veşnicei iubiri ! Femeia !

(VICTOR TULBURE)

PETKO BRATINOV
(n. 1939)

Născut la Gorno Roşiţa, în regiunea Gabrovo. A studiat dreptul şi filologia bulgară la Universitatea din Sofia. O vreme a lucrat în redacţia literară a Radio difuziunii bulgare. Actualmente e redactor al publicaţiei *Soldatul bulgar.*

Opera poetică : *Mişcare* (1966), *Poli* (1971), *Traiectorie* (1974).

DIALOG

O, cît aş vrea să întîmpin
această zi
cînd
gloanţele pe pămînt semănate
vor înflori
ca nişte flori de argint !
Toate flamurile
vor cădea în genunchi,
iar tu le vei mîngîia
cu mîna mătasea
şi-ţi vei lăsa

carabina
în tranșeea
celei din urmă bătălii.
Atunci sărutînd
fiecare frunte
și sărutînd
fiecare mormînt,
mai luminos decît astăzi
vei străluci în slava
tăriei,
ca soarele
pe verdele pisc
pe vecie.
Vei aduce toate
stelele
să îmbrățișeze pămîntul
apoi,
treptat, vei apune
descoperindu-te
în fiecare
din noi.

(VICTOR TULBURE)

VANIA PETKOVA
(n. 1942)

Una din cele mai interesante și controversate apariții în lirica feminină bulgară contemporană. Este și autoarea unor frumoase traduceri din poezia africană și a Americii Latine.

Opera poetică : *Vînturi sărate* (1965), *Gloanțe în nisip* (1967), *Atracție* (1967), *Păcătoasa* (1968), *Prorocire* (1970), *Porumbița neagră* (1972), *Dragostea castanului* (1973).

ÎN PĂDURE

E un tumult de glasuri viața. În pădure
E liniște. E liniște de-atîta viață.
Ca niște gîturi de copil, așa se-nalță
Tulpinele. Sosește înserarea,
Și umbrele ca mîțe speriate
Țîșnesc de pretutindeni. Iată, cerul
Deasupra mea se leagănă în voie.
Și printre ace verzi de brad sînt stele.
Pe cetine uscate de ast-iarnă
Culcată stau. Urechea mea aude
Cum rădăcinile-și vorbesc. Mă doare totul.

De dragoste mă doare totul. Sînt bolnavă.
Şi însetată de-adevăr. Pe trupu-mi
Furnicile gonesc, şi efemere
Privirea mi-o-mpînzesc. Dar rabd. Sînt vie.
Culcată stau. Şi nici nu mi-e ruşine
Că pe genunchii-mi goi îşi pleacă fruntea
Fierbinte Soarele. Nu mi-e ruşine
Că acele de brad îmi sînt podoabă
În părul despletit, că sînt acuma
Dintre femei cea mai de jos femeie,
În goliciunea mea adevărată.

(VICTOR TULBURE)

FLĂCĂII SĂPAU CANALUL

Erau nişte ţărani vînjoşi şi iuţi,
Flăcăi hrăniţi cu laptele de capră,
Scăldaţi în şipot de izvor muntos.
De soare arşi. Ei cunoşteau şi preţul
Monedei strînsă în basma de in,
Răsînnodată cu trei noduri, straşnic !
La fel de bine cunoşteau şi vremea
Culesului de fete, cînd secara
Şi grîul dau în pîrg sub crugul verii.
Iar noi treceam cu paşi orăşeneşti
Rotind acolo, pe canal, lalele
De fuste colorate, neştiind
Că palmele la gură ei ducîndu-şi
Ceva îşi spun, ca într-un ceas de taină.

Doar unul mai isteţ tăcerea sparse
Şi-atunci un cîntec de iubire şi de
Viaţă, din fluiere, a îngînat Balcanul !

(VICTOR TULBURE).

ADDENDA (SENTIMENTALĂ)

Prietenia care leagă popoarele noastre pe ambele maluri ale Dunării vine din veacuri adînci de istorie. Este firesc ca ea să fi avut un puternic răsunet și în cîntecele poeților. Am reținut numai cîteva ecouri, dar nădăjduim, cu prilejul unei viitoare lucrări, pe care o vom încredința în curînd tiparului, să cuprindem și alte glasuri, care au cîntat România.

Deocamdată nu putem încheia fără să amintim de doi poeți, mai puțin cunoscuți, pentru că îndeletnicirea lor principală nu este poezia. Ei aparțin aceleiași generații (1920) și sînt amîndoi originari din Plevna, localitate atît de scumpă inimii noastre.

Primul se numește *Stoiko Dancev*, activist pe tărîm obștesc, ziarist de profesie și fost combatant în brigăzile de partizani din timpul războiului antifascist. În prezent conduce ziarul *Septemvriiska Pobeda (Victoria din septembrie)* de la Plevna, în redacția căruia s-a format și a crescut o întreagă pleiadă de poeți talentați ca Hinko Gheorghiev, Neda Antonova, Kolin Donkov, Rusi Rusev, Stavri Borisov și alții.

Al doilea nume este cel al lui *Atanas Mitev*, învățător din comuna Kameneț, nu departe de Plevna.

Iată și versurile lor :

PĂDUREA MUCENICĂ

Zori bune, cuib de păsări, crengi de rouă!
Sub bolta ta, pădure, ca-ntr-un templu
Eu am intrat în dimineaţa nouă
Şi fiecare frunză ţi-o contemplu.

Şi fiecare frunză parcă-mi spune
De toţi cîţi îşi găsiră-n tine vatră,
Ca sîngele virtuţii lor străbune
Să-ţi umezească fiecare piatră.

Acum ei dorm sub rădăcini, sub stîncă,
Dar slava ta în soare scînteiază.
Acoperă-i cu pacea ta adîncă,
Pădure mucenică şi vitează.

STOIKO DANCEV

Plevna

*

ÎN ZORI, PE REDUTA GRIVIŢEI

Pe unde altădată, cu arma, dorobanţul
la Griviţa răzbise, în crîncenul atac,
e-un rai de flori prin care-şi rotesc albine danţul
şi filomele cîntă în albul liliac.

Şrapnele nu mai zboară. Nu-s cai să tropotească.
Nu gem răniţii-n şanţuri. Nu-i larmă în poieni.
Şi curge lin izvorul, căci nu vrea să trezească
movila înfrăţită a bravilor oşteni.

De pulberea luminii par ramurile ninse,
în zori cînd se înalţă spre slavă ciocîrlii.
Şi tot în zori tăcerea cîmpiei e învinsă,
cînd spre muzeu năvală dau pîlcuri de copii.

Iar ei, aici, se-ndeasă în cete-nvălmăşite,
se-împing şi rîd călare pe ţevile de tun,
şi-n pumnii mici suflîndu-şi ca-n goarne-nchipuite,
recuceresc reduta trecutului străbun.

ATANAS MITEV

Kameneţ-Plevna, 1971

Cu aceste rînduri încheiem paginile antologiei noastre, tipărită de „Biblioteca pentru toţi" în anul gloriosului jubileu, cînd peste „movila înfrăţiţilor oşteni" de la Plevna şi Griviţa s-a aşternut aura de legendă a celui dintîi veac din cîte veacuri or să continuie şirul.

V. T.

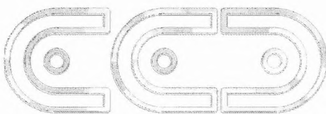
INDICE ALFABETIC AL POEȚILOR CUPRINȘI ÎN ANTOLOGIE

CUPRINSUL

VOIVODUL

STEGARII ŞI CEATA

Scanare și prelucrare digitală

de

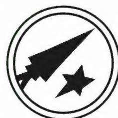
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

